

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ECONOMICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 347.926:347.95(043.3)

BRÎNZĂ DIONIS

PROCEDURA DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A
MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE

553.03 Drept procesual civil

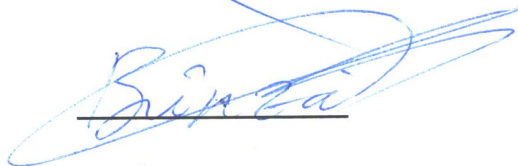
Teză de doctor în drept

Conducător științific:

Coban Igor, doctor în drept,
conferențiar universitar

Autor:

CHIȘINĂU, 2026

© Brînză Dionis, 2026

CUPRINS

ADNOTARE	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA SITUAȚIEI GENERALE ÎN DOMENIUL DE CERCETARE PRIVIND PROCEDURA DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE	20
1.1. Analiza materialelor științifice la tema tezei publicate în Republica Moldova	20
1.2. Analiza materialelor științifice la tema tezei publicate peste hotare	29
1.3. Concluzii la Capitolul I	39
2. REGIMUL JURIDICO-PROCESUAL AL CAUZELOR DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE	42
2.1. Caracterul contencios/necontencios al procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare	42
2.2. Natura juridică a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare	60
2.3. Premisele și condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare	76
2.4. Concluzii la Capitolul 2	99
3. PARTICULARITĂȚILE JUDECĂRII CAUZELOR DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE	102
3.1. Competența instanțelor de judecată la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare	102
3.2. Participanții în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare	114
3.3. Particularitățile realizării etapelor și fazelor procesului civil la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare	143
3.3.1. Intentarea procesului civil în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare	144

3.3.2. Pregătirea cauzei de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pentru debateri judiciare _____	157
3.3.3. Aplicarea măsurilor de protecție provizorii în cauzele de instituire a tutelei și curatelei _____	173
3.3.4. Dezbaterile judiciare în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare _____	182
3.3.5. Deliberarea și adoptarea hotărârii judecătorești în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare _____	197
3.3.6. Particularitățile exercitării căilor de atac în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. _____	213
3.4. Concluzii la Capitolul 3 _____	217
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI _____	221
BIBLIOGRAFIE _____	231
ANEXE _____	250
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII _____	273
CURRICULUM VITAE _____	274

ADNOTARE

BRÎNZĂ Dionis, „Procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare”. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2026

Structura tezei: Teza conține: adnotare (în trei limbi), lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, lista bibliografiei consultate din 196 de surse, și trei anexe, 213 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: măsuri de ocrotire judiciare, petiționar, persoană vulnerabilă, interes superior, cvasi contencios, expertiză judiciară/extrajudiciară psihiatrică etc.

Scopul lucrării: constă în efectuarea unei cercetări științifice complexe teoretico-practice a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și a particularităților acesteia, pentru a stabili conceptele de bază a procedurii cercetate, precum și înaintarea unor propuneri *de lege ferenda* care să conducă la ordonarea și perfecționarea cadrului legal al procedurii vizate.

Obiectivele cercetării: determinarea existenței sau inexistenței caracterului contencios și naturii juridice al cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare; identificarea și analizarea premiselor și condițiilor de realizare a dreptului de intentare a respectivelor cauze; stabilirea și cercetarea particularităților de examinare a acestui tip de cauze, în dependență de fazele procesuale; examinarea practicii judiciare pe cauzele date; elaborarea propunerilor *de lege ferenda* pentru ordonarea și perfecționarea legislației procesuale.

Noutatea și originalitatea științifică: rezultă din faptul că, procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, este un ”fenomen” instituțional nou în sistemul de drept național, ceea ce denotă lipsa studierii acesteia, iar lucrările existente ce abordează această temă sunt epizodale, ci nu constituie un studiu fundamental și amănunțit asupra materiei. Noutatea și originalitatea științifică tezei rezultă și din elaborarea unei noi abordări cu privire la natura juridică a respectivei proceduri, precum și prin propunerile de ordonare și perfecționare a cadrului legal în acest domeniu.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice importante rezidă în elucidarea cadrului conceptual al naturii juridice a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, locului acestei proceduri în sistemul dreptului procesual civil, și a particularităților de examinarea acestor cauze, fapt care a condus la clarificarea naturii juridice a procedurii cercetate și a regulilor de procedură civilă aplicabile la examinarea acestor cauze, fiind respectiv creată baza teoretică pentru aplicarea eficientă a normelor de drept procedural în materia procedurii privind măsurile de ocrotire.

Semnificația teoretică: în doctrina procesual-civilă națională, pentru prima dată, a fost realizată o cercetare complexă privind procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, cu implicații profunde asupra naturii juridice a esenței și specificului de examinare a procedurii vizate.

Valoarea aplicativă a lucrării: Concluziile și recomandările elaborate pot fi utilizate de legiuitor în procesul de ordonare și perfecționare a cadrului legal. La fel, rezultatele obținute vor putea oferi soluții utile avocaților, judecătorilor și altor participanți în cadrul procesului de instituire, reînnoire și revocare a măsurii de ocrotire judiciare.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele științifice ale prezentului studiu au fost expuse în cadrul conferințelor naționale și internaționale și reviste de specialitate, fiind utile atât pentru cercetătorii științifici, cât și în activitatea practică în domeniul judiciar.

АННОТАЦИЯ

БРЫНЗЭ Дионис, „Процедура установления, возобновления и отмены мер судебной охраны”. Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Кишинев, 2026г.

Структура диссертации: Диссертация содержит: аннотацию (на трех языках), список сокращений, введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиографический список, составленный на основе 196 источников, и три приложения, 213 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 12 научных работах.

Ключевые слова: меры судебной охраны, заявитель, уязвимое лицо, высший интерес, квазиспорный, судебная/внесудебная психиатрическая экспертиза и т.д.

Цель исследования: состоит в проведении комплексного теоретико-практического научного исследования данной процедуры, и её особенностей для определения основных концепций исследуемой процедуры, а также представления предложений *de lege ferenda* с целью упорядочения и совершенствования правовой базы данного процесса.

Задачи исследования: определение наличия или отсутствия спорного характера и правовой природы дел об установления, возобновления или отмены мер судебной охраны; и анализ предпосылок и условий реализации права на возбуждение соответствующих дел; установление особенностей рассмотрения данных дел в зависимости от процессуальных стадий; изучение судебной практики по данным делам; разработка предложений *de lege ferenda* для упорядочения и совершенствования процессуального законодательства.

Новизна и научная оригинальность: обусловлена тем, что процедура установления, возобновления и отмены мер судебной охраны представляет собой новое институциональное «явление» в национальной правовой системе, что свидетельствует о недостатке ее изучения, а существующие работы, посвященные этой теме, носят эпизодический характер, но не представляют собой фундаментального и всестороннего исследования вопроса. Научная новизна и оригинальность диссертации также обусловлены разработкой нового подхода к правовой природе этой процедуры, а также предложениями по упорядочению и совершенствованию правовой базы в этой области.

Полученные результаты, способствующие решению важной научной проблемы, заключаются в уточнении концептуальных основ правовой природы процедуры установления, возобновления и отмены мер судебной охраны, места этой процедуры в системе гражданского процессуального права, а также особенностей рассмотрения данных дел, что привело к разъяснению правовой природы исследуемой процедуры, а также норм гражданского процессуального права, применимых при рассмотрении этих дел, соответственно, создав теоретическую основу для эффективного применения норм процессуального права в вопросах процедуры, касающейся мер охраны.

Теоретическая значимость: в национальной доктрине гражданского процессуального права впервые было проведено комплексное исследование процедуры установления, возобновления и отмены мер судебной охраны, имеющее глубокие последствия для правовой природы, сути и специфики рассмотрения этой процедуры.

Прикладная ценность: Разработанные рекомендации могут быть использованы законодателем в процессе упорядочения и совершенствования правовой базы. Полученные результаты также могут предоставить полезные решения адвокатам, судьям и другим участникам процесса установления, возобновления и отмены мер судебной охраны.

Внедрение научных результатов: Научные результаты данного исследования были представлены на национальных и международных конференциях, а также в специализированных изданиях, и оказались полезными как для научных работников, так и для практической работы в судебной сфере.

ANNOTATION

BRÎNZĂ Dionis, „Procedure for the establishment, renewal and revocation of judicial protection measures”. Doctor of Laws Thesis. Chişinău, 2026

The structure of the thesis: The thesis contains: annotations (in three languages), a list of abbreviations, an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography of 196 sources, and three annexes, 213 pages of basic text. The obtained results have been published in 12 scientific papers.

Keywords: judicial protection measures, petitioner, vulnerable person, best interest, quasi-contentious, judicial/extrajudicial psychiatric expertise, etc.

The purpose of the thesis: is to conduct a comprehensive theoretical and practical scientific research of the procedure for the establishment, renewal and revocation of judicial protection measures and its particularities, in order to define the fundamental concepts of the researched procedure, as well as to submit *de lege ferenda* proposals aimed at systematizing and improving the legal framework of the respective procedure.

Research objectives: determining the existence or non-existence of the contentious character, and of the legal nature of the cases concerning the establishment, renewal and revocation of judicial protection measures; identifying and analyzing the premises and conditions for exercising the right to initiate such proceedings; establishing and researching the particularities of the examination of this type of cases, depending on the procedural stages; examining judicial practice in these cases; elaborating *de lege ferenda* proposals for the systematization and improvement of procedural legislation.

Scientific novelty and originality: derive from the fact that the procedure for establishing, renewing and revoking judicial protection measures is a new institutional "phenomenon" in the national legal system, which denotes the lack of studies, existing works that address this topic and are episodic on the fundamental matter announced. The scientific novelty and originality of the thesis also results from the development of a new approach regarding the legal nature of the respective procedure, as well as through proposals for ordering and improving the legal framework in this field.

The results obtained, which contribute to solving the important scientific problem, consist in elucidating the conceptual framework of the legal nature of the procedure for the establishment, renewal and revocation of judicial protection measures, its place within the system of civil procedural law, and the specific features of examining such cases, which led to the clarification of the legal nature of the researched procedure and of the rules of civil procedure applicable to the examination of these cases, thereby creating the theoretical basis for the effective application of procedural law norms in the field of procedures concerning protection measures.

Theoretical significance: in the national civil procedural doctrine, for the first time, comprehensive research has been carried out on the procedure for establishing, renewing and revoking judicial protection measures, with profound implications for the legal nature, essence and specific features of examining this procedure.

Applicative value of the thesis: The conclusions and recommendations elaborated may be used by the legislator in the process of systematizing and improving the legal framework. Likewise, the results obtained may provide useful solutions for lawyers, judges and other participants in the process of establishing, renewing and revoking judicial protection measures.

Implementation of scientific results: The scientific results of the present study have been presented at national and international conferences and in specialized journals, being useful both for scientific researchers and for practical activity in the judicial field.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

lit. – litera

pct. – punct

nr. – număr

p. - pagină

vol. – volumul

etc. – etcetera

CEDO – Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

CPC – Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova

CNAJGS - Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat

RM – Republica Moldova

SUA – Statele Unite ale Americii

ONU – Organizația Națiunilor Unite

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Odată cu adoptarea Legii nr. 66 din 13.04.2017, în sistemul de drept al Republicii Moldova a apărut un nou mecanism de protecție judiciară a persoanelor care în urma unei boli mintale sau a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice nu pot în mod deplin să-și conștientizeze acțiunile ori să-și exprime voința. Așadar, prin legea prenotată a fost constituită instituția „Măsurilor de ocrotire”. Această instituție a substituit instituțiile ”limitării în capacitatea de exercițiu” și ”declarării incapacității persoanei”.

Premisele înființării instituției măsurilor de ocrotire judiciare și abolire a instituțiilor ”limitării în capacitatea de exercițiu” și ”declarării incapacității persoanei” au apărut odată cu ratificarea de către Republica Moldova a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006¹ și respectiv adoptarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 33 din 17.11.2016². Așadar, Convenția ONU a impus schimbarea paradigmei: de la lipsirea totală sau parțială de capacitate de exercițiu la cea de acordare a unei capacități cât mai largi persoanelor cu dizabilități. Instituția măsurilor de ocrotire judiciare, vine să abandoneze atitudinea paternalistă și așteptările scăzute față de persoanele cu dizabilități, prin măsurile ce inhibă abilitatea de a face alegeri despre viața lor și să organizeze măsuri de suport personalizat și proporțional, care va încuraja libertatea persoanei și va promova autonomia ei.³

Odată cu constituirea conceptului măsurilor de ocrotire judiciare, Capitolul XXVIII al CPC a fost expus într-o redacție nouă, fiind instituită ”Procedura privind măsurile de ocrotire”. Această procedură este o novație pentru sistemul de drept al Republicii Moldova, chemată să asigure exigențele și garanțiile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006 și a Convenției Europene a Drepturilor Omului. Principalele, și respectiv cele mai numeroase, cauze care se judecă în cadrul Procedurii privind măsurile de ocrotire sunt cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Importanța temei abordate este determinată de caracterul său complex și original iar actualitatea lucrării este determinată de novațiile conceptuale aduse procesului civil odată cu instituirea procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare.

Cu toate că Procedura privind măsurile de ocrotire în general și Procedura de instituire,

¹ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York la 13 decembrie 2006. Ratificată prin Legea 166 din 09.07.2010. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-128/428 din 23.07.2010. Art. 12.

² Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 17.11.2016 [online] [citat 20.06.2025] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=600>

³ Nota informativă la Legea nr. 66 din 13.04.2017. p. 1. [online] [citat 20.06.2025] Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2015/noiembrie2015/NOTA_RO-2.pdf.

reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în particular au fost instituite de mai bine de nouă ani, această procedură cu greu a interesat mediul academic național. Prin urmare, actualitatea temei abordate rezultă în prim rând din necesitatea de a îmbogăți patrimoniul doctrinar în domeniul procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Actualitatea temei abordate rezultă și din faptul creșterii constante a numărului de cereri depuse în instanța de judecată privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Așadar, din datele prezentate de Agenția Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească, constatăm că de la an la an numărul cererilor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este în permanentă creștere: *în anul 2017 au fost depuse 0 cereri; în anul 2018 la fel au fost depuse 0 cereri, în anul 2019 au fost depuse 10 cereri; în anul 2020 au fost depuse 156 de cereri; în 2021 au fost depuse 332 de cereri; în anul 2022 au fost depuse 3441 de cereri; în anul 2023 au fost înregistrate 407 cereri; în anul 2024 au fost înregistrate 446 de cereri; iar în anul 2025 au fost înregistrate 512 cereri.* De aici, observăm o tendință crescătoare a cererilor de instituire, reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare.

Totodată, chiar dacă numărul de cauze privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare este în permanentă creștere, observăm că acest domeniu nu este cercetat și nu sunt elucidate toate aspectele și particularitățile acestei proceduri. Concluzie pe care o deducem din analiza practicii judiciare neuniforme. Cel mai grav este că, la adoptarea procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, legiuitorul nu a ținut cont de conceptele și principiile fundamentale ale procesului civil. Deoarece, reglementările acestei proceduri în unele cazuri intră în contradicție cu conceptele de bază ale procesului civil. De asemenea, în reglementările procedurii cercetate, observăm aspecte confuze, care necesită clarificări sau remedieri. Bunăoară, este cazul persoanelor indicate la art. 94 Cod civil, în privința cărora legea stabilește unele drepturi de participant, iar pe de altă parte nu prevede nici statutul juridic procesual al acestora și nici modalitatea de atragere în proces. Prin urmare, procedura privind măsurile de ocrotire ridică mari semne de întrebare atât asupra naturii sale juridice cât și asupra particularităților de examinare a cauzei.

De aici deducem că, importanța temei abordate rezultă din necesitatea de cercetare minuțioasă a procedurii vizate și venirea cu propuneri pentru a ordona această procedură cu conceptele și principiile fundamentale ale procesului civil.

Mai mult ca atât, subiectul central al acestei proceduri este persoana vulnerabilă care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința. Prin urmare, dat fiind statutul vulnerabil al acestei persoane, trebuie să analizăm procedura dată sub aspectul protecției drepturilor și interesului

superior al persoanei vulnerabile. Ori, după cum, pe bună dreptate, s-a expus în literatura de specialitate⁴, aceste persoane urmează să se bucure de o atenție specială și de mecanisme suficiente pentru a li se asigura apărarea drepturilor și libertăților ocrotite de lege.

Și nu în ultimul rând, importanța temei abordate rezultă și din necesitatea efectuării unui studiu complet și multiaspectual, în domeniul procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, studiu care va permite atât instanțelor de judecată, autorităților tutelare, avocaților, cât și justițiabililor de a comprehende mai bine respectiva procedură, în vederea valorificării mai eficiente a drepturilor și intereselor subiecților procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale. Observăm că atât instituția juridică a măsurilor de ocrotire, cât și procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire la nivel legislativ este în vizorul permanent al mai multor state, cât și al Uniunii Europene. Statele, inclusiv Republica Moldova în permanență aprobă instrumente noi și le perfecțază pe cele vechi în vederea ocrotirii cât mai productive a persoanei vulnerabile.

Această tendință însă, nu este împărtășită pe deplin și de mediul academic, de regulă această temă cu greu a interesat doctrina de specialitate. Cu toate acestea observăm că interesul asupra domeniului procedurii privind măsurile de ocrotire se amplifică după introducerea modificărilor esențiale a proceduri vizate. Exemplu ar fi doctrina de specialitate din Republica Moldova după intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017, sau cea din România după intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022, prin care sau implementat rigorile stabilite de art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Astfel, în procesul realizării cercetării au fost luate în calcul și cercetate lucrările semnate de următorii autori (autohtoni și străini), axate, în exclusivitate sau tangențial, pe analiza procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare: A. Bâcu, I. Bâcu, E. Belei, V. Botnari, F. Chifa, I. Coban, V. Crețu, Z. Gîrneț, I. Jimbei, D. Potângă, A. Prisac, etc. (*din Republica Moldova*), L.A. Avram, A. Boar, C. Chirică, Ș. Diaconescu, I. Leș, G. Manciu, M. Mureșan, E. Năvodaru, E. F. Popescu, C. Roșu, S. Stănilă, etc. (*din România*), E. Jeuland, L. Pécaut-Rivolier, G. Raoul-Cormeil (din Franța), O. Aribisala, A. Ruck Keene, N. Kane, S. Kim, G. Owen (*din Regatul Marii Britanii și a Irlandei de Nord*), N. Dethloff, F. Leven (*din Suedia*), M. Доманская (*din Ucraina*), M. Гурвич, И. Гришин, И. Пятилетов, Н. Чечина, Д. Чечот, М. Рожкова, М. Ненашев, М. Треушников, (*din Federația Rusă*) etc.

Lucrările semnate de autorii nominalizați, și nu numai, reprezintă baza teoretico-științifică

⁴ CAZACU, D. Măsurile contractuale și judiciare de ocrotire a persoanei fizice adulte: Noțiuni introductive. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4 (47), 2018. p. 9. ISSN: 1857-2405

a prezentei cercetări.

Încadrarea temei în preocupările colectivului de cercetare. În rândul autorilor-membri ai Departamentului Drept Procesual al Facultății de Drept a USM ce au supus cercetării procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt incluși, în special: E. Belei, F. Chifa, I. Coban, V. Crețu.

Încadrarea temei în contextul inter- și transdisciplinar. La baza prezentei cercetări stau un șir de materiale științifice dedicate domeniului dreptului procesual civil. Sunt utilizate materiale axate pe analiza normelor procesuale speciale, precum și pe analiza normelor procesuale generale.

Totuși, investigația este realizată, inclusiv în baza unor materiale științifice de factură extra procesual civilă. Baza teoretică a tezei este formată din lucrări aparținând domeniului: dreptului civil, familiei, administrativ, dreptului internațional privat, psihiatriei juridice, etc. Astfel, au fost cercetate lucrări semnate de autori dedicați domeniilor sus enunțate: M. Mureșan, A. Boar, Ș. Diaconescu (drept civil), Ș. Cocoș (familiei), T. Focșa, M. Oprescu (administrativ/protecția socială), V. Babără (drept internațional privat), P. Ostravari, V. Baltaga, V. Negruță, D. Rosenhan, M. Șomicu, И. Петрухин (psihiatria juridică), D. Postovan (teoria generală a dreptului).

Toate acestea demonstrează că prezenta lucrare implică utilizarea și a unor cunoștințe ce exced perimetrul dreptului procesual civil, putând fi considerată o veritabilă cercetare cu caracter profund transdisciplinar.

Prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare la tema tezei. Preocuparea față de studiul teoretic și empiric al procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, cu toate că defectuos de slabă, este sesizat atât la nivel doctrinar național, cât și internațional.

Astfel, în Republica Moldova a fost supusă analizei procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare de următorii autori: A. Bâcu, I. Bâcu, E. Belei, F. Chifa, I. Coban, V. Crețu, Z. Gîrneț, D. Potângă, A. Prisac.

În mod special, trebuie evidențiat autorul V. Crețu, care a elaborat o multitudine de publicații axate pe analiza procedurii de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei (care a precedat procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare). Ideile expuse de acesta constituie un pilon important în fundamentarea concepției privind procedura cercetată.

În Republica Moldova, lucrări științifice de talia unei teze de doctor care să analizeze procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciar nu au fost publicate, prezenta lucrare fiind singura în acest sens.

Peste hotarele Republicii Moldova și-au adus aportul la dezvoltarea concepției privind procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare următorii autori: L.A. Avram, A. Boar, C. Chirică, Ș. Diaconescu, I. Leș, G. Manciu, M. Mureșan, E. Năvodaru, E. F. Popescu, C. Roșu, S. Stănilă (din România), E. Jeuland, L. Pécaut-Rivoliier, G. Raoul-Cormeil (din Franța), O. Aribisala, A. Ruck Keene, N. Kane, S. Kim, G. Owen (din Regatul Marii Britanii și a Irlandei de Nord), N. Dethloff, F. Leven (din Suedia), М. Доманская (din Ucraina), М. Гурвич, И. Гришин, И. Пятилетов, Д. Чечот, М. Треушников (din Federația Rusă) etc.

Problema științifică și soluționarea ei. Atât în doctrina de specialitate națională, cât și cea internațională nu există o abordare conceptuală uniformă a acestui subiect. Prin urmare, lucrarea dată, intitulată „Procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare”, va acoperi lipsa unei cercetări temeinice în domeniul cercetat, acesta fiind și un scop al elaborării ei.

*Problema științifică propusă spre soluționare rezidă în **elucidarea** cadrului conceptual al naturii juridice a procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, locul acestei proceduri în sistemul dreptului procesual civil, și a particularităților de examinare a cauze vizate, **fapt care a condus** la clarificarea naturii juridice a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și a regulilor de procedură civilă aplicabile la examinarea acestor cauze, fiind respectiv **creată baza teoretică** pentru aplicarea eficientă a normelor de drept procedural în materia procedurii privind măsurile de ocrotire.*

Scopul tezei constă în efectuarea unei cercetări științifice complexe teoretico-practice a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și a particularităților acesteia, pentru a stabili conceptele de bază a procedurii cercetate, precum și înaintarea unor propuneri *de lege ferenda* care să conducă la armonizarea procedurii cercetate cu principiile și conceptele fundamentale ale procesului civil, precum și perfecționarea cadrului legal al acestei proceduri.

În vederea atingerii scopului propus, au fost stabilite următoarele **obiective de cercetare**:

- Determinarea existenței sau inexistenței caracterului contencios al cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare;
- Determinarea naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire în general și procedurii în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și locul acestora în sistemul tipurilor de proceduri civile;
- Identificarea și analizarea premiselor și condițiilor de realizare a dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare;
- Stabilirea și cercetarea particularităților de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire sau

revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, în dependență de fazele procesuale;

- Determinarea regimului juridic și particularităților măsurii prevăzute la art. 92 alin. (2) al Codului civil, de instituire a ocrotirii provizorii pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatelei sau a tutelei;

- Examinarea practicii judiciare pe cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, pentru identificarea problemelor legate de aplicarea și interpretarea legislației procesuale, pentru a aprecia direcțiile de dezvoltare a practicii judiciare în domeniu și formulării soluțiilor de perspectivă în dezvoltarea acesteia;

- Elaborarea propunerilor de *lege ferenda* pentru armonizarea procedurii cercetate cu principiile și conceptele fundamentale ale procesului civil și perfecționarea procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare;

Ipoteza cercetării este bazată pe o presupunere generală că procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare necesită a fi îmbunătățită pentru a asigura o protecție mai eficientă a drepturilor și intereselor persoanei vulnerabile, precum și conceptualizării corecte a respectivei proceduri în sistemul felurilor de procedură civilă.

Ipoteza cercetării se bazează și pe presupunerile specifice, conform căreia:

- Cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, în dependență de circumstanțe pot avea caracter atât contencios, necontencios, cât și *cvasi* contencios;

- Cauzele examinate în procedura privind măsurile de ocrotire în general și cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare nu-și au locul în cadrul Procedurii speciale;

- La efectuarea oricărui act procedural în cadrul procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare atât instanța de judecată, cât și ceilalți participanți la proces trebuie să țină cont de interesul superior al persoanei vulnerabile;

- Instanța de judecată în cadrul procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare nu are un rol diriguitor, ci unul activ, având obligația să întreprindă toate acțiunile necesare pentru a examina cauza în așa fel, încât să fie protejate interesele persoanei vulnerabile.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Reieșind din specificul și complexitatea subiectului cercetat, am efectuat studiul prin utilizarea mai multor metode de cercetare.

Metoda istorico-juridică a fost utilizată pentru a determina premisele și evenimentele adoptării procedurii privind măsurile de ocrotire și stabilirea coraportului cu procedura de limitare în capacitate de exercițiu și declarare a incapacității persoanei.

Prin utilizarea *metodei comparativ-juridice* am efectuat un studiu prin comparația

procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare cu procedura de limitare în capacitate de exercițiu și declararea persoanei incapabile. La fel, prin utilizarea acestei metode am comparat particularitățile procedurii vizate în diferite legislații și sisteme de drept.

Metoda dialectică este o abordare analitică și se bazează pe stabilirea adevărului prin confruntarea unor opinii contradictorii. Utilizarea respectivei metode a permis să examinăm opiniile și ideile contradictorii pentru a identifica cele mai potrivite concepte care ar caracteriza procedura cercetată. De asemenea, în urma examinării opiniilor contradictorii am realizat propriile concepte.

Metoda juridico-practică prin care am studiat actele judecătorești relevante ale instanței judecătorești pentru a determina tendințele și criteriile de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Metoda statistică a permis determinarea numărului cauzelor de examinare a cererilor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare intentate pe parcursul anilor 2017-2025 și aprecierea tendințelor ca fenomen social și juridic pentru ordinea de drept din Republica Moldova.

Metoda prospectivă a fost utilizată pentru identificarea celor mai eficiente căi de armonizare și optimizare a legislației procesual civile în domeniul procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și de îmbunătățire a mecanismului de aplicare a acesteia.

Prin *metodele logice*, cum ar fi analiza sistemică, inducția, deducția, am efectuat cercetarea și analiza doctrinei și legislație procesual civile în domeniul cercetat pentru a identifica cele mai potrivite concepte și soluții științifice.

Baza normativă a cercetării a inclus următoarele surse: Constituția Republicii Moldova, Codul de procedură civilă, Codul civil și alte legi și acte subordonate legii care se referă la domeniul cercetat. Totodată, a fost analizată și legislația statelor străine, cum ar fi a: României, Letoniei, Franței, Angliei, Belgiei, Germaniei, Norvegiei, Danemarcei, Federației Ruse, etc., dar și tratatele și convențiile internaționale. La fel, în procesul de elaborare a prezentei lucrări a fost analizată jurisprudența națională și internațională relevantă în domeniu.

Fundamentul de cercetare îl constituie actele judecătorești de dispoziție ale instanțelor judecătorești, care reprezintă modul de aplicare a normelor referitoare la particularitățile procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Importanța teoretică a prezentei lucrări rezidă în cercetarea și abordarea multiaspectuală și complexă a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Procedură care este slab analizată în

literatura de specialitate. Prin urmare, prezenta lucrare va îmbogăți cadrul doctrinar în domeniu.

De asemenea, prin prezenta lucrare am ridicat problema, de principiu, a existenței sau inexistenței caracterului contencios al cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și am argumentat existența unui nou concept în acest domeniu. Ca rezultat am determinat și natura juridică a respectivei proceduri. Aceste probleme științifice nu au fost obiectul de cercetare complexă a doctrinarilor autohtoni. Prin urmare, prezenta lucrare va reprezenta un punct de pornire a viitoarelor publicații care vor analiza aceste probleme. Ceea ce va determina începutul unor discuții științifice asupra acestor probleme și drept rezultat va îmbogăți doctrina de specialitate și știința juridică.

Valoarea aplicativă a prezentei lucrări rezultă din determinarea și descrierea particularităților procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În baza rezultatelor cercetării s-au relevat lacunele, omisiunile și contradicțiile din legislația procesual civilă și practica judiciară, fiind expuse, motivate și argumentate soluții practice pentru problemele cu care se confruntă instanțele de judecată și formularea propunerilor *de lege ferenda*, care au drept scop îmbunătățirea cadrului legal și armonizarea acestuia cu principiile și conceptele fundamentale ale procesului civil.

Așadar, prezenta lucrare poate reprezenta un instrument eficient în activitatea aplicativă, prin intermediul căreia se vor oferi soluții și interpretările necesare în ce privește aspectele și particularitățile procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. La fel, rezultatele cercetării formulate în prezenta lucrare pot fi utilizate în cadrul instituțiilor de învățământ superior.

Aprobarea rezultatelor. Prezenta teză a fost elaborată și discutată în cadrul Școlii doctorale Științe juridice și economice a Universității de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării au fost aprobate de către comisia de îndrumare din cadrul Școlii Doctorale și a Departamentului Drept Procesual al Universității de Stat din Moldova.

Totodată, concluziile și recomandările formulate au fost prezentate în 12 lucrări științifice, fiind publicate atât articole științifice în revistele de specialitate cât și comunicări în cadrul conferințelor științifice. În acest sens fiind publicate 4 articole științifice, și anume:

1. BRÎNZĂ D. *Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale) nr. 8(158)/2022;

2. COBAN, I., BRÎNZĂ, D. *Impactul legii nr. 114 din 16.05.2024 asupra procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 2(69), 2024;

3. BRÎNZĂ, D. *Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare*. În *Studia Universitatis Moldaviae* nr. 3 (173) din 2024;

4. BRÎNZĂ, D. *Condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei civile privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare*. În *Studia Universitatis Moldaviae* nr. 3 (178) din 2024;

Totodată, concluziile și recomandările au fost expuse și în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale, și anume:

1. BRÎNZĂ D. *Particularitățile intentării procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în format electronic*. În cadrul Conferinței științifico-practică "Cadrul consolidat de cercetare a problemelor actuale în știința juridică: Interferențe dintre drept și tehnologie" Chișinău 17.03.2022;

2. BRÎNZĂ D. *Dreptul la asistență juridică a persoanelor supuse măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței națională cu participare internațională "Integrare prin cercetare și inovare" Chișinău 10-11 noiembrie 2022;

3. BRÎNZĂ D. *Regimul juridic al expertizei psihiatrice în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței internaționale științifico-practice "Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală", Chișinău 8-9 decembrie 2022;

4. BRÎNZĂ D. *Împuternicirile instanței de judecată și particularitățile hotărârii judecătorești adoptate pe marginea cauzei de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței internațională "Tehnologizarea și digitalizarea procesului civil și a executării silite" Târgul Mureș 14-16 septembrie 2023;

5. BRÎNZĂ D. *Contradictorialitatea în procedura privind măsurile de ocrotire*. În cadrul conferinței "Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane" Chișinău 15.09.2023;

6. BRÎNZĂ D. *Particularitățile audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare*. Conferința națională cu participare internațională "Integrare prin cercetare și inovare", Chișinău 9-10 noiembrie 2023;

7. COBAN, I., BRÎNZĂ D. *Deprivation of the right to vote in the framework of the procedure for the institution of the measure of judicial protection*. În cadrul VII International scientific and practical conference «Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications», Austria Viena 24-26 ianuarie 2024;

Totodată, concluziile și recomandările au fost expuse în capitolul care vizează procedura privind măsurile de ocrotire din *Tratatul de Drept Procesual Civil. Partea specială. red. E. Belei*,

Chișinău 2025 (cap. XIII. Procedura Specială), unde am participat în calitate de coautor.

Sumarul capitolelor tezei. Structura prezentei teze este determinată de specificul și complexitatea subiectului cercetat, de metodele științifice utilizate și de scopul stabilit. Prezenta lucrare este alcătuită din introducere, trei capitole care reunesc 11 subcapitole, concluzii și recomandări, precum și lista de referințe bibliografice și trei anexe. În ansamblu, teza numără 213 pagini text de bază, iar în lista bibliografică sunt incluse 196 surse. Volumul tezei se justifică prin specificul și complexitatea temei studiate.

În **Introducere** este indicată importanța și actualitatea temei abordate, problema științifică identificată, scopul tezei și obiectivele atingerii acestui scop, ipoteza cercetării, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor științifice și sumarul capitolelor prezentei teze.

Capitolul I - Analiza situației generale în domeniul de cercetare privind procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare – conține o investigație a situației științifice și gradului de dezvoltare a temei problematice abordate, dar și a componentelor acesteia, atât pe plan internațional, cât și național. Drept urmare a analizei resurselor doctrinare existente am ajuns la concluzia că problema examinată este deficient de slab cercetată în doctrina de specialitate. Iar publicațiile existente prezintă mai degrabă o analiză segmentară decât sinteze totalizatoare și integratoare, astfel constatăm că problema abordată în prezenta teză de doctor nu este cercetată în toată complexitatea sa nici în doctrina internațională, nici în cea națională.

Capitolul II - Regimul juridico-procesual al cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare – conține o investigație teoretico-aplicativă asupra existenței sau lipsei caracterului contencios în cauzele de instituire reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, a naturii juridice a respectivelor cauze, precum și a premiselor și condițiilor de realizare a dreptului de intentare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Astfel, în primul subcapitol al acestui capitol se determină trăsăturile caracteristice ale procedurii contencioase și a celei necontencioase și s-a stabilit dacă particularitățile procedurii contencioase sunt caracteristice procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sau acestei proceduri îi sunt caracteristice trăsăturile procedurii necontencioase. Această cercetare fiind necesară pentru a determina dacă procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este contencioasă sau necontencioasă.

În al doilea subcapitol al acestui capitol am determinat natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire în general și procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire în special, și locul acestora în sistemul tipurilor de proceduri civile. S-au analizat

prevederile legale autohtone și din alte state, referitoare la natura juridică a procedurii nominalizate, precum și opiniile doctrinare la acest subiect. Și în final am expus propria părere referitor la subiectul naturii juridice a procedurii privind instituire, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare și locul ei în sistemul tipurilor procedurilor civile.

Al treilea subcapitol al acestui capitol conține identificarea și descrierea premiselor și condițiilor de realizare a dreptului de intentare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

În Capitolul III - Particularitățile judecării cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare – s-a efectuat o analiză minuțioasă a particularităților de judecare a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare s-a determinat competența generală și cea jurisdicțională a instanțelor judecătorești în acest tip de cauze. Totodată, s-a determinat cercul de participanți și s-a stabilit statutul juridic al fiecărui participant.

Subcapitolul trei al acestui capitol care este și cel mai vast conține o descriere a particularităților realizării fazelor procesului civil la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

1. ANALIZA SITUAȚIEI GENERALE ÎN DOMENIUL DE CERCETARE PRIVIND PROCEDURA DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE

Acest capitol conține analiza materialului științific publicat atât în Republica Moldova, cât și în alte state, publicații care sunt relevante temei prezentei teze de doctor. Scopul prezentului capitol este stabilirea stadiului de cunoaștere și de cercetare în domeniul Procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Astfel, vom analiza conceptele expuse în literatura de specialitate referitoare la tema prezentei lucrări. La fel, vor fi analizate, inclusiv critic, interpretările și descrierile particularităților Procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, expuse de doctrinari atât din Republica Moldova cât și din străinătate.

Analiza materialului științific va permite fundamentarea prezentei lucrări din punct de vedere doctrinar. Iar analiza conceptelor, ideilor și interpretărilor expuse de doctrinari, inclusiv prin criticarea acestor expuneri, va permite identificarea soluțiilor mai pragmatice și mai operabile a problemelor științifice abordate.

Din start dorim să evidențiem faptul că, chiar dacă problema capacității juridice a persoanelor cu dizabilități este una care preocupă societatea contemporană, inclusiv organizațiile internaționale, această problemă este deficient de slab cercetată în doctrina de specialitate.

Domeniul procedurii privind măsurile de ocrotire interesează și mai greu doctrina de specialitate. Această abordare fiind specifică atât pentru Republica Moldova, cât și pentru alte state. În acest sens, este de menționat că, un nou suflu al cercetării domeniului procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare a fost determinat de ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Ratificarea acestei convenții internaționale, a aprins interesul doctinarilor asupra domeniului măsurilor de ocrotire în general și a procedurii privind măsurile de ocrotire în special. Însă, chiar și cu acest suflu nou literatura de specialitate duce lipsă de monografii și de analize științifice aprofundate în procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

În prezentul capitol o atenție deosebită va fi acordată publicațiilor din ultimii ani, însă vor fi analizate și cele publicate anterior din perspectiva realizării unui studiu complex al temei cercetate.

1.1. Analiza materialelor științifice la tema tezei publicate în Republica Moldova

Analiza materialelor științifice la tema tezei publicate în Republica Moldova și care se

referă la legislația autohtonă, urmează a fi efectuată în dependență de două categorii de publicații. Prima categorie se referă la publicațiile apărute până la data intrării în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017, care în principiu aveau ca obiect de cercetare procedura de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității. A doua categorie se referă la lucrările științifice publicate după data intrării în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017 și care cercetează anume procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Referitor la prima categorie, un aport considerabil în domeniul cercetării procedurii de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei îl are *V. Crețu*. Autorul nominalizat în perioada 2008-2011 a publicat în Revista Institutului Național al Justiției un număr de 8 articole științifice prin care analizează aspectele procedurale ale cauzelor de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei.

Cu toate că procedura de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei a fost abrogată, analiza, conceptele și ideile expuse în aceste studii sunt actuale și pentru procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Așadar, prima lucrare⁵ din acest ciclu tematic de articole științifice se referă la *Premisele și condițiile realizării dreptului de intentare a cauzelor de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei*. În această lucrare, V. Crețu identifică următoarele premise a realizării dreptului de intentare a cauzelor de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei: 1) *Capacitatea procesuală de folosință*; 2) *Respectarea competenței generale*; 3) *Lipsa unei hotărâri judecătorești definitive într-un caz identic*; 4) *Cererea este depusă de un organ, organizație sau persoană pentru protecția drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale altei persoane, atunci când Codul de procedură civilă sau altă lege le conferă dreptul de a se adresa instanței în acest scop*; 5) *Existența unui interes juridic al petiționarului în limitarea capacității de exercițiu a unei persoane fizice sau în recunoașterea acesteia ca fiind lipsită de capacitate de exercițiu*. În principiu, primele patru premise identificate de autor sunt valabile și aplicabile procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. A cincea premisă, care se referă la interesul juridic al petiționarului, nu mai este aplicabilă procedurii actuale, ori la moment interesul petiționarului nu mai este relevant, aplicarea măsurilor de ocrotire judiciare au drept scop doar ocrotirea persoanei vulnerabile. Acest aspect l-am analizat aprofundat în Capitolul II al prezentei lucrări.

În prezenta lucrare, pe lângă premisele realizării dreptului de intentare a cauzei, autorul a

⁵ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 69-76. ISSN: 1857-2405

analizat și condițiile realizării acestui drept. Astfel, în opinia acestuia pentru intentarea acestui tip de cauze este necesară întrunirea următoarelor condiții: 1) *Respectarea competenței jurisdicționale*; 2) *Disponerea de capacitate procesuală de exercițiu*; 3) *Existența împuternicirilor reprezentantului de a porni procesul*; 4) *Semnarea cererii de către petiționar sau reprezentantul acestuia*; 5) *Inexistența cauzelor civile identice (aceleași părți, același obiect, aceleași temeuri) în aceeași procedură la aceeași instanță sau în procedura altei instanțe*; 6) *Conformitatea cererii cu cerințele art. 166, 167 și 303 din CPC*; 7) *Achitarea taxei de stat*.

A doua lucrare⁶ din această serie se referă la *Subiecții dreptului de adresare în judecată în cauzele de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei*. În lucrarea dată se analizează persoanele care sunt în drept să înainteze cererea în instanța de judecată pe respectivele cauze. În acest sens autorul tratează necesitatea stabilirii unui cerc restrâns de persoane care au dreptul de a se adresa instanței în acest tip de cauze, ca o garanție legală împotriva acțiunilor de rea-credință, îndreptate spre restrângerea nejustificată a capacității juridice sau spre lipsirea de aceasta.

Prezintă interes și aspectele expuse în privința termenului de „membri de familie” și neclarității cercului acestor persoane. În acest sens, V. Crețu corect atrage atenția asupra faptului că lipsește o noțiune generală a membrilor de familie, iar în diferite ramuri de drept, chiar și în diferite acte normative din cadrul aceleiași ramuri de drept, cercul membrilor familiei este delimitat diferit. Totodată, autorul invocă necesitatea de includere a concubinului în lista persoanelor care sunt în drept să înainteze cererea în instanța de judecată pe acest tip de cauze.

Următoarea lucrare⁷ din această serie a doctinarului V. Crețu se referă la faza de *Pregătire a cauzelor de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei pentru dezbaterile judiciare*. În această lucrare sunt descrise acțiunile procesuale ce sunt întreprinse de judecător la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare. Un interes deosebit prezintă raționamentele înaintate de autor în privința importanței expertizei psihiatrice ca mijloc de probă în cauzele date. Totodată, la acest subiect V. Crețu invocă că expertului urmează ai fi înaintate doar întrebări care necesită cunoștințe speciale în domeniul psihiatriei medico-legale, nu și întrebări de natură juridică care țin de competența instanței judecătorești. Nu putem să nu ne raliem acestui punct de vedere, considerând că instanța nu se poate baza pe recomandările

⁶ КРЕЦУ, В. Субъекты права на обращение в суд по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2008. p. 42-49. ISSN 1857-2405

⁷ КРЕЦУ, В. Подготовка дел об ограничении дееспособности и признании недееспособности физического лица к судебному разбирательству. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2008. p. 50-62 ISSN 1857-2405

expertului din domeniul psihiatriei medico-legală în chestiuni pur juridice.

În continuarea abordării necesității expertizei psihiatrice în acest tip de cauze civile, cercetătorul argumentează opinia că existența actelor medicale în privința persoanei vulnerabile nu pot înlocui concluziile expertului și să excludă necesitatea efectuării expertizei judiciare.

Prezintă interes și punctul de vedere expus în respectiva lucrare ce se referă la obligativitatea acordării asistenței juridice persoanei vulnerabile. În acest sens referindu-se la împuternicirile avocatului desemnat prin decizia coordonatorului teritorial al CNAJGS, autorul își pune întrebarea dacă acest avocat poate încredința reprezentarea sa în proces unui alt avocat. În urma analizei minuțioase V. Crețu ajunge la concluzia că *numind într-o astfel de cauză un avocat, instanța de judecată nu are dreptul de a conferi avocatului împuterniciri de dispoziție, inclusiv dreptul de a transmite conducerea cauzei unei terțe persoane, avocatul nu poate săvârși o asemenea acțiune nici din proprie inițiativă.*

O altă lucrare⁸ din acest ciclu a lui V. Crețu se referă la faza dezbaterilor judiciare. Această lucrare reprezintă o analiză aprofundată a fazei dezbaterilor judiciare a cauzelor de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei, analizând toate etapele acestei faze. Pentru tema prezentei lucrări prezintă interes rezultatele cercetării în privința efectelor neprezentării avocatului persoanei vulnerabile. Astfel, cercetătorul opiniază că, luând în considerație obiectul cercetării judecătorești în categoria dată de cauze, prevederile art. 206 alin. (5) CPC nu sunt aplicabile în privința avocatului persoanei vulnerabile. Autorul consideră că participarea în aceste cauze a avocatului persoanei vulnerabile trebuie să se recunoască obligatorie, în caz contrar prevederile art. 306 CPC devine lipsită de utilitate.

La fel, în respectivul articol științific V. Crețu analizează obiectul probațiunii în cauzele de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei, precum și mijloacele de probă prin care aceste circumstanțe pot fi dovedite.

Următoarea publicație⁹ a lui V. Crețu din acest ciclu de cercetare se referă la *Hotărârea judecătorească pe cauzele de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei*. Autorul, în prezenta lucrare analizează particularitățile exigențelor și conținutul părților componente a hotărârii judecătorești în cauzele de limitare în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei. În urma cercetării, se ajunge la concluzia că, hotărârea judecătorească în acest tip de cauze trebuie să corespundă următoarelor exigențe: *să fie legală, întemeiată, certă,*

⁸ КРЕЦУ, В. Судебное разбирательство гражданских дел о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2008. p. 51-62. ISSN 1857-2405

⁹ КРЕЦУ, В. Решение суда по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 1 din 2009. p. 57-63. ISSN 1857-2405

deplină și necondiționată.

De asemenea, prezintă interes încă două articole științifice ale lui *V. Crețu* din acest ciclu de cercetare, prin care efectuează o cercetare complexă a procedurii de anulare/revocare a limitării în capacitatea de exercițiu și declarării incapacității persoanei. În prima¹⁰ din aceste lucrări autorul analizează subiecții care sunt în drept să solicite instanței judecătorești anularea măsurilor de ocrotire, precum și analizează particularitățile competenței judecătorești în acest tip de cauze. În acest sens, se conchide că, anularea acestor limitări a capacității de exercițiu este de competența strictă a instanței judecătorești. Invocând în acest sens că, având în vedere că capacitatea de exercițiu a persoanei fizice reprezintă cel mai important element al statutului său juridic, legiuitorul a stabilit pentru aceste categorii de cauze civile o competență exclusivă. Prin urmare, examinarea unor asemenea chestiuni de către orice alt organ, în afara instanței de judecată, este exclusă.

În a doua lucrare¹¹ se analizează particularitățile fazelor procesuale. Referitor la cerințele față de cerere autorul justificat menționează regula potrivit căreia petiționarul trebuie să indice hotărârea judecătorească prin care persoana a fost limitată în capacitatea de exercițiu sau declarată incapabilă și să anexeze o copie de pe aceasta. De asemenea, în mod particular nu putem trece cu vederea opinia cu privire la obiectul de probațiune a respectivului tip de cauze, în acest sens se invoca că la examinarea cauzei urmează a fi dovedit faptul că persoana nu mai suferă de boala mintală și că aceasta dispune de discernământ suficient.

Merită atenție și articolul științific al aceluiași autorul *V. Crețu*¹² care datează cu anul 2011. Importanța acestui studiu rezidă în prezentarea unei opinii diferită decât cea prezentată în partea majoritară a literaturii de specialitate, și anume că procedurile ce țin de limitarea capacității de exercițiu sau declarării incapacității sunt proceduri contencioase.

La fel, prezintă interes și publicația semnată de *М. ДОМАНСКАЯ*¹³, intitulată *Правовая природа дел об изменении правового статуса физического лица в гражданском процессуальном праве Украины*, ce a fost publicată în Revista Legea și Viața. Autorul analizează acest tip de cauze strict prin prisma procedurii speciale, invocă că cauzele nominalizate după natura lor juridică sunt necontencioase și nicidecum nu pot fi cauze contencioase. În apărarea poziției sale *М. ДОМАНСКАЯ* indică că, examinarea acestui tip de cauze în procedură contencioasă pune

¹⁰ КРЕЦУ В. Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2009. p. 65-72, ISSN 1857-2405

¹¹ КРЕЦУ, В. Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2009. p. 69-76. ISSN 1857-2405

¹² КРЕЦУ, В. Правовая сущность дел об отмене ограничения дееспособности лица и признание лица дееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2 din 2011. p. 42-46. ISSN 1857-2405

¹³ ДОМАНСКАЯ, М. Правовая природа дел об изменении правового статуса физического лица в гражданском процессуальном праве Украины. În Legea și Viața nr. 2/2 (266) din 2014. P. 75-78 ISSN 1810-309X.

problema determinării părților în respectiva cauză, ori cererea de instituire a măsurilor de ocrotire se depune în interesul persoanei, în cazul încălcării drepturilor sale de către terți în viitor. Mai invocă că, atribuirea cauzelor date la procedura în acțiune civilă (procedură contencioasă) ridică o serie de întrebări cu privire la posibilitatea aplicării unor instituții procedurale individuale, cum ar fi încheierea acordului de soluționare amiabilă, retragerea cererii, coparticiparea, intervenirea în proces a persoanelor cu pretenții proprii asupra obiectului acțiunii, înlocuirea pârâtului etc.

O altă publicație relevantă temei tezei care intră în prima categorie este lucrarea semnată de E. Belei, A. Borș și alți autori¹⁴. În această lucrare V. Crețu și I. Coban analizează procedura de limitare a capacității de exercițiu și declarării incapacității persoanei. Autorii tratează înscrisurile care trebuie să fie folosite în cauzele date, și anume se insistă asupra folosirii extraselor din istoria bolii, certificate privind aflarea persoanei în instituțiile psihiatrice curative, fișele medicale din instituțiile psihiatrice unde persoana vulnerabilă se tratează sau s-a tratat, declarațiile martorilor etc. Totodată, se insistă asupra necesității numirii expertizei psihiatrice. Spre soluționare în fața experților psihiatri trebuie puse următoarele probleme: 1) *suferă persoana dată de vreo boală psihică cronică*; 2) *poate ea să conștientizeze acțiunile sale și să le dirijeze*.

Cu toate că materialele științifice expuse supra examinează o procedură care a fost abrogată, ideile și conceptele înaintate în aceste materiale științifice sunt valabile și pentru procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

A doua categorie de publicații științifice examinează deja procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire.

O primă publicație în acest domeniu este semnată de A. Prisac, fiind intitulată *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*¹⁵. Respectiva lucrare constituie o expunere sumară asupra întregii Proceduri privind măsurile de ocrotire. În acest sens autorul expune o prezentare succintă a cauzelor care se examinează în ordinea procedurii privind măsurile de ocrotire, precum și o expunere succintă asupra particularităților acestei proceduri.

Prezintă interes poziția asupra competenței jurisdicțional-teritoriale, acesta invocând că instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui sau mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor este aplicabilă

¹⁴ BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 47. ISBN: 978-9975-4072-2-9

¹⁵ PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. P. 430-446, ISBN: 978-9975-3298-2-8

doar în cazul în care în privința persoanei a fost încheiat și autorizat un mandat de ocrotire în viitor sau a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară. Asupra acestui aspect urmează să ne expunem în Secțiunea 3.1 al Capitolului III din prezenta lucrare, unde vom analiza particularitățile competenței jurisdicțional teritoriale ale cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

La fel, A. Prisac în lucrarea sa indică că cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să conțină doar cerințele stabilite de art. 307 CPC. În ce ne privește, nu putem fi de acord cu această poziție, dezacord pe care l-am expus în mod argumentat în Secțiunea 3.3.1 al Capitolului III al prezentei teze.

Referitor la subiectul cererii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, prezintă interes și publicația semnată de D. Potîngă, *Conținutul cererilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*¹⁶. D. Potîngă susține ideea expusă de A. Prisac, precum că cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să conțină doar cerințele stabilite de art. 307 CPC.

Prezintă interes și opinia expusă referitor la indicarea în cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare a autorității tutelare din raza teritorială unde persoana vulnerabilă își are domiciliul. Autorul recunoaște necesitatea de indicare a autorității tutelare în cerere, fiind de părerea că aceasta urmează a fi atrasă în calitate de intervenient accesoriu, însă consideră că indicarea autorității tutelare din raza teritorială unde persoana vulnerabilă își are domiciliul în cerere nu este obligatoriu și nu poate constitui temei de restituire sau refuz în primirea cererii.¹⁷ Menționăm că, nu putem fi de acord cu opinia expusă supra, dezacord l-am argumentat la subcapitolul 3.2 al Capitolului 3 din prezenta lucrare.

Trezește interesul nostru și cercetarea realizată de Z. Gîrneț¹⁸. Autoarea tratează necesitatea stabilirii dorințelor și sentimentelor persoanei vulnerabile. Menționând pe bună dreptate că în cauzele menționate, instanța de judecată are obligația legală să depună toate eforturile posibile pentru a constata dorințele din trecut și prezent și sentimentele persoanei vulnerabile privind cererea supusă examinării, folosind metodele de comunicare care corespund stării și situației persoanei audiate.

La tema tezei de doctor se referă și articolele științifice scrise de I. Băcu¹⁹ și în coautorat

¹⁶ POTÎNGA, D. *Conținutul cererilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul "Conferinței tehnico - științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor UTM" 23-25 martie 2021. p. 101 ISBN: 978-9975-45-701-9;

¹⁷ *Ibidem* p. 100

¹⁸ GÎRNEȚ, Z. *Importanța instituirii tutelei ca măsură de ocrotire judiciară*. În cadrul Conferința "Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației" 6, Cahul, 6 iunie 2019. P. 113-116. ISSN: 2587-3563

¹⁹ BĂCU, I. *Protecția exercitată prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciară*. În Studii naționale de securitate nr. 2(4) 2021. p. 144-152. ISSN 2587-3822

de I. Bâcu și A. Bâcu²⁰ intitulate *Protecția exercitată prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciare*. Respectivă publicății pot fi împărțite convențional în două părți. Prima tratează principiile fundamentale ale măsurilor de ocrotire judiciare, a doua parte a publicațiilor expune particularitățile procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. În acest sens autorii atrag atenția asupra faptului că, chiar dacă legiuitorul a indicat la art. 303 alin. (1) CPC că petiționarul este scutit de la achitarea cheltuielilor aferente procesului, legiuitorul a omis să includă o asemenea prevedere și în normele generale în materie de scutire de la plata taxei de stat. Deci, se atrage atenție asupra necesității de remediere a acestei omisiuni.

De asemenea, prezintă interes și opinia sus-numiților cu privire la aspectele dreptului de apărare în acest tip de cauze. Astfel, I. Bâcu și A. Bâcu sunt de părerea că *rolul avocatului în aceste tipuri de procese, primordial este ca acesta să depună toate eforturile pentru menținerea interacțiunii bazate pe încredere și suport cu persoana reprezentată, totodată verificând nivelul de înțelegere al informației furnizate. În situațiile în care, interesele persoanei cu deficiențe mintale sau fizice o impun, avocatul va trebui să-și asume în mare parte procesul de adunare a probelor prin efectuarea interpelărilor și cererilor către instituțiile care dețin aceste probe. Nu în ultimul rând, avocatul va ține cont ca măsurile de ocrotire să urmărească interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se instituie și să favorizeze, pe cât este posibil, autonomia acesteia*²¹. Astfel, constatăm că autorii tratează nu doar aspectele strict procesuale, dar și aspectele ce țin de relațiile avocatului cu clientul său (persoana vulnerabilă).

O publicație importantă pentru tema tezei, care tratează sarcina probațiunii în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, a fost semnat de F. Chifa, având denumirea *Particularitățile sarcinii probațiunii în procedura specială*²². Autorul tratează sarcina probațiunii în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare strict prin prisma procedurii speciale. Astfel, în opinia F. Chifa sarcina probațiunii în aceste cauze este pusă pe seama petiționarului, acesta urmând să probeze: *”faptul că persoana nu are capacitate deplină de exercițiu, faptul că persoana suferă de o boală mintală ori de o deficiență fizică, mintală sau psihologică și faptul că nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința și faptul că persoana nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența*

²⁰ BĂCU, I., BĂCU, A. *Protecția persoanelor prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciară*. În Jurnalul juridic național: teorie și practică nr. 1(46)/2021. p. 39-45. ISSN: 2345-1130

²¹ *Ibidem* p. 43

²² CHIFA, F. *Particularitățile sarcinii probațiunii în procedura specială*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 (66) din 2023. p. 35-41. ISSN 1857-2405

la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective.”²³. Astfel, observăm că savantul, pe lângă sarcina probațiunii, analizează și obiectul probațiunii în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Aspect care a fost expus și într-o altă lucrare semnată de F. Chifa²⁴.

Prezintă interes și studiul publicat de E. Belei, V. Botnari și alți autori²⁵. În această lucrare V. Crețu, I. Coban și D. Brînză, analizează cele mai importante particularități ale procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire, în funcție de fazele procesului civil. Astfel, autorii identifică lista de persoane care pot depune cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, precum și instanța care este competentă să examineze astfel de cereri, determinând în acest sens competența jurisdicțional-teritorial alternativă a instanței judecătorești. Totodată, autorii determină conținutul cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, observând că aceasta trebuie să corespundă prevederilor art. 307 alin. (1) CPC însă și prevederilor art. 166 alin. (2) CPC. Și în acest sens, atestăm o poziție diferită decât cea expusă de A. Prisac²⁶ și D. Potînga²⁷.

La fel, prezintă interes și analiza referitoare la particularitățile respectivului tip de cauze specifice fazei de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare. Astfel, printre acțiunile și actele procesuale necesare pregătirii cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pentru dezbateri judiciare, se identifică următoarele: aprecierea necesității efectuării expertizei psihiatrice judiciare; clarificarea chestiunii cu privire la asistența juridică a persoanei vulnerabile și necesitatea desemnării unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat; interpelarea de la autoritatea tutelară din raza domiciliului persoanei vulnerabile a dosarului personal.

În ce privește particularitățile specifice fazei de dezbateri judiciare identificate, prezintă un interes deosebit analiza referitoare la examinarea în contradictoriu a cauzei. Astfel, autorii sunt de părerea că, chiar dacă norma de la 305 CPC prevede că instanța de judecată ”poate” să dispună prin încheiere examinarea în contradictoriu a cererii, instanța de judecată trebuie de fiecare dată să examineze în contradictoriu cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire

²³ *Ibidem* p. 40-41

²⁴ CHIFA, F. *Obiectul și sarcina probațiunii în procesul civil*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024 p. 114. [online] [citat 20.07.2025] Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/Chifa-teza.pdf>

²⁵ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 521-530. ISBN 978-9975-181-12-9

²⁶ PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. P. 430-446, ISBN: 978-9975-3298-2-8;

²⁷ POTÎNGA, D. *Conținutul cererilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul ”Conferinței tehnico - științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor UTM” 23-25 martie 2021. p. 101 ISBN: 978-9975-45-701-9;

judiciare. Autorii își bazează aceste raționamente atât pe litera, cât și pe spiritul art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități²⁸.

1.2. Analiza materialelor științifice la tema tezei publicate peste hotare

În ciuda provocărilor colosale, procedura privind ocrotirea majorului a interesat cu greu atât doctrina națională, cât și cea internațională. Doctrinarii procesuali civili de regulă omit cercetarea acestui domeniu.

În prezenta secțiune ne vom expune asupra cercetărilor științifice care analizează procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, care au fost publicate peste hotarele Republicii Moldova. Astfel, vom analiza publicațiile științifice din România, Franța, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Federația Rusă.

Vom începe analiza cu materialul științific publicat în *Federația Rusă*. În mare parte cercetarea științifică a procedurii privind măsurile de ocrotire în Federația Rusă, datează cu anii '70-, '90 ai secolului trecut. În prezent acest subiect cu greu interesează doctrinarii ruși. Acest fapt considerăm că se datorează neracordării legislației ruse la noile tendințe internaționale cu privire la măsurile de ocrotire judiciare.

O primă lucrare esențială în domeniu este publicată de vestitul doctrinar Д. Чечот, intitulată *Неисковые производства*²⁹. În prezenta lucrare autorul tratează procedura privind limitarea capacității de exercițiu și declarării incapacității persoanei ca procedură strict necontencioasă, invocându-se lipsa litigiului de drept, examinând-o exclusiv sub aspectul procedurii speciale.

La fel, prezintă interes și opinia acestuia referitoare la conținutul termenului de membru de familie ca subiect cu dreptul de a înainta cererea de limitare a capacității de exercițiu și declarării incapacității persoanei. În acest sens autorul atestă că diferențierea noțiunii de „membru al familiei”, nu doar între diferite ramuri ale dreptului, ci și în cadrul aceleiași ramuri, este pe deplin justificată de anumite scopuri ale reglementării juridice și de caracterul relațiilor sociale pe care legiuitorul este chemat să le reglementeze în fiecare caz. Totodată, Д. Чечот invocă că pot depune cerere doar acei membri de familie care locuiesc împreună cu persoana vulnerabilă.

De asemenea, prezintă interes și lucrarea semnată de И. Пятилетов, *Особенности судопроизводства по делам о признании гражданина недееспособным*³⁰. O poziție interesantă

²⁸ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 526. ISBN 978-9975-181-12-9

²⁹ ЧЕЧОТ, Д. *Неисковые производства*. Москва: Изд. "Юридическое Литература". 1973.

³⁰ ПЯТИЛЕТОВ, И. *Особенности судопроизводства по делам о признании гражданина недееспособным*: Лекция. Всесоюзный юридический заочный институт, Moscova 1984

expusă în prezenta lucrare este că cauzele de declarare a incapacității persoanei sunt necontencioase, iar în cauzele de limitare a capacității persoanei pot apărea litigii de drept, deci acestea pot avea și un caracter contencios. În apărarea acestui concept, autorul opinează că faptul de încălcare a obligațiilor de întreținere a familiei de către o persoană care suferă de dependență de droguri, toxicomanie sau alcoolism este o consecință a neîndeplinirii de către această persoană a propriilor obligații ce decurg din raporturile juridice de familie și, în mod inevitabil, apare problema legalității aplicării sancțiunilor prevăzute de legislația civilă pentru neexecutarea respectivelor obligații. Cu toate că, instituția limitării în capacitatea de exercițiu nu mai este actuală potrivit legislației Republicii Moldova, conceptul expus de И. Пятилетов prezintă interes în special sub aspectul utilizării metodei istorice de cercetare.

O altă lucrare importantă pentru tema tezei, din doctrina rusă, este semnată de М. Треушников, И. Гришин și alții³¹. În ce privește natura juridică a cauzelor nominalizate, autorii, în același fel ca și Д. Чечот consideră că acestea sunt necontencioase și nu pot fi legate de existența unui litigiu de drept ce este de competența instanței judecătorești.

Din alt punct de vedere, în lucrare dată prezintă interes aspectul cercetării competenței jurisdicțional teritoriale a instanțelor de judecată la examinarea acestui tip de cauze. Astfel, autorii sunt de părerea că interesele persoanelor în privința cărora se pune problema de limitare a capacității de exercițiu sau declarării incapabile s-au luat în considerație la stabilirea competenței jurisdicțional teritoriale. Stabilirea competenței jurisdicțional teritoriale la instanța de la domiciliul acestei persoane, iar în cazul în care aceasta se află în staționarul psihiatric-la locul aflării staționarului, în opinia acestora, va permite dobândirea actelor medicale necesare. Totodată, în această lucrare pe bază justificată se accentuează că această regulă nu afectează interesele petiționarului, deoarece cauza poate fi examinată și în lipsa acestuia.

O contribuție importantă la edificarea patrimoniului doctrinar în materia procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare aduc și **autorii români**.

Astfel, pentru tema tezei de doctor prezintă interes publicația lui C. Chirică, *Ocrotirea anumitor persoane fizice prin măsura punerii sub interdicție judecătorească în lumina dispozițiilor noului Cod civil și a noului Cod de procedură civilă*³². Această publicație conține o analiză atât a legii materiale, cât și procesuale asupra măsurii punerii sub interdicție judecătorească (măsură care a fost substituită cu măsurile de ocrotire sub formă de consiliere judiciară sau tutelă

³¹ ТРЕУШНИКОВ, М., ГРИШИН, И., и др. *Гражданский процесс Учебник для юридических вузов*. Москва: Новый Юрист, 1998 p.319-322 ISBN:5-7969-0044-7

³² CHIRICĂ, C. *Ocrotirea anumitor persoane fizice prin măsura punerii sub interdicție judecătorească în lumina dispozițiilor noului Cod civil și a noului Cod de procedură civilă*. În Revista „Dreptul” nr. 1/2012, ISSN 1018-0435.

specială). Cu referire la legea materială, în prezenta lucrare se examinează condițiile pentru instituirea măsurii de ocrotire a punerii sub interdicție. Aceasta determină două categorii de condiții: de fond și de formă (de procedură). La categoria condițiilor de fond sunt atribuite lipsa discernământului cauzată de alienație sau deficiență mintală. La categoria condițiilor de formă autorul atribuie procedura de punere sub interdicție.

Referitor la persoanele care sunt în drept să depună cererea de instituire a măsurii de ocrotire, autorul argumentează necesitatea de a stabili dreptul persoanei vulnerabile de a depune cererea, care într-un moment de luciditate, înțelegând propria situație și necesitatea de a fi ocrotită, respectiv trebuie să aibă posibilitatea de a solicita această ocrotire. Această poziție a fost expus și de M. Mureșan, A. Boar, Ș. Diaconescu³³.

La fel, prezintă interes și publicația semnată de E. Năvodaru, *Procedura punerii sub interdicție judecătorească și necesitatea adaptării normelor legale aplicabile în contextul realității sociale actuale*³⁴. Această publicație prezintă interes în special sub aspectul administrării probelor în vederea dovedirii faptelor care au importanță pentru soluționarea cauzelor de instituire a măsurilor de ocrotire. Analiza acestui aspect îi permite autoarei să constate că în procedura privind instituirea măsurilor de ocrotire este admisibil și se poate folosi orice mijloc de probă. Însă, dat fiind specificul acestui tip de cauze se punctează necesitatea efectuării unei expertize medicale de specialitate.

În lucrarea sa E.F. Popescu intitulată *Controverse în materia de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr. 140/2022*³⁵, autoarea tratează necesitatea de a exclude procurorul din cercul participanților procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire. În acest sens, atragem atenția că legislația României prevede participarea obligatorie a procurorului în acest tip de cauze. În apărarea poziției de scoatere a acestor cauze de sub ”tutela” parchetului, autorul indică că procurorul este asaltat de alte proceduri, fie tratează atare obligații cu mai mică atenție, în favoarea cauzelor penale.

Impactul substanțial al publicației semnate de E.F. Popescu derivă și din determinarea naturii juridice a cererii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. În acest sens s-a indicat că atare act, în esența sa, nu are natura juridică a unei cereri, ci el este și trebuie să fie o sesizare, deoarece el instituie o veritabilă obligație, care nu este lăsată la latitudinea reclamantului, ca în

³³ MUREȘAN, M., BOAR, A., DIACONESCU, Ș. Drept Civil. Persoanele. Cluj-Napoca: Editura Cordial Lex, , 2000. p. 129. ISBN: 973-9480-04-7

³⁴ NĂVODARU, E. *Procedura punerii sub interdicție judecătorească și necesitatea adaptării normelor legale aplicabile în contextul realității sociale actuale*. În Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 6. Issue 2/2017.p. 529-540. ISSN 2285-0171;

³⁵ POPESCU, E. F. *Controverse în materia de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr. 140/2022*. În Revista Dreptul nr. 11 din 2022. P84-106 ISSN 1018-0435;

procedura de drept comun, fundamentată pe principiul disponibilității, unde autorul cererii exercită un drept de a sesiza instanța, nu o obligație³⁶. Or, dacă aceasta este o obligație a persoanelor respective, atare persoane nu ar fi îndrituite să renunțe la „cererea” cu care a fost sesizată instanța, deoarece obiectul cauzei este constituit de o măsură de ocrotire, iar persoana în cauză ar rămâne fără ocrotirea instituită de legiuitor³⁷.

Deopotrivă, prezintă interes și lucrarea *Procedura punerii sub interdicție judecătorească în „haine” noi*³⁸, publicată de S. Stănilă și C. Roșu. Autorii efectuează o analiză a instituției măsurilor de ocrotire la general și a procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire în special, care a fost adoptată prin Legea României nr. 140/2022 privind măsurile de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale sau psihosociale. Totodată, aceștia determină și principiile care vor guverna atât măsurile de ocrotire, cât și procedura de instituire a acestor măsuri, astfel, S. Stănilă și C. Roșu identifică următoarele principii: *respectarea demnității și autonomiei persoanei, menținerea cât mai largă a capacității de exercițiu a persoanei, aplicarea măsurilor de ocrotire proporțional cu situația persoanei vulnerabile*.

Autorii se expun și asupra procedurii de instituire a consilierii judiciare sau a tutelei speciale, expunând particularitățile proceduri menționate începând cu sesizarea instanței de tutelă până la emiterea hotărârii judecătorești și reînnoirea sau revizuirea măsurii aplicate. Prezintă interes opinia cu privire la probele administrate de instanța de tutelă în acest tip de cauze. Astfel, S. Stănilă și C. Roșu identifică rolul important al expertizei judiciare în calitate de mijloc de probă, însă menționează și despre necesitatea administrării și altor mijloace de probă, cum ar fi documentele medicale, declarațiile rudelor, informațiile de la instituțiile sociale etc.

Prezintă un interes aparte opinia referitoare la „persoana de încredere” care însoțește persoana vulnerabilă la audieri. În acest sens, pe bună dreptate se observă că nu este stabilit un statut procesual pentru aceste persoane. Mai mult ca atât, autorii consideră că termenul „de încredere” este vag și nu este clar dacă legiuitorul s-a referit la soț, concubin, o rudă sau afîn până la gradul al patrulea inclusiv, la o persoană apropiată sau persoana care îl îngrijește. De aceea, în opinia lui S. Stănilă și C. Roșu, instanța de judecată este cea care va aprecia dacă persoana indicată poate fi considerată de încredere³⁹.

Referitor la „persoana de încredere” în acest tip de cauze se expune și autoarea L.A. Avram

³⁶ *Ibidem* p. 86

³⁷ *Ibidem* p. 87

³⁸ STĂNILĂ S., ROȘU C., *Procedura punerii sub interdicție judecătorească în „haine” noi*. În Revista Dreptul nr. 11/2022, p. 51-65. ISSN: 1018-0435

³⁹ *Ibidem* p. 55

în publicația sa *Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale Aspecte procesuale*⁴⁰. În acest sens, L.A. Avram este de părere că legea procesual civilă prevede o regulă specială, care este menită să-i asigure persoanei vulnerabile un confort sporit, atrăgând atenția că, ținând cont de situația specială în care se află această persoană, la audierea ei poate fi de față ”o persoană de încredere”. Totodată, autoarea observă că legislația procesual civilă nu prevede o noțiune a „persoanei de încredere”, considerând că va fi de sarcina instanței judecătorești să aprecieze cine se poate încadra în această noțiune și dacă în genere este necesară prezența sa la audierea persoanei vulnerabile⁴¹.

O altă problemă ridicată de în publicația nominalizată, care prezintă interes față de tema tezei, se referă la renunțarea petiționarului la cerere. Astfel, autorul observă că potrivit legislației procesual civile române, chiar dacă petiționarul renunță la cererea de instituire a măsurii de ocrotire, procurorul poate cere continuarea judecării. La fel, chiar dacă procurorul nu solicită continuarea judecării, instanța de judecată poate să nu țină cont de renunțarea la cererea de instituire a măsurii de ocrotire și să judece cauza, dacă apreciază că renunțarea la judecată nu este în interesul persoanei vulnerabile⁴².

Respectiva lucrare tratează și aspecte de măsuri prealabile examinării cauzei efectuate în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Astfel, autoarea indică că procurorul, după ce este înștiințat referitor la depunerea cererii de instituire a măsurilor de ocrotire, este obligat să efectueze cercetările necesare și să dispună efectuarea unei evaluări medicale și psihologice. Cercetarea se efectuează la domiciliul persoanei, iar dacă persoana vulnerabilă este internată cercetarea se face inclusiv la staționarul psihiatric, procurorul fiind în drept să solicite întocmirea de către instituția sanitară a unui referat asupra stării persoanei. După efectuarea evaluării medicale și, după caz, după întocmirea referatului, procurorul poate solicita și punctul de vedere nemijlocit al medicului curant al persoanei vulnerabile. De asemenea, pe lângă evaluările medicale și psihologice dispuse, procurorul va pune în sarcina autorității tutelare întocmirea unui raport de anchetă socială⁴³.

Vom încheia analiza materialului științific referitor la procedura de instituire a măsurilor de ocrotire publicate în România cu lucrarea semnată de către G. Manciu, fiind intitulată *The Impact of Legislative Reform on the Protection Measures for Adults with Mental Disabilities in*

⁴⁰ AVRAM L.A. *Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale. Aspecte Procedurale*. În *Analele Universității de vest din Timișoara* nr. 2/2023. p. 204-213. ISSN 2784-1871. [online] [citat 20.07.2025] Disponibil: <https://drept.uvt.ro/analele-universitatii-de-vest-din-timisoara-seria-drept-numarul-2-2023.html>

⁴¹ *Ibidem* p.211

⁴² *Ibidem* p.212

⁴³ *Ibidem* p. 210

Romania⁴⁴. Cu toate că această lucrare nu a fost publicată în România, tema tratată și conținutul lucrării se referă exclusiv la legislația română și la realitățile juridice din România.

Aici G. Manciu se expune asupra posibilității instanței de judecată de a aplica o altă măsură de ocrotire decât cea solicitată de către petiționar. În acest sens, autorul întemeiat indică că intenția legiuitorului la acordarea instanței judecătorești a împuternicirii să instituie o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată, a fost de a asigura că măsura de protecție aplicată unei persoane cu probleme de sănătate mintală este optimă, garantând îngrijirea, menținerea autonomiei și favorizarea recuperării. Astfel, a fost creată o excepție legală care permite instanței să stabilească și să aplice din oficiu o măsură de ocrotire mai adecvată, chiar dacă aceasta diferă de cea solicitată de părți.

Studii relevante temei tezei de doctor, au fost realizate și de către doctrinarii din Franța. Lucrările doctrinarilor francezi prezintă interes în special sub aspectul că instituția măsurilor de ocrotire judiciare, cât și procedura privind măsurile de ocrotire reglementată de legislația Republicii Moldova a fost în mare parte influențată de legislația franceză.

Așadar, o primă lucrare din doctrina franceză asupra căreia dorim să ne expunem este monografia *Protéger un majeur vulnérable*⁴⁵, publicată de L. Pécaut-Rivoliér. Această monografie examinează atât aspectele de drept material a măsurilor de ocrotire, cât și procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire. În partea ce ține de aspectele de drept material autorul se expune în detaliu asupra măsurilor de ocrotire, atât asupra celor contractuale, cât și celor judiciare. Pe lângă descrierea măsurilor de ocrotire autorul se referă și la împuternicirile care pot fi acordate persoanelor însărcinate cu ocrotirea.

Aspectul care prezintă interes pentru teza de doctor este aspectul procesual, analizat în monografia nominalizată. Lucrarea dată descrie procedura în fața judecătorului de tutelă, reprezentând un ghid pentru profesioniști la instituirea măsurilor de ocrotire judiciare. Un aspect important tratat de autor, la care dorim să atragem atenția, se referă la sesizarea procurorului de către terțe persoane despre necesitatea de ocrotire a persoanei vulnerabile. Astfel, în Franța persoanele terțe pot sesiza procurorul despre existența necesității de ocrotire a persoanei vulnerabile, procurorul fiind obligat să efectueze o anchetă în acest sens pentru a strânge informații, iar în cazul în care se adevărește necesitatea ocrotirii persoanei, procurorul depune în instanță cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Totodată, autorul identifică acțiunile

⁴⁴ MANCIU, G. *The Impact of Legislative Reform on the Protection Measures for Adults with Mental Disabilities in Romania*. În Athens Journal of Law -Volume 11, Issue 4. Octomber 2025. p. 691 [online] e-ISSN: 2407-9685. [citât 20.02.2026] Disponibil: <https://www.athensjournals.gr/ajl/v11i4>

⁴⁵ PÉCAUT-RIVOLIER L. - *Protéger un majeur vulnérable*. Paris: Edition Dalloz 2010. ISBN: 978-2-247-08670-2

care le poate întreprinde procurorul după primirea sesizării, și anume: să efectueze o investigație pentru a aduna informații; să redirecționeze sesizarea către alte mecanisme de sprijin, sociale, medicale sau juridice; să solicite familiei persoanei vulnerabile să se adreseze cu cerere către judecătorul de tutelă și în cele din urmă dacă constată că sesizarea sau sesizările (procurorul poate primi mai multe sesizări de la persoane diferite) conțin suficiente dovezi pentru a sugera că o măsură de ocrotire este necesară, procurorul va sesiza judecătorul de tutelă, în acest din urmă caz autorul consideră că procurorul va trebui să prezinte judecătorului de tutelă același set de documente ca toți ceilalți solicitanți (inclusiv certificatul medical de la un medic autorizat)⁴⁶.

Acest aspect procesual este important temei prezentei teze de doctor din motiv că sesizarea autorității competente în privința controlului asupra măsurilor de ocrotire, reprezintă un mecanism premergător al procesului civil. În Republica Moldova nu procurorul este acea autoritate de control, ci autoritatea tutelară. Însă legislația națională nu prevede reglementări a acțiunilor autorității tutelare după primirea unei astfel de sesizări, prin urmare, practica franceză și analiza efectuată de autorul monografiei nominalizate prezintă un interes sporit.

O altă lucrare care prezintă interes asupra temei de cercetare este *Nature juridique de la procédure devant le juge des tutelles*⁴⁷, publicată de G. Raoul-Cormeil. Această publicație tratează o problemă științifică extrem de importantă și deseori ignorată în literatura de specialitate, și anume problema naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare. Autorul tratează procedura privind măsurile de ocrotire în fața judecătorului de tutelă drept o procedură necontencioasă, care se examinează în baza art. 25 al Codului de procedură civilă a Republicii Franceze. Totodată, pentru a evita criticile teoretice referitoare la cerința stabilită art. 25 al Codului de procedură civilă a Republicii Franceze, și anume lipsa litigiului de drept, autorul indică că în cazurile date cel mai important criteriu este existența legii, care în dependență de natura cauzei impune controlul judecătoresc. În acest sens se indică „Numai cerința legală a controlului unui judecător este criteriu operațional al acestei chestiuni. Prin supunerea reducerii capacității juridice unei hotărâri judecătorești, legea relevă că procedura este grațioasă (necontencioasă)”⁴⁸.

Suplimentar, autorul este de părerea că nu există litigiu în materia protecției majorilor vulnerabili în sensul unei dezbateri asupra unui anumit punct de drept pe care instanța de judecată ar trebui să îl tranșeze. Cererea nu este îndreptată împotriva unui pârât. Dovada acestui fapt este că însăși persoana vulnerabilă poate prezenta instanței de judecată o cerere de instituire a unei

⁴⁶ PÉCAUT-RIVOLIER L. - *Protéger un majeur vulnérable*. Paris: Edition Dalloz 2010 p. 84. ISBN: 978-2-247-08670-2

⁴⁷ RAOUL-CORMEIL G. *Nature juridique de la procédure devant le juge des tutelles*. În Actualité juridique Famille nr. 3 martie 2014. p. 148-151 ISSN: 1630-2206

⁴⁸ *Ibidem* p.148

măsurile de protecție juridică pentru sine⁴⁹.

Însă, este important de menționat că această opinie a fost criticată în literatura de specialitate franceză. Unul dintre criticii acestei opinii este E. Jeuland prin publicația sa, *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*⁵⁰. Această lucrare a lui E. Jeuland poate fi convențional împărțită în două părți. În prima parte autorul combate conceptul precum că procedura privind ocrotirea majorului vulnerabil este o procedură necontencioasă. În special, autorul combate argumentele invocate de G. Raoul-Cormeil, în publicația expusă supra. În acest sens, E. Jeuland invocă că doar existența cerinței legale de exercitare a controlului de către judecător nu face procedura necontencioasă, ori legea pentru mai multe cauze stabilește necesitatea controlului judecătoresc, inclusiv cauze care sunt *a priori* contencioase. Autorul este de părere că, procedura necontencioasă în sine nu este suficientă pentru a explica procedura privind măsurile de ocrotire. Cu toate acestea, recunoaște că acestei proceduri îi sunt caracteristice unele aspecte și particularități ale procedurii necontencioase, cum ar fi rolul activ al judecătorului, efectuarea investigațiilor din oficiu etc., aspecte care în principiu nu sunt aplicabile procedurii contencioase.

A doua parte a lucrării propune un nou concept al naturii juridice a procedurii privind ocrotirea majorului vulnerabil. Astfel, E. Jeuland este de părere că procedura privind măsurile de ocrotire nu face parte nici din procedura necontencioasă, nici din cea contencioasă, ci reprezintă o **legătură (raport) procedurală de protecție (lien procédural de protection)**. Conceptul propus de E. Jeuland, și anume legătura procedurală de protecție, presupune nu doar un simplu conflict juridic, ci tratarea acesteia ca un ansamblu de legături procedurale care constau în relații interpersonale în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare. Această legătură este menită să asigure o protecție activă și continuă a persoanei vulnerabile. Legătura procesuală de protecție are două caracteristici primordiale. Prima caracteristică presupune că, aceasta este o legătură continuă în timp, ori procedura privind măsurile de ocrotire nu se termină odată cu decizia de aplicare a măsurii de protecție, întrucât judecătorul trebuie să asigure executarea acestor decizii. A doua caracteristică presupune o veritabilă legătură procedurală, care implică contestarea unor drepturi civile.

Astfel, în viziunea lui E. Jeuland, procedura privind măsurile de ocrotire a persoanei majore vulnerabile constituie o legătură procesuală de protecție care reprezintă o relație juridico-

⁴⁹ *Ibidem* p.149

⁵⁰ JEULAND E. *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*. În *Revue trimestrielle de droit civil*, (2018)2, [online] [cit. 29.07.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>

procesuală continuă și activă, stabilită între instanța de judecată, persoana protejată, tutore și alte persoane interesate, cu scopul de a asigura respectarea drepturilor, libertăților și demnității unei persoane vulnerabile, care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința⁵¹.

Totodată, E. Jeuland invocă expres că acest concept nu este definitivat și acesta încă urmează a fi supus discuțiilor.

La caz, dorim să evidențiem că, cu toate că conceptul propus de E. Jeuland este unul interesant din punct de vedere științific, abordând această problemă sub aspect diferit de curente expuse în literatura de specialitate, nu suntem întru totul de acord cu acest concept. Asupra acestor aspecte ne vom expune în Subcapitolul 2.2 al Capitolului II din prezenta lucrare.

La cercetarea procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, un impact substanțial și un veritabil suport l-a avut doctrina *engleză*. Cu toate că doctrina engleză se bazează pe un alt sistem de drept, considerăm că aceasta este relevantă, și poate da răspunsuri la unele probleme științifice apărute în sistemul de drept continental.

O primă publicație din literatura de specialitate engleză care prezintă interes este lucrarea intitulată *Best interests provisions in the UK Mental Capacity Act 2005*⁵², semnată de O. Aribisala. După cum rezultă din însăși denumirea publicației, aceasta se referă la analiza interesului superior al persoanei vulnerabile ce este prevăzut de Mental Capacity Act 2005, actul legislativ care reglementează măsurile de ocrotire judiciare și principiile fundamentale ale procedurii de instituire, reînnoire și revocare a respectivelor măsuri.

Autorul tratează interesul superior al persoanei vulnerabile prin intermediul a două aspecte. Primul aspect fiind aplicarea măsurii celei mai puțin restrictive, în așa fel încât persoana vulnerabilă să dețină o capacitate de exercițiu cât mai largă. Al doilea aspect se referă la aplicarea unei măsuri de ocrotire proporționale cu starea persoanei, unde se va ține cont de sentimentele, convingerile și dorințele persoanei vulnerabile. În acest sens, autorul invocă că convingerile și valorile se numără printre factorii, pe care persoana care ia decizia asupra măsurii de ocrotire trebuie să îi aibă în vedere atunci când stabilește ce este în interesul superior al persoanei vulnerabile. Totodată, autorul accentuează că, chiar dacă dorințele adultului lipsit de capacitate trebuie să primească o pondere considerabilă, aceasta însă nu trebuie neapărat să fie una decisivă,

⁵¹ *Ibidem*, p. 274

⁵² ARIBISALA, O. *Best interests provisions in the UK Mental Capacity Act 2005*. În *The Psychiatrist* (2012). Pag. 459. ISSN: 1758-3209. [online] [citată 30.07.2025] Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/the-psychiatrist/article/best-interests-provisions-in-the-uk-mental-capacity-act-2005/2E96362DBDF4DFD5EBAF4F23AE625A5A>

întrucât criteriul prevăzut de lege este cel al interesului superior, și nu al judecății substitutive⁵³.

O altă publicație care prezintă interes asupra temei tezei de doctor este lucrarea *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*⁵⁴, semnată de A. Ruck Keene, N. Kane, S. Kim, G. Owen. Această publicație prezintă interes datorită analizei practicii judiciare, cât și conceptelor teoretice.

Referitor la natura juridică a cauzelor de instituire a măsurilor de ocrotire, autorii ghidându-se de legislația și practica judiciară engleză opiniază că, cauzele din cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire pot fi examinate atât în procedură contencioasă, cât și în procedură necontencioasă. Examinând activitatea Curții de Protecție și natura ”muncii” acesteia, indică că cea mai mare parte a activității Curții de Protecție constă în luarea deciziilor cu privire la cererile referitoare la administrarea proprietății și afacerilor unei persoane care nu are capacitatea de a face acest lucru, adesea prin numirea unui adjunct care să facă acest lucru în numele acesteia. Experiența autorilor atestă că marea majoritate a acestor decizii nu vor fi litigioase și vor fi luate fără o audiere; în urma modificărilor din 2011, acestea vor fi adesea luate de un așa-numit executor judiciar autorizat (un funcționar administrativ). Este foarte puțin probabil ca aceste decizii să ducă la o hotărâre scrisă, deoarece instanța va aproba pur și simplu ordinul relevant care îi este prezentat⁵⁵.

De asemenea, prezintă interes și opinia autorilor, potrivit căreia, determinarea circumstanțelor importante ale cauzei urmează a fi stabilită prin intermediul a două teste: testul diagnostic (the diagnostic test) – care să demonstreze existența boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice; și testul funcțional (the functional test) – care demonstrează că persoana vulnerabilă nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința⁵⁶. Considerăm că acest aspect urmează a fi suplinit cu încă câteva teste care în principiu se referă la interesul superior al persoanei vulnerabile și necesitatea instituirii măsurii de ocrotire judiciare. Asupra acestui aspect ne-am expus pe larg la Subcapitolul 3.3.4 al Capitolului III.

În ce privește doctrina germană, prezintă interes publicația *The empowerment and protection of vulnerable adults Country report Germany*⁵⁷, semnată de N. Dethloff, F. Leven. Respectiva lucrare reprezintă un raport detaliat asupra protecției persoanelor vulnerabile în

⁵³ *Ibidem* p. 460

⁵⁴ RUCK KEENE, A., KANE, N., KIM S., OWEN G. *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*. În *International Journal of Law and Psychiatry* nr. 62 (2019). p. 56-76 ISSN: 0160-2527

⁵⁵ *Ibidem* p. 60

⁵⁶ *Ibidem* p. 59

⁵⁷ DETHLOFF, N., LEVEN F. *The empowerment and protection of vulnerable adults. Country report Germany*. În *Family Law in Europe: Academic Network*. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: https://assets.budh.nl/open_access/fenr/country_reports/germany.pdf

Germania, inclusiv se analizează ocrotirea prin intermediul măsurilor de ocrotire. Astfel, autorii determină faptul că în Germania tutela poate fi dispusă de instanță din oficiu. În plus, pe lângă instanța de judecată, doar adultul vulnerabil are dreptul de a solicita instituirea tutelei. Totuși, chiar și în urma cererii, trebuie să fie îndeplinite toate cerințele legale pentru emiterea ordinului de tutelă. Deoarece în materie de tutelă persoana în cauză are dreptul să participe la procedură indiferent de capacitatea sa de a încheia contracte (§ 275 (1) FamFG), adultul poate solicita tutela chiar dacă este incapabil de a încheia contracte. Persoanele terțe nu pot solicita tutela. Totuși, pot face sugestii instanței, pe care aceasta este obligată să le examineze din oficiu⁵⁸.

Dorim să încheiem examinarea situației științifice publicate în alte state cu o problemă care se referă la instituirea măsurii de ocrotire pe cale administrativă. Astfel, autorii suedezi T. Mattsson, L. Giertz, în lucrarea sa *Vulnerability, Law and Dementia. An Interdisciplinary Discussion of Law and Practice*⁵⁹, au expus opinia că instituirea măsurilor de ocrotire pe cale administrativă permite ocrotirea mai promptă a persoanelor, astfel, aplicarea măsurilor de ocrotire mai puțin intruzive în capacitatea de exercițiu a persoanelor pot fi aplicate pe cale administrativă.

Referitor la acest subiect, judecătorul englez *J. Baker* în lecția s-a publică intitulată *A matter of life and death*⁶⁰ citită la Universitatea din Oxford a expus opinia că în viitor ar fi posibil că și astfel de chestiuni ca decuplarea de la mijloacele de susținere artificială a vieții ar putea deveni de competența nu a instanței judecătorești, ci a unui organ administrativ format din specialiști în domeniu. Totodată, remarcăm că autorul, consideră că în prezent acest tip de cauze urmează a fi examinat în instanța de judecată. Cu toate că această lucrare nu se referă în mod direct la tema tezei de doctor, considerăm că aceasta urmează a fi luată în considerație în special sub aspectul problematicei propuse de judecătorul englez Mr. Justice Baker, și anume acordarea competențelor către comisia administrativă de a decide asupra problemelor ce țin de capacitatea juridică a persoanei.

1.3. Concluzii la Capitolul I

După analiza materialului științific în domeniu, am constatat că subiectul cercetării doctorale ”Procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare” prezintă o importanță evidentă atât din punct de vedere teoretic, cât și practic.

⁵⁸ *Ibidem* p. 28

⁵⁹ MATTSSON, T., GIERTZ, L. *Vulnerability, Law and Dementia. An Interdisciplinary Discussion of Law and Practice*. În *Theoretical Inquiries in Law*, 21(139). p. 154-158. [online] [citat 05.08.2025] Disponibil: https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/75574503/Mattsson_Giertz_Vulnerability_Law_and_Dementia.pdf

⁶⁰ BAKER, J. *A matter of life and death*. Oxford Shrieval Lecture 11th October 2016. P. 17-18. [online] [citat 05.08.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/10/mr-justice-baker-shrieval-lecture-11102016.pdf>

Cu toate acestea, concluzionăm că, chiar dacă respectivul subiect de cercetare are o importanță vădită, acesta este deficient de slab cercetat în doctrina de specialitate, atât autohtonă cât și străină. Deși ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități a dat un nou suflu de cercetarea a acestei probleme, atât în Republica Moldova, cât și în unele state europene, aceasta nu a dus la apariția unor cercetări complexe și multiaspectuale.

Procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare a fost abordată de către autorii din Republica Moldova mai modest. Totodată, analiza acestor materiale științifice urmează a fi efectuată în dependență dacă a fost publicate înainte sau după intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017. În ce privește publicațiile care se referă la prima categorie, constatăm un aport esențial în fondul doctrinar la tema tezei de doctorat, și anume ne referim la publicațiile autorului V. Crețu, care a efectuat o analiză minuțioasă asupra procedurii de limitare în capacitatea de exercițiu și declararea persoanei incapabile, inclusiv a determinat particularitățile fazelor procesuale ale cauzelor date.

În ce privește a doua categorie de publicații, constatăm că după intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017, prin care s-a abrogat procedura de limitare în capacitatea de exercițiu și declararea persoanei incapabile și s-a adoptat procedura privind măsurile de ocrotire, doctrina de specialitate în domeniul temei tezei de doctor s-a revigorat, fiind publicate mai multe lucrări în domeniu. Însă oricum, constatăm lipsa lucrărilor care să conțină o analiză complexă și detaliată a procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Bunăoară, nu există nici o lucrare care să se refere la natura juridică a procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Publicațiile apărute după intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017, în principal, analizează unele particularități ale procedurii cercetate, fără a intra în domeniul teoretic, prin conceptualizarea elementelor juridice ale acestei proceduri.

O situație similară se atestă și asupra lucrărilor științifice publicate în alte state. După cum corect a reclamat prof. francez E. Jeuland, domeniul procedurii privind măsurile de ocrotire cu greu interesează doctrina de specialitate.

Observăm că, interesul asupra domeniului procedurii privind măsurile de ocrotire se amplifică după introducerea modificărilor esențiale a respectivei proceduri. Exemplu ar fi: Republica Moldova, după intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017 sau România, după intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022, prin care s-au implementat rigorile stabilite de art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Însă, oricum observăm că acest interes nu este de lungă durată și se referă la expunerea noilor particularități aprobate, fără a se intra în esența procedurii și fără a exista o dezbatere

științifică, o ”luptă de idei”. Ori dezbateră științifică în principiu reprezintă forța care dezvoltă știința.

În acest sens, apreciem lucrarea lui E. Jeuland⁶¹, unde dumnealui expres pune în discuție și dezbate argumentele științifice expuse de un alt doctrinar, și anume a lui *G. Raoul-Cormeil*⁶². Ori în urma acestor dezbateri E. Jeuland expune un concept nou asupra naturii juridice a procedurii de instituire a tutelei.

⁶¹ JEULAND E. *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*. În *Revue trimestrielle de droit civil*, (2018)2, [online] [citată 29.07.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>

⁶² RAOUL-CORMEIL G. *Nature juridique de la procédure devant le juge des tutelles*. În *Actualité juridique Famille* nr. 3 martie 2014. p. 148-151 ISSN: 1630-2206

2. REGIMUL JURIDICO-PROCESUAL AL CAUZELOR DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE

Acest capitol conține o investigație teoretico-aplicativă a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

În primul subcapitol al Capitolului II, vom determina trăsăturile caracteristice ale procedurii contencioase și a celei necontencioase, și vom stabilit dacă particularitățile procedurii contencioase sunt caracteristice procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, sau acestei proceduri îi sunt caracteristice trăsăturile procedurii necontencioase. Această cercetare fiind necesară pentru a determina dacă procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este contencioasă sau necontencioasă.

În al doilea subcapitol al Capitolului II, vom determina natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire în general și a procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire în special, precum și locul acestora în sistemul tipurilor de proceduri civile. La fel, vom analiza prevederile legale autohtone și din alte state referitoare la natura juridică a respectivei proceduri, precum și opiniile doctrinare la acest subiect. Și în final vom expune propria părere referitor la subiectul naturii juridice a procedurii privind instituire, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare și locul ei în sistemul tipurilor procedurilor civile.

Al treilea subcapitol al acestui capitol conține identificarea și descrierea premiselor și condițiilor de realizare a dreptului de intentare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

2.1. Caracterul contencios/necontencios al procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare

Încă de la începutul instituirii procedurii privind limitarea capacității de exercițiu și declarării incapacității persoanei, aceasta a fost atribuită procedurilor necontencioase, invocându-se că în cadrul cauzelor nominalizate nu poate exista un litigiu de drept, ce este de competența instanței de judecată⁶³. Această poziție a fost susținută pe larg în doctrina procesual civilă⁶⁴. Cu

⁶³ CREȚU, V. *Schiță istorică a procedurii civile speciale*. În "Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova", 2003, Nr.6, pag. 247 ISBN: 9975-70-292-9

⁶⁴ ЧЕЧОТ, Д. *Неисковые производства*. Москва: Изд. "Юридическое Литература". 1973. p. 137; ТРЕУШНИКОВ, М., ГРИШИН, И., и др. *Гражданский процесс Учебник для юридических вузов*. Москва: Новый Юрист, 1998, p. 319-322. ISBN: 5-7969-0044-7; ДОМАНСКАЯ, М. *Правовая природа дел об изменении правового статуса физического лица в гражданском процессуальном праве Украины*. În *Legea și Viața* nr. 2/2 (266) din 2014. P. 75-78 ISSN 1810-309X. etc;

toate acestea, în literatura de specialitate există și voci care invocă răspicat că respectivul tip de cauze conțin din start un litigiu de drept, urmând a fi atribuite procedurii contencioase⁶⁵.

Prin urmare, constatăm că doctrina nu are o viziune unanimă referitor la existența sau inexistența caracterului contencios a procedurii privind ocrotirea persoanei majore. De aici deducem necesitatea determinării existenței sau inexistenței caracterului contencios în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Trăsăturile caracteristice ale procedurii contencioase și a celei necontencioase:

În principiu, trăsăturile definitorii ale procedurii contencioase reies, în special, din calitatea subiecților și existența litigiului de drept dat spre soluționare instanței de judecată. Procedurile contencioase presupun existența obligatorie a două părți, subiecți ai unui raport material litigios, ce urmăresc interese contrare. Existența litigiului de drept constituie cea de-a doua trăsătură definitorie a procedurilor contencioase, deoarece imposibilitatea exercitării firești a unui drept, determină necesitatea aplicării mijloacelor de apărare a drepturilor și intereselor persoanelor⁶⁶.

Suplimentar la trăsăturile expuse supra, considerăm că o altă trăsătură definitorie a procedurilor contencioase este desfășurarea procesului în contradictoriu. În procedurile contencioase, principiul contradictorialității având o aplicabilitate deplină. În lipsa contradictorialității depline nefiind posibil examinarea și soluționarea cauzei civile în ordinea procedurii contencioase.

Prin urmare, determinăm următoarele trăsături caracteristice a procedurii contencioase:

1. Existența a două părți, subiecți ai unui raport material litigios, ce urmăresc interese contrare;
2. Existența unui litigiu de drept;
3. Examinarea cauzei în contradictoriu.

Prima trăsătură a procedurii contencioase se referă la calitatea subiecților, și presupune existența a cel puțin două persoane, părți în cadrul procesului civil. Prin urmare, părțile trebuie să fie subiecți ai raportului material litigios, și anume să fie titulari de drepturi și obligații civile. Totodată, pe lângă subiecți ai raportului material litigios, părțile trebuie să urmărească interese contrare.

A doua trăsătură caracteristică a procedurilor contencioase presupune existența unui litigiu de drept, care este de competența instanțelor de judecată. Cu toate că termenul de litigiu este pe

⁶⁵ КРЕЦУ, В. *Правовая сущность дел об отмене ограничения дееспособности лица и признание лица дееспособным*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2 din 2011. p. 42. ISSN 1857-2405

⁶⁶ BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 31. ISBN:978-9975-4188-5-0;

larg folosit în legislația Republicii Moldova, noțiunea acestuia se conține doar într-un act legislativ, și anume Legea cu privire la mediere nr. 137 din 03.07.2015. Potrivit art. 2 al legii prenotate, *litigiul reprezintă conflict între două sau mai multe persoane fizice și/sau juridice, care este sau poate fi obiect de examinare în instanța de judecată sau arbitraj*⁶⁷.

În ce privește viziunea doctrinară asupra acestui concept, constatăm că în literatura de specialitate nu există o poziție univocă referitoare la noțiunea și caracteristicile litigiului de drept. Discuțiile privind conceptualizarea litigiului de drept, în doctrina dreptului procesual civil durează de mai bine de șapte decenii. Cea mai activă perioadă a discuțiilor asupra subiectului dat a avut loc în anii '80 ai secolului trecut.

Astfel, în rezultatul acestor discuții au apărut mai multe concepte ce definesc litigiul de drept. Respectiv cele concepte pot fi clasificate după cum urmează:

1. *Litigiul de drept reprezintă un raport juridic de protecție (stare a raportului juridic reglementat, pe care îl dobândește ca urmare a unei ilegalități)*. Printre cei mai cunoscuți adepți ai acestei concepții se numără П.Ф. Елисейкин, И. М. Зайцев și М.Д. Матиевский, Е.Х. Губайдуллина. Potrivit acestui concept, litigiul de drept în calitate de raport juridic de protecție reflectă toate acele situații, în care apar obstacole în calea funcționării normale a sferei relațiilor juridice și apare dreptul de a cere eliminarea acestor obstacole în exercitarea dreptului și/sau restabilirea dreptului încălcat.⁶⁸

2. *Litigiul de drept ca ilegalitate și obstacol în realizarea dreptului*. Promotorii acestei concepții tratează litigiul de drept ca un concept obiectiv, care reprezintă obstacol din partea persoanei obligate de exercitarea drepturilor persoanei îndreptățite. La fel, potrivit acestei concepții litigiul de drept constituie și acel comportament al deținătorului de obligație, care creează incertitudine, nesiguranță și îndoieli în realizarea dreptului sau incertitudine în conținutul acestui drept. Altfel spus, promotorii acestui curent sunt de părere că litigiul constituie o încălcare a dreptului. Printre principalii promotori ai acestei concepții se regăsesc așa nume cunoscute ca М.А. Гурвич, Н. А. Чечина⁶⁹, etc.

3. *Litigiul de drept ca mijloc procesual de apărare a drepturilor*. Dacă conceptele expuse supra presupun că litigiul de drept are o natură atât procesuală, cât și extra procesuală, prezentul concept expune litigiul de drept exclusiv ca un mijloc procesual de apărare a drepturilor. Potrivit

⁶⁷ Legea cu privire la mediere nr. 137 din 03.07.2015. Publicată în Monitorul Oficial nr. Monitorul Oficial Nr. 224-233 din 21.08.2015

⁶⁸ ГУБАЙДУЛЛИНА, Е. *Спор о праве: теоретико-правовой аспект*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Самара 2018, p. 28 [online] [citat 17.08.2024] Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/spor-v-prave-teoretiko-pravovoi-aspekt>

⁶⁹ ЧЕЧИНА, Н. *Избранные труды по гражданскому процессу*. Издательский дом Санкт-Петербург Санкт-Петербургского государственного университета. 2004. p. 109-110. ISBN 5-288-03413-3

promotorilor respectivului concept, litigiul de drept apare odată cu adresarea persoanei interesate în instanța de judecată sau alt organ competent. Unul dintre principalii promotori al acestui concept este М.Д. Матиевский, care tratează litigiul de drept ca dezacord de ordin juridic dintre persoanele interesate, referitor la drepturile subiective și obligațiile juridice, ce au apărut drept rezultat al imposibilității realizării lor forțate în lipsa unei hotărâri a organului de drept emisă în cadrul unui proces reglementat prin lege.

4. *Litigiul de drept ca o compoziție faptică*. Conceptul dat a apărut relativ recent, cel puțin în comparație cu conceptele expuse supra, fiind înaintată de М.А. Рожкова⁷⁰. Autorul nominalizat prezintă litigiul de drept în calitate de compoziție faptică. Prin compoziție faptică se are în vedere totalitatea faptelor juridice necesare pentru apariția consecințelor juridice. În acest sens, М.А. Рожкова este de părerea că litigiul de drept apare în urma combinării a trei fapte juridice, cu condiția apariției lor într-o ordine prescrisă. La aceste fapte autorul indică următoarele:

- a) Încălcarea sau contestarea drepturilor subiective ale persoanei de către o altă persoană;
- b) Înaintarea pretențiilor către persoana care a comis încălcarea legii;
- c) Neîndeplinirea pretențiilor înaintate.

5. *Litigiu de drept ca un conflict de voințe*. Acest concept este unul relativ nou, fiind expus de М.М. Ненашев. Potrivit acestui concept, pentru apariția litigiului de drept sunt necesare două fapte juridice: *înaintarea pretenției de către o parte (primul fapt juridic) și poziția juridică a celeilalte părți care împiedică satisfacerea pretenției (al doilea fapt juridic)*⁷¹. Prin urmare, autorul nominalizat tratează litigiul de drept ca un conflict de voință, ce este compus din pretenția cu caracter juridic a unei părți, căreia îi este suprapusă poziția juridică contrară a celei de-a doua părți care împiedică satisfacerea pretenției înaintate.

După cum putem vedea, primele patru concepte leagă apariția litigiului de drept de existența unei încălcări a legii. Considerăm această abordare drept una defectuoasă și ne aliniem opiniei lui М.М. Ненашев, care întemeiat indică că principala deficiență a primelor patru concepții ce au fost expuse *supra* constă în faptul că se utilizează un element instabil, și anume existența încălcării, care până la emiterea actului judecătoresc este doar presupusă⁷². Mai mult ca atât, respingerea acțiunii determină și lipsa existenței încălcării dreptului, iar conform conceptelor criticate lipsa încălcării dreptului denotă și lipsa litigiului de drept. Astfel, considerăm că existența

⁷⁰ РОЖКОВА, М. Понятие Спора о праве гражданском. În Журнал российского права. 2005. Nr. 4. [online] [citât 17.08.2024] Disponibil: <https://jrpnorma.ru/articles/article-2001.pdf?1725519370>

⁷¹ НЕНАШЕВ, М. Спор о праве и его место в гражданском процессе. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов 2011, p. 46. [online] [citât 19.08.2024] Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/spor-o-prave-i-ego-mesto-v-grazhdanskom-protssesse>

⁷² *Ibidem*, p. 41

presupusei încălcări a dreptului nu poate constitui premisa apariției litigiului de drept.

În literatura de specialitate, s-a invocat că la baza litigiului de drept se află o situație conflictuală care se soluționează cu ajutorul mijloacelor juridice⁷³.

Unii autori leagă existența litigiului de drept de înaintarea pretențiilor nemijlocit în instanța de judecată. Astfel, prof. Lowrance F. Friedman este de părere că, litigiul, în vorbirea obișnuită, se referă la acțiunile contestate în instanță. Sensul de bază implică, astfel, trei elemente distincte: în primul rând, o *revendicare*, adică o încercare activă de a atinge un scop valorificat; în al doilea rând, o *dispută* sau un conflict, cu alte cuvinte, rezistența la revendicare; în al treilea rând, utilizarea unei instituții specifice, **instanța**, pentru a soluționa conflictul sau litigiul⁷⁴.

Alți autori sunt de părerea că nu este necesar înaintarea pretențiilor nemijlocit în instanța de judecată, însă acest litigiu trebuie să fie obiect al examinării, într-o anumită procedură stabilită de lege (mediere, arbitraj, etc). Astfel, în opinia autorului И.В. Куницына, litigiul de drept include în sine două componente: material și procesual. Componenta materială a litigiului de drept constă în pretenția de drept material, prezentată sub forma unei cereri, reclamații sau acțiuni în instanță, pe care participantul la raportul juridic, considerând că interesele sale sunt în contradicție cu interesele altei persoane, o înaintează acesteia (baza materială a conflictului juridic) și/sau unei terțe părți dezinteresate. Componenta procesuală a litigiului de drept constă în prezența raportului juridic cu interacțiune procesuală, îndreptat spre soluționarea litigiului dintre inițiatorul litigiului și persoana căreia i-a fost înaintată pretenția.⁷⁵

De aceeași părere este și autorul Е.Х. Губайдулина (ce este adept al conceptului litigiului de drept ca raport juridic de protecție), care definește litigiul de drept ca raport juridic de protecție care se află în stadiul soluționării procedurale, provocat de o ciocnire a intereselor juridice independente ale părților, în cadrul căreia se realizează dreptul subiectului la protecția (restabilirea) dreptului stabilit de lege, exprimat sub forma unei cereri⁷⁶.

Astfel, observăm că autorii prenotați leagă existența litigiului de înaintarea pretențiilor de către un subiect la raportul material litigios către celălalt subiect într-o anumită procedură reglementată de lege. În opinia noastră, o astfel de abordare este nejustificată, ori litigiu poate

⁷³ ТАЛМАЧЕВА, Е. *Правовая природа понятия конфликта и спора, возникающих из семейных отношений*. În *Вопросы российского и международного права*. 2023. Том.13, № 11А. p. 160. ISSN 2222-5129

⁷⁴ FRIEDMAN, L. F. *Litigation and society*. În *Annual Review of Sociology* Vol. 15 (1989). P. 18. ISSN: 0360-0572 [online] [citat 19.08.2024] Disponibil: <https://biblioteca.corteidh.or.cr/tablas/r39677.pdf>

⁷⁵ КУНИЦЫНА И. *Спор о праве и процессуальные способы его решения*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов 2014. Pag. 21 [online] [citat 20.08.2024] Disponibil: <http://test.ssla.ru/dissertation/referats/11-07-2014-6r.pdf>

⁷⁶ ГУБАЙДУЛИНА, Е. *Спор о праве: теоретико-правовой аспект*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Самара 2018, p. 41 Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/spor-v-prave-teoretiko-pravovoi-aspekt>

apărea înafara unei proceduri prevăzute de lege, spre exemplu prin înaintarea unei pretenții față de celălalt subiect al raportului juridic. În același sens, suntem de părerea că litigiul poate fi soluționat în afara unei proceduri reglementate de lege, cum ar fi prin intermediul negocierilor directe dintre subiecții raportului material litigios.

Prin urmare, suntem de părerea că condiționarea existenței litigiului de drept de existența unei proceduri reglementate de lege este prea limitativă, în special în situația contemporană, când subiecții raporturilor juridice preferă soluționarea litigiilor în afara unui proces anevoios reglementat de lege.

În acest sens, M.M. НЕНАШЕВ legitim definește litigiul de drept ca **o contradicție de voințe a două părți**, exprimată în mod obiectiv, constând într-o cerință cu caracter juridic a uneia dintre părți (adresant), la care se opune o poziție juridică a celei de-a doua părți (destinatar), ce împiedică satisfacerea faptică a pretenției înaintate⁷⁷.

În ce ne privește, considerăm că definiția dată de M.M. НЕНАШЕВ este mai potrivită, prezentând mai bine trăsăturile caracteristice ale litigiului de drept. În principiu, definiția dată de M.M. НЕНАШЕВ reprezintă o sinteză a definițiilor date de promotorii tuturor conceptelor litigiului de drept expuse supra, însă cu excluderea elementelor criticabile, cum ar fi existența încălcării dreptului și a unei proceduri prevăzute de lege demarate.

Referitor la procedura necontencioasă, doctrina autohtonă indică că aceasta este polul opus al procedurii contencioase. În cadrul procedurilor necontencioase lipsesc părțile (subiecți ai raportului material) cu interese contrare, precum și litigiul de drept. Procedura necontencioasă fiind îndreptată spre confirmarea pe cale judiciară a existenței unui fapt juridic, a protecției unui interes legitim sau spre apărarea drepturilor și intereselor creditorului în cazul existenței unor probe scrise incontestabile în ce privește pretențiile sale⁷⁸.

În opinia doctrinarilor din România, procedura necontencioasă, numită și voluntară sau grațioasă, este acea procedură aplicată cererilor pentru soluționarea cărora este nevoie de intervenția/mijlocirea instanței de judecată, fără însă să se urmărească stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană⁷⁹.

⁷⁷ НЕНАШЕВ, М. *Спор о праве и его место в гражданском процессе*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Саратов 2011, p. 46. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/spor-o-prave-i-ego-mesto-v-grazhdanskom-protsesse>

⁷⁸ BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 32. ISBN:978-9975-4188-5-0;

⁷⁹ CIOBANU, V.M., BRICIU, T.C., CONSTANTIN, D.C. *Drept procesual civil*. București: Editura Național, 2013, p. 420. ISBN 978-973-659-231-7; LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. p. 146. ISBN: 973-655-119-9.

Doctrina rusă caracterizează procedura necontencioasă ca un fel al procedurii civile, opus al procedurii contencioase, în care lipsește litigiul de drept și existența părților litigante cu interese juridice contrare⁸⁰.

Doctrina franceză la rândul său, bazându-se pe prevederile art. 25 al Codului de procedură civilă al Republicii Franceze, indică că judecătorul se va expune în procedură necontencioasă, atunci când în lipsa unui litigiu, este sesizat cu o cerere pe care legea o impune, datorită naturii cauzei sau a statutului reclamantului, să fie supusă controlului acestuia. Astfel, procedura necontencioasă se caracterizează prin lipsa litigiului și cerința stabilită de lege privind efectuarea controlului de către judecător a cauzei⁸¹. Mai mult ca atât, dezbateră judiciară are un caracter restrâns, deoarece judecătorul nu audiază decât explicațiile prezentate de reclamant sau reprezentantul acestuia⁸².

După cum putem vedea, procedura necontencioasă este descrisă diferit în doctrina de specialitate, această diferențiere se datorează în special prevederilor legale reglementatoare pe care se bazează doctrinarii nominalizați.

Cu toate că, în literatura de specialitate nu există un consens asupra caracteristicilor procedurii necontencioase, observăm o trăsătură caracteristică comună a procedurii necontencioase, pe care o evidențiază toți doctrinarii, și anume lipsa litigiului de drept.

O altă trăsătură caracteristică a procedurii necontencioase este lipsa părților, ce urmăresc interese contrare și care sunt subiecți ai raportului material juridic. Existența intereselor contrare a subiecților raportului material este una din premisele apariției litigiului de drept, valorificarea acestor interese, și anume înaintarea cererii, judiciare sau extrajudiciare, inițiază litigiul de drept. Din aceste motive, pentru procedurile necontencioase este caracteristic existența doar a unui singur subiect al raportului material juridic.

Procedurii necontencioase îi este caracteristic și manifestarea într-o formă limitată a principiului contradictorialității. În literatura de specialitate sunt prezente opinii potrivit cărora, numai în cazul existenței unui litigiu de drept poate apărea necesitatea de a desfășura procesul în contradictoriu⁸³. Reieșind din această poziție rezultă că în cadrul procedurilor necontencioase, cum ar fi Procedura Specială, care sunt incompatibile cu existența litigiului de drept, principiul

⁸⁰ ТРЕУШНИКОВ, М., ГРИШИН, И., и др. *Гражданский процесс Учебник для юридических вузов*. Москва: Новый Юрист, 1998, p. 300. ISBN:5-7969-0044-7

⁸¹ LE NINIVIN, D. *La juridiction gracieuse dans le nouveau code de procédure civile*. Paris: Litec Droit. 1983, p.19. [online] [citat 21.08.2024] Disponibil: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k33324308/f29.item>

⁸² LEFORT, C. *Procédure civile*. Paris: Éditions Dalloz 2007. p. 267. ISBN: 978-2-247-07128-9

⁸³ PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. P. 438, ISBN: 978-9975-3298-2-8

contradictorialității nu se aplică. Nu agreăm această poziție, ci ne aliniem opiniei majorității doctrinarilor în domeniul, potrivit cărora, contradictorialitatea este viabilă și pentru procedurile necontencioase, doar că se manifestă într-o formă mai specifică și mai limitată⁸⁴. Cel mai bun exemplu în acest sens este litigiul de fapt, care nu este incompatibil cu procedurile necontencioase, însă se examinează nemijlocit în contradictoriu.

Determinarea caracterului contencios/necontencios al procedurii privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare:

După ce am determinat care sunt trăsăturile caracteristice ale procedurii contencioase și a celei necontencioase, urmează să determinăm dacă procedura privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare este contencioasă sau este necontencioasă.

Pentru a determina existența caracterului contencios sau necontencios la cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare urmează a fi determinat, dacă pentru aceste cauze sunt specifice următoarele trăsături caracteristice:

1. Existența a două părți, subiecți ai unui raport material-juridic, ce urmăresc interese contrare;
2. Existența unui litigiu de drept;
3. Examinarea cauzei în contradictoriu.

Existența a două părți cu interese contrare:

Pentru a determina existența sau inexistența primei trăsături trebuie să stabilim dacă în aceste cauze: 1) există două părți, care sunt subiecți ai unui raport material-juridic, și dacă 2) aceste părți urmăresc interese contrare.

Părțile în respectivul tip de cauze sunt petiționarul (cel care depune cererea) și persoana în privința căruia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciară (persoana vulnerabilă). În continuare urmează a fi determinat dacă aceste persoane sunt subiecți ai raportului material juridic de ocrotire.

Subiectele raportului juridic sânt persoanele fizice ori juridice, în calitate de titulare de drepturi subiective sau de obligații⁸⁵.

În ce privește persoana vulnerabilă în privința căreia se solicită instituirea măsurii de

⁸⁴ BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 115. ISBN:978-9975-4188-5-0; КРЕЦУ, В. Рассмотрение судами дел об установлении фактов, имеющих юридическое значение "Analele științifice a Universității de Stat din Moldova. Științe juridice", Nr. 8/2005. p. 288. ISBN: 9975-70-292-9

⁸⁵ STRATU V. *Raportul Juridic*. În Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Științe socioumane, ediția a XV-a, nr.1 din 2015. ISBN 978-9975-121-52-1

ocrotire, aceasta indubitabil este subiect al raportului material-juridic, fiind chiar subiectul principal al raporturilor juridice de ocrotire, Codul civil reglementând direct drepturile și obligațiile acesteia.

Pentru a stabili dacă petiționarul este subiect al raportului material juridic de ocrotire, este necesar de a determina dacă acesta este titular al drepturilor și obligațiilor. Potrivit art. 94 alin. (1) al Codului civil al Republicii Moldova, *cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă de către:*

- a) persoana fizică în privința căreia se cere instituirea măsurii de ocrotire judiciare;*
- b) soțul persoanei indicate la lit. a);*
- c) persoana cu care persoana indicată la lit. a) locuiește împreună de mai mult de 3 ani;*
- d) ruda sau afinul persoanei indicate la lit. a);*
- e) mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor, indiferent dacă mandatul produce sau a încetat să producă efecte;*
- f) autoritatea tutelară.*

Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că, *autoritatea tutelară poate depune cererea prevăzută la alin. (1) doar dacă persoanele indicate la alin. (1) lit. a)-e) au omis să o depună în termen de 3 luni de la data sesizării acestora de către autoritatea tutelară.*

În ce privește cererea de reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire art. 95 alin. (1) și art. 104 alin. (4) al Codului civil prevede că, aceasta poate fi depusă doar de persoanele stabilite la art. 94 alin. (1) Cod civil.

Așadar, se constată că legiuitorul în mod expres a prevăzut lista de persoane care au dreptul de a depune cererea de instituire a măsurilor de ocrotire, *i.e.* dreptul petiționarului de a intenta procedura de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară. Astfel, pe lângă dreptul de a depune cererea, petiționarul mai are și dreptul de a solicita să fie numit în calitate de tutore/curator/ocrotitor provizoriu, tutore/curator supleant, membru al consiliului de familie, are dreptul să solicite numirea unei alte persoane în calitate de tutore/curator/ocrotitor provizoriu, are dreptul de a solicita aplicarea unei anumite măsuri de ocrotire judiciare, precum și condițiile de exercitare a măsurii de ocrotire solicitate etc. De asemenea, petiționarul este obligat să-și exercite drepturile cu bună-credință, de a respecta dorințele și interesele persoanei vulnerabile, de a comunica cercul persoanelor apropiate a persoanei vulnerabile, etc. Prin urmare, constatăm că petiționarul (persoana care depune cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare) este subiect al raportului material juridic de ocrotire. Mai mult ca atât, observăm că în cazul autorității tutelare, aceasta are obligația să sesizeze potențialii petiționari despre necesitatea intentării măsurii de ocrotire judiciare, precum și obligația de a înainta personal cererea

de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, în cazul în care persoanele indicate la alin. (1) lit. a)-e) au omis să o depună în termen de 3 luni de la data sesizării acestora de către autoritatea tutelară.

Prin urmare, constatăm că petiționarii, și anume persoanele indicate la alin. (1) al art. 94 Cod Civil, sunt subiecți ai raportului juridic de ocrotire, aceștia fiind titulari de drepturi și obligații în respectivul tip de raport juridic. De aici deducem că în cauzele examinate există două părți subiecți ai raportului material-juridic.

Singura situație când în cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare lipsesc două părți subiecți ai raportului material-juridic, este atunci când cererea este depusă de persoana prevăzută de lit. a) al art. 94 alin. (1) al Codului civil al Republicii Moldova, și anume persoana depune cererea privind instituirea măsurii de ocrotire în privința sa.

După determinarea părților procesului, urmează a fi determinat dacă aceștia urmăresc interese contrare. Referitor la interesul părților, art. 65 alin. (4) teza 2 a art. 65 Cod Civil prevede că *măsurile de ocrotire urmăresc interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se instituie și favorizează, pe cât este posibil, autonomia acesteia*. Aceeași regulă se deduce din prevederile art. 12 al Convenției ONU privind persoanele cu dizabilități. Astfel, dat fiind specificul cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire, acestea se intentează cu un singur scop, și anume ocrotirea persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare și a intereselor acesteia. Chiar dacă petiționarul invocă un interes personal, cum ar fi înrăutățirea situației sale materiale, aceasta nu va influența la soluția instanței pe caz.

Din alt punct de vedere, dacă este să analizăm sub aspect moral, constatăm că petiționarul totuși are un interes în intentarea cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, și anume *”interesul de ocrotire a persoanei vulnerabile”*. Pentru unii petiționari (soț, rude) acest interes moral se reflectă și în normele juridice în special art. 2 alin. (3) al Codului familiei. Însă chiar și așa, chiar dacă în acest din urmă caz putem vorbi despre un quasi-interes, observăm că acesta se referă la ocrotirea persoanei vulnerabile, ci nu la un interes personal.

Prin urmare, deducem că această categorie de cauze se intentează strict în interesul persoanei vulnerabile. Singura persoană din lista prevăzută la art. 94 alin. (1) Cod Civil, care înaintează cererea în interes personal este cel prevăzut la lit. a) al acestei norme, și anume persoana în privința căreia se cere instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Ceilalți subiecți prevăzuți la art. 94 alin. (1) Cod civil, înaintează cererea nu în interes personal, ci în interesul persoanei vulnerabile. În aceste circumstanțe, persoana care depune cererea (cu excepția persoanei ocrotite) ar reprezenta un *”petiționar procesual”*. Această soluție este criticabilă sub aspectul statutului juridic al petiționarului în procedura specială, care presupune existența unui interes personal la petiționar. Însă această critică rezultă din amplasarea greșită a procedurii privind măsurile de ocrotire în

cadrul procedurii speciale⁸⁶.

În asemenea circumstanțe constatăm o situație atipică, am îndrăzni a o califica ca un paradox juridic. Astfel, pe de o parte petiționarul este subiect al raportului juridic de ocrotire, fiind titular al drepturilor și obligațiilor, iar pe de altă parte acesta nu are un interes personal în cadrul raportului juridic de ocrotire și nici în procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sau, chiar dacă petiționarul deține un interes personal, acest interes nu are importanță juridică și nu urmează a fi luat în considerație de instanța de judecată.

Considerăm că acest paradox juridic se datorează specificului instituției măsurilor de ocrotire, care vine să ocrotească persoana cu dizabilități și interesele ei.

Totodată, efectuând o cercetare sistematică a legislației în vigoare constatăm că astfel de paradoxuri sau situații atipice se întâlnesc în mai multe cauze civile. Bunăoară, astfel de situații se întâlnesc în cazul înaintării de către autoritatea tutelară a cererii privind decădere din drepturile părintești. Astfel, pe de o parte, în aceste cazuri autoritatea tutelară nu are un interes personal în respectivele cauze civile, aceasta urmărește apărarea interesului superior al copilului, iar pe de altă parte autoritatea publică este subiect al raportului material-juridic, fiind titularul dreptului de a înainta cererea de decădere în instanța de judecată, drept prevăzut la art. 68 alin. (2) al Codului familiei.

Concluzionând cele expuse asupra primei trăsături, constatăm că în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare există două părți subiecți ai raportului material de ocrotire, însă aceste părți nu urmăresc un interes contrar. Singurul interes care poate fi urmărit în aceste cauze este interesul și bunăstarea persoanei vulnerabile în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Prin urmare, constatăm că prima trăsătură a procedurilor contencioase nu este întrunită în mod deplin în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Existența litigiului de drept:

A doua trăsătură caracteristică a procedurilor contencioase se referă la existența litigiului de drept. Așadar, pentru a determina dacă în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare persistă un litigiu de drept trebuie să determinăm dacă în respectivele cauze există contradicție de voințe a două părți, exprimată în mod obiectiv, ce constă într-o cerință cu caracter juridic a uneia dintre părți (adresant), la care se opune o poziție juridică a celei de-a doua părți (destinatar), ce împiedică satisfacerea faptică a cerinței înaintate. Prin

⁸⁶ **BRÎNZĂ, D.** *Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.* În *Studia Universitatis Moldaviae* nr. 3 (173) din 2024, p. 124. ISSN: 1814-3199

urmare, pentru a determina existența sau inexistența litigiului de drept trebuie să stabilim dacă în aceste cauze: 1) există o contradicție de voință a două părți, exprimată în mod obiectiv; 2) există o cerință cu caracter juridic a petiționarului în privința persoanei vulnerabile; 3) există o poziție juridică a persoanei vulnerabile, care se opune cerinței petiționarului.

Din start dorim să evidențiem faptul că litigiul de drept lipsește în cazul în care cererea privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire este depusă de persoana vulnerabilă în privința sa. Nu este posibil să existe o contradicție de voință la una și aceeași persoană.

În cazul depunerii cererii de către persoanele indicate la lit. b), c), d), e) al art. 94 alin. (1) al Codului civil, urmează a fi determinat dacă sunt întrunite cele trei trăsături caracteristice ale litigiului de drept expuse supra.

În privința primei trăsături a litigiului de drept, și anume existența unei contradicții de voință, a două părți, exprimate în mod obiectiv, urmează a distinge două situații. Prima situație se referă la faptul când persoana vulnerabilă în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința. Cu alte cuvinte, prima situație se referă la lipsa totală sau parțială a discernământului la persoana vulnerabilă, fiind în acest sens întrunită condiția psihiatrică de instituire a măsurilor de ocrotire. În situația când persoanei îi lipsește discernământul, aceasta nu-și poate exprima voința, prin urmare nici nu putem vorbi despre o contradicție a voințelor petiționarului și persoanei vulnerabile. Ori pentru a exista o contradicție, un conflict de voințe, este necesar ca aceste persoane să conștientizeze acest conflict și să-și manifeste voința în mod contrar cu voința părții oponente. În cazul lipsei totale a discernământului, persoana nu poate conștientiza existența conflictului și nici să-și manifeste voința. Atunci când discernământul persoanei este afectat parțial, existența contradicției exprimate în mod obiectiv a voințelor trebuie de stabilit în fiecare caz aparte, în dependență de nivelul discernământului. Astfel, în acest caz trebuie să determinăm în ce măsură persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare își poate conștientiza acțiunile și exprima voința.

A doua situație, se referă la faptul când persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare își conștientizează acțiunile și își poate exprima voința. În situația dată nu este întrunită condiția psihiatrică de instituire a măsurilor de ocrotire. Cu toate că, nu este întrunită o condiție esențială de instituire a măsurii de ocrotire judiciare, astfel de situații se întâmplă în practică fie din cauza relei-credințe a petiționarului, fie din cauza necunoașterii situației psihiatrice reale a persoanei. Respectiv, la fel, urmează a fi examinate în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire. În cazul acestei situații constatăm existența unei

contradicții de voință exprimate în mod obiectiv.

Concluzionând cele menționate în privința primei trăsături caracteristice a litigiului de drept, constatăm că întrunirea acestei trăsături în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare urmează a fi determinată în fiecare caz separat în dependență de nivelul discernământului persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciare.

În continuare vom analiza cea de-a doua trăsătură caracteristică a litigiului de drept, și anume existența unei cerințe cu caracter juridic înaintate de petiționar. În cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare petiționarul formulează următoarele tipuri de cereri: instituirea, reînnoirea sau revocarea unei măsuri de ocrotire judiciare.

Totodată, în cadrul acestui tip de cauze petiționarul are posibilitatea de a formula și cereri secundare cum ar fi: solicitarea unui anumit tip de măsură de ocrotire judiciară (tutela, curatela, ocrotirea provizorie), precum și numirea sa sau a unei alte persoane în calitate de tutore/curator/ocrotitor provizoriu. Considerăm că aceste din urmă cereri sunt secundare, deoarece potrivit art. 307 alin. (3) CPC petiționarul poate lăsa la discreția instanței de judecată alegerea măsurii de ocrotire judiciare, precum și a persoanei însărcinate cu ocrotirea. În același sens art. 308¹¹ alin. (1) CPC prevede că instanța poate aplica o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată de petiționar. *Inter alia*, unii doctrinari sunt de părere că această posibilitate a instanței de judecată de a aplica o altă măsură decât cea solicitată de petiționar este o caracteristică a procedurii necontencioase⁸⁷. Această părere se bazează pe prevederile art. 532 și 533 a Codului de Procedură Civilă a României, care prevăd norme generale ale procedurilor necontencioase și care stipulează că judecătorul din oficiu poate dispune orice măsură utilă cauzei și poate să se expună în raport cu toate împrejurările de fapt și de drept ale cauzei, chiar dacă nu au fost invocate în cerere sau pe parcursul procedurii. Legislația procesual civilă a Republicii Moldova nu prevede o astfel de normă de ordin general față de procedurile necontencioase. Mai mult ca atât, posibilitatea instanței să dispună asupra tuturor măsurilor utile și în raport cu toate circumstanțele de fapt, chiar dacă nu au fost invocate de participanți, este prevăzută și în alte proceduri care *a priori* sunt contencioase. Spre exemplu, art. 219 alin. (1) Cod administrativ al Republicii Moldova prevede obligația instanței de judecată să examineze din oficiu starea de fapt, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Deci, constatăm că atât cerințele de bază, cât și cele secundare a petiționarului care pot fi înaintate în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, poartă

⁸⁷ ZIDARU L. G. – în cadrul conferinței ”Modificările aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 140/2022”. [online] [cit. 28.08.2024] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=ISvWCmRQwVY&t=705s>

un caracter juridic. Caracterul juridic al respectivelor cerințe se atestă prin faptul că toate acestea sunt prevăzute de lege și se referă la aplicarea sau modificarea măsurilor de ocrotire ce limitează capacitatea juridică a persoanelor și pot fi instituite doar prin intermediul instanței de judecată.

Astfel, concluzionând cele expuse asupra celei de a doua trăsături specifice a litigiului de drept, constatăm că aceasta este specifică și cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Cea de-a treia trăsătură caracteristică a litigiului de drept se referă la existența unei poziții juridice a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare, care se opune cerinței petiționarului.

În acest sens, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006, stabilește că persoana cu dizabilități are dreptul să-i fie recunoscută capacitatea juridică și să fie tratată în mod egal cu ceilalți membri ai societății⁸⁸. De aici deducem că, Convenția ONU stabilește că în interesul persoanei este ca aceasta să aibă o capacitate juridică deplină, pentru a se putea bucura de toate drepturile sale ce pot fi aplicate în toate domeniile vieții.

O interpretare similară se conține și în Nota informativă la Legea nr. 66 din 13.04.2017, care prevede necesitatea acordării unei capacități juridice cât mai largi persoanelor în privința cărora se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare.

Deci, putem vedea că atât legea națională, cât și normele de drept internațional care au o aplicabilitate directă, prevăd că în interesul persoanei cu dizabilități, este păstrarea cât mai largă a capacității sale juridice. Prin urmare, însăși legea stabilește o poziție procesuală care se opune cerințelor petiționarului de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Iar în cazul necesității obiective de ocrotire a persoanelor cu dizabilități, urmează a fi aplicată o măsură proporțională cu starea sa, însă care să prevadă o păstrare cât mai largă a capacității sale juridice.

Chiar și în lipsa acestei poziții procesuale stabilite de lege, pot exista situații în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, când persistă o poziție procesuală opusă cerințelor petiționarului. Bunăoară, în cadrul respectivelor cauze persoane vulnerabilă poate să se opună cerinței petiționarului privind instituirea sau reînnoirea măsurilor de ocrotire sau să nu fie de acord cu măsura de ocrotire solicitată de petiționar, sau când persoana nu este de acord cu candidatura tutorelui/curatorului/ocrotitorului provizoriu propusă de petiționar. Așadar, constatăm că în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt posibile situații când față de cerințele petiționarului se opune poziția

⁸⁸ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York la 13 decembrie 2006. Ratificată prin Legea 166 din 09.07.2010. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 23.07.2010 nr. 126-128/428; art. 12 alin. (1)

procesuală a celorlalți participanți la proces.

Concluzionând cele expuse referitor la cea de a treia trăsătură a litigiului de drept, constatăm că aceasta este specifică și cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Din cele menționate putem deduce că pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare nu sunt străine trăsăturile caracteristice ale litigiului de drept. Cu toate acestea, dat fiind specificul acestora și multitudinea de scenarii, stabilirea existenței litigiului de drept urmează a fi determinat în dependență de nivelul discernământului persoanei supuse măsurii de ocrotire. Ori după cum putem vedea din cele expuse supra, două din cele trei trăsături ale litigiului de drept, și anume a doua și a treia trăsătură, sunt caracteristice și pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În ce privește prima trăsătură caracteristică a litigiului de drept, și anume existența unei contradicții de voință a două părți, exprimate în mod obiectiv, prezența acesteia în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare depinde de nivelul discernământului persoanei supuse măsurilor de ocrotire judiciare.

Astfel, în situația când persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire conștientizează cerința petiționarului privind instituirea măsurilor de ocrotire și într-o oarecare măsură își poate exprima voința în privința acestei cereri înaintate de petiționar, constatăm existența litigiului de drept. În acest sens fiind întrunite toate trei trăsături caracteristice a litigiului de drept.

În celelalte cazuri, când persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire, nu poate conștientiza și exprima voința în privința cererii înaintate de petiționar, nu suntem în prezența unui litigiu de drept deplin, lipsind contradicția/conflictul de voință. Totodată, în aceste cazuri nu putem ignora întrunirea celorlalte două trăsături caracteristice a litigiului de drept, și anume existența cerinței cu caracter juridic a petiționarului, la care se opune o poziție juridică a celei de-a doua părți (destinatar), ce împiedică satisfacerea faptică a cerinței înaintate. Prin urmare, în această situație constatăm că persistă un **cvasi litigiu**.

Examinarea cauzei în contradictoriu:

În continuare, pentru a determina dacă procedura privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare are caracter contencios sau caracter necontencios, urmează a determina modalitatea și limitele de aplicare a principiului contradictorialității în cadrul respectivei proceduri.

Contradictorialitatea constă în posibilitatea conferită de lege părților de a discuta și

combate orice element de fapt sau de drept al procesului civil. Existența fundamentală a contradictorialității impune cerința ca nici o măsură să nu fie ordonată de instanță înainte ca aceasta să fie pusă în discuția contradictorie a părților⁸⁹. Astfel, contradictorialitatea în procesul civil are o importanță majoră, aceasta fiind ridicată la nivel de principiu.

În ce privește, cauzele judecate în procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, urmează să determinăm în ce măsură se manifestă principiul contradictorialității la examinarea acestora.

Potrivit art. 305 CPC, legiuitorul a stabilit că *la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu, instanța de judecată poate dispune, prin încheiere, ca examinarea cererii de pornire a procesului privind măsura de ocrotire să se desfășoare în contradictoriu. În acest caz, prevederile art. 280 alin. (3) nu se aplică.*

Norma de la art. 305 CPC, prevede că instanța de judecată **poate** dispune ca examinarea cauzei să se desfășoare în contradictoriu. Astfel, observăm că legiuitorul tratează examinarea în contradictoriu a cauzelor judecate în procedura privind măsurile de ocrotire drept o excepție de la regula generală. Inducându-se ideea că, conform regulii generale, cauzele date nu se examinează în contradictoriu. Considerăm o astfel de abordare drept una eronată, ce contravine Convenției ONU din 13 decembrie 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Așadar, cu toate că norma prenotată prevede că instanța ”*poate dispune*”, considerăm că instanța de judecată trebuie, de fiecare dată, să desfășoare în contradictoriu examinarea cauzelor din cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire. Acest raționament se bazează pe efectele și consecințele care poate să le producă hotărârea judecătorească pronunțată în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire. Reieșind din prevederile atât a Codului Civil, cât și a art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, în privința examinării chestiunilor ce țin de măsurile de ocrotire, instanțele de judecată trebuie să respecte drepturile, voința și preferințele persoanei. Totodată, din actele normative prenotate rezultă că instanța judecătorească trebuie să verifice dacă nu este prezent vreun conflict de interese, iar aceste măsuri de ocrotire nu au o influență necorespunzătoare, sunt proporționale și adaptate la situația persoanei. Așadar, pentru a îndeplini aceste garanții este necesar de a se examina în contradictoriu circumstanțele cauzei. Contradictorialitatea, în special este necesară, atunci când instanța verifică posibilele conflicte de interese sau proporționalitatea măsurilor de ocrotire cerute în coraport cu situația de fapt a persoanei. Astfel, contradictorialitatea permite examinarea sub toate aspectele a

⁸⁹ LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. p. 48. ISBN: 973-655-119-9

circumstanțelor cauzei⁹⁰.

Mai mult ca atât, art. 308 și 308¹ CPC prevede obligativitatea audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare. Iar audierea persoanei, indubitabil, reprezintă o caracteristică a principiului contradictorialității în procesul civil.

Deopotrivă, art. 306 CPC prevede obligativitatea prezenței unui avocat, fie că el este ales sau desemnat din oficiu de instanța de judecată, care să reprezinte interesele persoanei vulnerabile. Prin urmare, instanța de judecată, inevitabil, va trebui să consulte opinia atât a persoanei vulnerabile, cât și a avocatului acesteia, asupra oricărei măsuri sau acțiuni procesuale care urmează a fi întreprinsă. La fel, atât persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare, cât și avocatul acesteia, sunt în drept de a pune în discuție sau de a combate orice element de fapt sau de drept al cererii examinate.

Din cele menționate, constatăm că cererile care se judecă în procedura privind măsurile de ocrotire, urmează în permanență să fie examinate în contradictoriu, în caz contrar va fi încălcat dreptul persoanei la un proces echitabil.

Totodată, aplicarea deplină a principiului contradictorialității este incompatibil cu procedura specială, determinându-se în acest sens caracterul contencios al cauzei, drept urmare intervenind art. 280 alin. (3) CPC, și anume scoaterea cererii de pe rol. Astfel, scopul prevederilor art. 305 CPC este de a permite examinarea în contradictoriu a cauzelor judecate în ordinea procedurii privind măsurile de ocrotire, fără intervenirea sancțiunii prevăzute la art. 280 alin. (3) CPC.

În ce privește limitele de aplicare a principiului contradictorialității în respectivele cauze, constatăm că acesta urmează a fi aplicat în mod deplin. Acest raționament fiind dictat de garanțiile și exigențele Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care impun necesitatea de a permite participanților la proces să discute și să combată orice elemente de fapt sau de drept apărut în cadrul procesului. *Per a contrario*, dacă nu va fi posibil stabilirea deplină a voinței și preferințelor persoanei, nu va fi posibil nici aplicarea unei măsuri de ocrotire proporționale cu starea reală a persoanei.

Mai mult ca atât, ar fi arbitrară îngrădirea capacității persoanei fără să-i acorzi dreptul să combată și să se expună asupra acestei măsuri.

După analiza procedurii de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a

⁹⁰ **BRÎNZĂ, D.** *Contradictorialitatea în procedura privind măsurile de ocrotire.* În cadrul Conferinței "Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane" Chișinău, Moldova, 15 septembrie 2023. p. 80. ISBN: 978-9975-62-695-8

măsurilor de ocrotire judiciare sub aspectul trăsăturilor procedurii contencioase și a celor necontencioase, concluzionăm că procedura de examinare a acestor cauze nu întrunește condițiile pentru a fi numită o procedură contencioasă deplină, însă nu intră nici în categoria cauzelor care se judecă în procedură necontencioasă.

În prim rând, cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare nu au un caracter contencios deplin din cauza lipsei a două părți procesuale care au interese contrare. În cauzele date importanță are doar interesul persoanei ocrotite, anume în interesul acestei persoane se depune cererea în instanța de judecată și doar de acest interes se ghidează instanța de judecată la adoptarea soluției în respectivele cauze.

Cu toate acestea, nu putem afirma nici faptul că cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare poartă un caracter necontencios. Un prim impediment care elimină caracterul necontencios al cauze nominalizate este aplicabilitatea deplină a principiului contradictorialității. Totodată, caracterul necontencios este exclus și prin faptul că în cadrul cauzelor examinate poate apărea litigiul de drept.

Așadar, din cele menționate considerăm că cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, în dependență de circumstanțele cauzei poate avea caracter atât pur contencios, cât și necontencios, însă în marea sa parte aceste cauze poartă un **caracter evasi contencios**, având trăsături atât a procedurii contencioase, cât și a procedurii necontencioase.

Lipsa caracterului necontencios al procedurii privind măsurile de ocrotire rezultă și din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului⁹¹. Așadar, în jurisprudența sa, Curtea a stabilit că art. 6 nu se aplică procedurilor necontencioase⁹². Astfel, cererile care se referă la încălcarea art. 6 în cadrul procedurilor necontencioase se declară inadmisibile de către Curte.

Totodată, în ce privește cauzele prin care se privează sau limitează capacitatea juridică a persoanelor care suferă de boli mintale, Curtea le examinează adesea prin prisma art. 8 în coroborare cu art. 5 și **art. 6 al Convenției**. Astfel, Curtea examinează, sub aspectul dreptului la un proces echitabil, cauzele privind aplicarea măsurilor de ocrotire judiciare⁹³. Prin urmare, CtEDO indiferent de ce prevede legislația națională, nu atribuie cauzele privind limitarea capacității juridice a persoanei la cauzele necontencioase.

⁹¹ Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. [online] [citat 08.08.2025] Disponibilă: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

⁹² Decizia CtEDO din 24.08.2010 în cauza *ALAVERDYAN c. ARMENIEI*, Cererea nr. 4523/04, par. 35 [online] [citat 08.08.2025] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-100411%22%5D%7D>

⁹³ Hotărârea CtEDO din 13.10.2009 în cauza *SALONTAJI-DROBNJAK c. SERBIEI*, Cererea nr. 36500/05. [online] [citat 08.08.2025] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-94985%22%5D%7D>

2.2. Natura juridică a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

După cum ne-am expus *supra*, cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se examinează în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire. Prin urmare, determinarea naturii juridice a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare urmează a fi examinată prin prisma naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire.

Dacă este să analizăm natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire a persoanei majore sub aspectul legislației, constatăm două situații. Și anume atunci când legiuitorul în mod expres atribuie respectivul tip de procedură la cele necontencioase și situația când legiuitorul nu a reglementat natura juridică a acestui tip de procedură.

Așadar, legislația Republicii Moldova a atribuit din start procedura privind măsurile de ocrotire la procedura necontencioasă, această viziune fiind moștenită din legislația RSSM. Situații similare se întâlnesc și în celelalte state ce au făcut parte din Uniunea Sovietică, cum ar fi Letonia⁹⁴, Ucraina⁹⁵, Federația Rusă⁹⁶, Kazahstan⁹⁷ etc., procedura privind măsurile de ocrotire fiind atribuite procedurilor necontencioase. Aceste tipuri de cauze sunt examinate în ordinea Procedurii Speciale, care este incompatibilă cu existența litigiului de drept ce este de competența instanțelor de judecată.

În legislația altor state, cum este spre exemplu România sau Franța, legislația nu atribuie acestui tip de cauze nici la procedurile contencioase, nici la cele necontencioase. În aceste state atribuirea procedurii privind măsurile de ocrotire la procedura contencioasă sau necontencioasă se efectuează prin intermediul practicii judiciare și respectiv a doctrinei.

Spre exemplu, legislația franceză reglementează procedura privind măsurile de ocrotire la art. 1211-1233 a Codului de procedură civilă al Republicii Franceze⁹⁸. Cu toate că legea procesuală franceză nu prevede expres, însă tradițional această procedură este atribuită procedurii necontencioase. Autorii își întemeiază această opinie pe prevederile art. 25 al Codului de procedură civilă a Republicii Franceze, care prevede că *judecătorul se va expune în procedură*

⁹⁴ Codul de procedură civilă a Letoniei. Capitolul 33. [online] [citat 10.08.2025]. Disponibil: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/50500-civil-procedure-law>;

⁹⁵ Codul de procedură civilă a Ucrainei. Art. 295-300. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

⁹⁶ Codul de procedură civilă a Federației Ruse. Art. 281-286 [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570/;

⁹⁷ Codul de procedură civilă a Kazahstanului. Art. 323-328. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000377>

⁹⁸ Codul de procedură civilă a Republicii Franceze. Art. 1218-1. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006135955/#LEGISCTA000020031193

necontencioasă, atunci când în lipsa unui litigiu este sesizat cu o cerere pe care legea o impune, datorită naturii cauzei sau a statutului reclamantului, să fie supusă controlului acestuia.

O situație specifică este în cazul României. Astfel, în legislația României procedura privind măsurile de ocrotire este prevăzută la Titlul II al Cărții VI a CPC al României, fiind intitulată *”Procedura instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale”*⁹⁹. Legislația nu prevede expres dacă procedura dată este contencioasă sau necontencioasă.

Totodată, referitor la faptul dacă această procedură este contencioasă sau necontencioasă în practica judiciară nu există un consens. Astfel, în marea sa parte în practica judiciară s-a agreat poziția potrivit căreia aceste cereri se judecă în procedură necontencioasă. În susținerea acestei poziții s-a indicat că consilierea judiciară/tutela specială reprezintă măsuri de ocrotire, iar potrivit art. 527 CPC, *cererile pentru soluționarea cărora este nevoie de intervenția instanței, fără însă a se urmări stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, precum sunt cele privitoare la darea autorizațiilor judecătorești sau la luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire ori asigurare, sunt supuse dispozițiilor procedurii necontencioase*. Un alt argument în susținerea acestei opinii este că intenția legiuitorului a fost de soluționare a acestor cauze la unicul termen acordat de instanța de judecată, probatoriul fiind însumat în faza premergătoare, necontradictorie¹⁰⁰.

În ce privește poziția potrivit căreia procedura instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale este o procedură contencioasă, acestea reprezentau minoritatea. În argumentarea opiniei date, s-a arătat că analiza urmează a fi pornită de la dispozițiile procedurii speciale, atrăgându-se atenția asupra faptului că trimiterile de text se realizează la dispoziții legale privind procedura contencioasă.

Divergența apărută a fost discutată la Întâlnirea președinților Secțiilor Civile ale Curților de Apel și ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, ce a avut loc la București în perioada 26-27 iunie 2023. În urma acestei discuții s-a opiniat că procedura instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale este o procedură contencioasă, care urmează a fi judecată în ședință publică cu citarea tuturor participanților. În calitate de argument esențial s-a indicat că, *”natura contencioasă a procedurii este dată de efectele instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale asupra capacității de exercițiu a persoanei cu privire la care se solicită ocrotirea. Deși nu se pune problema stabilirii unui drept potrivit față de cel cu privire la care se solicită luarea măsurii de*

⁹⁹ Noul cod de procedură civilă al României. Art. 938 alin. (1). [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/140271>;

¹⁰⁰ Repertoriu de practică neunitară. Drept civil. Curtea de Apel Iași – 2014-2024. p. 13. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://ca-iasi.ro/file/files/Repertorii%20practica%20neunitara/Repertoriu%20drept%20civil.pdf>.

ocrotire, cererea are caracter contencios, câtă vreme poate avea ca efect exercitarea drepturilor și libertăților celui ocrotit numai prin asistarea sau, după caz, prin intermediul unui reprezentant”¹⁰¹.

Relevant studiului este și analiza naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire a persoanei majore sub aspectul normativ a statelor din sistemul de drept *common-law*.

În Anglia și Wales principala lege care reglementează măsurile de ocrotire judiciare este Mental Capacity Act 2005¹⁰². Respectivul act normativ conține atât reglementări de drept material, cât și de drept procedural. Totodată, în baza acestui act a fost înființată *The Court of Protection* (Curtea de Protecție). În ce privește procedura de examinare a cauzelor de către Curtea de Protecție, Mental Capacity Act 2005 prevede că Curtea de Protecție acționează în baza propriului regulament (*The Court of Protection Rules*) care trebuie să reglementeze chestiunile prevăzute la art. 52 al Mental Capacity Act 2005.

Referitor la obiectul de cercetare, observăm că atât Mental Capacity Act 2005, cât și *The Court of Protection Rules* nu atribuie în mod direct procedura privind măsurile de ocrotire la procedurile contencioase sau la cele necontencioase. Cu toate acestea, reieșind din reglementarea stabilită de actele normative prenotate și de practica judiciară, procedura privind măsurile de ocrotire pot fi examinate atât în procedură contencioasă, cât și în procedură necontencioasă.

În marea sa parte, în proporții de 95%, cauzele privind măsurile de ocrotire în Anglia și Wales se examinează în procedură necontencioasă. Cea mai mare parte a activității Curții de Protecție constă în luarea deciziilor privind cererile referitoare la administrarea proprietății și afacerilor unei persoane care nu are capacitatea de a face acest lucru, adesea prin numirea unei persoane împuternicite care să facă acest lucru în numele persoanei ocrotite. Este foarte puțin probabil ca aceste decizii să ducă la o hotărâre scrisă, deoarece instanța va aproba pur și simplu ordinul relevant care îi este prezentat¹⁰³.

Totodată, respectivul tip de cauze poate fi examinat și în procedură contencioasă. Examinarea cauzei în procedură contencioasă ține în principal de modul de participare a persoanei ocrotite. Judecătorul decide examinarea cauzei în procedură contencioasă din oficiu sau la cererea oricărei persoane, având în vedere:

¹⁰¹ Minuta întâlnirii Președinților Secțiilor Civile ale Curților de Apel și ale Înaltei Curți de Casație și Justiție. București 26-27 iunie 2023. P. 77. [online] [cit. 10.08.2025] Disponibil: <https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2023/11/Minuta-intalnire-Bucuresti-26-27-iunie-2023.pdf>

¹⁰² Mental Capacity Act 2005. [online] [cit. 12.08.2025] Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents>

¹⁰³ RUCK KEENE, A., KANE, N., KIM S., OWEN G. *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*. În *International Journal of Law and Psychiatry* nr. 62 (2019). p. 60 ISSN: 0160-2527

- a) natura și amploarea informațiilor aflate la dispoziția instanței;
- b) problemele ridicate în cauză;
- c) chestiunea dedusă judecătii este litigioasă;
- d) dacă persoana ocrotită a fost notificat conform regulilor din Partea 7 și a reacționat la această notificare¹⁰⁴.

Așadar, concluzionăm că legislația și practica judiciară a Angliei și Wales-ului stabilește că cauzele privind măsurile de ocrotire se examinează într-o procedură specială, care de regulă este necontencioasă, însă judecătorul poate decide examinarea cauzei și în procedură contencioasă. Examinarea cauzei în cadrul procedurii contencioase depinde de existența litigiului de drept, natura chestiunii examinate precum și existența unei reacții din partea persoanei ocrotite.

Concluzionând aspectele de drept comparat expuse supra, constatăm că problema determinării caracterului contencios al procedurii privind măsurile de ocrotire nu este uniformă. În legislația unor state, cum ar fi Republica Moldova, Federația Rusă, Ucrainei, Letoniei și celorlalte state post sovietice, această procedură este atribuită direct procedurilor necontencioase. În legislația altor state, cum ar fi a Franței și a României, legea nu prevede în mod expres cărei proceduri, celei contencioase sau necontencioase, se atribuie cauzele privind măsurile de ocrotire judiciare, lăsând soluționarea acestei probleme practicii judiciare și doctrinei de specialitate. O soluție cu totul diferită este prevăzută de legislația Angliei și Wales-ului care prevede examinarea cauzelor privind măsurile de ocrotire atât în procedură necontencioasă, cât și contencioasă.

În ce privește literatura de specialitate, pe bună dreptate E. Jeuland a invocat că în ciuda provocărilor colosale, procedura privind ocrotirea majorului a interesat cu greu doctrina¹⁰⁵. În ce privește problema naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire, această temă și mai puțin a fost cercetată în literatura de specialitate.

Preponderent literatura de specialitate tratează procedura privind măsurile de ocrotire drept o procedură necontencioasă, invocându-se lipsa litigiului de drept în acest tip de cauze¹⁰⁶. Totodată, este de menționat că respectivii autori de regulă expun această opinie fără a efectua o cercetare aprofundată în domeniu.

¹⁰⁴ The Court of Protection Rules 2017. Pct. 1.2. [online] [citat 27.08.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2017/11/court-of-protection-rules-2017-final-20171123-2.pdf>

¹⁰⁵ JEULAND, E. *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*. În *Revue trimestrielle de droit civil*, (2018)2, p. 271. [online] [citat 29.08.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>

¹⁰⁶ ЧЕЧОТ, Д. Неисковые производства. Москва: Изд. "Юридическое Литература". 1973. p. 137; ТРЕУШНИКОВ, М., ГРИШИН, И., и др. Гражданский процесс Учебник для юридических вузов. Москва: Новый Юрист, 1998, p. 319-322. ISBN:5-7969-0044-7; ZIDARU L. G. în cadrul conferinței "Modificările aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 140/2022" [online] [citat 28.08.2025] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=ISvWCmRQwVY&t=705s>

Autorul M. Доманская, de asemenea, este de părere că acest tip de cauze sunt necontencioase. În apărarea poziției sale, autorul nominalizat indică că examinarea cauzelor date în procedură contencioasă pune problema determinării părților, ori cererea de instituire a măsurilor de ocrotire se depune în interesul persoanei în cazul încălcării drepturilor sale de către terți în viitor. Mai invocă autorul nominalizat că atribuirea respectivului tip de cauze la procedura în acțiune civilă (procedură contencioasă) ridică o serie de întrebări cu privire la posibilitatea aplicării unor instituții procedurale individuale, cum ar fi încheierea acordului de soluționare amiabilă, retragerea cererii, coparticiparea, intervenirea în proces a persoanelor cu pretenții proprii asupra obiectului acțiunii, înlocuirea pârâtului etc¹⁰⁷.

Dacă este să ne referim la literatura de specialitate franceză, un promotor al atribuirii procedurii privind măsurile de ocrotire la procedura necontencioasă (*la procédure en matière gracieuse*) este G. Raoul-Cormeil. În lucrarea sa *”Nature juridique de la procédure devant le juge des tutelles”*¹⁰⁸, autorul G. Raoul-Cormeil invocă că procedura privind măsurile de ocrotire în fața judecătorului de tutelă se examinează în procedură necontencioasă în baza art. 25 al Codului de procedură civilă a Republicii Franceze. Totodată, pentru a evita criticile teoretice referitoare la cerința stabilită art. 25 al Codului de procedură civilă a Republicii Franceze, și anume lipsa litigiului de drept, autorul indică că în cazurile date cel mai important criteriu este existența legii care în dependență de natura cauzei, impune controlul judecătoresc. În acest sens, autorul indică *„Numai cerința legală a controlului unui judecător este criteriu operațional al acestei chestiuni. Prin supunerea reducerii capacității juridice unei hotărâri judecătorești, legea relevă că procedura este grațioasă (necontencioasă)”*. Însă este important de menționat că această opinie a fost criticată în literatura de specialitate franceză¹⁰⁹. În ce privește această opinie, suntem de părerea că doar existența cerinței legale de exercitare a controlului de către judecător nu face procedura necontencioasă, ori legea pentru mai multe cauze stabilește necesitatea controlului judecătoresc, inclusiv cauze care sunt *a priori* contencioase.

Ghidându-se de legislația engleză, autorii A. Ruck Keene, N. Kane, S. Kim, G. Owen, examinând activitatea Curții de Protecție și natura ”muncii” acesteia, indică că cea mai mare parte a activității Curții de Protecție constă în luarea deciziilor cu privire la cererile referitoare la administrarea proprietății și afacerilor unei persoane care nu are capacitatea de a face acest lucru,

¹⁰⁷ ДОМАНСКАЯ, М. Правовая природа дел об изменении правового статуса физического лица в гражданском процессуальном праве Украины. În *Legea și Viața* nr. 2/2 (266) din 2014. p. 77, ISSN 1810-309X

¹⁰⁸ RAOUL-CORMEIL G. *Nature juridique de la procédure devant le juge des tutelles*. În *Actualité juridique Famille* nr. 3 martie 2014. p. 148 ISSN: 1630-2206

¹⁰⁹ JEULAND E. *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*. În *Revue trimestrielle de droit civil*, (2018)2, p. 274. [online] [citată 29.08.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>

adesea prin numirea unui adjunct care să facă acest lucru în numele acesteia. Experiența autorilor atestă că marea majoritate a acestor decizii nu vor fi litigioase și vor fi luate fără o audiere; în urma modificărilor din 2011, acestea vor fi adesea luate de un așa-numit executor judiciar autorizat (un funcționar administrativ). Este foarte puțin probabil ca aceste decizii să ducă la o hotărâre scrisă, deoarece instanța va aproba pur și simplu ordinul relevant care îi este prezentat¹¹⁰.

Tot acești autori englezi, citându-l pe vestitul judecător și autor englez Mr. Justice Baker, sunt de părerea că *”spre deosebire de instanțele civile și penale din Anglia, procedurile în fața Curții de Protecție, sunt în esență inchizitoriale, mai degrabă decât contradictorii. Cu alte cuvinte, sfera litigiului este determinată nu de părți, ci de instanță, deoarece funcția instanței nu este de a soluționa în mod dezinteresat un litigiu adus în fața sa de către părți, ci mai degrabă de a se angaja într-un proces de evaluare a lipsei de capacitate a unui adult și, în caz afirmativ, de a lua decizii cu privire la bunăstarea sa care sunt în interesul său superior”*¹¹¹.

Totodată, este de menționat că același Mr. Justice Baker este de părerea că atunci când există o dispută în respectivul tip de cauze, acestea se examinează în procedură contencioasă¹¹². De asemenea, autorul nominalizat invocă și faptul că unele tipuri de cauze care țin de măsurile de ocrotire se examinează nemijlocit de instanță în procedură contencioasă, în acest sens Mr. Justice Baker se referă la examinarea cauzelor de decuplarea de la mijloacele de susținere artificială a vieții¹¹³¹¹⁴. Astfel, autorul nominalizat este de părerea că anumite tipuri de cauze care se examinează în baza Mental Capacity Act 2005, în virtutea problemei ridicate, indiferent dacă există o dispută sau nu, se vor examina în procedură contencioasă. Această opinie este relevantă, deoarece creează o prezumție a caracterului contencios a anumitor cauze examinate în baza Mental Capacity Act 2005, indiferent de poziția participanților la proces, inclusiv a persoanei vulnerabile. Aceste cauze având un impact esențial pentru capacitatea juridică a persoanei vulnerabile, inclusiv și asupra vieții acestei, necesită a fi aplicate garanțiile și exigențele procesului contencios.

Având la bază vechile reglementări a cauzelor privind intervenția în capacitatea de

¹¹⁰ RUCK KEENE, A., KANE, N., KIM S., OWEN G. *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*. În International Journal of Law and Psychiatry nr. 62 (2019). p. 60 ISSN: 0160-2527.

¹¹¹ *Ibidem*. p. 62

¹¹² BAKER, J. *A matter of life and death*. Oxford Shrieval Lecture 11th October 2016. P. 17-18. [online] [citat 30.08.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/10/mr-justice-baker-shrieval-lecture-11102016.pdf>

¹¹³ Decuplarea persoanei de la mijloacele de susținere artificială a vieții în Anglia și Wales a persoanelor care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința se dispune în baza Mental Capacity Act 2005, intrând astfel în domeniul măsurilor de ocrotire.

¹¹⁴ Totodată este de menționat și faptul că Mr. Justice Baker admite că în viitor examinarea chestiunilor privind decuplarea de la mijloacele de susținere artificială a vieții, ar putea deveni de ordin necontencios chiar și de competența nu a instanței judecătorești, ci a unui organ administrativ format din specialiști în domeniu. Însă la moment Mr. Justice Baker consideră că respectivul tip de cauze urmează a fi examinat în instanța de judecată în procedură contencioasă.

exercițiu a persoanei fizice, И. М. Пятилетов opiniază că sunt contencioase doar cauzele de limitare a capacității de exercițiu. Ideea principală expusă în apărarea opiniei lui И. М. Пятилетов se bazează pe faptul că încălcarea obligației de întreținere a familiei sale de către persoana care suferă de dependență narcotică sau alcoolică, inevitabil ridică întrebări referitor la legitimitatea aplicării sancțiunilor stabilite de legislația civilă pentru neîndeplinirea obligațiilor ce rezultă din raporturile de familie¹¹⁵. Astfel, observăm că autorul nominalizat înaintează conceptul unei naturi juridice polivalente ale acestor tipuri de cauze. Concept care pare a fi revoluționar în coraport cu opinia predominantă a doctrinarilor ruși, care invocă că respectivul tip de cauze este pur necontencios.

Cu toate că în literatura de specialitate preponderent se invocă faptul că cauzele privind măsurile de ocrotire sunt de natură necontencioasă, există și voci care invocă răspicat că cauzele date conțin din start un litigiu de drept, urmând a fi atribuite procedurii contencioase¹¹⁶.

Un concept diferit de cele examinate referitoare la natura juridică a cauzelor privind măsurile de ocrotire este expus de profesorul E. Jeuland, care invocă că procedura privind măsurile de ocrotire nu face parte nici din procedura necontencioasă, nici din cea contencioasă, ci reprezintă o *legătură(raport) procedurală de protecție (lien procédural de protection)*¹¹⁷. În susținerea conceptului său, autorul critică atribuirea procedurilor privind măsurile de ocrotire la procedura pur necontencioasă. Autorul este de părere că procedura necontencioasă în sine nu este suficientă pentru a explica procedura privind măsurile de ocrotire. Cu toate acestea autorul recunoaște că respectivelor cauze îi sunt caracteristice unele aspecte ale procedurii necontencioase, cum ar fi rolul activ al judecătorului, efectuarea investigațiilor din oficiu etc., aspecte care în principiu nu sunt aplicabile procedurii contencioase.

Prin urmare, E. Jeuland concluzionează că este necesar de a fi identificat un nou concept privind natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire. Conceptul propus de E. Jeuland, și anume legătura procedurală de protecție, presupune nu doar un simplu conflict juridic, ci tratarea acesteia ca un ansamblu de legături procedurale care constau în relații interpersonale în cadrul procedurii. Această legătură fiind menită să asigure o protecție activă și continuă a persoanei vulnerabile. Legătura procesuală de protecție are două caracteristici. Prima caracteristică presupune că aceasta este o legătură continuă în timp, ori procedura privind măsurile de ocrotire

¹¹⁵ ПЯТИЛЕТОВ И. Особенности судопроизводства по делам о признании гражданина недееспособным: Лекция. Всесоюзный юридический заочный институт, Москва 1984. Р. 11

¹¹⁶ КРЕЦУ, В. Правовая сущность дел об отмене ограничения дееспособности лица и признание лица дееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2 din 2011. p. 42, ISSN 1857-2405

¹¹⁷ JEULAND E. La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection. În Revue trimestrielle de droit civil, (2018)2, p. 274. [online] [citat 29.08.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>.

nu se termină odată cu decizia de protecție, întrucât judecătorul trebuie să asigure executarea acestor decizii. A doua caracteristică presupune o veritabilă legătură procedurală, care presupune contestarea unor drepturi civile.

Astfel, în viziunea lui E. Jeuland, procedura privind măsurile de ocrotire constituie o legătură procesuală de protecție care reprezintă o relație juridico-procesuală continuă și activă, stabilită între instanța de judecată, persoana protejată, tutore și alte persoane interesate, cu scopul de a asigura respectarea drepturilor, libertăților și demnității unei persoane vulnerabile, care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința.

Din analiza opiniilor doctrinare asupra naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire, constatăm o lipsă de consens a literaturii de specialitate referitor la acest subiect. Opiniile savanților în domeniu, se îndreaptă preponderent spre soluția de atribuire a respectivelor cauze procedurii necontencioase. Însă sunt și doctrinari care invocă caracterul pur contencios al acestor cauze sau polivalent al acestei proceduri. Fiind chiar și voci care invocă un concept separat al naturii juridice al procedurii privind măsurile de ocrotire, diferit de cel contencios și cel necontencios.

Toată această diversitate de idei amplifică necesitatea de determinare a naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare și locul acesteia în sistemul tipurilor de proceduri civile.

După ce am analizat aspectele de drept comparat, precum și literatura de specialitate în domeniul naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire, ne propunem să determinăm natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire în general și a procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire juridice în special, precum și locul acesteia în sistemul tipurilor de proceduri civile din Republicii Moldova.

Așadar, după cum am menționat *supra*, legiuitorul moldav a atribuit procedura privind măsurile de ocrotire cauzelor care se judecă în Procedură Specială, care este prin natura sa o procedură necontencioasă. Pentru a determina dacă procedura privind măsurile de ocrotire în general și procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire juridice în special își au locul în cadrul Procedurii Speciale, este necesar în prim rând să determinăm trăsăturile caracteristice ale Procedurii Speciale.

În literatura de specialitate s-au conturat următoarele trăsături caracteristice ale Procedurii Speciale:

- *Lipsa litigiului de drept material ce este de competența instanței de judecată;*
- *Nu se aplică unele instituții procesuale (ex. tranzacția, acțiunea reconvențională,*

recunoașterea acțiunii etc);

- *Procedura specială se intentează de către petiționar, și se examinează cu participarea persoanelor interesate;*
- *Legea stabilește cercul de persoane care se pot adresa în instanța de judecată cu o cerere privind intentarea procesului în procedură specială;*
- *CPC stabilește pentru fiecare categorie de cauze competență jurisdicțională;*
- *La examinarea cauzelor în cadrul procedurii speciale, alături de regulile generale ale procedurii civile, se aplică și norme procesuale speciale, care reflectă specificul fiecărei categorii de cauze ale procedurii speciale;*
- *Fiecare categorie de cauze care se judecă în procedură specială are particularități de drept material și de drept procesual*¹¹⁸.

După cum putem vedea, procedurii privind măsurile de ocrotire îi sunt caracteristice toate trăsăturile Procedurii Speciale, cu excepția unei singure, care este și cea mai esențială, și anume **lipsa litigiului de drept material ce este de competența instanței de judecată.**

Reieșind din conținutul prevederilor art. 302 alin. (1) al CPC, rezultă că în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire se examinează următoarele cauze:

- a. de instituire, reînnoire sau revocare a unei măsuri de ocrotire judiciare (ocrotire provizorie, tutelă sau curatelă);*
- b. de modificare a condițiilor în care se exercită o măsură de ocrotire judiciară;*
- c. de desemnare și revocare a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui, membrilor consiliului de familie, curatorului supleant, tutorelui supleant, curatorului special, tutorelui special;*
- d. de contestare a deciziilor consiliului de familie sau a autorității tutelare în orice aspect ce ține de măsura de ocrotire contractuală sau judiciară;*
- e. de contestare a faptului producerii efectelor unui mandat de ocrotire în viitor, de suspendare, revocare a mandatului de ocrotire în viitor, precum și de acordare a unor împuterniciri suplimentare mandatarului sau unui mandatar special;*
- f. de soluționare a altor chestiuni privind măsurile de ocrotire contractuale sau judiciare care, conform legii, sunt de competența instanței de judecată.*

După cum putem observa din prevederile art. 302 alin. (1) lit. d) și e) al CPC, în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire pot fi contestate deciziile consiliilor de familie și a

¹¹⁸ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 119. ISBN: 978-9975-4072-2-9; КРЕЦУ, В. *Сущность особого производства и его признаки*. "Аналеle științifice. Științe juridice", 2005, Nr. 8 p. ISBN: 9975-70-292-9

autorităților tutelare, precum și faptul producerii efectelor unui mandat de ocrotire în viitor. Cauzele nominalizate indubitabil poartă un caracter contencios clasic, fiind legate de soluționarea litigiului de drept. Ori acțiunea de contestare, prin însăși natura sa, manifestă un caracter contencios. Caracterul contencios rezultă din faptul că în cauzele date există două părți a raportului material litigios care urmăresc interese contrare. Spre exemplu, în cauza privind contestarea deciziilor consiliului de familie există două părți cu interese contrare, pe de o parte poate fi persoana ocrotită, persoana însărcinată cu ocrotirea și autoritatea tutelară, iar pe cealaltă parte consiliul de familie. Totodată, în cauzele respective între aceste persoane cu interese contrare există un litigiu de drept, adică un conflict obiectul căruia este, fie decizia consiliului de familie sau a autorității tutelare, fie faptul producerii efectelor unui mandat de ocrotire în viitor.

În ce privește cauzele prevăzute la lit. b), c) f) din alin. (1) art. 302 CPC acestea se examinează conform regulilor stabilite pentru procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare stabilite de lit. a) din alin. (1) art. 302 CPC.

Referitor la caracterul contencios și existența litigiului în cadrul procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare ne-am expus în subcapitolul anterior. Astfel, după cum am menționat *supra*, procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare precum și cauzele prevăzute la lit. b), c) f) din alin. (1) art. 302 CPC, în dependență de circumstanțele cauzei, pot fi atât contencioase, cvasi contencioase, cât și necontencioase.

Prin urmare, dat fiind faptul că Procedura Specială, în temeiul art. 280 alin. (3) CPC, este incompatibilă cu existența unui litigiu de drept ce este de competența instanței de judecată, iar procedura privind măsurile de ocrotire conține cauze care sunt litigioase, și cauze care în dependență de circumstanțe pot fi contencioase sau cvasi contencioase, constatăm că această procedură nu-și are locul în cadrul Procedurii speciale. Ori procedura privind măsurile de ocrotire încalcă natura și specificul Procedurii Speciale, care în esența sa este o procedură pur necontencioasă.

În acest sens, este de remarcat faptul că prevederile art. 305 CPC nicidecum nu înlătură sancțiunea stabilită de art. 280 alin. (3) CPC, în caz de constatare a existenței litigiului de drept în cauzele privind măsurile de ocrotire. În prim rând, este de menționat că art. 305 CPC se referă doar la desfășurarea procesului în contradictoriu, ci nu la existența litigiului de drept. Ori desfășurarea procesului în contradictoriu nu se echivalează cu noțiunea de litigiu de drept. În subcapitolul anterior ne-am expus asupra faptului că contradictorialitatea este aplicabilă și în cadrul procedurilor necontencioase. Prin urmare, depistarea litigiului de drept în cauzele privind măsurile de ocrotire nu intră sub incidența art. 305 CPC.

Dacă este să ne referim direct la procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, constatăm că și aceasta nu își are locul în cadrul Procedurii Speciale. Un prim argument în apărarea acestei poziții este faptul că cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare face parte din procedura privind măsurile de ocrotire. Prin urmare, cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare au aceeași natură juridică ca și Procedura privind măsurile de ocrotire.

Totodată, considerăm că cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare nu poate fi separată de procedura privind măsurile de ocrotire. Un argument al acestui raționament este că toate cauzele stabilite la art. 302 alin. (1) CPC, care se examinează în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire, fac parte din mecanismul de protecție a persoanelor vulnerabile. Separarea acestor cauze ar duce la deteriorarea respectivului mecanism și ar fi în detrimentul persoanelor vulnerabile.

Un alt argument în apărarea poziției, precum că procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare nu-și are locul în cadrul Procedurii Speciale, este faptul că cauzele examinate în această procedură, în dependență de circumstanțe, pot fi contencioase sau *cvasi* contencioase, fiind prezent un litigiu de drept sau după caz un *cvasi* litigiu. Însă Procedura specială, este incompatibilă cu litigiul de drept, chiar și dacă acesta este un *cvasi* litigiu. Prin urmare, examinarea cererilor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în ordinea Procedurii Speciale denaturează esența Procedurii Speciale, care este o procedură nelitigioasă. Mai mult ca atât, examinarea unui litigiu în cadrul Procedurii Speciale denaturează însăși modul de funcționare a procesului civil.

Faptul că cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare pot fi necontencioase (atunci când cererea este depusă de însăși persoana vulnerabilă), nu constituie temei de a considera că procedura dată poate fi examinată în ordinea Procedurii Speciale fără a-i afecta esența. Ori această situație este mai degrabă o excepție, regula fiind că cererea privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare este depusă de o altă persoană.

Totodată, este de menționat că Procedura privind măsurile de ocrotire nu este singura procedură contencioasă/*cvasi* contencioasă pe care legiuitorul a atribuit-o Procedurii Speciale. Bunăoară, prin Legea 167/2010¹¹⁹ Procedura Specială a fost suplinită cu *Procedura privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie*. Respectiva procedură, având un evident caracter contencios, s-a examinat în ordinea Procedurii Speciale mai bine de 7 ani,

¹¹⁹ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 167 din 09.07.2010. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 155-158 din 03.09.2010

legiuitorului corectându-și greșeala și înlăturând-o din cadrul Procedurii Speciale prin Legea nr. 17/2018. Situație similară a fost și cu *Procedura privind sistarea temporară a valabilității și retragerea licențelor/autorizațiilor ce vizează activitatea de întreprinzător* care s-a examinat în ordinea Procedurii Speciale până la data de 01.06.2018.

Și în prezent, în cadrul Procedurii Speciale se examinează cauze care conțin din start un litigiu de drept, un bun exemplu fiind *cauzele de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului*. În acest sens, în literatura de specialitate corect s-a menționat că în aceste cauze se conturează evident caracterul contencios, dat fiind faptul că există cel puțin două părți cu interese contradictorii¹²⁰. În fundamentarea acestei idei, I. Coban evidențiază faptul că legiuitorul denumește părțile în aceste cauze reclamant și pârât, particularități care intră în contradicție cu specificul și esența Procedurii Speciale, autorul venind cu propunerea de a exclude această procedură din compartimentul: Procedura Specială al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova¹²¹.

Așadar, din cele expuse *supra*, constatăm că procedura privind măsurile de ocrotire, în general și procedura privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare în special nu-și au locul în cadrul Procedurii speciale, și nici în cealaltă procedură necontencioasă (Procedura în Ordonanță) a procesului civil.

Cu toate acestea, nu putem atribui procedura privind măsurile de ocrotire în general și procedura privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare în special nici acțiunilor pur contencioase cum ar fi Procedura în acțiune civilă, deoarece după cum am demonstrat, în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire, în dependență de circumstanțe pot fi cauze care sunt necontencioase. Bunăoară, este cazul când cererea de instituire a măsurii de ocrotire este înaintată de însăși persoana vulnerabilă.

Totodată, considerăm că Procedura privind măsurile de ocrotire este mai apropiată de procedurile contencioase, decât de cele necontencioase. Acest raționament se bazează pe mai multe argumente. Un prim argument ține de faptul că această procedură include cauze ce conțin litigii de drept sau *cvasi* litigii, iar, după cum am menționat *supra*, lipsa totală a litigiului de drept în aceste cauze este mai degrabă o excepție. Un alt argument al respectivului raționament se referă la faptul că scopul primordial al procedurii privind măsurile de ocrotire și al însăși instituției

¹²⁰ VRABIE, D. *Noțiunea și esența procedurii de înapoiere sau exercitare a dreptului de vizitare a copilului*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2 (69) din 2024. p. 48, ISSN 1857-2405

¹²¹ COBAN, I. *Natura juridică și particularitățile procedurii de înapoiere a copilului și a exercitării dreptului de vizitare*. În cadrul Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022, p.335-336, ISBN: 978-9975-62-472-5

măsurilor de ocrotire este protecția persoanei vulnerabile. Iar exigențele și garanțiile procedurii contencioase (în special art. 6 §1 al CEDO) permit asigurarea unei protecții mai ample și mai eficiente a drepturilor persoanei vulnerabile.

În continuare dorim să analizăm problema naturii juridice a Procedurii privind măsurile de ocrotire și sub aspectul conceptului propus de E. Jeuland¹²², și anume ca o *legătură (raport) procedurală de protecție*. După cum am expus mai sus, legătura procedurală de protecție are două caracteristici, și anume aceasta este o legătură procedurală reală, care presupune contestarea unor drepturi civile și este o legătură care se menține în timp. Așadar, E. Jeuland este de părere că procedura privind măsurile de ocrotire este o legătură dintre instanța judecătorească, persoana care înaintează cererea și persoana vulnerabilă, legătura care presupune contestarea unor drepturi civile a persoanei vulnerabile și care se menține în timp, având un caracter continuu.

Prin termenul ”*legătură procesuală*”, E. Jeuland înțelege conexiunea care apare între instanța de judecată și participanți în cadrul procesului judiciar. Astfel, putem spune că termenul *legătură procesuală* expus de E. Jeuland se referă la raportul procesual civil.

Dacă este să analizăm acest concept prin prisma legislației procesuale a Republicii Moldova constatăm că, într-adevăr, procedura privind măsurile de ocrotire conține raporturi (legătură) procesuale ce apare între instanța de judecată, petiționar, persoana vulnerabilă și persoanele stabilite la art. 94 alin. (1) al Codului civil. În mod cert, acest raport (legătură) presupune contestarea unor drepturi civile a persoanei vulnerabile sau mai bine spus contestarea posibilității exercitării acestor drepturi.

În ce privește existența unui raport (legătură) care se menține în timp având un caracter continuu, aceasta nu este caracteristică legislației procesuale a Republicii Moldova. Prin existența unui raport (legătură) care se menține în timp având un caracter continuu, E. Jeuland susține că acest raport juridic nu dispare odată cu instituirea măsurii de ocrotire, ci continuă și după, instanța de judecată fiind responsabilă de supravegherea executării măsurilor de ocrotire. Această caracteristică este aplicabilă în Franța, unde există judecător de tutelă, în atribuțiile căruia intră supravegherea executării măsurilor de ocrotire judiciare. Însă în Republica Moldova instanțele judecătorești nu au astfel de atribuții de supraveghere, aceste atribuții fiind atribuite autorității tutelare sau consiliilor de familie, după caz.

Din câte putem vedea, o parte a caracteristicilor conceptului de legătură (raport) procedurală de protecție sunt aplicabile Procedurii privind măsurile de ocrotire reglementată de

¹²² JEULAND E. *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*. În *Revue trimestrielle de droit civil*, (2018)2, p. 274. [online] [citată 03.09.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>.

CPC al Republicii Moldova. Cu toate acestea, nu putem susține ideea precum că Procedura privind măsurile de ocrotire reprezintă legătură (raport) procedurală de protecție. Indubitabil, Procedura privind măsurile de ocrotire conține raporturi (legături) juridice de protecție, însă nu se limitează doar la acestea. Raportul procesual apare în cadrul procesului civil, însă nici procesul civil și nici procedurile civile nu se limitează doar la raportul procesual, conținând și un cumul de acțiuni procesuale.

Prin urmare, constatăm că conceptul expus de E. Jeuland, precum că procedura privind măsurile de ocrotire reprezintă o legătură procesuală de protecție, nu este aplicabil realității din Republica Moldova. Referitor la acest subiect, considerăm că Procedura privind măsurile de ocrotire judiciare face parte dintr-un concept mai larg și complex, format dintr-un sistem de raporturi juridice denumit „Raport juridic de ocrotire”, însă nu se echivalează cu acesta.

În acest sens, Raportul juridic de ocrotire prezintă un interes aparte, în special conceptualizarea acestuia, precum și determinarea diferențierii acestuia de conceptul clasic al raportului juridic în general și al raportului juridic procesual în mod particular.

Doctrina clasică determină „*raportul juridic ca o relație socială reglementată de o normă juridică*”¹²³. Iar în ce privește raportul juridic procesual, în literatura de specialitate procesual civilă se invocă faptul că în cadrul înfăptuirii justiției pe o cauză civilă nu apare un raport unic procesual civil, ci un sistem de raporturi interdependente, determinate de acțiunile procesuale ale instanței și ale participanților la proces¹²⁴.

În cazul Raportului juridic de ocrotire, considerăm că se schimbă accentul de pe relația socială, și anume de pe faptul juridic pe subiectul raportului juridic. Ori întreg raportul juridic de ocrotire se structurează în mod esențial în jurul persoanei vulnerabile, care are necesitatea de a fi ocrotită. Observăm că întreaga reglementare atât națională, cât și internațională în domeniul ocrotirii persoanei vulnerabile se centrează pe persoana vulnerabilă ca element esențial al raportului juridic. Scopul respectivelor reglementări este să ocrotească persoana vulnerabilă pe întreaga perioadă cât aceasta are nevoie de ocrotire. Scop care inevitabil se atinge prin intermediul mai multor relații sociale ce sunt reglementate de normele juridice. Acest scop neputând fi atins doar prin intermediul unei singure relații sociale privită în particular, cum ar fi de exemplu: instituirea măsurii de ocrotire; relația dintre persoana însărcinată cu ocrotirea și persoana vulnerabilă; administrarea patrimoniului persoanei vulnerabile, etc. Atingerea acestui scop poate

¹²³CETERCHI, I., CRAIOVAN, I. *Introducere în teoria generală a dreptului*. București, Ed. ALL Beck, 1998, p. 96. ISBN: 973-9156-19-3

¹²⁴ BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. p. 75. ISBN:978-9975-173-07-0

avea loc doar prin intermediul unui sistem de relații sociale reglementate de lege, în care sunt implicați mai mulți subiecți, care au drepturi și obligații distincte. Însă toate aceste relații sociale reglementate, precum și toți acești subiecți implicați, sunt uniți și converg către un element comun definitoriu, și anume persoana vulnerabilă, care constituie nucleul de interes și protecție al raportului juridic de ocrotire.

Astfel, Raportul juridic de ocrotire, spre deosebire de raportul juridic clasic, reprezintă un sistem de relații sociale atât de ordin material, cât și procesual ce sunt reglementate de lege, fiind destinate creării mecanismului de ocrotire a persoanei care în urma unei boli mintale sau a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice nu poate în mod deplin să-și conștientizeze acțiunile ori să-și exprime voința, și anume a persoanei vulnerabile.

Sub latură procesuală, este de menționat că Raportul juridic de ocrotire poate să conțină mai multe procese civile separate, spre exemplu: de instituire a măsurilor de ocrotire; de modificare a condițiilor în care se exercită măsura de ocrotire; de contestare a deciziilor autorității tutelare etc. La fel, Raportul juridic de ocrotire poate conține și proceduri extrajudiciare, cum ar fi cele în fața autorității tutelare sau în fața consiliului de familie. Însă toate aceste procese au un element central și definitoriu, o anumită persoană vulnerabilă.

De aici deducem că Raportul juridic de ocrotire, nu se limitează la Procedura privind măsurile de ocrotire, fiind un concept polivalent și mult mai complex.

Revenind la natura juridică a Procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare, sub aspectul Dreptului procesual civil, considerăm că aceasta este o procedură distinctă a procesului civil, având trăsături caracteristice proprii, distincte de cele ale Procedurii Speciale. Procedura privind măsurile de ocrotire atribuindu-se mai degrabă procedurii contencioase, decât celei necontencioase. Ori, chiar și în situația când respectiva cauză examinată în această procedură poartă un caracter necontencios (spre exemplu cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare a fost depusă de însăși persoana vulnerabilă), principiile, garanțiile și exigențele procedurilor contencioase urmează a fi aplicate.

Concluzionând cele expuse supra, constatăm că Procedura privind măsurile de ocrotire în general, cât și procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare în special, este o procedură polivalentă, care în dependență de cauza examinată și de circumstanțele cauzei poate fi atât contencioasă, *cvasi* contencioasă, cât și necontencioasă.

Procedura *cvasi* contencioasă la care se atribuie marea parte a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este un concept nou pentru sistemul tipurilor de proceduri civile. Specificul acestei proceduri rezultă din faptul că aceasta nu poate fi atribuită, în mod exclusiv, nici procedurilor contencioase nici celei necontencioase, nefiind

întrunite în mod deplin trăsăturile caracteristice nici a unei din procedurile nominalizate. Această procedură fiind una polivalentă, care conține trăsături caracteristice atât a procedurii contencioase cât și celei necontencioase. Însă nu se poate regăsi plenar nici în una din aceste două proceduri clasice. Cu toate acestea, procedurii *cvasi* contencioasă sunt aplicabile toate garanțiile și exigențele procedurii contencioase, prin aceasta asigurându-i persoanei vulnerabile o protecție suplimentară și garantarea dreptului la un proces echitabil. Până la moment, procedura *cvasi* contencioasă este specifică doar cauzelor privind măsurile de ocrotire.

Din cele expuse *supra*, constatăm că este suficient de clar că locul Procedurii privind măsurile de ocrotire nu este în cadrul Procedurii Speciale, fiind necesară reconceptualizarea și reamplasarea acesteia din punct de vedere tehnico-legislativ. Din considerentele expuse *supra*, conchidem în mod cert că Procedura privind măsurile de ocrotire merită un loc propriu în sistemul dreptului procesual civil, drept urmare propunem reconceptualizarea și reamplasarea Capitolului XXVIII înaintea Procedurii Speciale ca fel distinct de procedură civilă.

Prin urmare, venim cu o propunere de *lege ferenda* de a exclude Procedura privind măsurile de ocrotire din compartimentul Procedurii Speciale CPC a Republicii Moldova prin *abrogarea Capitolul XXVIII al CPC*. Totodată, propunem ca Titlul II al CPC să fie *completat* cu un compartiment B⁵ cu următorul conținut ”B⁵. PROCEDURA PRIVIND MĂSURILE DE OCROTIRE, care să conțină: Capitolul XXII⁵ PROCEDURA PRIVIND MĂSURILE DE OCROTIRE”. Compartimentul nominalizat să conțină normele prevăzute la Capitolul XXVIII, precum și prevederi care le vom propune în prezenta lucrare.

Această soluție, în prim rând, va permite armonizarea procedurii privind măsurile de ocrotire cu principiile și conceptele fundamentale ale procesului civil. Implementarea propunerii prenotate va exclude atât la nivel teoretic, cât și practic confuziile cu privire la aplicarea procedurii contencioase sau necontencioase. Prin urmare, această soluție legislativă va remedia o eroare conceptuală și arhaică prin care procedura privind măsurile de ocrotire este considerată o procedură pus necontencioasă.

Totodată, aceasta va permite aplicarea deplină a garanțiilor și exigențelor procedurii contencioase, ceea ce va determina o protecție mai bună a drepturilor și intereselor persoanei vulnerabile. Această modificare va permite o protecție mai eficientă a persoanei vulnerabile, și o certitudine mai mare pentru ceilalți participanți ai procesului civil, în special instanța de judecată. Prin această modificare instanța de judecată

2.3. Premisele și condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare

Unul dintre principalele aspecte ale dreptului de acces la justiție este posibilitatea persoanelor de a se adresa instanței de judecată, pentru a-și apăra drepturile și interesele legitime. Persoanele se pot adresa instanțelor judecătorești, fie prin înaintarea unei acțiuni (specific pentru procedurile contencioase) sau prin înaintarea unei cereri (specific pentru procedurile necontencioase).

Dreptul de adresare în instanța de judecată, și respectiv dreptul de intentare a procesului civil este prevăzut și garantat la nivel național de art. 20 al Constituției Republicii Moldova și art. 5 al CPC. La nivel internațional, acest drept este garantat de numeroase tratate internaționale, printre care se numără art. 8 și 10 al Declarației universale a drepturilor omului, art. 14 al Pactului cu privire la drepturile civile și politice, art. 6 CEDO, etc.

Cu toate că dreptul de adresare în instanța judecătorească este unul garantat, acest drept nu este unul absolut. Dreptul de acces la justiție poate implica limitări, inclusiv de ordin procedural (formă, conținut, căi prealabile etc.), cât timp acestea sunt rezonabile și proporționale cu scopul urmărit. Astfel, accesul la justiție poate fi limitat, în special prin instituirea condițiilor de admisibilitate, domeniu în care statul se bucură de o anumită marjă de apreciere. Aceste limitări trebuie să urmărească un scop legitim, asigurându-se o proporționalitate între interesul persoanei și scopul legitim urmărit¹²⁵.

În literatura de specialitate nu există un consens cu privire la particularitățile realizării dreptului de adresare în instanța de judecată pe o cauză civilă concretă, inclusiv cauzele cu privire la instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.

Faptele de care legiuitorul leagă apariția dreptului persoanei de a intenta procesul civil, le putem împărți în două compartimente, ambele fiind diferențiate în funcție de scopul, conținutul și efectele pe care le provoacă lipsa lor. În acest context deosebim:

1. Premisele dreptului la acțiune (la cerere în procedură specială);
2. Condițiile dreptului la acțiune (la cerere în procedură specială)¹²⁶.

Așadar, subiecții investiți de lege au dreptul la înaintarea în instanța de judecată a acțiunii

¹²⁵ Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 15.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul de procedură civilă a Republicii Moldova. Publicată în Monitorul Oficial din 07.12.2012 nr.248-251. Pct. 71. [online] [citat 10.09.2025] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=430&l=ro>.

¹²⁶BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 244. ISBN:978-9975-4188-5-0

(cererii) doar în prezența premiselor și condițiilor de realizare a acestui drept ¹²⁷. Este important de menționat că legislația în vigoare nu prevede o listă expresă a premiselor și condițiilor dreptului de intentare a procesului civil. Premisele și condițiile dreptului de intentare a procesului civil rezultă din normele Codului de procedură civilă, în special din prevederile art. 169 CPC și 170 CPC.

În literatura de specialitate, **premisele dreptului de intentare a procesului civil sunt definite ca acele fapte cu caracter procesual de existența sau inexistența cărora legea stabilește apariția dreptului subiectiv la intentarea procesului civil pe cauza respectivă**¹²⁸. Cu alte cuvinte, premisele dreptului de intentare a procesului civil sunt acele fapte (împrejurări), existența sau inexistența cărora fac posibilă intentarea procesului civil.

Așadar, în cazul în care sunt întrunite toate premisele stabilite de lege, persoana are dreptul de a intenta și de a i se examina acțiunea (cererea). Însă în cazul în care lipsește oricare din aceste premise, lipsește și dreptul persoanei de a intenta procesul. De aici deducem următoarele efecte ale premiselor dreptului de intentare a procesului civil: *efectul pozitiv (atunci când sunt întrunite premisele) – judecătorul în baza art. 168 CPC acceptă cererea și pune cauza pe rol; efectul negativ (atunci când nu este întrunită premisa) – judecătorul în baza art. 169 CPC refuză primirea cererii*.

Reieșind din doctrina dreptului procesual civil și din legislația procesual civilă, identificăm următoarele premise ale dreptului de intentare a procesului civil:

1. Posibilitatea legală de a examina o cerere în judecată în procedură civilă/respectarea competenței generale (*art. 169 alin. (1) lit. a), 265 lit. a) CPC*);
2. Capacitatea procesuală de folosință (*art. 57, 169 alin. (1) lit. e), 265 lit. g) CPC*);
3. Dreptul reclamantului-procesual de a înainta acțiunea civilă în interesele altor persoane (*art. 71, 73, 169 alin. (1) lit. c), 265 lit. h) CPC*);
4. Inexistența unei hotărâri judecătorești irevocabile în aceeași cauză civilă (un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiasi obiect și având aceleași temeuri) (*art. 169 alin. (1) lit. b), 265 lit. b) CPC*);
5. Inexistența unei încheieri judecătorești prin care a fost admisă renunțarea reclamantului la acțiune sau a fost încuviințată tranzacția în aceeași cauză civilă (*de asemenea stabilită în art. 169 lit. b), 265 lit. b) CPC*);

¹²⁷ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 69. ISSN: 1857-2405

¹²⁸ BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea Generală*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016. p. 255. ISBN: 987-9975-4072-9-8

6. Inexistența unei hotărâri arbitrale în aceeași cauză (un litigiu între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeiuri), cu excepția cazurilor în care judecata a respins cererea de eliberare a titlului de executare silită a hotărârii judecătii arbitrale sau a desființat hotărârea arbitrală - art. 169 lit. d), 265 lit. e), 481 al. (3), 486 al. (3) CPC¹²⁹.

În literatura de specialitate¹³⁰ s-au propus mai multe tipuri de clasificare a premiselor dreptului de intentare a procesului civil, astfel diferențiem: premise generale și premise speciale; premise obiective și premise subiective; premise ce se referă la instanță, premise ce se referă la părți, premise ce se referă la litigiu, premise cu caracter pozitiv și premise cu caracter negativ; etc. În prezenta lucrare nu considerăm necesar de a ne opri la examinarea aprofundată a criteriilor de clasificare a premiselor.

În ce privește condițiile dreptului de intentare a procesului civil, acestea pot fi definite ca **acele fapte juridice cu caracter procesual, care stabilesc ordinea procesuală de realizare a dreptului la intentarea procesului civil**¹³¹. Doctrina de specialitate și legislația în vigoare autohtonă identifică următoarele condiții de intentare a procesului civil:

1. Respectarea procedurii prealabile de soluționare a litigiului pe cale extrajudiciară stabilită de lege sau de contractul părților (*art. 170 alin. (1) lit. a) CPC și art. 267 lit. a) CPC*);
2. Respectarea competenței jurisdicțională prevăzută la art. 33¹, 35, 38, 39, 40, 42 CPC (*art. 170 alin. (1) lit. b) CPC*);
3. Capacitatea procesuală de exercițiu a persoanei care se adresează în judecată stipulată la art. 58 CPC, art. 119-121 Cod civil (*art. 170 alin. (1) lit. c) CPC și art. 267 lit. b) CPC*);
4. Semnarea cererii de chemare în judecată în modul corespunzător (*art. 170 alin. (1) lit. e) CPC și art. 267 lit. c) CPC*);
5. Existența împuternicirilor reprezentantului de a porni procesul (*art. 170 alin. (1) lit. f) CPC și art. 267 lit. c) CPC*);
6. Inexistența acelorași cauze civile (acelorași părți, aceluiași obiect, acelorași temeiuri) în aceeași procedură sau în procedura altei instanțe (*art. 170 alin. (1) lit. g) CPC și art. 267 lit. d) CPC*);

¹²⁹ BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 246-248. ISBN:978-9975-4188-5-0;

¹³⁰ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 76. ISSN: 1857-2405; BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 248-249. ISBN:978-9975-4188-5-0; ТРЕУШНИКОВ, М., ГРИШИН, И., и др. *Гражданский процесс Учебник для юридических вузов*. Москва: Новый Юрист, 1998, p. 319-322. ISBN:5-7969-0044-7; ДАВТЯН, А. *Гражданское процессуальное право Германии*. Москва: Городец, 2000. p. 138. ISBN: 5-9258-0013-3

¹³¹ BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 244. ISBN:978-9975-4188-5-0

7. Consimțământul soției la desfacerea căsătoriei în timpul sarcinii acesteia sau timp de un an de la nașterea copilului (*art. 170 alin. (1) lit. d) CPC și art. 267 lit. h) CPC*);
8. Perfectarea cererii de chemare în judecată în conformitate cu cerințele art. 166-167 CPC;
9. Inexistența litigiului de drept ce este de competența instanței de judecată, în cadrul procedurii speciale (*art. 170 alin. (1) lit. j), art. 280 alin. (3) CPC*).

Spre deosebire de premisele dreptului la intentarea procesului, condițiile acestui drept nu determină apariția dreptului, ci stabilesc ordinea procesuală stabilită de lege pentru intentarea procesului¹³².

Sub aspect de drept comparat, este de menționat că atât legislația, cât și doctrina română tratează această problemă în mod diferit. Astfel, că doctrina română nu face distincția între premisele exercitării dreptului la acțiune și condițiile exercitării respectivului drept. Doctrina română recunoaște existența doar a condițiilor de exercitare a acțiunii civile. În opinia autorului I. Leș, condițiile de exercitare a acțiunii civile sunt acele condiții în lipsa cărora intervenția judiciară nu poate avea loc¹³³. Astfel, observăm că conceptul condițiilor de exercitare a acțiunii civile expus în doctrina și legislația română este similar conceptului premiselor dreptului de intentare a acțiunii civile expus de doctrina și legislația autohtonă.

Este de menționat că literatura de specialitate română nu are o poziție unanimă în ce privește condițiile de exercitare a acțiunii civile. Astfel, I. Leș indică următoarele condiții: a) existența capacității procesuale; b) existența calității procesuale; c) justificarea unui interes. V. M. Ciobanu, la rândul său, indică următoarele condiții: a) să aibă capacitate procesuală; b) să aibă calitate procesuală; c) să afirme un drept în justiție și; d) să justifice un interes¹³⁴. Totodată, în doctrina română s-a expus și opinia că *”este necesară și utilă distincția dintre cerințele pentru a putea fi parte în proces și cele de exercitare a acțiunii civile și ne raliem opiniei potrivit căreia condițiile pentru a fi parte în procesul civil sunt: - existența capacității procesuale de folosință; - existența calității procesuale; - justificarea unui interes. Iar condițiile pentru exercitarea acțiunii civile sunt: - afirmarea unui drept subiectiv; - justificarea unui interes de a acționa; - existența capacității procesuale de exercițiu; - existența calității procesuale,”*¹³⁵.

Totodată, menționăm că Vechiul Cod de procedură civilă al României din 1865 nu conținea prevederi directe referitor la condițiile de exercitare a acțiunii civile. Însă Noul Cod de procedură

¹³² BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. p. 304. ISBN:978-9975-173-07-0

¹³³ LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. p. 146. ISBN: 973-655-119-9

¹³⁴ CIOBANU, V.M. *Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, Teoria generală*. București: Editura Național, 1996. p. 319-320. ISBN: 973-975-741-3

¹³⁵ BOJINCĂ M. *Condițiile exercitării acțiunii civile*. În *Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice*, Nr. 3/2010. p. 9-10. ISSN: 1844-7015

civilă, a venit cu o reglementare expresă a condițiilor de exercitare a acțiunii civile. Astfel, art. 32 al CPC al României prevede, următoarele condiții a exercitării dreptului la acțiune: *a) deținerea capacității procesuale, în condițiile legii; b) deținerea calității procesuale; c) formularea unei pretenții; d) justificarea unui interes*. Iar art. 33, 36-40 CPC al României prevăd reglementările condițiilor de exercitare a acțiunii civile, inclusiv sancțiunile pentru nerespectarea acestora.

Așadar, putem observa o abordare diferită în literatura de specialitate moldavă și cea română referitor la acele fapte de care depinde apariția dreptului de intentare a procesului civil. Această abordare diferită, considerăm că este determinată de sursele de inspirație a legiuitorilor la adoptarea legislației procesual civile a României, și respectiv a Republicii Moldova. După cum cunoaștem, legislația procesual civilă a României (CPC din 1865) a fost influențat din Codul Cantonului Geneva (Elveția), iar legislația procesual civilă a Republicii Moldova a fost inspirată din legislația Federației Ruse, care la rândul său a fost inspirată din legislația Germaniei. Cu toate că, atât legislația, cât și doctrina română nu abordează în mod expres conceptul premiselor și condițiilor dreptului la intentarea procesului civil, constatăm că acestea persistă și în legislația României, însă având particularități caracteristice specifice.

Premisele și condițiile expuse supra au un caracter general și după regula generală, fiind caracteristice pentru toate categoriile de cauze civile, însă în mod special fiind aplicabile cauzelor ce se judecă în ordinea procedurii în acțiune civilă. Cu toate acestea, nu toate premisele și condițiile expuse supra sunt aplicabile în anumite tipuri de cauze. Bunăoară, premisa cu numărul șase din lista expusă supra nu este caracteristică cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Ori acest tip de cauze nu pot fi examinate în arbitraj, legislația în vigoare prevăzând competența exclusivă a instanței de judecată, regula dată fiind stabilită direct de art. 92, 104 și 105 al Codului Civil. La fel, instituția tranzacției de împăcare nu este aplicabilă cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, interdicție stabilită direct de art. 1918 alin. (1) al Codului civil. Astfel, premisa ce se referă la inexistența unei încheieri judecătorești, prin care a fost încuviințată tranzacția în aceeași cauză civilă, nu este aplicabilă. În aceeași ordine de idei, atestăm că și condiția referitoare la calea prealabilă și condiția referitoare la consimțământul soției nu sunt aplicabile pentru cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.

Totodată, este de menționat că premisele și condițiile dreptului la intentarea procesului pentru fiecare categorie de cauze conțin caracteristici și aspecte particulare. Prin urmare, premisele și condițiile dreptului de intentare a fiecare categorie de cauze civile merită o atenție și o examinare specială.

Intentarea procesului în cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de

ocrotire judiciare sunt legate de existența unei serii de premise prevăzute de legea procesual civilă. La respectivele premise se referă:

1. Respectarea competenței generale.

Această premisă se caracterizează prin necesitatea respectării competenței generale a instanțelor civile.

În acest sens art. 169 alin. (1) lit. a) CPC prevede expres că *judecătorul va refuza să primească cererea dacă aceasta nu urmează a fi judecată în procedură civilă.*

În ce privește cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, art. 92, 104 și 105 al Codului Civil prevăd în mod expres că măsurile de ocrotire judiciare se instituie, se reînnoiesc și se revocă exclusiv de instanța de judecată.

Referitor la competența instanței judecătorești aplicată acestei categorii de cauze, autorul V. Crețu în mod argumentat a punctat că aceste cauze nu pot fi de competența altor organe, fiind stabilită competența exclusivă a instanței de judecată. Ori având în vedere importanța capacității juridice civile a persoanelor fizice, ca aptitudine de a încheia de sine stătător acte juridice și a purta răspundere juridică pentru încălcarea legii, este stabilită procedura judiciară pentru limitarea acesteia. Procedura judiciară este asociată cu un grad înalt de reglementare normativă, cu un proces detaliat de examinare și soluționare a cauzei, cu o componentă specială a participanților, cu o varietate de mijloace de probă, cu caracterul general obligatoriu al unei hotărâri judecătorești, etc¹³⁶.

Așadar, procedura judiciară de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare permite aplicarea garanțiilor stabilite la art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care prevede că orice măsură luată în privința capacității juridice a persoanei trebuie să respecte drepturile, voința și preferințele persoanei, să nu prezinte conflict de interese și să nu aibă o influență necorespunzătoare, să fie proporțională și adaptată la situația persoanei.

La prima vedere premisa dată va fi întrunită în toate cazurile depunerii cererii privind instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, nefiind aplicabile prevederile art. 169 alin. (1) lit. a) CPC.

Totodată, urmează a se face diferența între măsurile de ocrotire judiciare și cele contractuale. Instituirea măsurilor de ocrotire contractuale nu este de competența instanței de judecată, aceste măsuri se instituie în baza unui act juridic civil, cum ar fi *contractul de asistență*

¹³⁶ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 71. ISSN: 1857-2405

sau mandatul de ocrotire în viitor. Măsura de ocrotire contractuală sub formă de contract de asistență se instituie prin încheierea contractului de asistență ¹³⁷. Măsura de ocrotire contractuală sub formă de mandat de ocrotire în viitor se instituie în baza mandatului de ocrotire, ce poate să se conțină într-un contract de mandat, într-o procură sau într-un alt act juridic și începe a produce efecte juridice după ce este contrasemnat de către autoritatea tutelară. Astfel, constatăm că legislația în vigoare exclude în mod direct competența instanței de judecată la instituirea măsurilor de ocrotire contractuale. Instanța de judecată nu este în drept să examineze cauze de instituire a măsurilor de ocrotire contractuale.

Prin urmare, în cazul în care va fi depusă în instanța de judecată o cerere de instituire a măsurii de ocrotire contractuală, judecătorul, în baza art. 169 alin. (1) lit. a) CPC, va refuza primirea acesteia.

Diametral opus este cazul revocării (încetării) măsurilor de ocrotire contractuale. Așadar, în cazul contractului de asistență, art. 75 alin. (2) Cod civil prevede că la instituirea măsurii de ocrotire judiciară instanța de judecată declară rezoluțiunea contractului de asistență. În ce privește mandatul de ocrotire în viitor, art. 83 alin. (1) lit. e) Cod Civil prevede că acesta poate fi revocat de către instanța de judecată.

Concluzionând cele expuse referitor la competența instanțelor de judecată la judecarea cauzelor în privința măsurilor de ocrotire contractuale, constatăm că intentarea măsurilor de ocrotire contractuale nu este de competența instanței de judecată, prin urmare lipsește premisa legală de intentare a procesului, aplicându-se prevederile art. 169 alin. (1) lit. a) CPC. În ce privește revocarea măsurilor de ocrotire contractuale, legea stabilește competența instanței judecătorești, fiind întrunită premisa dată, respectiv aplicându-se prevederile art. 168 CPC.

O altă situație practică când nu este întrunită premisa cercetată, se referă la depunerea cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare în privința unei persoane de 16 ani¹³⁸. În acest caz, judecătorul va refuza primirea unei astfel de cererii, ori față de minori nu este posibilă instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Prin urmare, o astfel de cerere nu urmează a fi judecată în procedură civilă, cererea urmând a fi refuzată în primire în baza art. 169 alin. (1) lit. a) CPC.

Așadar, concluzionăm că legislația în vigoare stabilește competența exclusivă a instanțelor judecătorești la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Cu toate acestea, în practică pot apărea situații când nu se întrunește această premisă și drept efect se aplică prevederile art. 169 alin. (1) lit. a) CPC.

¹³⁷ Codul civil al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 22-06-2002 Nr. 82-86, art. 74

¹³⁸ Cu excepția cazului prevăzut de art. 27 alin. (4) Cod civil.

2. Capacitatea procesuală de folosință.

Această premisă a dreptului de intentare a cauzei civile presupune necesitatea deținerii capacității de folosință a persoanei care intentează procesul civil și a persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciare. Capacitatea procesuală de folosință constă în aptitudinea persoanei de a avea drepturi și obligații procesual civile. Capacitatea de folosință a persoanei nu poate fi eliminată sau limitată, aceasta apare o dată cu nașterea persoanei fizice sau înregistrarea/constituirea persoanei juridice și dispare odată cu decesul persoanei fizice sau radierea persoanei juridice. Prin urmare, existența capacității de folosință a persoanei denotă însăși existența acestei persoane ca subiect de drept. Totodată, lipsa capacității de folosință denotă inexistența persoanei fizice sau juridice, respectiv și a dreptului de intentare a procesului civil. Astfel, legislația procesual civilă prevede refuzul în primirea acțiunii/cererii în cazul în care părților la proces le lipsește capacitatea de folosință.

Aceleași circumstanțe sunt valabile și în cazul procedurii privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, deoarece nu poate apărea dreptul de a înainta cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în lipsa capacității de folosință a petiționarului sau a persoanei vulnerabile.

Reieșind din prevederile art. 94 alin. (1) al Codului Civil, cererea privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciare poate fi depusă atât de către persoane fizice cât și de autoritatea tutelară, care în principiu are personalitate juridică.

Astfel, în privința persoanelor fizice care se adresează în instanța de judecată cu cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, această premisă este mereu întrunită. Iar în ce privește capacitatea procesuală de folosință a autorității tutelare, constatăm că, dat fiind specificul autorității tutelare, întrebări referitor la întrunirea respectivei premise la fel nu apar, ori aceasta fiind o autoritate publică dispune implicit de capacitate de folosință.

Cu toate acestea, în practică pot apărea situații când premisa dată nu va fi întrunită. Una din aceste situații se referă la depunerea cererii de revocare a măsurii de ocrotire judiciare în privința unei persoane decedate. În această situație judecătorul va refuza primirea cererii, în baza art. 169 alin. (1) lit. e) CPC, ori devreme ce persoana vulnerabilă a decedat aceasta nu mai dispune de capacitate de folosință.

Concluzionând cele menționate *supra*, deducem că întrunirea premisei cercetate nu ridică semne de întrebare, aceasta fiind întrunită în măsura covârșitoare a cazurilor. Totodată, în practică pot apărea situații când persoana în privința căreia se solicită revocarea măsurii de ocrotire judiciare nu deține capacitate de folosință.

3. Dreptul persoanei de a depune cererea de instituire, reînnoire și revocare a

măsurilor de ocrotire judiciare.

Potrivit art. 94 alin. (1) al Codului Civil, *cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă de către:*

- a) persoana fizică în privința căreia se cere instituirea măsurii de ocrotire judiciare;*
- b) soțul persoanei indicate la lit. a);*
- c) persoana cu care persoana indicată la lit. a) locuiește împreună de mai mult de 3 ani;*
- d) ruda sau afînul persoanei indicate la lit. a);*
- e) mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor, indiferent dacă mandatul produce sau a încetat să producă efecte;*
- f) autoritatea tutelară.*

În ce privește cererea de reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire a măsurilor judiciare, art. 95 alin. (1) și 104 alin. (4) al Codului civil prevăd că cererea de reînnoire și cererea de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pot fi depuse doar de persoanele stabilite la art. 94 alin. (1) Cod civil.

Cu toate acestea, referitor la revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, art. 95 alin. (2) Cod civil prevede că *orice persoană poate sesiza autoritatea tutelară privind dispariția necesității măsurii de ocrotire judiciare. În acest caz, autoritatea tutelară este obligată, fără întârzieri nejustificate, să examineze sesizarea și, după caz, să ceară revocarea măsurii.* Așadar, observăm că legiuitorul moldav a prevăzut cu titlu de garanție posibilitatea persoanelor să sesizeze autoritatea tutelară referitor la dispariția necesității de menținere a măsurii de ocrotire. Și deja autoritatea tutelară în calitate de subiect cu atribuții de depunere a cererii privind revocarea măsurii de ocrotire judiciare este obligată să solicite instanței de judecată revocarea măsurii de ocrotire aplicate.

Lista persoanelor care sunt în drept să depună cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este exhaustivă și nu poate fi supusă interpretării extensive. Prin urmare, alte persoane decât cele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil nu sunt în drept de a depune cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare¹³⁹.

În acest sens, constatăm o lacună legislativă ce ține de omisiunea includerii persoanei însărcinate cu ocrotirea (ocrotitor provizoriu, curator și tutore) în lista persoanelor care sunt în drept să depună cererea de reînnoire și cererea de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Persoana însărcinată cu ocrotirea fiind cel care se ocupă nemijlocit cu ocrotirea persoanei, cunoaște cel mai bine starea persoanei, și respectiv, cunoaște cel mai bine dacă sunt întrunite temeiurile de

¹³⁹ **BRÎNZĂ, D.** Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. În Studia Universitatis Moldavie nr. 3 (173) din 2024, p. 123. ISSN: 1814-3199

reînnoire sau cele de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

În acest sens, cu titlu *de lege ferenda*, se propune la art. 95 alin. (1) Cod civil și art. 104 alin. (4) Cod civil, să fie incluse în calitate de persoane care sunt în drept să depună cerere de reînnoire și cerere de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și persoanele însărcinate cu ocrotirea.

Sub alt aspect, preîntâmpinând criticile care pot fi aduse față de această premisă, urmează a fi determinat dacă lipsa dreptului stabilit de lege pentru depunerea cererii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare reprezintă neîntreținerea premisei de intentare a procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare sau reprezintă excepție a lipsei calității procesuale. Soluționarea acestei probleme are nu doar valoare teoretică, dar și practică. În dependență de soluționarea acestei probleme va depinde și soluția care va fi adoptată de către instanța de judecată.

În literatura de specialitate s-a expus opinia că calitatea procesuală, pe lângă existența unei identități între persoana reclamantului și persoana celui care este titularul dreptului subiectiv, reprezintă și îndreptățirea unei persoane fizice sau juridice de a participa la activitatea procesuală¹⁴⁰. Din aceste considerente, calitatea procesuală mai este denumită ”legitimare procesuală” (*legitimitas ad causam*)¹⁴¹.

Lipsa calității procesuale se stabilește de către instanța de judecată la finalul judecării. Dacă instanța de judecată va stabili că reclamantul și pârâtul nu sunt subiecți ai raportului juridic litigios, aceasta va respinge pretențiile reclamantului ca fiind nefondate și înaintate împotriva pârâtului necorespunzător.

Așadar, în cazul în care abordăm lipsa dreptului stabilit de lege pentru depunerea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare ca neîntreținere a premisei de intentare a procesului, soluția instanței va fi refuzul în primirea cererii. Iar în cazul în care abordăm lipsa acestui drept ca excepție a lipsei calității procesuale, soluția instanței de judecată va fi respingerea cererii.

În ce ne privește, considerăm că depunerea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare de către o persoană căreia îi lipsește dreptul de a depune o astfel de cerere, reprezintă neîntreținerea premisei de intentare a procesului. Un prim argument în susținerea acestei poziții constă în faptul că legea în mod expres și exhaustiv stabilește persoanele care sunt

¹⁴⁰ LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. p. 262. ISBN: 973-655-119-9

¹⁴¹ DUMITRAȘCU, D. *Mijloace de apărare a pârâtului în cadrul procesului civil*. Teză de doctor în drept. Chișinău 2022. [online] [cit 29.09.2025] Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58631/dumitru_dumitrascu_thesis.pdf

în drept să intenteze procesul civil pe astfel de cauze. Deci, primirea spre examinare a cererii depuse de o persoană care nu are acest drept contravine în mod direct normelor legale. Prin urmare, lipsa dreptului stabilit de lege de a depune cererea face imposibilă intentarea procesului civil. De aici deducem că situația descrisă supra se încadrează perfect în definiția premiselor, expusă la începutul prezentei secțiuni.

Totodată, este de menționat că art. 169 alin.(1) CPC nu prevede în mod expres un astfel de temei de refuz în primirea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurii de ocrotire, ca lipsa dreptului de intentare a procesului. Astfel, având în vedere lista exhaustivă a temeiurilor de refuz prevăzute de art. 169 alin. (1) CPC, sub aspect general, instanța nu va putea refuza primirea unei astfel de cererii, *per a contrario* s-ar aplica o sancțiune procesuală în afara legii, ceea ce ar reprezenta un abuz de drept din partea judecătorului.

În literatura de specialitate ¹⁴², cu ocazia examinării altei categorii de cauze civile, și anume a cauzelor examinate în procedura de insolvabilitate, s-a invocat existența unei astfel de premise chiar și în lipsa prevederilor corespunzătoare la art. 169 alin. (1) CPC. În acest sens, autorul Gh. Macovei a propus includerea în Legea insolvabilității a unui temei nou de refuz în primirea cererii introductive, și anume pentru faptul când legea insolvabilității nu prevede expres dreptul persoanei de a intenta procesul. De aici deducem că în legislație persistă situații juridice lacunare când, în mod obiectiv, premisa dreptului la intentarea procesului există, iar legea nu prevede în mod expres sancțiunea neîntrunirii respectivei premise.

Sub alt aspect, însă referitor la aceeași problemă este de menționat că depunerea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare de către o persoană căreia legea nu-i delegă acest drept, s-ar încadra în prevederile art. 169 alin. (1) lit. c) CPC. Astfel, dat fiind specificul cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire, această categorie de cauze se intentează cu un singur scop, și anume ocrotirea persoanei vulnerabile și a intereselor acesteia. Prin urmare, constatăm că această categorie de cauze se intentează în interesul persoanei vulnerabile. Această regulă rezultă din prevederile art. 12 al Convenției ONU privind persoanele cu dizabilități și art. 65 Cod Civil. În acest sens, alin. (4) teza 2 a art. 65 Cod Civil prevede că *măsurile de ocrotire urmăresc interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se instituie și favorizează, pe cât este posibil, autonomia acesteia.*

Singura persoană din lista prevăzută la art. 94 alin. (1) Cod Civil, care înaintează cererea în interes personal, este cea prevăzută la lit. a) a acestei norme, și anume persoana fizică în privința căreia se cere instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Ceilalți subiecți prevăzuți la art. 94 alin.(1)

¹⁴² MACOVEI Gh. *Procedura examinării cauzelor de insolvabilitate*. Chișinău: Tipogr. "Lexon-Prim" 2020. p. 96. ISBN: 978-9975-3388-8-2

Cod civil înaintează cererea nu în interes personal, ci în interesul persoanei vulnerabile. În aceste circumstanțe persoana care depune cererea (cu excepția persoanei vulnerabile) reprezintă un ”petiționar procesual”. Totodată, art. 169 alin.(1) lit. c) CPC, în mod expres, prevede că cererea depusă în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor unei alte persoane, fără ca legea să le delege un astfel de drept, duce la refuzul în primire a cererii de către judecător.

Această soluție este criticabilă sub aspectul statutului juridic al petiționarului în procedura specială, care presupune existența unui interes personal la petiționar¹⁴³. Însă această critică rezultă din conceptualizarea greșită a procedurii privind măsurile de ocrotire și reglementarea acesteia în cadrul procedurii speciale.

Cu toate acestea în literatura de specialitate¹⁴⁴ s-a invocat că depunerea cererii de către o persoană căreia legea nu-i deleagă acest drept duce la refuzul în primirea cererii în baza art. 169 alin.(1) lit. c) CPC.

Așadar, constatăm că premisa cercetată, datorită specificului procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, este una polivalentă. Caracterul polivalent și atipic al respectivei premise se datorează faptului că procedura privind măsurile de ocrotire, la momentul adoptării de către legiuitor, nu a fost racordată la sistemul procesual civil existent. Prin urmare, caracterul atipic al premisei cercetate creează confuzii referitor la efectul neîntrunirii acesteia.

În acest sens, pentru a clarifica situația considerăm că este necesară intervenția legiuitorului. Cu titlu *de lege ferenda*, propunem suplinirea art. 302 CPC cu un alineat nou și anume alin. (4) cu următorul conținut ”Judecătorul refuză primirea cererii de pornire a procesului privind măsurile de ocrotire în cazul în care aceasta este depusă de o persoană căreia legea nu-i deleagă dreptul adresării în judecată în acest scop”. Această modificare legislativă ar permite fundamentarea și clarificarea premisei în cauză nu doar pentru cauzele de instituire, reînnoire sau modificare a măsurilor de ocrotire judiciare, ci și pentru toate cauzele care se judecă în procedura privind măsurile de ocrotire.

Totodată, ca soluție tranzitorie până la implementarea proiectului de lege ferenda expus supra, cererea depusă de către o persoană căreia legea nu-i deleagă acest drept urmează a fi refuzată în primire în baza art. 169 alin.(1) lit. c) CPC. Chiar dacă această soluție este criticabilă,

¹⁴³ ЧУРПИТА А. Процессуальный статус заявителей и взыскателей по делам о защите семейных прав и интересов, которые рассматриваются в порядке неискового гражданского судопроизводства. În *Legea și Viața* nr. 9/2 (285) din 2015. p. 101. ISSN 1810-309X

¹⁴⁴ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În *Revista Institutului Național de Justiție* nr. 1-2, 2008. p. 72. ISSN: 1857-2405

considerăm că nu putem permite ca orice persoană, căreia legea nu-i acordă dreptul să înainteze cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, să depună o astfel de cerere.

4. Inexistența unei hotărâri judecătorești irevocabile în aceeași cauză civilă. Această premisă rezultă din regula aplicată în dreptul procesual civil privind inadmisibilitatea înaintării repetate a cauzei între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și teme¹⁴⁵. Acest impediment de intentare a acțiunii rezultă din necesitatea respectării principiului autorității lucrului judecat.

Așadar, judecătorul va refuza primirea cererii, în temeiul art. 169 alin. (1) lit. b) CPC, dacă deja există o hotărâre judecătorească irevocabilă prin care s-a soluționat o cerere de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare între aceleași părți, având același obiect și bazându-se pe aceleași temeiuri¹⁴⁶.

În acest sens, urmează a fi reținut faptul că hotărârea judecătorească irevocabilă dobândește, împreună cu alte calități, și caracterul exclusivității. Prin urmare, examinarea unei cereri identice de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ar conduce la o revizuire a unei hotărâri neanulate anterior în cazul inițial. Prin urmare, va putea exista situația când în privința aceleiași spețe să existe hotărâri judecătorești contradictorii¹⁴⁷.

Prin urmare, din cele menționate *supra* constatăm că raționamentul acestei premise constă în excluderea posibilității ca asupra aceleiași situații juridice să se expună două instanțe de judecată și să existe două hotărâri judecătorești contradictorii.

Cu toate acestea, sub aspect practic, este de menționat că existența unei hotărâri judecătorești irevocabile între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și cu același temei la faza intentării cauzei este aproape imposibil de stabilit, doar dacă această hotărâre nu este anexată de petiționar sau judecătorul, din diverse surse, determină că cererea este repetitivă. Însă de regulă, existența unei hotărâri judecătorești irevocabile între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și cu același temei se depistează pe parcursul examinării cauzei. În acest sens, instanța de judecată, pe tot parcursul procesului, va avea posibilitatea de a înceta procesul în baza art. 265 lit. b) CPC.

Totodată, dat fiind specificul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, urmează a se clarifica ce se are în vedere prin sintagmele „*aceleași părți*,” și „*același obiect*”.

¹⁴⁵ *Ibidem*, p.71

¹⁴⁶ **BRÎNZĂ D.** Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. În *Studia Universitatis Moldaviae* nr. 3 (173) din 2024. p. 124. ISSN: 1814-3199

¹⁴⁷ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În *Revista Institutului Național de Justiție* nr. 1-2, 2008. p. 71. ISSN: 1857-2405

Sintagma ”*aceleași părți*” în respectivul tip de cauze, considerăm că se referă doar la persoana vulnerabilă în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Ori în această categorie de cauze importanță are doar persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.

După cum ne-am expus supra, în această categorie de cauze importanță are doar interesul persoanei vulnerabile în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, interesul celorlalți participanți nu este relevant pentru examinarea acestui tip de cauze. Prin urmare, identitatea petiționarului nu are relevanță pentru judecarea cauzei, important este ca petiționarul să fie unul dintre subiecții prevăzuți la art. 94 alin. (1) al Codului civil, că este el părinte, concubin sau autoritate tutelară, nu este pertinent. Indiferent de identitatea petiționarului, instanța de judecată la examinarea acestui tip de cauze va examina din oficiu dacă sunt instituite condițiile stabilite de lege pentru instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, fondul acestui tip de cauze nu ține de identitatea petiționarului, ci de întrunirea condițiilor stabilite de lege pentru instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Spre exemplu, în cazul în care există deja o hotărâre judecătorească irevocabilă, prin care s-a respins cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, primirea spre examinare a unei cereri identice, însă depusă de un alt petiționar, va duce la examinarea repetată a fondului cauzei soluționat deja prin hotărârea judecătorească irevocabilă. Prin urmare, vom fi în prezența a două hotărâri judecătorești care soluționează aceeași cauză civilă.

Un alt exemplu relevant pentru soluționarea acestei probleme științifice este cazul când printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă este instituită o măsură de ocrotire judiciară. Astfel, instituirea unei măsuri de ocrotire judiciare exclude posibilitatea unui alt petiționar să depună cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare asupra aceleiași persoane. Ori în privința aceleiași persoane nu pot fi instituite două măsuri de ocrotire judiciare.

În acest sens, considerăm că scopul primordial al petiționarului este intentarea procesului, iar după intentarea procesului, petiționarul dobândește aceeași calitate ca și ceilalți participanți prevăzuți la art. 94 alin. (1) al Codului civil, pe care instanța de judecată este obligată să-i atragă în proces.

Prin urmare, judecătorul va refuza în primirea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în cazul în care există o hotărâre judecătorească irevocabilă prin care s-a examinat cauza de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în privința *aceleiași persoane*, având la bază același obiect și același temei.

Referitor la sintagma ”*același obiect*”, se are în vedere solicitarea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În cazul instituirii măsurii de ocrotire judiciare,

referitor la premisa cercetată, nu are importanță tipul măsurii de ocrotire judiciare solicitate.

Potrivit art. 307 alin. (3) CPC, *solicitantul poate lăsa la discreția instanței de judecată alegerea măsurii de ocrotire judiciare, indicând acest lucru în cerere*. În același sens, art. 308¹¹ alin. (1) CPC, *permite instanței de judecată să instituie o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată de petiționar sau de către unul dintre participanți*. Așadar, constatăm că legiuitorul în această categorie de cauze a lărgit rolul judecătorului, acesta nefiind legat de solicitările participaților.

Prin urmare, la examinarea acestei categorii de cauze, ghidându-se de prevederile art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, judecătorul trebuie să stabilească acea măsură de ocrotire care este proporțională stării persoanei.

În ce privește temeiul cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, acesta se referă la totalitatea circumstanțelor de fapt și de drept pe care se întemeiază respectiva cerere. Așadar, dacă anterior a fost emisă o hotărâre irevocabilă referitoare la instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciare, iar petiționarul se adresează repetat cu o astfel de cerere, judecătorul trebuie să verifice detaliat dacă noua cerere se bazează pe circumstanțe noi care nu au fost anterior cercetate de instanța de judecată. Prin urmare, când cererea se va baza pe circumstanțe care nu au fost cercetate anterior de instanța de judecată, judecătorul va primi spre examinare cererea, iar în cazul în care circumstanțele vor fi identice instanța de judecată va refuza în primirea cereri.

5. Inexistența unei încheieri prin care a fost confirmată renunțarea/retragere la cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor în aceeași cauză. Această premisă este instituită pentru a consolida unul dintre principiile fundamentale ale dreptului procesual civil, și anume principiul disponibilității, precum și pentru protecția participanților la proces de depunerea cererilor repetitive.

În ce ne privește, considerăm că petiționarul nu are dreptul să renunțe la cerere, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Acest raționament se bazează pe principiul interesului superior al persoanei vulnerabile. Sensul procedurii privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire este determinarea faptului dacă persoana vulnerabilă are nevoie sau nu de ocrotire prin aplicarea măsurilor de ocrotire judiciare. Și dacă persoana vulnerabilă într-adevăr are nevoie de ocrotire, nu putem lăsa la dispoziția petiționarului aplicarea protecției față de persoana vulnerabilă. Situație similară întâlnim în cazul dosarelor civile în care este vizat interesul superior al copilului. Asupra acestui aspect ne vom expune mai detaliat cu ocazia examinării drepturilor și obligațiilor petiționarilor, în cadrul Subcapitolului 3.2 al Capitolului 3 din prezenta lucrare.

Cu toate acestea, legislația procesual civilă nu conține nici o normă care ar prevedea direct imposibilitatea renunțării la cerere în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Singura normă care împiedică renunțarea petiționarului la cerere este alin. (5) al art. 60 CPC, care prevede că *instanța nu va admite renunțarea reclamantului la acțiune, nici recunoașterea acțiunii de către pârât, nu va confirma tranzacția dacă aceste acte contravin legii ori încalcă drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, interesele societății sau ale statului*. Prin urmare, considerăm că judecătorul, în baza normei prenotate, trebuie să nu admită cererea petiționarului de renunț la cerere. Asupra acestui aspect ne vom expune mai detaliat în subcapitolul 2 al Capitolului 3 din prezenta lucrare.

Cu toate acestea, în practica judiciară¹⁴⁸ se întâlnesc des cazuri când instanța de judecată încetează procesul în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în baza art. 265 alin. (1) lit. c) CPC, pe motiv că petiționarul a renunțat la cerere. Considerăm o astfel de practică totalmente greșită și contrar spiritului legii și a art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

Dat fiind faptul că în practică există situații când s-a admis încetarea procesului în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în baza art. 265 alin. (1) lit. c) CPC, iar legea expres prevede că în caz de încetare a procesului pe motiv de renunțare la cerere face imposibilă o nouă adresare în judecată a acelorași părți cu privire la același obiect și pe aceleași temeiuri, prezenta premisă persistă.

Așadar, de vreme ce potrivit art. 266 alin. (2) CPC, încetarea procesului face imposibilă o nouă adresare în judecată a aceleași părți cu privire la același obiect și pe aceleași temeiuri, depunerea unei astfel de cereri obligă judecătorul să refuze primirea acesteia în baza art. 169 alin. (1) lit. b) CPC.

În literatura de specialitate¹⁴⁹ s-a mai invocat în calitate de premisă de realizare a dreptului de intentare a respectivei categorii de cauze, existența unui interes legitim la petiționar privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Această teză se bazează pe Hotărârea Plenului CSJ nr. 17 din 31.05.2004 Cu privire la practica examinării de către instanțele judecătorești a cauzelor privind limitarea în capacitatea de exercițiu și declararea incapacității persoanei fizice, care la pct. 12,

¹⁴⁸ Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-259/23 din 26.02.2024. [online] [cit. 24.12.2025] Disponibilă:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MDVIZmQ0OGUtZWmxYy00ZTg4LWFkMzItNWU4OWY0YzlhZDE4;

¹⁴⁹ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 72. ISSN: 1857-2405

prevedea că în cererea sa petiționarul trebuie să indice scopul limitării persoanei în capacitatea de exercițiu sau declararea acesteia incapabile. Această premisă a fost criticată în mediul academic, invocându-se că interesul legitim al petiționarului nu este atât o premisă a realizării dreptului de intentare a cauzei, ci mai curând reflectă necesitatea subiectului în protecție judiciară¹⁵⁰.

Odată cu adoptarea Legii nr. 66 din 13.04.2017, prin care a fost introdusă în sistemul de drept al Republicii Moldova instituția măsurilor de ocrotire și, respectiv, procedura privind măsurile de ocrotire, necesitatea indicării interesului legitim a petiționarului și indicarea scopului de instituire a măsurilor de ocrotire a decăzut. Scopul instituirii măsurilor de ocrotire judiciare, după cum rezultă din prevederile art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și art. 65 Cod Civil, este ocrotirea persoanei și a intereselor acestuia. Prin urmare, observăm că odată cu adoptarea instituției măsurilor de ocrotire, s-a schimbat paradigma de la ocrotirea intereselor petiționarului, la ocrotirea intereselor persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară.

Deci, constatăm că la moment existența interesului personal al petiționarului pentru instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare nu mai este o premisă de realizare a dreptului de intentare a procesului în această categorie de cauze.

Asemenea premiselor, **condițiile de exercitare a dreptului de intentare a procesului în cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare** conțin caracteristici și aspecte particulare. Deci, intentarea procesului în cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare sunt legate de existența unei serii de condiții prevăzute de legea procesual civilă. La respectivele condiții se referă:

1. Respectarea competenței jurisdicționale.

Această condiție a dreptului la intentare a cauzei civile presupune necesitatea respectării normelor de competență jurisdicțională atât materială, cât și teritorială. Astfel, în temeiul art. 170 alin. (1) lit. b) CPC, *judecătorul restituie cererea de chemare în judecată dacă instanța nu este competentă să judece cauza.*

Aceeași regulă este aplicabilă și cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Judecătorul va restitui cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în cazul în care aceasta va fi depusă cu încălcarea normelor de competență. În literatura de specialitate, cât și în practica judiciară, pe bună dreptate s-a fundamentat poziția că art. 170 alin. (1) lit. b) CPC se referă la competența jurisdicțională. În acest sens, ne exprimăm solidaritatea cu

¹⁵⁰ *Ibidem*

propunerea de *lege ferenda* expusă în literatura de specialitate, de modificare a normei prevăzute la art. 170 alin. (1) lit. b) CPC, prin specificarea directă a competenței jurisdicționale¹⁵¹.

Competența instanțelor de judecată în cauzele privind măsurile de ocrotire judiciare este stabilită de art. 302 alin. (2) al CPC, care prevede că: *Cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire se depune, la alegerea petiționarului:*

a) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei în privința căreia este instituită sau se solicită instituirea unei măsuri de ocrotire (denumită în sensul prezentului capitol – persoană fizică), inclusiv de la locul aflării instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită aceasta;

b) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui sau mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.

În ce privește regula stabilită la lit. b) a normei prenotate, în literatura de specialitate s-a expus ideea că aceasta este aplicabilă doar în cazul în care în privința persoanei a fost încheiat și autorizat un mandat de ocrotire în viitor sau a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară¹⁵².

Așadar, după cum putem vedea, legiuitorul a stabilit competența instanțelor de judecată de la domiciliul persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire sau locul instituției de tratament unde este internată aceasta. Regula dată a fost stabilită pentru a asigura o examinare cât mai deplină și mai rapidă a cauzei.

2. Dispunerea de capacitate procesuală de exercițiu.

Această condiție a dreptului de intentare a cauzei civile presupune necesitatea deținerii capacității de exercițiu a drepturilor procesuale de către persoana care intentează procesul civil.

Referitor la condiția deținerii capacității de exercițiu depline pentru intentarea procesului în cauzele privind măsurile de ocrotire, în literatura de specialitate s-a menționat că, de vreme ce respectivele cauze poartă un caracter exclusiv, petiționari pe aceste cauze pot fi doar persoanele majore sau care au dobândit capacitate deplină de exercițiu pe altă cale legală. Persoanele care nu dețin capacitate procesuală de exercițiu deplină, care nu pot personal să îndeplinească acțiuni procesuale nu pot fi petiționari în cauze civile date¹⁵³. Suntem de acord cu această afirmație, ori

¹⁵¹ PRISAC, A. *Restituirea cererii de chemare în judecată în legătură cu nerespectarea condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune privind competența generală*. Conferința Internațională „Tehnologizarea și Digitalizarea procesului civil și a executării silite” Târgul Mureș 14-16 septembrie 2023. p. 122. ISBN:978-606-39-1432-4

¹⁵² PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. p. 436 ISBN: 978-9975-3298-2-8

¹⁵³ КРЕЦУ, В. *Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным*. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 73. ISSN: 1857-2405

reieșind din prevederile legislației procesual civile, în special art. 58 CPC, actele procesuale îndeplinite de minor sunt lovite de nulitate.

O atenție specială necesită situația depunerii cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire de către o persoană supusă măsurilor de ocrotire judiciare.

Potrivit art. 58 alin. (2¹) al CPC, *actele de procedură efectuate de minorii cu vârste de până la 14 ani sau de persoanele supuse măsurii de ocrotire judiciare sub forma tutelei sânt nule. Prevederea nu se aplică în cazul în care persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare sub forma tutelei contestă hotărârea respectivă.* Norma prenotată reprezintă regula generală, însă sub influența Convenției ONU din 13.06.2023 privind drepturile persoanelor cu dizabilități, legiuitorul a stabilit excepții de la această regulă. Astfel, capacitatea procesuală de exercițiu a persoanei supuse măsurilor de ocrotire este reglementată la art. 58¹ al CPC.

În acest sens potrivit art. 58¹ alin. (1) al CPC, *persoana fizică în privința căreia este instituită o măsura de ocrotire judiciară (persoana ocrotită) are capacitate de exercițiu al drepturilor procedurale civile în măsura în care:*

a) în cadrul cauzei civile, persoana ocrotită își apără drepturile, libertățile sau interesele legitime pe care, conform legii civile, le poate exercita de sine stătător;

b) cauza civilă se referă la un act juridic pe care, conform legii civile, persoana ocrotită îl poate încheia de sine stătător.

Din norma prenotată, observăm că legislația în vigoare prevede capacitatea deplină a persoanei supuse măsurii de ocrotire judiciare în cazurile când își apără drepturile, libertățile și interesele legitime pe care, conform legii civile, le poate exercita de sine stătător sau în alte cauze civile care se referă la un act juridic pe care îl poate încheia de sine stătător.

Așadar, referitor la deținerea capacității de exercițiu de către persoana ocrotită în calitate de condiție a realizării dreptului de intentare a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, urmează să deosebim două situații.

Prima situație este atunci când persoana ocrotită depune cererea privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare în privința unei alte persoane. În această situație considerăm că nu este întrunită condiția realizării dreptului de intentare a acestei categorii de cauze, această situație intră sub incidența art. 58 alin. (2¹) CPC. Mai mult ca atât, legislația în vigoare nu prevede nici o excepție prin care să permită persoanei ocrotite să înainteze cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în privința altei persoane.

A doua situație se referă la depunerea de către persoana ocrotită a cererii privind reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciare în privința sa. În această situație constatăm că este întrunită condiția realizării dreptului de intentare a respectivei categorii de cauze. Or, legislația în

vigoare prevede posibilitatea persoanei ocrotite să depună cererea de reînnoire sau revocare a măsurii de ocrotire judiciare în privința sa.

Din cele menționate constatăm că nu va fi întrunită condiția realizării dreptului de intentare a cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, prin urmare, judecătorul va restitui cererea în cazul în care aceasta va fi depusă de o persoană ocrotită în privința unei alte persoane. Însă în cazul în care persoana ocrotită va depune cererea privind reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire în privința sa, condiția realizării dreptului de intentare a procesului civil va fi întrunită.

3. Semnarea cererii în modul corespunzător.

Actele procesuale nesemnate nu se examinează, or, semnătura este prima dovadă certă a valorificării eficiente a principiului disponibilității ¹⁵⁴. Din aceste motive legiuitorul a ridicat necesitatea semnării corespunzătoare a cererii la nivel de condiție a realizării dreptului de intentare a procesului. Condiția dată stabilește necesitatea semnării în original a cererii, iar în cazul în care cererea este depusă prin intermediul reprezentantului, fie el statutar sau contractual, împuternicirile de semnare a cererii trebuie să se regăsească, sub sancțiunea decăderii, în procură sau în mandat.

Totodată, petiționarul are posibilitatea de a depune cererea în instanța de judecată prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor (PIGD), cu semnătură electronică avansată calificată.

Aceste caracteristici sunt aplicabile și cererilor privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.

Totodată, în practica judiciară se întâlnesc cazuri când judecătorul restituie cererea privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare în baza art. 170 alin. (1) lit. e) al CPC, pe motiv că la materialele cauzei nu au fost anexate actele care îi acordă dreptul petiționarului de a înainta cerere privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciare. În argumentarea acestui motiv s-a invocat că petiționarul a indicat că este unica rudă apropiată persoanei, însă judecătorul constată că la cerere depusă nu au fost anexate acte care ar confirma gradul de rudenie dintre potențialul petiționar și persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciară și dacă aceasta ar fi în drept să înainteze o astfel de cerere¹⁵⁵.

Considerăm că soluția instanței de judecată este una totalmente neîntemeiată și contrară

¹⁵⁴ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea Generală*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016. p. 261. ISBN: 987-9975-4072-9-8

¹⁵⁵ Încheierea Judecătorei Bălți (sediul Sîngerei) nr. 2p/s-34/2022 din 29.08.2022 [online] [cit. 10.10.2025] Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MGE3ZDAzYtEtMzg5Zi00YzdjLWI2NDctNzA5NTljOTY0MTdk

dispozițiilor legale. În acest sens, este de menționat faptul că art. 170 alin. (1) lit. e) al CPC, sancționează nu lipsa dovezii actelor care acordă dreptul de a înainta cererea, ci lipsa semnăturii petiționarului pe cerere sau lipsa împuternicirii de a semna, lipsa actelor care confirmă circumstanțele indicate în cerere duce la sancțiunea de a nu da curs cererii, în conformitate cu art. 171 CPC.

4. Existența împuternicirilor reprezentantului de a porni procesul.

Cererea privind inițierea procesului civil poate fi depusă de către reclamant/petiționar personal sau prin intermediul reprezentantului. Această condiție a realizării dreptului de intentare a procesului civil se referă anume la situația când cererea este depusă în numele persoanei de către reprezentant. Astfel, respectiva condiție va fi întrunită în cazul în care la cerere vor fi anexate împuternicirile reprezentantului. Prin urmare, în cazul în care cererea va fi depusă de reprezentantul care nu are împuterniciri, judecătorul în temeiul art. 170 alin. (1) lit. f) CPC, va restitui cererea.

Regulile indicate supra sunt specifice și pentru cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. În literatura de specialitate s-a invocat ideea că în cauzele privind măsurile de ocrotire petiționarul nu poate fi reprezentat în instanță, ci personal trebuie să-și exercite atribuțiile în instanța de judecată. Nu putem fi categoric de acord cu o astfel de idee, și ne aliniem poziției expuse de V. Crețu, precum că posibilitatea petiționarului de a avea un reprezentant constituie una din garanțiile realizării dreptului constituțional la apărare. Mai mult ca atât, art. 75 CPC, nu prevede nici o categorie de cauze în cadrul cărora persoanele fizice nu ar avea dreptul să fie reprezentate în procesul civil¹⁵⁶.

5. Inexistența cauzelor civile identice (aceleași părți, același obiect, aceleași temeiuri) în aceeași procedură la aceeași instanță sau în procedura altei instanțe.

Această condiție rezultă din necesitatea neadmiterii a două hotărâri judecătorești contradictorii într-un sistem de drept care se referă în cauze cu aceleași părți asupra aceluiași obiect și întemeiate pe acelorași temeiuri. Așadar, la art. 170 alin. (1) lit. g) al CPC, legiuitorul a stabilit că judecătorul restituie cererea dacă la aceeași instanță sau la o alta, se află în procedură o cauză între aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeiuri.

Referitor la cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, particularitățile respectivei condiții de realizare a dreptului de intentare a procesului civil țin în mod special de sintagmele „*aceleași părți*,” și „*același obiect*”. Cu ocazia examinării premiselor

¹⁵⁶ КРЕЦУ, В. Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național de Justiție nr. 1-2, 2008. p. 73. ISSN: 1857-2405

realizării dreptului de intentare a cauzelor privind măsurile de ocrotire judiciare, ne-am expus asupra acestor sintagme, prin urmare facem trimitere la aceste raționamente.

Astfel, considerăm că sintagma ”aceleași părți” în acest tip de cauze, se referă doar la persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Ori în această categorie de cauze importanță are doar persoana vulnerabilă în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Mai mult ca atât, considerăm că după intentarea procesului, persoanele prevăzute la art. 94 alin. (1) Cod civil atrase în proces dobândesc aceeași calitate procesuala ca și petiționarul.

Prin sintagma ”același obiect” se are în vedere solicitarea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În cazul instituirii măsurii de ocrotire judiciare, referitor la condiția cercetată, nu are importanță tipul măsurii de ocrotire judiciare solicitate.

În ce privește temeiul cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, acesta se referă la totalitatea circumstanțelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea. Prin urmare, judecătorul trebuie să stabilească dacă respectivele cauze se referă la aceleași circumstanțe de fapt și de drept. Dacă cauzele se bazează pe aceleași circumstanțe de fapt și temeiuri de drept, instanța va restitui cererea. Iar dacă temeiul cererii diferă, instanța urmează să primească cererea și ulterior să o transmită la conexare în baza art. 187 al CPC.

6. Perfectarea cererii în conformitate cu cerințele stabilite de lege.

Legiuitorul a stabilit la art. 166-167 CPC cerințe obligatorii pentru cererea depusă în instanța de judecată. Pentru nerespectarea cerințelor stabilite la art. 166-167 CPC, judecătorul în baza art. 171 CPC nu va da curs cererii și va acorda un termen pentru remedierea neajunsurilor. În cazul în care persoana va remedia neajunsurile, judecătorul va primi cererea, aceasta considerându-se a fi depusă la data prezentării inițiale în judecată. Iar în cazul în care neajunsurile nu se remediază, cererea va fi restituită de către judecător.

Referitor la cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, pe lângă cerințele stabilite la art. 166-167 CPC, cererea urmează să corespundă și cerințelor stabilite de art. 307 CPC.

Cu toate că art. 307 CPC prevede cerințe obligatorii pentru cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, legiuitorul nu a stabilit nici o sancțiune pentru nerespectarea prevederilor art. 307 CPC. Norma de la art. 171 CPC prevede sancțiunea de a nu da curs cererii doar în cazul în care nu s-au respectat cerințele prevăzute la art. 166 și 167 alin. (1) lit. a), b), c) și e) a CPC. Astfel, încălcarea cerințelor prevăzute la art. 307 CPC nu reprezintă temei de a nu da curs cererii conform art. 171 CPC. Mai mult ca atât, dat fiind faptul că a nu da curs cererii este o sancțiune procesuală, aceasta nu poate fi aplicată în lipsa prevederilor legale, *per a*

contrario aceasta va duce la aplicarea sancțiunii procesuale în lipsa normei legale și la încălcarea dreptului de acces la justiție.

Dacă este însă să analizăm norma de la art. 171 CPC sub aspectul spiritului legii, constatăm că sancțiunea de a nu da curs cererii este stabilită pentru nerespectarea cerințelor obligatorii prevăzute pentru cererea depusă în instanța de judecată, iar art. 307 prevede anume cerințe obligatorii pentru cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, constatăm o lacună a legislației în vigoare, în acest sens, cu titlu de *lege ferenda* propunem ca art. 307 CPC să fie suplinit cu alin. (5), care să aibă următorul conținut: *În cazul în care petiționarul nu respectă cerințele stabilite de alin. (1) și (4) al prezentului articol, judecătorul emite o încheiere de a nu da curs cererii în conformitate cu art. 171.*

Într-o altă ordine de idei, este de menționat că o condiție generală de realizare a dreptului de intentare a cauzelor care se judecă în procedură specială, se referă la inexistența litigiului de drept. Dat fiind faptul că legiuitorul a amplasat procedura privind măsurile de ocrotire în cadrul Procedurii Speciale, această condiție urmează a fi analizată sub aspectul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Astfel, de vreme ce procedura privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, din punct de vedere al amplasării în Codul de procedură civilă face parte din Procedura Specială, la prima vedere se poate de afirmat că respectiva condiție este aplicabilă și realizării dreptului de intentare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Însă după cum am menționat în subcapitolele anterioare, cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, în dependență de circumstanțe deduse judecății, poartă un caracter contencios, *cvasi* contencios sau necontencios. Bunăoară, este cazul înaintării cererii de instituire a măsurilor de ocrotire în privința unei persoane care își conștientizează acțiunile și își poate manifesta voința. În situația dată nu este întrunită condiția psihiatrică de instituire a măsurilor de ocrotire. Cu toate că nu este întrunită o condiție esențială de instituire a măsurii de ocrotire judiciare, astfel de situații se întâmplă în practică fie din cauza relei-credințe a petiționarului, fie din cauza necunoașterii situației psihiatrice reale a persoanei.¹⁵⁷

Cu toate acestea, considerăm că art. 280 alin. (3) și respectiv art. 170 alin. (1) lit. j) CPC nu este aplicabil pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În acest sens este de menționat că procedura prevăzută la Capitolul XXVIII al CPC, prevede norme care vin să asigure o protecție față de persoanele vulnerabile și să expună exigențele

¹⁵⁷ **BRÎNZĂ D.** *Condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei civile privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.* În *Studia Universitatis Moldaviae* nr. 3 (178) din 2024. p. 27. ISSN: 1814-3199

stabilite de art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În afara procedurii stabilite de Capitolul XXVIII al CPC, cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire nu pot fi examinate. Ori în acest caz, persoana vulnerabilă nu va putea beneficia de toate garanțiile stabilite de Capitolul XXVIII al CPC, garanții necesare pentru respectarea exigențelor stabilite de Convenție. În acest sens ne referim la astfel de garanții cum sunt acordarea unui avocat din oficiu, indicarea în cerere a tuturor persoanelor apropiate și atragerea acestor persoane în proces etc.

Considerăm că această problemă se datorează conceptualizării și reglementării greșite a Procedurii privind măsurile de ocrotire în cadrul cauzelor care se judecă în Procedura Specială.

Prin urmare, aplicabilitatea condiției examinate și a sancțiunii prevăzute la art. 280 alin. (3) și, respectiv, art. 170 alin. (1) lit. j) CPC ar lipsi justițiabilii de garanțiile stabilite de Capitolul XXVIII al CPC, astfel încălcându-se exigențele stabilite de art. 12 al Convenției ONU.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

Dat fiind faptul că în Capitolul 2 al prezentei teze sunt abordate aspecte conceptuale și probleme de natură teoretico-aplicative ale procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, conchidem că aceasta nicidecum nu poate știrbi din importanța și valoarea compartimentului dat, din moment ce aceasta ne permite să determinăm natura juridică a acestei categorii juridice, ceea ce în final va asigura o percepere corectă din punct de vedere aplicativ și soluționarea problemelor practice care apar.

Astfel, în prezentul capitol ne-am propus drept obiective: *să determinăm existența sau inexistența caracterului contencios al acestui tip de cauze; să determinăm natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire în general și procedurii în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și locul acestora în sistemul tipurilor de proceduri civile; să identificăm premisele și condițiile de realizare a dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare.*

În vederea atingerii obiectivelor propuse, am constatat că realitatea juridică constă în faptul că Codul de procedură civilă al Republicii Moldova a atribuit Procedura privind măsurile de ocrotire judiciare, din cadrul căreia face parte și cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, la Procedura Specială care este după natura sa o procedură necontencioasă. În realitate procedura privind măsurile de ocrotire nu poate fi atribuită procedurii necontencioase.

Prin urmare, pentru a determina natura juridică a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire, în prim rând este necesar de a determina dacă aceste cauze au un

caracter contencios sau necontencios. Studiul efectuat ne-a permis să afirmăm că, în dependență de circumstanțe deduse judecății, aceste cauze pot fi atât contencioase, cât și necontencioase. Spre exemplu, atunci când cererea este depusă de însăși persoana vulnerabilă cauza este de natură necontencioasă, iar în cazul în care cererea este depusă de o altă persoană stabilită de lege, cu recredință, când persoana vulnerabilă are discernământ, constatăm că aceste cauze sunt de natură pur contencioasă. În celelalte cauze constatăm că procedura de examinare nu întrunește condițiile pentru a fi numită o procedură contencioasă deplină, însă nu intră nici în categoria cauzelor care se judecă în procedură necontencioasă. Așadar, din cele menționate considerăm că cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, în marea sa parte, poartă un caracter *cvasi* contencios, având trăsături atât a procedurii contencioase, cât și a procedurii necontencioase.

După aceasta, constatăm necesitatea de a fi determinată natura juridică a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Determinarea naturii juridice respectivelor cauze urmează a fi examinată prin prisma naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire, din care acestea fac parte. Analiza și studiul efectuat ne-a permis să concluzionăm că Procedura privind măsurile de ocrotire în general, cât și procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare în special, **este o procedură polivalentă**, care în dependență de cauza examinată și de circumstanțele cauzei poate fi atât contencioasă, *cvasi* contencioasă, cât și necontencioasă.

Totodată, am constatat că este suficient de clar că locul Procedurii privind măsurile de ocrotire nu este în cadrul Procedurii Speciale, fiind necesară reconceptualizarea acesteia, inclusiv în cadrul sistemului dreptului procesual civil. Din considerentele expuse supra, conchidem în mod cert că Procedura privind măsurile de ocrotire merită un loc propriu în sistemul dreptului procesual civil, drept urmare propunem reamplasarea Capitolului XXVIII înaintea Procedurii Speciale, ca fel distinct de procedură civilă.

În ce privește problema premiselor și condițiilor de realizare a dreptului la intentarea procesului civil, constatăm că aceasta are un pronunțat caracter teoretic, însă cu o directă aplicabilitate practică.

Pentru realizarea dreptului de intentare a cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, trebuie să fie întrunite următoarele premise: posibilitatea legală de a examina o cerere de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în judecată în procedură civilă; deținerea de către petiționar a capacității de folosință; existența dreptului persoanei stabilit de lege de a depune cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare; inexistența unei hotărâri judecătorești irevocabile în aceeași cauză civilă.

Neîntreținerea a cel puțin uneia din premisele expuse supra duce la refuzul în primirea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Iar pentru realizarea dreptului de intentare a cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, trebuie să fie îndeplinite următoarele condiții: să fie respectată competența jurisdicțională; petiționarul să dispună de capacitate de exercițiu deplină; cererea să fie semnată în modul corespunzător; reprezentantul petiționarului să dispună de împuternicirile corespunzătoare; pe rolul aceleiași instanțe sau a altei instanțe să nu existe o cauză între aceleași părți, cu același obiect bazată pe aceleași temeiuri de drept; cererea să fie perfectată în conformitate cu cerințele stabilite de lege.

Așadar, legislația în vigoare prevede particularități specifice pentru fiecare dintre premisele și condițiile de exercitare a dreptului de intentare a procesului în cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Particularități care țin nemijlocit de specificul și natura procedurii privind măsurile de ocrotire.

3. PARTICULARITĂȚILE JUDECĂRII CAUZELOR DE INSTITUIRE, REÎNNOIRE ȘI REVOCARE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE

Capitolul III prezintă o analiză minuțioasă a particularităților de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Primul subcapitol al acestui capitol analizează particularitățile competenței instanțelor judecătorești la examinarea prezentei cauze civile. Prin urmare, s-a determinat competența generală și cea jurisdicțională a instanțelor judecătorești în acest tip de cauze.

Al doilea subcapitol conține analiza participanților la procesul de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Astfel, s-a determinat cercul de participanți la cauzelor date, aceștia fiind: petiționarul, persoana vulnerabilă și persoanele interesate. Totodată, în subcapitolul nominalizat s-a analizat și statutul procesual al fiecărui participant, determinându-se drepturile și obligațiile fiecărui participant.

Subcapitolul trei al acestui capitol care este și cel mai vast conține o descriere a particularităților realizării fazelor procesului civil la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

3.1. Competența instanțelor de judecată la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

Normele de competență au ca obiect reglementarea atribuțiilor instanțelor judecătorești și reprezintă măsura, spațiul în care, potrivit legii, acestea își exercită aptitudinea de a soluționa cauzele civile, măsura în care instanțele judecătorești își exercită jurisdicția civilă¹⁵⁸. Pe bună dreptate, în literatura de specialitate s-a menționat că în dreptul procesual civil regulile cu privire la competență determină organele îndreptățite să apere drepturile subiective civile, în funcție de caracterul și subiecții raportului material litigios¹⁵⁹.

Reglementările ce se referă la competență vizează nu doar atribuțiile instanțelor judecătorești la examinarea cauzelor în fond, dar și ale celorlalte grade de jurisdicție, potrivit principiului de constituire ierarhică a instanțelor de judecată¹⁶⁰.

Tradițional în dreptul procesul civil, competența instanțelor judecătorești a fost delimitată

¹⁵⁸ BODOAȘCĂ, T. *Competența instanțelor judecătorești în materie civilă*. București: Ediția a II-a. Editura ALL Beck, 2002. p. 1, ISBN. 973-655-192-X

¹⁵⁹ BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. p. 138. ISBN:978-9975-173-07-0

¹⁶⁰ DELEANU, I. *Tratat de procedură civilă*. Vol. I. Arad: Servo-Sat, 2000. 49 p. ISBN: 978-9739442206

în două concepte diferite: competența generală și competența jurisdicțională.

Prin competența generală se desemnează acea instituție procesuală prin intermediul căreia se delimitează activitatea instanțelor judecătorești de atribuțiile altor autorități statale sau nestatale¹⁶¹.

La rândul său, **competența jurisdicțională a instanțelor judecătorești** constă în normele juridice procesuale care delimitează activitățile și atribuțiile instanțelor judecătorești între ele, în cadrul sistemului judecătoresc.

Dacă este să ne referim la instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, legislația în vigoare stabilește expres competența exclusivă a instanțelor judecătorești. Aceasta rezultă direct din prevederile art. 92 alin. (1) al Codului civil, care prevede că *măsura de ocrotire judiciară poate fi instituită de către instanța de judecată doar în cazul în care aceasta este necesară și dacă persoana nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective*. Aceeași regulă de competență este prevăzută și în privința reînnoirii măsurilor de ocrotire judiciare, care la art. 104 alin. (1) Cod civil prevede că *instanța de judecată poate reînnoi măsura de ocrotire judiciară pentru un termen egal cu termenul inițial*. Iar în ce privește revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, competența instanțelor judecătorești este prevăzută la art. 105 alin. (1) al Codului civil.

În acest sens, urmează a fi remarcat faptul că potrivit art. 15 alin. (4) al Codului civil, *referințele din prezentul cod la un judecător sau la o instanță de judecată sunt referințe și la alte organe de jurisdicție competente în condițiile legii, iar referințele la dispozițiile legale de procedură civilă sunt referințe și la regulile de procedură ale respectivelor organe de jurisdicție competente*. Astfel, din această normă ar rezulta că orice referire la competența instanței de judecată de examinare a anumitor cauze se consideră și referire la alte organe de jurisdicție competente în condițiile legii.

A. Prisac¹⁶² denuiește acest fenomen „Dualitatea competenței generale exclusive”. Cu toate acestea, autorul prenotat indică că din interpretarea sistemică a normelor din Codul civil al Republicii Moldova rezultă că nu toate referințele la instanța de judecată intră sub incidența art. 15 alin. (4) Cod Civil, neconstituind o referire și la alte organe de jurisdicție. În acest sens autorul

¹⁶¹ LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. p. 146. ISBN: 973-655-119-9

¹⁶² PRISAC, A. *Promovarea reformelor în sistemul organelor jurisdicționale din Republica Moldova prin optimizarea reglementărilor competenței generale*. Teză de doctor habilitat. Chișinău 2025. p. 123-130 [online] [cit. 20.11.2025]. Disponibil: <https://anacec.md/files/Prisac-teza%20DH.pdf>

prezintă o listă de norme care după părerea sa nu constituie referințe și la alte organe de jurisdicție, în această listă fiind incluse și cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare¹⁶³.

În ce ne privește, la fel, considerăm că referințele la instanța de judecată din normele de la art. 92, 104, 105 din Codul civil nu constituie o referire și la alte organe de jurisdicție. Suplimentar la cele indicate de A. Prisac, dorim să atragem atenția că art. 15 alin. (4) al Codului Civil, prevede condiția ca aceste *”alte organe de jurisdicție”* să fie competente în condițiile legii. Astfel, observăm că scopul normei de la art. 15 alin. (4) al Codului Civil este de economie de text în lege, pentru a nu îngreuna textul legii, cu expunerea a tuturor organelor competente (cum ar fi instanța de arbitraj, mediatorul etc.). Iar sintagma *”în condițiile legii”* din art. 15 alin. (4) al Codului Civil constituie o normă de blanchetă, ce face referire la alte acte normative care stabilesc competența respectivelor organe, pe lângă a instanțelor judecătorești în anumite cauze. Spre exemplu Legea nr. 23 din 22.02.2008 cu privire la arbitraj, prevede litigiile care sunt de competența instanței de arbitraj. Prin urmare, constatăm că pentru aplicarea art. 15 alin. (4) al Codului Civil trebuie să existe o altă normă care să stabilească competența acestor organe de jurisdicție.

În ce privește cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare legislația în vigoare nu conține vreo normă care să stabilească competența altor organe de jurisdicție. Însă art. 302 alin. (1) CPC prevede expres că *în procedura privind măsurile de ocrotire se examinează cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare (ocrotire provizorie, tutela sau curatela).*

Prin urmare, constatăm că doar instanța de judecată poate examina cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, având competență generală exclusivă. În acest sens, V. Crețu a punctat corect că *„ținând cont de faptul că capacitatea juridică este elementul principal al statului juridic al persoanei, legiuitorul pentru aceste tipuri de cauze civile a stabilit competență generală exclusivă a instanței de judecată. Prin urmare, examinarea acestor cauze, de alte organe decât instanța de judecată este exclusă”*¹⁶⁴.

Competența exclusivă a instanței judecătorești pentru examinarea cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, este specifică nu doar pentru Republica Moldova. Marea parte a statelor stabilesc competență exclusivă a instanțelor judecătorești la examinarea cauzelor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare¹⁶⁵. Printre aceste state se

¹⁶³ *Ibidem*, p. 126 – 127.

¹⁶⁴ КРЕЦУ В. Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2009. p. 71, ISSN 1857-2405

¹⁶⁵ În acest sens considerăm că este important de făcut remarcă marea parte a statelor pe lângă măsurile de ocrotire judiciare, au instituit și măsuri de ocrotire contractuale. Diferența principală dintre aceste tipuri de măsuri este faptul că măsurile contractuale se instituie de către persoana vulnerabilă iar cele judiciare se instituie de un alt organ, de regulă judiciar.

numără: România, Republica Franceză, Belgia, Regatul Unit al Marii Britanii și a Irlandei de Nord, China, Suedia, Letonia, Lituania, Azerbaidjan, Ucraina etc.

Cu toate acestea, legislația unor state prevede posibilitatea instituirii măsurilor de ocrotire judiciare, mai puțin intruzive, de către autorități administrative, de tipul autorității tutelare. Așadar, în Danemarca există o singură măsură de ocrotire, și anume tutela (Værgemålsformer), care în dependență de starea și necesitățile persoanei se individualizează. Fie se referă doar la chestiuni financiare, de administrare a bunurilor sau personale, însă poate să stabilească și ”lipsirea” de capacitate de exercițiu a persoanei. Tutela (Værgemålsformer) poate fi instituită de către Agenția Dreptului Familiei (Familiieretshuset) care reprezintă o autoritate publică subordonată Ministerului Afacerilor Sociale și Locuințelor¹⁶⁶. În acest sens Legea Regatului Danemarcei privind tutela la §13 subsecțiunea 2 prevede că *Agenția Dreptului Familiei (Familiieretshuset) ia decizia privind instituirea tutelei în conformitate cu §§ 5 și 7–10, cu excepția cazului în care se consideră nepotrivit ca dosarul să fie soluționat pe cale administrativă, inclusiv atunci când persoana propusă pentru a fi pusă sub tutelă se opune luării unei astfel de decizii*. Subsecțiunea 3 al §13 prevede că *Instanța va decide asupra privării de capacitate juridică în temeiul secțiunii 6 și în cazurile pe care Agenția Dreptului Familiei le-a trimis instanței spre soluționare în temeiul subsecțiunii 2*¹⁶⁷. Așadar, observăm că de regulă tutela în Danemarca se instituie de către un organ administrativ, și anume Agenția Dreptului Familiei (Familiieretshuset) și doar în situația în care cazul este complicat pentru a fi soluționat pe cale administrativă sau când persoana în privința căreia se cere instituirea tutelei se opune, precum și în cazul în care se solicită ”lipsirea”, persoanei de capacitate de exercițiu, tutela va fi instituită de instanța judecătorească.

O reglementare similară este prevăzută și de legislația Norvegiei. Sistemul de drept al Regatului Norvegiei prevede trei măsuri relevante de protecție pentru adulți: tutela, procurile durabile și dreptul de reprezentare *ex lege* pentru membrii apropiați ai familiei. Totodată, legislația norvegiană stabilește că tutela poate fi cu privarea de capacitate juridică și fără privarea de capacitate juridică. Tutela (vergemål) cu privarea de capacitate de exercițiu se dispune doar de către instanța de judecată. Iar tutela fără privarea de capacitatea de exercițiu poate fi dispusă și de Administratorul de stat în conformitate cu Capitolul 8 al Legii Regatului Norvegiei privind tutela¹⁶⁸. Potrivit art. 21 alin. (1) al Legii Regatului Norvegiei privind tutela, *tutela fără privarea de capacitate de exercițiu se caracterizează prin faptul că persoana supusă măsurii de tutelă poate*

¹⁶⁶ Agenția Dreptului Familiei (Familiieretshuset). [online] [cit. 20.11.2025] Disponibil: <https://familiieretshuset.dk>.

¹⁶⁷ Legea Regatului Danemarcei privind tutela. [online] [cit. 20.11.2025] Disponibil: <https://themis.dk/synopsis/docs/Lovsamling/Vaergemaalsloven.html>.

¹⁶⁸ Legea Regatului Norvegiei privind tutela [online] [cit. 21.11.2025] Disponibil: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-03-26-9?q=Lov%20om%20vergem%C3%A5l>

îndeplini ea însăși acte juridice și dispune de propriile fonduri, tutorele având rol de a asista și sprijini persoana la luarea deciziilor și să o reprezinte în fața autorităților. Totodată, în acest caz persoana supusă măsurii de tutelă poate revoca o dispoziție făcută de tutore, atâta timp cât nimeni nu a dobândit drepturi în temeiul acesteia. Astfel, observăm că tutela fără privarea persoanei de capacitate de exercițiu prevăzută de legislația norvegiană este o versiune puțin mai avansată a măsurii de ocrotire contractuală, sub forma de „Asistența la luarea deciziilor”, prevăzută de legislația Republicii Moldova la art. 74-75 Cod civil. Doar că, spre deosebire de „Asistența la luarea deciziei” care se aplică prin încheierea unui contract între persoana vulnerabilă și o altă persoană, tutela fără privarea de capacitatea de exercițiu potrivit art. 56 al Legii Regatului Norvegiei privind tutela, poate fi aplicată de Administratorul de stat și la cererea altor persoane.

În acest sens Raportorul Special privind drepturile persoanelor cu dizabilități, al Consiliului pentru Drepturile Omului al ONU a stabilit că în Norvegia tutela fără privarea de capacitatea de exercițiu se aplică la o gamă largă de persoane cu dizabilități – în special persoane cu dizabilități intelectuale, dizabilități psihosociale, demență, nevoi ridicate de sprijin și persoane autiste – pot avea desemnat un tutore pentru a le gestiona aspectele personale și/sau financiare. Deși, în principiu, acest regim este voluntar, consimțământul formal nu este necesar dacă persoana este considerată „incapabilă să consimtă”, ceea ce contrazice caracterul său voluntar¹⁶⁹.

Prin urmare, constatăm că în respectivele state există o competență generală alternativă la examinarea cauzelor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, fiind posibil instituirea acestora atât de instanța de judecată, cât și de un organ administrativ.

În literatura de specialitate, s-a expus opinia că instituirea măsurilor de ocrotire pe cale administrativă permit ocrotirea mai promptă a persoanelor, astfel aplicarea măsurilor de ocrotire mai puțin intrusive în capacitatea de exercițiu a persoanelor pot fi aplicate pe cale administrativă¹⁷⁰.

La fel, în literatura de specialitate¹⁷¹, în general s-a expus ideea de a simplifica rolul judecătorului, pe cât este posibil, în cauzele privind măsurile de ocrotire. Chiar dacă autorul se referă la aspecte ce țin de controlul în exercitarea măsurilor de ocrotire judiciare, autorul admite că în viitor această simplificare poate să se refere și la instituirea măsurilor de ocrotire.

¹⁶⁹ Visit to Norway - Report of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities. Human Rights Council, Forty-third session 24 February–20 March 2020, p. 15. [online] [citat 21.11.2025] Disponibil: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g20/008/23/pdf/g2000823.pdf>

¹⁷⁰ MATTSSON, T., GIERTZ, L. *Vulnerability, Law and Dementia. An Interdisciplinary Discussion of Law and Practice.* În *Theoretical Inquiries in Law*, 21(139). p. 154-158. [online] [citat 23.11.2025] Disponibil: https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/75574503/Mattsson_Giertz_Vulnerability_Law_and_Dementia.pdf

¹⁷¹ LEMOULAND, J-J. Simplifier et recentrer le rôle du juge dans le domaine de la protection des majeurs. În *Recueil Dalloz* 2019 p.827. [online] [citat 23.11.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RECUEIL%2FCHRON%2F2019%2F1474;>

Mai mult ca atât, Mr. Justice Baker ¹⁷² a expus opinia că în viitor ar fi posibilă, astfel de chestiuni ca decuplarea de la mijloacele de susținere artificială a vieții, ar putea deveni de competența nu a instanței judecătorești, ci a unui organ administrativ format din specialiști în domeniu. Totodată, remarcăm că respectivul autor consideră că în prezent acest tip de cauze urmează a fi examinat în instanța de judecată.

În ce ne privește, considerăm că deciziile referitor la îngrădirea exercitării libere a capacității de exercițiu trebuie să fie luate de instanța de judecată. Prin urmare, pledăm pentru o competență exclusivă a instanței de judecată la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Acest raționament se bazează pe faptul că, măsurile de ocrotire vin să îngrădească involuntar exercitarea liberă a capacității de exercițiu a persoanei, iar capacitatea de exercițiu este o instituție juridică ce ține nemijlocit de posibilitatea persoanei de a-și exercita drepturile sale și de a-și asuma obligații. Prin urmare, aceste cauze urmează a fi examinate exclusiv de către judecător în cadrul procesului judiciar. Ori judecătorul, în virtutea statutului său, dispune de aptitudine de analiză multiaspectuală, obiectivă, independentă și imparțială a cauzei. Iar procedura judiciară este asociată cu un grad înalt de reglementare normativă, cu un proces detaliat de examinare și soluționare a cauzei, cu o compoziție specială a participanților, cu o varietate de mijloace de probă, cu caracterul general obligatoriu al unei hotărâri judecătorești, etc.

Încredințarea examinării cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare către un organ ne judiciar, chiar fie el și o comisie de specialiști în domeniu, cum sugerează Mr. Justice Baker, poate duce la aplicarea eronată și în special neproportională a măsurii de ocrotire.

În acest sens, considerăm că este relevant de menționat despre vestitul ”*Experiment al lui Rosenhan*” expus în lucrarea „*On Being Sane in Insane Places* (Despre a fi sănătos în locuri nebune)” (1973), elaborată de psihologul american David Rosenhan¹⁷³. În acest studiu, persoane sănătoase din punct de vedere psihiatric au fost admise în spitale psihiatrice, pretinzând că aud voci care le spuneau doar trei cuvinte: gol (empty), gol pe dinăuntru(hollow) și bufnitură (thud), cuvinte care, potrivit lui D. Rosenhan, nu erau asociate cu nicio tulburare psihiatrică clară. După internare persoanele acționau perfect normal. Cu toate acestea, specialiștii în domeniul psihiatriei din cadrul spitalelor psihiatrice le-au atribuit diagnostice severe, cum ar fi schizofrenie,

¹⁷² BAKER, J. *A matter of life and death*. Oxford Shrieval Lecture 11th October 2016. P. 17-18. [online] [citat 23.11.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/10/mr-justice-baker-shrieval-lecture-11102016.pdf>

¹⁷³ ROSENHAN D., *On Being Sane in Insane Places* [online] [citat 26.11.2025] Disponibil: <https://www.weber.edu/wsuiimages/psychology/FacultySites/Horvat/OnBeingSaneInInsanePlaces.PDF>

schizofrenie în remisie, unuia chiar i s-a atribuit diagnosticul de psihoză maniaco-depresivă.

Exemplul Experimentului Rosenhan ne demonstrează că specialiștii în domeniu psihiatriei privesc persoanele vulnerabile mai mult ca un obiect de cercetare. Din acest motiv respectivii specialiști nu vor putea să aplice o măsură de ocrotire proporțională cu starea de sănătate și necesitățile persoanei și în concordanță cu sentimentele și dorințele acesteia.

În ce privește competența jurisdicțională, aceasta poate fi divizată convențional în trei categorii mari:

- a) **Competență jurisdicțional-funcțională** – reprezintă totalitatea regulilor care delimitează competența instanțelor de judecată după atribuțiile acestora în cadrul sistemului judecătoresc (instanța de fond, de apel, de recurs);
- b) **Competență jurisdicțional-materială** – reprezintă totalitatea regulilor care delimitează prerogativele diferitelor instanțe de judecată de a judeca în fond diferite cauze civile în funcție de obiectul și/sau natura litigiilor înaintate spre examinare;
- c) **Competență jurisdicțional-teritorială** – reprezintă totalitatea regulilor care delimitează prerogativele instanțelor de judecată de același grad de a examina și soluționa aceeași categorie de cauze civile în fond¹⁷⁴.

În ce privește competența jurisdicțional-funcțională a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, acestea parcurg toate trei trepte (grade) de jurisdicție a sistemului judecătoresc național, și anume: *examinare în fond, examinarea în apel și examinarea în recurs*.

Competență să judece în fond cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt judecătoriale. Aceasta rezultă direct din prevederile art. 33¹ al CPC, care stipulează că *judecătoriile examinează și soluționează în fond toate cauzele civile, dacă legea nu prevede altfel*. Prin urmare, în măsura în care nu există o normă juridică care să stabilească competența unei alte instanțe (Curtea de Apel sau Curtea Supremă de Justiție) la examinarea în fond a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire, competente sunt judecătoriale.

Totodată, este de menționat că în mediul organizațiilor neguvernamentale în domeniu din Republica Moldova s-a venit cu propunerea de ”*modificarea legislației procesuale în sensul stabilirii competenței de examinare a cazurilor de lipsire a capacității de exercițiu doar de curțile*

¹⁷⁴BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. p. 158. ISBN:978-9975-173-07-0

*de apel*¹⁷⁵. Autorii acestui studiu nu au prezentat nici un argument în apărarea acestei propuneri, această propunere fiind una declarativă. În ce ne privește, nu vedem nici un motiv justificativ de a schimba competența jurisdicțional-materială, ca să fie de competența curților de apel să examineze în fond cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. O astfel de modificare este chiar inoportună, ori pe de o parte aceasta va încărca instanțele de apel, care sunt mai puține, fiind doar 3 Curți de Apel, și respectiv mai puțini judecători. Pe de altă parte, aceasta face mai dificilă deplasarea justițiabililor, inclusiv a persoanei vulnerabile la sediul instanței.

Competența jurisdicțional-teritorială a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este reglementată de art. 302 alin. (2) al CPC, care prevede că *cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire se depune, la alegerea petiționarului:*

- a) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei în privința căreia este instituită sau se solicită instituirea unei măsuri de ocrotire (denumită în sensul prezentului capitol – persoană fizică), inclusiv de la locul aflării instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită aceasta;*
- b) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui sau mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.*

În ce privește regula stabilită la lit. b) a normei prenotate, A. Prisac în mod justificat a observat că aceasta este aplicabilă doar în cazul în care în privința persoanei a fost încheiat și autorizat un mandat de ocrotire în viitor sau a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară¹⁷⁶.

Din cele menționate constatăm că legislația procesual civilă stabilește pentru cauzele de instituire a măsurii de ocrotire judiciare o competență jurisdicțional-teritorială alternativă. Astfel, petiționarul este în drept să depună cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare la judecătoria competentă din raza teritorială a:

- a) domiciliului persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare;
- b) reședinței temporare a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare;
- c) instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită persoana în privința

¹⁷⁵ CIBOTĂRICĂ, I., BAIEȘ S., et. al. *Dreptul la Capacitate Juridică al Persoanelor cu Dizabilități. Studiu Comparativ al Legislației Republicii Moldova și standardelor internaționale în domeniu*. Chișinău: Editat de Centrul de Asistență Juridică pentru persoane cu Dizabilități 2013. p. 29. ISBN: 978-9975-80-669-5

¹⁷⁶ PRISAC, A. - *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. p. 436 ISBN: 978-9975-3298-2-8

căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare.

În ce privește cauzele de reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, precum și cele de instituire a respectivelor măsuri când în privința persoanei asupra căreia a fost încheiat și autorizat un mandat de ocrotire în viitor, legiuitorul lărgște competența instanțelor de judecată stabilind că pe lângă instanța de la domiciliul, reședința temporară și instituția de tratament sau instituției sociale în care este stabilită persoana, sunt competente și instanțele de judecată de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei însărcinate cu ocrotirea (după caz: ocrotitorul provizoriu, curatorul sau tutorele) și de la domiciliul mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.

Stabilirea competenței jurisdicțional-teritoriale alternative urmărește scopul de a ușura accesul justițiabililor la instanța de judecată și în special a persoanelor vulnerabile. Or, dat fiind faptul că judecarea cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare are loc de regulă cu participarea persoanei vulnerabile, iar în cazul în care din motive obiective prezența persoanei nu este posibilă, instanța se va deplasa la locul aflării persoanei vulnerabile pentru a o audia, legiuitorul a stabilit competența teritorială a instanțelor de judecată a cărui sediu este amplasat cât mai aproape de locul aflării persoanei vulnerabile.

Prin urmare, constatăm o abordare corectă și oportună a legiuitorului la stabilirea competenței jurisdicțional-teritoriale a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Examinarea cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se desfășoară în instanțele de drept comun. Spre deosebire, în Anglia și Wales acest tip de cauze este examinat de către o instanță specializată, și anume The Court of Protection (Curtea de Protecție). Curtea de protecție a fost înființată prin Mental Capacity Act 2005¹⁷⁷ și funcționează în baza propriului Regulament¹⁷⁸. Legislația procesuală a Franței a mers pe altă cale, stabilind specializarea judecătorului¹⁷⁹, astfel cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se examinează de către judecătorul de tutelă (*juge des tutelles*).

Instituirea unei curți de protecție după modelul Angliei și Wales-ului, în Republica Moldova considerăm superfluu, ori numărul de cauze care se examinează în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire nu este într-atât de mare, încât să justifice îndrituirea unei astfel de

¹⁷⁷ Mental Capacity ACT 2005. Part 2 [online] [cit 28.11.2025] Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents>.

¹⁷⁸ The Court of Protection Rules 2017. Pct. 1.2. [online] [cit 28.11.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2017/11/court-of-protection-rules-2017-final-20171123-2.pdf>.

¹⁷⁹ Codul de procedură civilă a Franței. Art. 1211. [online] [cit 28.11.2025] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006135955/#LEGISCTA000020031193.

instanțe în cadrul sistemului judiciar al Republicii Moldova.

În ce privește modelul Franței de stabilire a specializării judecătorului, constatăm că acesta este mai potrivit pentru sistemul judiciar al Republicii Moldova. Specializarea judecătorului în cauzele ce țin de măsurile de ocrotire judiciare ar permite o examinare mai corectă, multiaspectuală și mai deplină a cauzelor. Judecătorul specializat într-un anumit domeniu cunoaște mai bine domeniul și toate subtilitățile acestor cauze. Însă, ținând cont de situația din sistemul judiciar al Republicii Moldova, constatăm că la moment nu este oportun de a specializa judecătorul în examinarea cauzelor privind măsurile de ocrotire, chiar și dacă în competența acestora vom atribui și alte cauze similare, cum ar fi încuviințarea internării nevoluntare în staționarul de psihiatrie, cauzele ce țin de copii rămași temporar fără ocrotire părintească sau copii rămași fără ocrotire părintească etc. Ori numărul acestor cauze rămâne unul redus, iar sistemul judiciar actual al Republicii Moldova nu-și poate permite desemnarea judecătorilor care să examineze exclusiv aceste tipuri de cauze.

Referitor la competența instanțelor în cauzele de instituire, reînnoire, sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, o problemă aparte ține de conflictul de jurisdicții. Astfel, legislația procesual civilă reglementează competența instanțelor de judecată în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare cu element de extraneitate la art. 461 alin. (2) lit. b) a CPC. Potrivit normei prenotate, instanțele judecătorești ale Republicii Moldova examinează cauzele în procedură specială dacă, *persoana în a cărei privință se solicită încuviințarea adopției, declararea capacității depline de exercițiu (emanciparea), instituirea măsurii de ocrotire, încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat, efectuării examenului psihiatric, spitalizării în staționarul de psihiatrie sau prelungirii termenului de spitalizare fără liberul consimțământ este cetățean al Republicii Moldova sau are domiciliu în Republica Moldova*. Așadar, observăm că legislația națională prevede o competență jurisdicțională exclusivă a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Competența exclusivă include acele situații în care competența este atrasă în considerare anumitor factori, care duc la concluzia că atât interesele părților, buna administrare a justiției, precum și interesul public sunt protejate mai bine într-un proces desfășurat exclusiv în fața instanțelor naționale¹⁸⁰.

La nivel internațional un instrument esențial în reglementarea competenței jurisdicționale în cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare cu element de extraneitate este Convenția de la Haga din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților (în continuare

¹⁸⁰ BABĂRĂ V. *Drept Internațional Privat: Curs universitar. Ed. a 5-a*. Chișinău: Tipografia "Elan Poligraf", 2016. p. 259. ISBN: 978-9975-3022-5-8

Convenția HCCH 2000). Din start dorim să evidențiem faptul că, deși respectiva convenție este un instrument important în domeniul protecției internaționale a adulților, Republica Moldova nu este parte a acesteia. Prin urmare, prevederile convenției nu sunt aplicabile pe teritoriul Republicii Moldova, însă dată fiind importanța acesteia în dreptul internațional european, nu o putem ignora în prezentul studiu.

Convenția HCCH 2000 a fost adoptată la Conferința de la Haga de drept internațional privat în anul 2000. Convenția conține șapte capitole: *Domeniul de aplicare al Convenției; Competența; Legea aplicabilă; Recunoașterea și executarea; Cooperarea; Dispoziții generale; Dispoziții finale*¹⁸¹.

Referitor la competența judiciară, Capitolul II al Convenției HCCH 2000 reflectă compromisul la care s-a ajuns în cadrul Comisiei speciale. În timp ce articolul 5 menține competența principală a autorităților din statul în care adultul își are reședința obișnuită, articolul 7 atribuie o competență concurentă, deși subordonată, autorităților statului al cărui cetățean este adultul. Articolul 8 permite, de asemenea, autorităților din statul în care adultul își are reședința obișnuită, să solicite, în interesul adultului, autorităților din alte state să ia măsuri de protecție. Articolul 9 atribuie o competență concurentă subsidiară autorităților statului în care se află bunurile adultului. Articolele 10 și 11 reiau articolele 11 și 12 din Convenția pentru protecția copiilor în situații de urgență și pentru o serie de măsuri provizorii cu efect teritorial limitat¹⁸².

În acest sens trebuie de făcut remarcă că art. 7 alin. (1) al Convenției HCCH 2000, condiționează competența statului al cărui cetățean este persoana, cu existența considerentului că acestea sunt mai în măsură să aprecieze interesele adultului și cu înștiințarea autorităților competente în temeiul articolului 5 sau al articolului 6 alineatul (2) (statul reședinței obișnuite).

Totodată, alin. (2) al art. 7 din Convenția HCCH 2000 prevede că *această competență nu poate fi exercitată în cazul în care autoritățile competente, în temeiul articolului 5, al articolului 6 alineatul (2) sau al articolului 8, au informat autoritățile statului al cărui cetățean este adultul că au luat măsurile impuse de situație sau au decis că nu se impune luarea niciunei măsuri sau că există proceduri în curs de soluționare.*

Așadar, observăm că Convenția HCCH 2000 stabilește o competență alternativă și concurentă, însă cu toate acestea creează mecanisme viabile pentru a ordona modul de determinare a competenței jurisdicționale a statelor contractante.

¹⁸¹ Convenția de la Haga din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților. [online] [cit. 06.12.2025]. Disponibilă: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=71>

¹⁸² LAGARDE, P. *Convenția din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților. Raport explicativ*. p. 42-43. ISBN 978-92-79-66990-3. [online] [cit. 06.12.2025] Disponibil: <https://assets.hcch.net/docs/831f5a48-80df-42b7-a7a6-b98e20a9464c.pdf>

În ce ne privește, considerăm că este necesară și oportună aderarea Republicii Moldova la Convenția HCCH 2000 și implementarea reglementărilor acesteia. În special, date fiind aspirațiile Republicii Moldova de a fi parte a Uniunii Europene.

În aceste sens, este de menționat că legislația UE nu conține o reglementare a domeniului măsurilor de ocrotire a persoanelor adulte. Însă la data de 31 mai 2023, Comisia a prezentat două propuneri legislative menite să rezolve dificultățile întâmpinate de acești adulți și de reprezentanții acestora în situații transfrontaliere:

- un regulament care va reglementa cazurile transfrontaliere pentru protecția adulților între țările UE;
- decizie a Consiliului care va obliga țările UE să adere la Convenția HCCH 2000 ¹⁸³.

Ulterior, în vara anului 2025, atât Consiliul Uniunii Europene¹⁸⁴, cât și Parlamentul European¹⁸⁵ au convenit referitor la propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legislația aplicabilă, recunoașterea și executarea măsurilor și cooperarea în materie de protecție a adulților, **act care urmează a fi aprobat**. În ce privește competența jurisdicțională, regulamentul face referire directă la Convenția HCCH 2000, preluând reglementarea din Convenție. Suplimentar, textul convenit al regulamentului nominalizat prevede recunoașterea automată de către statele membre UE a măsurilor luate de o instanță judecătorească dintr-un alt stat membru. Textul convenit al regulamentului nominalizat permite excepții în cazuri limitate, stabilind că o măsură de ocrotire executorie aplicată într-un stat membru al UE va fi executorie și în alte state membre fără a fi nevoie de o declarație executorie.

Ținând cont de cele menționate, constatăm că reglementarea expusă la art. 461 alin. (2) a CPC nu corespunde tendințelor internaționale și celor europene. Mai mult ca atât, datele obiective ne arată că o bună parte a cetățenilor Republicii Moldova dețin și cetățenia altor state, având domiciliu în afara teritoriului Republicii Moldova. Prin urmare, stabilirea unei competențe jurisdicționale exclusive a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, a cetățenilor Republicii Moldova și a persoanelor care au domiciliul în Republica Moldova, nu este actuală și oportună. Ori existența competenței exclusive a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în

¹⁸³ Propunerile Comisiei UE în domeniul măsurilor de ocrotire a persoanelor adulte. [online] [cit. 06.12.2025]. Disponibil: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/civil-justice/civil-and-commercial-law/protection-adults_en

¹⁸⁴ Poziția Consiliului UE privind actul legislativ al UE care să îmbunătățească protecția juridică pentru adulții cu nevoi de îngrijire. [online] [cit. 06.12.2025] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/12/council-agrees-position-on-eu-law-improving-legal-protection-for-adults-in-need-of-care/>.

¹⁸⁵ Poziția Parlamentului european privind actul legislativ al UE care să îmbunătățească protecția juridică pentru adulții cu nevoi de îngrijire. [online] [cit. 06.12.2025] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0128_EN.html.

respectivă cauze, duce la refuzul recunoașterii și executării hotărârii străine. În acest sens optăm pentru stabilirea unei competențe alternative după exemplul Convenției HCCH 2000.

În acest sens, cu titlu *de lege ferenda* propunem excluderea sintagmei „*instituirea măsurii de ocrotire*”, din textul art. 461 alin. (2) lit. b) a CPC. Totodată, propunem suplinirea art. 460 alin. (1) CPC, cu lit. k¹) care va avea următorul conținut: „*persoana în a cărei privință se solicită instituirea măsurii de ocrotire este cetățean al Republicii Moldova sau are domiciliul în Republica Moldova*”.

3.2. Participanții în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

Examinarea și soluționarea cauzelor civile implică, cu necesitate, participarea la activitatea judiciară a unor autorități statale și a unor persoane fizice. Autoritățile și persoanele care participă la activitatea de judecată se numesc participanți sau subiecți procesuali¹⁸⁶.

Legislația procesual civilă la art. 55 al CPC, prevede că *se consideră participanți la proces: părțile, intervenienții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art. 7 alin. (2), art. 73 și 74, sânt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte persoane, precum și persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și în cauzele cu procedură specială*.

Norma prenotată prevede spectrul de participanți ai procesului civil, însă nu toți participanții expuși la art. 55 CPC sunt specifici pentru toate felurile și tipurile de procedură civilă. Reieșind din prevederile art. 302-308¹² CPC, participanți ai cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt: *petiționarul, persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară (persoana vulnerabilă) și persoanele indicate la art. 94 Cod civil (persoana interesată)*.

Participanții la proces în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare dispun de toate drepturile stabilite de art. 56 alin. (1) al CPC, și anume *dreptul să ia cunoștință de materialele dosarului, să facă extrase și copii de pe ele, să solicite recuzări, să prezinte probe și să participe la cercetarea lor, să pună întrebări altor participanți la proces, martorilor, experților și specialiștilor, să formuleze cereri, să reclame probe, să dea instanței explicații orale și scrise, să expună argumente și considerente asupra problemelor care apar în*

¹⁸⁶ LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. p. 54. ISBN: 973-655-119-9

dezbaterele judiciare, să înainteze obiecții împotriva demersurilor, argumentelor și considerentelor celorlalți participanți, să atace actele judiciare și să-și exercite toate drepturile procedurale acordate de legislația procedurală civilă. Precum și alte drepturi generale stabilite de legislația procesual civilă.

Totodată, participanții dispun de drepturi specifice doar procedurii privind măsurile de ocrotire. Printre aceste drepturi se evidențiază: dreptul de a solicita efectuarea expertizei judiciare în privința persoanei vulnerabile (art. 304 alin. (1) CPC), dreptul de a participa la audierea persoanei vulnerabile (art. 308 alin. (3) CPC), dreptul de a fi audiat (a depune explicații) (art. 308² alin. (1) CPC), dreptul de a solicita efectuarea anchetei sociale (art. 308³ CPC), etc.

În continuare ne vom expune asupra particularităților fiecărui participant al procesului de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire.

I. Petiționarul: Procesul de înfăptuire a justiției în cauzele civile, potrivit normelor de drept, poate fi inițiat numai pe baza unei cereri depuse la o instituție judiciară de către o persoană interesată sau în numele unei persoane interesate. Conform principiului disponibilității, ce rezultă din coroborarea art. 7 CPC și a art. 27 CPC, procesul civil nu poate fi pornit din oficiu de către instanța de judecată. Aceeași regulă este specifică și pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Procesul civil în respectivele cauze poate fi pornit doar în baza cererii depuse de persoana împuternicită. Instanța de judecată din oficiu nu poate să intenteze procesul.

Cu toate că aceasta este o regulă universală, există state care au prevăzut posibilitatea ca instanța de judecată să intenteze procesul civil în cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare din oficiu. Așadar, legislația Germaniei prevede posibilitatea instituirii măsurii de ocrotire de către instanța de judecată din oficiu. Este important de menționat că în Germania începând cu 01.01.2023 instituția măsurilor de ocrotire a fost reformată decisiv¹⁸⁷, însă atât legislația în vigoare până la data de 01.01.2023¹⁸⁸, cât și cea de după, prevede posibilitatea instanței de judecată de a institui măsura de ocrotire din oficiu. Așadar, potrivit art. 1896 alin. (1) al Codului civil al Germaniei (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) în redacția până la data de 01.01.2023, *dacă o persoană majoră, din cauza unei boli mintale sau a unui handicap fizic, mental sau psihologic, nu se poate ocupa în totalitate sau parțial de treburile sale, instanța de tutelă, la cererea persoanei*

¹⁸⁷ HENKING, T. *Die Reform des Betreuungsrechts*. În *Der Nervenarzt* 2022. p.1125. [online] [cit. 09.12.2025] Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00115-022-01355-6>.

¹⁸⁸ CHIRICĂ, C. *Ocrotirea anumitor persoane fizice prin măsura punerii sub interdicție judecătorească în lumina dispozițiilor noului Cod civil și a noului Cod de procedură civilă*. În *Revista „Dreptul”* nr. 1/2012, p. 31. ISSN 1018-0435.

respective **sau din oficiu**, îi numește un curator¹⁸⁹. După data de 01.01.2023 posibilitatea instituirii măsurii de ocrotire din oficiu de către instanța de judecată rezultă din prevederile art. 1814 alin. (1) și (4) al Codului civil al Germaniei (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB), care prevede, *dacă o persoană majoră nu își poate gestiona total sau parțial afacerile din punct de vedere legal și acest lucru se datorează unei boli sau dizabilități, atunci tribunalul pentru tutelă îi desemnează un tutore legal (tutore). Numirea unui tutore se face la cererea persoanei majore sau din oficiu. Dacă adultul nu se poate ocupa de propriile afaceri doar din cauza unei boli fizice sau a unei dizabilități, curatorul poate fi numit numai la cererea adultului, cu excepția cazului în care acesta nu își poate exprima voința*¹⁹⁰. Așadar, constatăm că conform § 1814 (4) 1 fraza BGB, tutela poate fi dispusă de instanță din oficiu. În plus, pe lângă instanța de judecată, doar adultul vulnerabil are dreptul de a solicita instituirea tutela. Totuși, chiar și în urma cererii, trebuie să fie îndeplinite toate cerințele legale pentru emiterea ordinului de tutelă. Deoarece în materie de tutelă persoana în cauză are dreptul să participe la procedură indiferent de capacitatea sa de a încheia contracte (§ 275 (1) FamFG), adultul poate solicita tutela chiar dacă este incapabil de a încheia contracte. Persoanele terțe nu pot solicita tutela. Totuși, pot face sugestii instanței, pe care aceasta este obligată să le examineze din oficiu¹⁹¹.

În Republica Moldova pot depune cerere de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, deci pot fi petiționari, doar un cerc restrâns de persoane, această regulă stabilită de legiuitor rezultă din faptul că instituirea măsurilor de ocrotire judiciare afectează în mod esențial drepturile și interesele persoanei. În acest sens, V. Crețu are dreptate când menționează că stabilirea unui cerc restrâns de persoane care au dreptul de a se adresa instanței cu o cerere de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, servește drept garanție legală împotriva acțiunilor de rea-credință, îndreptate spre restrângerea nejustificată a capacității juridice sau spre lipsirea de aceasta¹⁹².

Lista persoanelor care sunt în drept să depună cerere de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, deci să fie petiționar în cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, este prevăzută de art. 94 alin. (1) al Codului civil. Potrivit normei prenotate, cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă de:

¹⁸⁹ Codul civil al Germaniei (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) în vigoare până la data de 01.01.2023. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7190.

¹⁹⁰ Codul civil al Germaniei (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) în vigoare după la data de 01.01.2023. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html#BJNR001950896BJNG029800360>

¹⁹¹ DETHLOFF, N., LEVEN F. *The empowerment and protection of vulnerable adults. Country report Germany*. În Family Law in Europe: Academic Network. p. 28. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: https://assets.budh.nl/open_access/fenr/country_reports/germany.pdf

¹⁹² КРЕЦУ, В. *Субъекты права на обращение в суд по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2008. p. 43. ISSN 1857-2405

- a) *persoana fizică în privința căreia se cere instituirea măsurii de ocrotire judiciare;*
- b) *soțul persoanei indicate la lit. a);*
- c) *persoana cu care persoana indicată la lit. a) locuiește împreună de mai mult de 3 ani;*
- d) *ruda sau afinul persoanei indicate la lit. a);*
- e) *mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor, indiferent dacă mandatul produce sau a încetat să producă efecte;*
- f) *autoritatea tutelară*¹⁹³.

În ce privește cererea de reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire, art. 95 alin. (1) și 104 alin. (4) al Codului civil prevede că cererea de reînnoire și cererea de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pot fi depuse doar de persoanele stabilite la art. 94 alin. (1) Cod civil.

Pentru a efectua o cercetare deplină a problemei subiecților îndreptățiți să depună cererea privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciare, considerăm că este necesar de a analiza și vechile prevederi cu privire la subiecții cu drept să depună o astfel de cerere. Așadar, prevederile art. 302 alin. (1) al CPC, în redacția de până la modificările introduse prin Legea nr. 66 din 13.04.2017, prevăd că *procesul privind limitarea persoanei în capacitatea de exercițiu din cauza consumului abuziv de alcool sau consumului de droguri și de alte substanțe psihotrope, prin care fapt se agravează situația materială a familiei, poate fi pornit la cererea membrilor ei de familie sau a organului de tutelă și curatelă. Alin. (2) al acestui articol prevede că procesul privind declararea incapacității persoanei din cauza unei tulburări psihice (boli mintale sau deficiențe mintale) poate fi pornit la cererea membrilor ei de familie, a rudelor apropiate (părinți, copii, frați, surori, bunei), indiferent de faptul că domiciliază ori nu în comun cu aceasta, sau la solicitarea organului de tutelă și curatelă, a instituției de psihiatrie (psihoneurologie).*

Din prevederile expuse, observăm că prin Legea nr. 66 din 13.04.2017 s-a modificat componența persoanelor care pot depune cererea. Legiuitorul, prin legea prenotată, a decis să stabilească un cerc mai larg al persoanelor îndreptățite să depună cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Totodată, este de remarcat faptul că legiuitorul a decis să renunțe la așa subiect denumit ”membru de familie”. Această noțiune de „membru de familie”, atât în practică, cât și în literatura de specialitate, a provocat multe neclarități. Abordând problema noțiunii de „membru de familie”, V. Crețu pe bună dreptate atrage atenția asupra faptului că lipsește o noțiune generală a membrilor de familie, iar în diferite ramuri de drept chiar și în diferite acte normative

¹⁹³ Codul civil al Republicii Moldova. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019. art. 94 alin. (1).

din cadrul aceleiași ramuri de drept, cercul membrilor familiei este delimitat diferit¹⁹⁴.

În literatura de specialitate, la fel nu există un consens referitor la cercul de persoane care fac parte din membrii de familie și sunt în drept să depună cererea în instanța de judecată. Astfel, unii invocă că pot depune cerere doar acei membri de familie care locuiesc împreună cu persoana vulnerabilă¹⁹⁵, alții invocă că pentru aceste cauze nu are importanță dacă membrii de familie și persoana vulnerabilă locuiesc împreună¹⁹⁶, a treia opinie invocă că în acest cerc de persoane intră și foștii soți¹⁹⁷.

După cum putem vedea legislația în vigoare, la art. 94 alin. (1) al Codului civil, spre deosebire de prevederile art. 302 alin. (1) al CPC, în redacția de până la modificările introduse prin Legea nr. 66 din 13.04.2017, prevăd o listă mai clară și mai desfășurată a persoanelor care sunt în drept să depună cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin aceasta, legiuitorul a transpus Principiul nr. 11 al Recomandării nr. R (99) 41 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili (23 februarie 1999), care prevede că *”lista celor îndreptățiți să inițieze proceduri pentru luarea de măsuri de protecție a adulților incapabili ar trebui să fie suficient de largă pentru a se asigura că măsurile de protecție pot fi luate în considerare în toate cazurile în care sunt necesare. În special, poate fi necesar să se prevadă ca procedurile să fie inițiate de un funcționar public sau de un organism public, sau de instanță sau de o altă autoritate competentă, din oficiu,”*¹⁹⁸.

Așadar, sunt în drept să depună cerere de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare:

Persoana fizică în privința căreia se cere instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciare: Observăm că legiuitorul a pus în capul listei persoanelor care sunt în drept să solicite instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, însăși persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire. O astfel de abordare o considerăm perfect corectă, fiind concordantă cu prevederile art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

¹⁹⁴ КРЕЦУ, В. Субъекты права на обращение в суд по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2008. p. 44. ISSN 1857-2405

¹⁹⁵ ЧЕЧОТ, Д. Неисковые производства. Из. ”Юридическое Литература”. Москва 1973. p. 128;

¹⁹⁶ ПЯТИЛЕТОВ, И. Особенности судопроизводства по делам о признании гражданина недееспособным: Лекция. Всесоюзный юридический заочный институт, Москва 1984. p. 24

¹⁹⁷ ВОЛКОВА, Н. Процесуальні особливості розгляду справ щодо обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною (окремі аспекти). În Актуальні проблеми держави і права nr. 56/2010. p. 128 [online] [citată 10.12.2026] Disponibil: <http://www.apdp.in.ua/index.php/vipusk-56.html>.

¹⁹⁸ Recomandarea nr. R (99) 41 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili (23 februarie 1999). [online] [citată 19.12.2025] Disponibilă: [https://search.coe.int/cm/#/%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805e303c%22\].%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#/%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805e303c%22].%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}).

În acest sens, în literatura de specialitate română, încă cu un sfert de secol în urmă se invoca necesitatea de a stabili dreptul de a cere instituirea măsurii de ocrotire de către persoana vulnerabilă, care într-un moment de luciditate, dându-și seama că are nevoie de ocrotire, este îndreptățită să solicite instruirea în privința sa a măsurii de ocrotire¹⁹⁹.

După cum am menționat supra, dreptul persoanei vulnerabile de a cere instituirea măsurii de ocrotire în privința sa este în concordanță cu prevederile art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Ori respectivul drept al persoanei vulnerabile de a depune cererea de instituire a măsurii de ocrotire în privința sa este o manifestație a exercitării autonomiei și o asumare a deciziilor în privința sa și a capacității sale de exercițiu.

Suplimentar la cele menționate, este de notat că persoana vulnerabilă își știe cel mai bine situația și poate aprecia cel mai bine atât necesitatea instituirii, reînnoirii sau revocării măsurii de ocrotire, cât și limitele restricționării capacității de exercițiu, precum și persoana care să fie însărcinată cu ocrotirea.

Totodată, sub alt aspect atestăm că în situația în care cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este depusă de persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, aceasta aparent va deține simultan două calități procesuale, atât de petiționar cât și de persoană vulnerabilă.

Din analiza sistemică a normelor procesual civile, în special cele ce reglementează procedura privind măsurile de ocrotire, constatăm că petiționarul și persoana vulnerabilă pot fi caracterizate ca părți a procesului civil în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Ori după cum am menționat în secțiunea „*Caracterul contencios/necontencios al procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare*” petiționarul și persoana vulnerabilă sunt subiecți ai raportului juridic civil. Astfel, petiționarul este cel care sesizează instanța de judecată și respectiv intenționează procesul civil. Iar persoana vulnerabilă este persoana în privința și împotriva căreia este intentată cauza civilă.

În acest sens, observăm că legea procesual civilă tratează petiționarul și persoana vulnerabilă ca doi subiecți sau mai bine spus participanți diferiți, stabilind pentru fiecare din acești subiecți, drepturi și obligații distincte. Așadar, pe lângă dreptul de a depune cererea, petiționarul dispune de dreptul de a solicita aplicarea anumitei măsuri de ocrotire judiciară și desemnarea unei anumite persoane în calitate de ocrotitor provizoriu/curator/tutore, de a face cunoștință cu materialele dosarului, de a primi copii de pe deciziile consiliului de familie și de pe hotărârea

¹⁹⁹ MUREȘAN, M., BOAR, A., DIACONESCU, Ș. Drept Civil. Persoanele. Cluj-Napoca: Editura Cordial Lex, , 2000. p. 129. ISBN: 973-9480-04-7

instanței de judecată etc. Totodată, dacă se constată că petiționarul a depus cererea cu rea-credință, acesta va fi obligat la plata tuturor cheltuielilor de judecată și la repararea prejudiciului cauzat.

Persoana vulnerabilă, la rândul său, dispune de o gamă largă de drepturi și garanții, cum ar fi dreptul la asistență juridică garantată de stat, dreptul de a fi audiat, dreptul de a fi însoțit la audieri de o persoană în care are încredere și care nu este parte la proces etc. Însă, spre deosebire de petiționar, persoanei vulnerabile, în conformitate cu art. 308⁴ alin. (2) CPC, îi poate fi limitat accesul la materialele dosarului.

De aici constatăm că petiționarul și persoana vulnerabilă sunt doi participanți diferiți ai procesului civil, fiecare dispunând de drepturi și obligații proprii. Prin urmare, deducem că persoana care depune cererea de instituire a măsurilor de ocrotire în privința sa va deține drepturile și obligațiile a doi participanți diferiți ai procesului civil.

Această anomalie procesuală este specifică doar cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și este determinată de specificul acestei proceduri, și de dreptul persoanei de a depune cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în privința sa. Cu toate acestea, considerăm imposibilă deținerea a două calități diferite de către aceeași persoană într-o cauză civilă, sau aceasta încalcă toată logica sistemului procesual civil. Considerăm că după acceptarea cererii în procedură, respectiva persoană își va pierde calitatea de petiționar, având doar calitatea de persoană vulnerabilă. Ori din normele Capitolului XXVIII al Titlului II al CPC rezultă că principala sarcină a petiționarului este intentarea procesului. După intentarea procesului, instanța de judecată, întru respectarea principiului interesului superior al persoanei vulnerabile, are un rol activ, legea stabilindu-i posibilitatea din oficiu să întreprindă toate acțiunile procesuale necesare²⁰⁰, pentru cercetarea tuturor circumstanțelor cauzei. Astfel, instanța din oficiu va putea ordona efectuarea expertizei psihiatrice, atragerea altor participanți, efectuarea anchetei sociale, aplicarea altei măsurii de ocrotire decât cea solicitată și desemnarea altei persoane în calitate de persoană însărcinată cu ocrotirea, decât cea solicitată în cerere sau de către participanții la proces, etc.

Soțul persoanei vulnerabile. Una dintre persoanele care poate să depună cerere de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciară în privința persoanei vulnerabile este soțul/soția acestei persoane. Stabilirea dreptului soțului/soției persoanei vulnerabile de a depune cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este o măsură evidentă. În urma încheierii căsătoriei soții întemeiază o familie, soțul fiind persoana apropiată cu care locuiesc împreună, trecând împreună peste toate greutățile vieții. Mai mult ca atât, căsătoria

²⁰⁰ Inclusiv cele care în alte tipuri de cauze sunt specifice doar reclamantului/petiționarului.

încheiată între soți produce în temeiul legii efecte atât de ordin personal, cât și patrimonial²⁰¹, generând drepturi și obligații reciproce, inclusiv obligația de întreținere și ocrotire. Prin urmare, soțul are obligația legală de a întreține celălalt soț și de a aplica toate instrumentele legale pentru a-l ocroti. Suplimentar, este de menționat că soțul cunoaște cel mai bine starea celuiilalt soț și poate evalua cel mai bine dacă ocrotirea persoanei vulnerabile prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere între soți, este suficientă sau nu.

Sunt însă situații când persoanele juridice sunt în relații de căsătorie, însă de mult timp deja nu mai locuiesc împreună, *de facto* neformând o familie. În acest sens, respectivul soț va putea depune cerere de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare? Spre exemplu legislația franceză expres prevede că cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciară poate fi depusă de soț/soție, partenerul/partenera cu care a încheiat un pact civil de solidaritate sau concubinul/concubina acesteia, **cu excepția cazului în care între aceștia a încetat viața comună**²⁰². Așadar, potrivit legislației franceze soțul sau soția persoanei vulnerabile poate să depună cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare doar în cazul în care acesta locuiește în comun cu persoana vulnerabilă.

Spre deosebire de legislația franceză, legislația Republicii Moldova nu prevede așa o condiție, ca traiul în comun a persoanei vulnerabile și a soțului său pentru a depune cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, dat fiind faptul că legea nu prevede așa o condiție ca traiul comun, soțul poate depune cerere de instituire a măsurii de ocrotire chiar dacă nu locuiește împreună cu persoana vulnerabilă. Considerăm că această posibilitate este dictată și de faptul că, chiar și dacă soții nu locuiesc împreună, aceștia sunt în relații de căsătorie, deci menținându-se drepturile și obligațiile familiale, inclusiv obligația de întreținere și ocrotire reciprocă.

Prin urmare, concluzionăm că în virtutea raporturilor juridice de căsătorie, soțul/soția persoanei vulnerabile este în drept să depună cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, chiar și în cazul când nu locuiesc împreună.

Persoana cu care persoana vulnerabilă locuiește împreună de mai mult de 3 ani. Dată fiind importanța capacității juridice, legiuitorul a inclus în lista persoanelor care sunt în drept de a solicita instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, și respectiv de a fi petiționari în acest tip de cauze, cele mai apropiate persoane și în care, se prezumă că, persoana

²⁰¹ COCOȘ, Ș. *Dreptul Familiei. Ed. a 6-a*. București: Pro Universitaria 2008. p. 30. ISBN: 978-973-129-182-6.

²⁰² Codul civil al Republicii Franceze. Art. 430. [online] [citat 20.12.2025] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117881/#LEGISCTA000006117881.

vulnerabilă are încredere. Din aceste motive, legiuitorul a stabilit dreptul persoanei care locuiește împreună cu persoana vulnerabilă de mai mult de 3 ani, de a depune cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Faptul că aceste persoane locuiesc împreună mai bine de 3 ani, a creat între ele o legătură strânsă.

Referitor la acest subiect, este apreciabil faptul că legiuitorul a ținut cont de opiniile expuse în literatura de specialitate. În acest sens, V. Crețu²⁰³ încă din 2008 a invocat necesitatea includerii în lista persoanelor care sunt în drept de a cere instituirea măsurilor de ocrotire a concubinilor.

Totodată, observăm că legea prevede drept condiție doar traiul comun, nu și existența altor condiții, cum ar fi ducerea unei gospodării comune, ținerea unui buget comun, deținerea bunurilor comune, etc. De aici deducem că în această categorie nu intră doar concubinii, ci și alte persoane, care au locuit în aceeași locuință cu persoana vulnerabilă. Astfel, din persoanele indicate la art. 94 alin. (1) lit. c) al Codului civil, pot face parte: concubinul, cel cu care persoana vulnerabilă închiriaza împreună o locuință, colegul de cameră etc.

Ruda sau afinul persoanei vulnerabile. Legislația familiei prevede că *rudenia este legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun. În primul caz, rudenii este în linie dreaptă, iar în al doilea caz - în linie colaterală*²⁰⁴. În ce privește afinii, alin. (3) al art. 45 din Codul familiei indică că *aceștia sunt rudele soțului*. Astfel, din normele legale rezultă că raționamentul includerii rudelor și afinilor persoanei vulnerabile în lista subiecților care sunt în drept să fie petiționari în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ține de legăturile și relațiile apropiate dintre aceștia și persoana vulnerabilă.

Totodată, observăm că legiuitorul a omis să indice până la ce grad de rudenie sau afinitate persoanele sunt în drept să înainteze cerere de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Considerăm că această omisiune trebuie să fie remediată, ori stabilirea unui cerc nedeterminat de persoane, chiar fiind ele și rude, poate duce la abuzuri. În acest sens considerăm că, ar fi corect de stabilit că doar rudele și afinii de până la gradul IV, a persoanei vulnerabile pot înainta cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Mai mult ca atât, după cum am menționat, indicarea unui cerc nedeterminat de persoane creează în prim rând incertitudine pentru judecător ca să stabilească dacă într-adevăr petiționarul este rudă sau afin al persoanei vulnerabile. Astfel, instanța de judecată va trebui să stabilească

²⁰³ КРЕЦУ, В. Субъекты права на обращение в суд по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2008. p. 46-47. ISSN 1857-2405

²⁰⁴ Codul familiei al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 din 26.04.2021. art. 45 alin. (1).

gradul de rudenie dintre petiționar și persoana vulnerabilă, care cu cât este mai îndepărtat cu atât mai greu este de a fi dovedit, nemaivorbind de gradul de afinitate. La fel, indicarea unui cerc nedeterminat de persoane chiar fiind ele și rude, poate duce la abuzuri din partea acestor persoane. Astfel, pentru a exclude astfel de situații este necesar de a stabili până la ce grad rudele și afinii sunt în drept să înainteze cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Într-adevăr, stabilirea unui cerc mai larg de persoane care pot să înainteze cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este benefic și are avantajele sale, însă, acest cerc nu trebuie să fie nedeterminat. Considerăm că în cauzele date trebuie de stabilit un cerc determinat de persoane care să fie în drept să depună cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Considerăm că rudele sau afinii de gradul IV, dat fiind gradul apropiat de rudenie, poate fi prezumat faptul unei relații mai apropiate, prin urmare aceștia cunosc mai bine situația medicală și psihiatrică a persoanei vulnerabile, inclusiv și sentimentele, dorințele respectivei persoane. În privința rudelor și, îndeosebi a afinilor cu un grad mai îndepărtat de rudenie sau afinitate, și anume începând cu gradul V, nu putem invoca aceeași prezumție.

În acest sens, cu titlu de *lege ferenda* propunem modificarea lit. d) din alin. (1) art. 94 Cod civil în modul următor ”*ruda sau afinitul până la gradul IV al persoanei indicate la lit. a)*”.

Mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor. Pe lângă măsurile de ocrotire judiciare, legislația în vigoare prevede și măsurile de ocrotire contractuale. Una dintre măsurile de ocrotire contractuale este mandatul de ocrotire în viitor. Astfel, potrivit art. 76 alin. (1) al Codului civil, *persoana fizică care a atins majoratul sau care a dobândit capacitate deplină de exercițiu pe altă cale legală (mandantul) poate împuternici unul sau mai mulți mandatari să o reprezinte în situația în care, în urma unei boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice, ea nu își va putea, în mod deplin, conștientiza acțiunile ori exprima voința.* Așadar, din norma prenotată deducem că mandatul de ocrotire în viitor este un contract civil prin care persoana vulnerabilă împuternicește una sau mai multe persoane pentru a o reprezenta, în cazul în care în urma unei boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice, ea nu își va putea, în mod deplin, conștientiza acțiunile ori exprima voința. Poate fi desemnat în calitate de mandatar orice persoană fizică aleasă de către mandant, precum și orice persoană juridică care deține calitatea de ocrotitor autorizat²⁰⁵.

Mandatarul este ținut de împuternicirile acordate prin mandat și nu poate să depășească

²⁰⁵ Codul civil al Republicii Moldova. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019. art. 80 alin. (1).

limitele acestuia. În cazul în care, pentru ocrotirea persoanei vulnerabile, sunt necesare împuterniciri suplimentare, mandatarul poate fie să solicite instanței împuterniciri suplimentare în temeiul art. 85 al Codului Civil, fie să solicite instanței de judecată instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Totodată, este important de menționat că mandatarul este în drept să depună cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare chiar și în situația când mandatul a încetat să producă efecte juridice. Această din urmă posibilitate a fost instituită datorită încrederii sporite pe care persoana vulnerabilă a avut-o față de mandatar, că a decis să-l împuternicească prin mandat de ocrotire în viitor.

Autoritatea tutelară. Potrivit autorului I. Grușca, autoritatea tutelară este organ al administrației de stat care îndeplinește funcția administrativă ce înglobează un ansamblu de atribuții (ținând de dreptul familiei) a căror aducere la îndeplinire se realizează prin acte cu caracter administrativ²⁰⁶. În opinia autorului M. Oprescu, expresia „*autoritate tutelară desemnează de fapt o noțiune complexă, sintetică, ce are atât sensul de funcție socială, de mănunchi de atribuții, cât și pe acela de organ care îndeplinește această funcție*”²⁰⁷. Aceeași opinie este împărtășită și de autorul Tatiana Focșa²⁰⁸.

Legislația națională conține mai multe prevederi cu privire la autoritatea tutelară. Dacă este să analizăm sistemic legislația în vigoare, constatăm că reglementările cu privire la autoritatea tutelară se referă în principal la domeniul de protecție a copiilor și la protecția adulților vulnerabili.

Potrivit art. 146 alin. (1) al Codului civil, *autorități tutelare sunt autoritățile administrației publice locale*.

Dacă este să ne referim la domeniul protecției adulților vulnerabili, legislația în vigoare stabilește o funcție de control și supraveghere generală a autorității tutelare asupra măsurilor de ocrotire. Prin urmare, autoritatea tutelară este acea autoritate administrativă care este investită de stat cu atribuții în domeniul ocrotirii persoanei vulnerabile și, în special, de supraveghere a modului de îndeplinire a atribuțiilor de către persoanele însărcinate cu ocrotirea.

Prin urmare, dată fiind funcția autorității publice de protecție a persoanelor vulnerabile, legiuitorul a stabilit dreptul autorității tutelare de a depune în instanța de judecată cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Totodată, este de menționat că dreptul autorității tutelare de a depune cererea de instituire,

²⁰⁶ GRUȘCA, I. *Dicționar de drept procesual civil*. Chișinău: Tipografia Reclama, 2003. p. 296. ISBN: 9975-932-47-9

²⁰⁷ OPRESCU, M. *Ocrotirea părintească*. București: Editura Hamangiu. 2010. P. 64. ISBN: 978-606-522-269-4

²⁰⁸ FOCȘA, T. *Statutul juridic al autorităților administrației publice în stabilirea domiciliului copilului*. Teză de doctor în drept. Chișinău 2017. [online] [citat 21.12.2025] Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2017/52419/tatiana_focsa_thesis.pdf

reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este condiționat. Astfel, potrivit art. 94 alin. (2) al Codului civil, *autoritatea tutelară poate depune cererea prevăzută la alin. (1), doar dacă persoanele indicate la alin. (1) lit. a)-e) au omis să o depună în termen de 3 luni de la data sesizării acestora de către autoritatea tutelară*. Observăm că norma prenotată accentuează asupra rolului principal de supraveghetor a autorității tutelare, depunerea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare fiind o atribuție subsidiară. Depunerea cererii de către autoritatea tutelară vine mai degrabă ca o garanție de asigurare a ocrotirii persoanei în cazurile de inacțiune a persoanelor apropiate celui vulnerabil.

Din norma prenotată rezultă și obligația autorității tutelare de a sesiza persoanele indicate la art. 94 alin. (1) lit. a)-e) a Codului civil asupra necesității înaintării cererii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare asupra persoanei vulnerabile. Astfel, în cazul în care va deține informații referitor la faptul că persoana, care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința și nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor, autoritatea tutelară este obligată să sesizeze persoanele indicate la art. 94 alin. (1) lit. a)-e) a Codului civil despre necesitatea instituirii măsurii de ocrotire judiciare. Iar în cazul în care persoanele indicate la art. 94 alin. (1) lit. a)-e) a Codului civil omit să depună cererea, autoritatea publică intervine pentru a ocroti persoana vulnerabilă.

Cu toate acestea, referitor la revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, art. 95 alin. (2) Cod civil prevede că *orice persoană poate sesiza autoritatea tutelară privind dispariția necesității măsurii de ocrotire judiciare. În acest caz, autoritatea tutelară este obligată, fără întârzieri nejustificate, să examineze sesizarea și, după caz, să ceară revocarea măsurii*. Așadar, observăm că legiuitorul, a prevăzut cu titlu de garanție, posibilitatea persoanelor să sesizeze autoritatea tutelară referitor la dispariția necesității de menținere a măsurii de ocrotire. Și deja autoritatea tutelară, în calitate de subiect cu atribuții de depunere a cererii privind revocarea măsurii de ocrotire judiciare, este obligată să solicite instanței de judecată revocarea măsurii de ocrotire aplicate.

Din cele menționate concluzionăm că dreptul autorității tutelare de a depune cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în privința persoanei vulnerabile este condiționat de inacțiunile celorlalți subiecți investiți cu acest drept. Însă în cazul revocării măsurilor de ocrotire judiciară, dreptul autorității tutelare nu este condiționat, aceasta fiind în drept să solicite instanței de judecată revocarea măsurilor de ocrotire judiciare de îndată ce a aflat despre dispariția necesității măsurii de ocrotire judiciare.

Lista persoanelor care sunt în drept să înainteze cererea de instituire reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este una exhaustivă, astfel, nici o altă persoană nu este în drept să depună cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. La secțiunea 2.3 a prezentei lucrări, unde am examinat Premisele și condițiile exercitării dreptului de intentare a cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ne-am expus asupra efectelor depunerii cererii de către o persoană care nu deține acest drept. Astfel, în cazul în care cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire va fi depusă de către o persoană, alta decât cele indicate la art. 94 alin. (1), art. 95 alin. (1) și 104 alin. (4) al Codului civil, instanța de judecată va refuza primirea cererii.

Totodată, referitor la subiecții investiți cu dreptul de a solicita reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare constatăm o lacună legislativă. Lacună ce ține de omisiunea includerii persoanei însărcinate cu ocrotirea (ocrotitor provizoriu, curator și tutore) în lista persoanelor, care sunt în drept să depună cerere de reînnoire și cerere de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În acest sens, pe bună dreptate V. Crețu a indicat că cererea de revocare a măsurilor de ocrotire trebuie să fie posibil de înaintat inclusiv de persoana însărcinată cu ocrotirea²⁰⁹. Persoana însărcinată cu ocrotirea fiind cea care se ocupă nemijlocit cu ocrotirea persoanei, cunoaște cel mai bine starea persoanei, și respectiv cunoaște cel mai bine dacă sunt întrunite temeiurile de reînnoire sau cele de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Sub aspect de drept comparativ observăm că legislația României prevede în calitate de subiecți care sunt în drept să înainteze cererea de reînnoire (prelungire) și revocare (încetare a măsurilor de ocrotire judiciare inclusiv tutorele²¹⁰.

În acest sens, cu titlu *de lege ferenda*, propunem legiuitorului, la art. 95 alin. (1) Cod civil și art. 104 alin. (4) Cod civil, să includă în calitate de persoane care sunt în drept să depună cerere de reînnoire și cerere de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și persoanele însărcinate cu ocrotirea.

După ce am analizat subiecții care pot fi petiționari în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, urmează să stabilim întinderea drepturilor și obligațiilor petiționarului.

Petiționarul, ca și ceilalți participanți la proces, dispune de drepturile generale stabilite de art. 56 alin. (1) CPC și drepturile specifice doar participanților din cadrul procedurii privind

²⁰⁹ КРЕЦУ, В. Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2009. p. 68. ISSN 1857-2405

²¹⁰ Noul cod de procedură civilă al României. Art. 936 alin. (4). [online] [citat 22.06.2026] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/140271>; Noul Cod civil al României, art. 177. [online] [citat 22.06.2026] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/Detaliidocument/109884>

măsurile de ocrotire.

Considerăm că spre deosebire de reclamant și de petiționar în celelalte cauze examinate în ordinea procedurii speciale, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare petiționarul nu are dreptul să renunțe la cerere. Acest raționament se bazează pe principiul interesului superior al persoanei vulnerabile. Sensul procedurii privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire este determinarea faptului dacă persoana vulnerabilă are nevoie sau nu de ocrotire, prin aplicarea măsurilor de ocrotire judiciare. Și dacă persoana vulnerabilă într-adevăr are nevoie de ocrotire, nu putem lăsa la dispoziția petiționarului, aplicarea protecției față de persoana vulnerabilă. Situație similară întâlnim în cazul dosarelor civile în care este vizat interesul superior al copilului.

Cu toate acestea, legislația procesual civilă nu conține nici o normă, care ar prevedea direct imposibilitatea renunțării la cerere în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Singura normă care împiedică renunțarea petiționarului la cerere este alin. (5) al art. 60 CPC, care prevede că *instanța nu va admite renunțarea reclamantului la acțiune, nici recunoașterea acțiunii de către pârât, nu va confirma tranzacția dacă aceste acte contravin legii ori încalcă drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, interesele societății sau ale statului.*

Chiar dacă prevederile art. 60 alin. (5) CPC, ofeă posibilitatea instanței judecătorești să nu admită renunțarea petiționarului la cerere, în practica judiciară²¹¹ se întâlnesc des cazuri când instanța de judecată încetează procesul în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în baza art. 265 alin. (1) lit. c) CPC, pe motiv că petiționarul a renunțat la cerere. Considerăm o astfel de practică totalmente greșită și contrar spiritului legii și a art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

În acest sens, considerăm că instanța de judecată, făcând uz de ”*dreptul său discreționar*”, trebuie să nu admită renunțarea la cerere de către petiționar. Referitor la dreptul discreționar al instanței de judecată, în literatura de specialitate nu există o opinie unanimă. În cadrul subiectului

²¹¹ Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-259/23 din 26.02.2024. [online] [cit 24.12.2025] Disponibilă:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MDVIZmQ0OGUtZWxYy00ZTg4LWFkMzItNWU4OWY0YzlhZDE4 ;

Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-559/2023 din 24.11.2023 [online] [cit 24.12.2025] Disponibilă:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/N2ExOTA4NjEtMjk3My00MzAxLTk2YjItMDMyZDgxY2M4MDUx ;

Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-525/2023 din 09.11.2023. [online] [cit 24.12.2025] Disponibilă:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MDY3MTVIMTQtNWVlOS00MmVklTg5OWEtMzkwMzRhYjg4ZDEx

de cercetare, doctrinarii definesc discreția judiciară ca un concept care include:

- alegerea dintre mai multe alternative legale;
- libertatea instanței;
- puterea discreționară;
- competența instanței;
- activitatea de aplicare a dreptului²¹².

În literatura autohtonă s-a invocat că dreptul discreționar constă în marja de libertate lăsată la libera apreciere a unei autorități, astfel ca în vederea atingerii scopului indicat de legiuitor să poată recurge la orice mijloc de acțiune în limitele competenței sale²¹³.

În ce privește dreptul discreționar judiciar, O.A. Папкова invocă că *”Discreția judiciară reprezintă o activitate de aplicare a dreptului instanței, prevăzută de normele juridice, realizată în formă procedurală, motivată, care constă în alegerea unei variante de soluționare a unei chestiuni de drept și care are limite generale și speciale”*²¹⁴. Același autor, într-o lucrare mai veche indică că discreția judiciară se bazează în prim rând pe buna-credință a instanței de judecată a cărui scop într-o societate democratică este anume în aplicarea și interpretarea legii, stabilirea, pe baza acestuia, a dreptului în sens larg al cuvântului, ca stare de justiție și echitate în societate²¹⁵.

Astfel, chiar dacă prevederile art. 60 alin. (5) CPC stabilește în termeni imperativi că *”instanța nu va admite renunțarea reclamantului la acțiune...”,* legiuitorul a lăsat o marjă mare de apreciere în partea ce ține de *”încălcarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, interesele societății sau ale statului”*. De vreme ce fraza *”încălcarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, interesele societății sau ale statului”* nu are o descriere completă și exhaustivă stabilită de lege, este la aprecierea instanței de judecată de a stabili dacă prin renunțarea la cerere se vor încălca drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, interesele societății sau ale statului. În consecință în practică²¹⁶ întâlnindu-se situații când pe aceeași problemă se dau soluții diferite. În acest sens, corect D. Postovan exclamă că *”pentru aplicarea corectă a împuternicirilor discreționare este absolut necesar ca cel ce le aplică să înțeleagă pe deplin spiritul actului normativ, dar și să cunoască sensul principiilor generale*

²¹² ПАПКОВА, О. *Усмотрения суда*. Из. Статут. Москва 2005. p. 38. ISBN 5-8354-0277-5

²¹³ POSTOVAN D. *Dreptul Discreționar în legislația Republicii Moldova (unele aspecte teoretice și practice)*. În Revista Națională de Drept nr. 4 aprilie 2007. p. 60. ISSN: 1811-0770

²¹⁴ ПАПКОВА, О. *Усмотрения суда*. Из. Статут. Москва 2005. p. 39. ISBN 5-8354-0277-5

²¹⁵ ПАПКОВА, О. *Усмотрения суда в гражданском процессе*. Диссертация на соискания ученой степени кандидата юридических наук. Москва 1997 p. 20. [online] [citat 23.12.2025] Disponibilă: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_000162740/;

²¹⁶ În acest sens fiind de reținut vestitele cauze examinate de CtEDO *”Beian v. România și Albu v. România”* unde Înalta Curte de la Strasbourg a abordat problema divergenței de jurisprudență.

*ale dreptului, a legislației și scopul urmărit*²¹⁷.

Prin urmare, la aplicarea corectă a împuternicirilor sale discreționare în privința art. 60 alin. (5) CPC, instanța de judecată trebuie să țină cont atât de litera, cât și de spiritul legii, în special al art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, și de legislația națională referitoare la măsurile de ocrotire judiciare. Într-adevăr, legislația prevede că persoana vulnerabilă trebuie să se bucure de capacitate deplină și egală cu ceilalți subiecți ai vieții sociale. Însă legislația mai prevede că persoana care necesită ocrotire trebuie să fie ocrotită, inclusiv prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciare, care trebuie să fie proporționale cu starea persoanei și în concordanță cu dorințele și sentimentele acesteia. Aceasta rezultă inclusiv din obligația statului de protecție a persoanelor cu dizabilități, stabilită de art. 51 alin (1) din Constituția Republicii Moldova²¹⁸.

Pentru a determina dacă persoana are nevoie de ocrotire, este necesar ca judecătorul să examineze cauza până la sfârșit, ca în camera de deliberare să decidă dacă persoana are sau nu nevoie de ocrotire prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciare. Situație similară este și în cazul reînnoirii și revocării măsurilor de ocrotire judiciare, instanța, întru respectarea interesului superior al persoanei vulnerabile, va trebui să examineze cauza până la capăt. Prin urmare, neadmiterea solicitării petiționarului de renunțare la cerere în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este dictată de obligația statului de a proteja persoanele vulnerabile, cât și de interesul superior al acestei persoane.

Totodată, după cum am observat supra, în practica judiciară se întâlnesc des cazuri când instanța de judecată încetează procesul în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în baza art. 265 alin. (1) lit. c) CPC, pe motiv că petiționarul a renunțat la cerere. În principiu, aceasta și este cea mai mare problemă a ”dreptului discreționar” al instanței judecătorești, și anume aplicarea soluției care contravine spiritului legii. Din aceste considerente, suntem de părerea că legiuitorul trebuie să intervină, prin adoptarea normei juridice care să prevadă imposibilitatea renunțării la cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În acest sens, venim cu propunerea de *lege ferenda* de a suplini art. 307 CPC cu un alineat nou care va avea următorul conținut ”*instanța de judecată nu va admite renunțarea la cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare*”.

Referitor la acest aspect, observăm și faptul că reglementarea juridică a Procedurii privind

²¹⁷ POSTOVAN D. ”Dreptul discreționar” și protejarea drepturilor omului. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2008. p. 52. ISSN 1857-2405

²¹⁸ Constituția Republicii Moldova art. 51. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 466 din 13.11.2024.

măsurile de ocrotire, prevăzută la Capitolul XXVIII al Titlului II al CPC, stabilește un rol activ al instanței de judecată, aceasta a preluat drepturile exclusive ale subiectului care intentează procesul civil (reclamant, petiționar). Aceasta la prima vedere, ar contraveni principiului rolului diriguior stabilit de art. 9 CPC. Însă o interpretare sistematică a legislației procesual civile ne permite să constatăm că legiuitorul în anumite tipuri de cauze prevede excepții de la principiul rolului diriguior al instanței judecătorești. Spre exemplu, în cadrul cauzelor examinate în contenciosul administrativ, legiuitorul în mai multe situații a stabilit un rol activ al instanței judecătorești, și anume art. 219 alin. (1) al Codului administrativ prevede că instanța este obligată din oficiu să cerceteze starea de fapt; art. 216 alin. (1) lit. c) al Codului administrativ prevede posibilitatea instanței de judecată de a solicita din oficiu probe; etc. Exemplul dat demonstrează că legiuitorul, în unele cauze în dependență de obiectul procedurii, înlocuiește rolul diriguior al instanței de judecată cu unul activ. Situație similară este și în cazul procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Legiuitorul pentru a proteja drepturile și interesele legitime ale persoanei vulnerabile a stabilit un rol activ al instanței de judecată.

Astfel, observăm că instanța de judecată în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare poate colecta probe, poate determina limitele acțiunii, fiind în drept să aplice o altă măsură decât cea solicitată de petiționar, precum și să numească o altă persoană în calitate de ocrotitor provizoriu/curator/tutore etc. Prin aceasta, legiuitorul a limitat conținutul disponibilității petiționarului.

Astfel, drepturile exclusive²¹⁹ ale reclamantului în procedura contencioasă și a petiționarului în celelalte cauze examinate în ordinea procedurii speciale, nu mai sunt exclusive și pentru petiționarul în cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Instanța de judecată fiind investită și ea cu aceste drepturi. Petiționarul deținând exclusiv doar dreptul de a declanșa procesul civil. Prin urmare, observăm că scopul principal al petiționarului este declanșarea procesului, acțiunile procesuale ulterioare ale acestuia putând fi efectuate din oficiu și de către instanța de judecată. Toate acestea indubitabil este contrară principiului disponibilității stabilit de art. 27 CPC. Însă această măsură este dictată de obligația statului de a interveni direct în vederea protejării și ocrotirii persoanei vulnerabile, obligație stabilită atât de art. 51 alin (1) din Constituția Republicii Moldova, cât și de art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Cu toate acestea, în prezentele cauze principiul disponibilității nu este exclus în totalitate, ori petiționarul deține dreptul exclusiv de a sesiza instanța, participanții la proces au dreptul de a ataca sau nu hotărârea judecătorească, precum și

²¹⁹ Cum ar fi, determina limitele acțiunii, renunțarea la acțiune, modifica și completa acțiunea etc.

alte drepturi ce fac parte din principiul disponibilității.

Din cele menționate deducem că în aceste cauze, principiul disponibilității nu are o aplicabilitate deplină, legiuitorul punând prioritate pe obligația statului de a protejare și ocrotire a persoanei vulnerabile în coraport cu dreptul participanților procesuali de a dispune liber de obiectul procesului și a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare.

Această abordare a legiuitorului se datorează inclusiv faptului că, cu excepția persoanei prevăzute la lit. a) alin. (1) al art. 94 Cod civil, ceilalți subiecți prevăzuți la art. 94 alin.(1) Cod civil, înaintează cererea nu în interes personal, ci în interesul persoanei vulnerabile. În aceste circumstanțe, persoana care depune cererea (cu excepția persoanei vulnerabile) reprezintă un fel de ”*petiționar procesual*”, care acționează în interesele altei persoane, fără al fi titular a drepturilor subiective încălcate.

Totodată, nu putem atribui petiționarii prevăzuți la art. 94 alin.(1) lit. b)-f) al Codului civil, la participanții stabiliți de art. 73 al CPC. Norma legală de la art. 73 CPC stabilește condiții speciale, și anume, ca dreptul respectivelor persoane să acționeze în instanța de judecată în interesele altei persoane să fie prevăzut de lege, precum și să acționeze:

- a) în apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor la cererea expresă a acestora;
- b) în apărarea drepturilor și intereselor legitime ale unui cerc nedeterminat de persoane;
- c) în apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor în privința cărora este instituită o măsură de ocrotire judiciară, indiferent de existența unei cereri din partea acesteia²²⁰.

Dacă este să analizăm petiționarul în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, constatăm că acesta nu întrunește toate condițiile stabilite de art. 73 alin. (1) CPC. Într-adevăr, dreptul petiționarului în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare de a acționa în judecată este stabilit de lege, însă adresarea nu se face la cererea expresă a persoanei vulnerabile și nici în interesul unui cerc nedeterminat de persoane. În ce privește a treia variantă expusă *supra*, observăm că aceasta se referă la apărarea drepturilor și intereselor persoanei în privința căreia deja a fost instituită măsura de ocrotire judiciară.

Cu toate acestea dacă este să analizăm sub aspect moral, constatăm că petiționarul totuși are un interes în intentarea cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, și anume ”*interesul de ocrotire a persoanei vulnerabile*”. Pentru unii petiționari (soț, rude) acest interes moral se reflectă și în normele juridice, în special în dreptul familiei, care

²²⁰ BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. p. 232. ISBN:978-9975-173-07-0

prevede că *relațiile familiale sânt reglementate în conformitate cu următoarele principii: monogamie, căsătorie liber consimțită între bărbat și femeie, egalitate în drepturi a soților în familie, **sprijin reciproc moral și material**, fidelitate conjugală, prioritate a educației copilului în familie, **manifestare a grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor minori și ale celor inapți de muncă ai familiei**, soluționare, pe cale amiabilă, a tuturor problemelor vieții familiale, inadmisibilitate a amestecului deliberat în relațiile familiale, liber acces la apărarea, pe cale judecătorească, a drepturilor și intereselor legitime ale membrilor familiei*²²¹. Așadar, observăm că unii petiționari, cum ar fi soțul, copiii sau rudele, își pot justifica un interes prin prisma principiilor fundamentale ale dreptului familiei, și anume manifestarea de sprijin și grijă față de membrul familiei care este în situație vulnerabilă.

Din cele menționate constatăm că petiționarul, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, are un statut juridic special diferit de cel al reclamantului în acțiunile contencioase și a petiționarului din cadrul celorlalte cauze examinate în ordinea procedurii speciale. Acest statut special este dictat de garanțiile și exigențele stabilite atât de art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, cât și de legislația națională, care acordă o protecție specială pentru persoana vulnerabilă.

Dacă este să analizăm lista persoanelor care sunt în drept să înainteze cerere de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, sub aspect de drept comparat este de menționat că în unele state, cum ar fi România²²² și Franța²²³, procurorul este investit cu dreptul de a depune o astfel de cerere. În Franța persoanele terțe pot sesiza procurorul despre existența necesității de ocrotire a persoanei vulnerabile, procurorul fiind obligat să efectueze o anchetă în acest sens, pentru a strânge informații, iar în cazul în care se adevărește necesitatea ocrotirii persoanei, procurorul depune în instanță cererea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare²²⁴. Mai mult ca atât, legislația respectivelor state²²⁵ prevede că după intentarea procesului privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciare, de către alte persoane decât procurorul, instanța de

²²¹ Codul familiei a Republicii Moldova. Art. 2 alin. (2). Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 din 26.04.2021

²²² Noul Cod civil al României. Coroborarea art. 165 și 111 lit. d). [online] [cit. 24.12.2025] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109884>

²²³ Codul civil al Republicii Franceze. Art. 430. [online] [cit. 24.12.2025] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117881/#LEGISCTA000006117881.

²²⁴ PÉCAUT-RIVOLIER L. - *Protéger un majeur vulnérable*. Paris: Edition Dalloz 2010 p. 84. ISBN: 978-2-247-08670-2

²²⁵ Noul cod de procedură civilă al României. Art. 938 alin. (1). [online] [cit. 24.12.2025] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/public/detaliiidocument/140271> ; Codul de procedură civilă a Republicii Franceze. Art. 1218-1. [online] [cit. 24.12.2025] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006135955/#LEGISCTA000020031193

judecată din oficiu atrage procurorul.

După cum putem vedea, legiuitorul francez și cel român stabilește în sarcina procurorului competențe de control în domeniul măsurilor de ocrotire judiciare. Dacă este să analizăm în mod comparativ, procurorul în cauzele privind măsurile de ocrotire potrivit legislației franceze și române, este similar autorității tutelare potrivit legislației Republicii Moldova.

În literatura de specialitate română, E. F. Popescu a invocat necesitatea de a fi *”scoase respectivele cauze de sub ”tutela” parchetului, care fie este asaltat de alte proceduri, fie tratează atare obligații cu mai mică atenție, în favoarea cauzelor penale”*²²⁶.

În ce ne privește, considerăm inoportun atribuirea competențelor pentru procuror în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Specializarea și domeniul de activitate a procurorului este domeniul penal al sistemului de drept. Prin urmare, constatăm că cauzele privind măsurile de ocrotire depășesc domeniul de specializare a procurorului, ceea ce poate duce la o abordare superficială a cauzelor nominalizate din partea procurorului. Aici îi dăm dreptate lui E.F. Popescu, care invocă că parchetul tratează competențele sale în domeniul măsurilor de ocrotire cu o mai mică atenție, ori domeniul său de specialitate se referă la contracararea activității infracționale.

Prin urmare, considerăm că modelul Republicii Moldova, de instituire a unui organ ca autoritatea tutelară, cu competențe de control în domeniul, este mult mai eficient decât stabilirea acestor competențe în sarcina procurorului. Autoritatea tutelară făcând parte din autoritățile administrației publice locale și fiind specializate în protecția copiilor și persoanelor care au nevoie de ocrotire, cunosc cel mai bine situația persoanelor vulnerabile din raza sa teritorială. Prin urmare, autoritatea tutelară poate interveni mai rapid și mai eficient pentru a ocroti persoana, inclusiv să întreprindă acțiuni pentru a stabili starea și necesitățile persoanei vulnerabile.

II. Persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară: Respectiva persoană este protagonistul acestui tip de proces civil, or, întregul proces se va desfășura în privința sa și a intereselor sale. Anume interesele acestei persoane, ci nu a petiționarului, contează pentru examinarea cauzei.

Legislația procesual civilă denumesc persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară - *persoană fizică*²²⁷. Considerăm că o astfel de denumire este una confuză și nepotrivită pentru acest participant. Acest raționament se bazează pe faptul că termenul de „persoană fizică”, este deja reglementat de legislația în vigoare, și anume

²²⁶ POPESCU, E. F. *Controverse în materia de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr. 140/2022*. În Revista Dreptul nr. 11 din 2022. p.87 ISSN 1018-0435

²²⁷ Codul de procedură civilă. Publicat în Monitorul Oficial nr. 285-294, din 03.08.2018. art. 302 alin. (2) lit. a).

de art. 23 al Codului civil, care stabilește că *persoană fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile*. Observăm că noțiunea legală a „persoanei fizice,, este o noțiune generală care se referă la toți oamenii ca titulari de drepturi și obligații civile. Însă nu în privința tuturor persoanelor fizice poate fi instituită măsura de ocrotire judiciară, deoarece art. 65 alin. (1) Cod civil condiționează că pot fi instituite măsurile de ocrotire doar în privința persoanelor fizice, care a atins majoratul sau care a dobândit capacitate deplină de exercițiu pe altă cale legală și care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința. Prin urmare, folosirea în cadrul procedurii civile a termenului de „persoană fizică” pentru a denumi persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară, creează confuzie. Mai mult ca atât, petiționarul (cu excepția autorității tutelare) tot este o persoană fizică, acest fapt mărin­d confuzia.

Dacă este să privim sub aspect de drept comparat, persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare este denumită diferit. Astfel, în legislația României se numește *”persoana a cărei ocrotire se cere”*, în Codul de procedură civilă a Franței această persoană este denumită *”personne à protéger,,* (persoană de protejat sau persoană care trebuie de protejat), în Danemarca această persoană este denumită *„den pågældende”* (persoană în cauză), etc. O modalitate inedită de denumire a persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară este stabilit în Anglia și Wales de Mental Capacity Act 2005, și anume aceste persoane sunt denumite *”P,,*

În ce ne privește considerăm că ar fi mai corect folosirea termenului **„persoană vulnerabilă”** pentru denumirea persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară, decât „persoană fizică” sau „*persoana în privința căreia se solicită instituirea/reînnoirea/revocarea măsurii de ocrotire judiciare*”. În ce privește termenul de „persoană fizică”, am demonstrat *supra* că acesta creează confuzie. La rândul său, denumirea respectivului participant ca „*persoana în privința căreia se solicită instituirea/reînnoirea/revocarea măsurii de ocrotire judiciare*”, reprezintă o sintagmă vastă și anevoioasă, care îngreunează textul legal.

Totodată, sintagma **„persoană vulnerabilă”** caracterizează cel mai bine persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciară. Vulnerabil este cel care se află într-un eventual risc, eventual pericol. Pentru a putea institui măsură de ocrotire judiciară, nu este suficient doar ca persoana să nu-și poată conștientiza pe deplin acțiunile sale sau să nu-și poată exprima voința. Din prevederile art. 92 alin. (1) al Codului civil rezultă că instituirea măsurii de ocrotire judiciare trebuie să fie necesară, pentru a înlătura riscurile

și eventualul pericol atât de ordin personal, cât și patrimonial, și ca aceste eventuale riscuri și pericole, să nu fie posibil de înlăturat prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective. În principiu, acesta și este scopul măsurilor de ocrotire judiciare, de a se înlătura riscurile și pericolele legate de imposibilitatea de conștientizare deplină a acțiunilor sau imposibilitatea persoanei de a-și exprima voința. Așadar, concluzionăm că persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciară, este o persoană care se află într-o stare de risc, de pericol, deci este o persoană vulnerabilă.

Din cele menționate, constatăm că sintagma „*persoană vulnerabilă*” caracterizează cel mai bine persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciară. În acest sens, cu titlu de *lege ferenda*, propunem substituirea sintagmei „*persoană fizică*” din toate articolele Capitolului XXVIII al Titlului II al CPC cu sintagma „*persoană vulnerabilă*”.

Din aceste motive în prezenta lucrare folosim sintagma „*persoană vulnerabilă*” pentru a denumi persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciară.

Pe lângă drepturile generale stabilite de art. 56 alin. (1) CPC și drepturile comune specifice doar procedurii privind măsurile de ocrotire expuse *supra*, persoana vulnerabilă dispune și de drepturi speciale, stabilite de Capitolul XXVIII al Titlului II al CPC. Așadar, persoana vulnerabilă este în drept să solicite desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. De asemenea, un drept specific doar persoanei vulnerabile în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciară este dreptul persoanei vulnerabile de a fi însoțită la audiere de altă persoană pe care a ales-o și care nu are calitatea de reprezentant în proces.

Calitatea procesuală a persoanei vulnerabile este apropiată cel mai tare de calitatea procesuală a pârâtului. Ori similar pârâtului, cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, de regulă²²⁸ se depune împotriva persoanei vulnerabile. La fel, ca și în cazul pârâtului cererea este înaintată pentru limitarea drepturilor persoanei.

Cu toate acestea, constatăm că persoana vulnerabilă nu dispune de drepturile specifice pârâtului stabilite de art. 60 alin. (2) CPC, și anume de dreptul de a recunoaște acțiunea sau de a încheia tranzacție de împăcare. În ce privește dreptul de recunoaștere a cererii, persoana vulnerabilă poate săvârși această acțiune procesuală, însă aceasta nu va produce același efect ca în

²²⁸ Sigur cu excepția cazului când cererea este depusă de însăși persoana vulnerabilă.

cadru al cauzelor examinate în ordinea procedurii în acțiune civilă, și anume pronunțarea unei hotărâri de admitere a cererii. Chiar dacă persoana vulnerabilă va recunoaște cererea instanța de judecată trebuie să examineze în continuare cauza și să cerceteze toate probele prezente la dosar, inclusiv să colecteze probe noi. Acest fapt rezultă direct din obligația instanței judecătorești stabilite atât de art. 92 alin. (2) al Codului civil, cât și de art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, de a aplica o măsură individualizată și proporțională situației în care se află persoana și să aplice opțiunea cea mai restrictivă. În literatura de specialitate, această obligație a instanței de judecată este tratată ca un aspect al principiului interesului superior al persoanei vulnerabile²²⁹. Prin urmare, constatăm că interesul superior al persoanei vulnerabile obligă instanța să examineze deplin cauza, chiar și atunci când persoana vulnerabilă recunoaște cererea. Astfel, recunoașterea de către persoana vulnerabilă a cererii va fi apreciată de instanța de judecată ca expunere a dorințelor persoane vulnerabile, în sensul art. 308 alin. (5) CPC.

În acest sens, fiind aplicabil art. 60 alin. (5) al Codului civil, asupra căruia ne-am expus cu ocazia examinării chestiunii ce ține de renunțarea petiționarului la cerere. Prin urmare, instanța de judecată făcând uz de ”dreptul său discreționar”, trebuie să nu admită recunoașterea cererii de către persoana vulnerabilă și să continue examinarea cauzei.

Iar în ce privește încheierea tranzacției de împăcare, art. 1918 alin. (1) Cod civil, prevede că *nu se poate face tranzacție cu privire la capacitatea persoanei sau la alte chestiuni care interesează ordinea publică*. Prin urmare, legea expres stabilește interdicția încheierii tranzacției de împăcare cu privire la capacitatea juridică a persoanelor.

Totodată, observăm că legiuitorul a stabilit posibilitatea limitării persoanei vulnerabile de a accesa materialele dosarului. Astfel la art. 308⁴ alin. (2) CPC, legiuitorul a stabilit că *dacă cererea de consultare a dosarului este depusă de persoana fizică, instanța de judecată poate, prin încheiere motivată comunicată acesteia, să excludă unul sau mai multe acte din dosar dacă acestea ar putea cauza un prejudiciu moral grav*. Această normă este o transpunere directă a art. 1222-1 din Codului de procedură civilă a Republicii Franceze²³⁰.

Din norma prenotată rezultă că instanța de judecată poate limita total sau parțial accesul persoanei vulnerabile la materialele dosarului, și că această limitare se face prin încheiere motivată. Considerăm că limitarea accesului pentru persoana vulnerabilă, chiar și parțială, la materialele

²²⁹ ARIBISALA, O. *Best interests provisions in the UK Mental Capacity Act 2005*. În *The Psychiatrist* (2012). Pag. 459. ISSN: 1758-3209. [online] [cit 27.12.2025] Disponibil:

<https://www.cambridge.org/core/journals/the-psychiatrist/article/best-interests-provisions-in-the-uk-mental-capacity-act-2005/2E96362DBDF4DFD5EBAF4F23AE625A5A>

²³⁰ Codul de procedură civilă al Republicii Franceze. [online] [cit 22.06.2026] Disponibil:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006149757/#LEGISCTA000038810539

dosarului, reprezintă o măsură excepțională iar judecătorul este obligat să o aplice doar în situațiile când există certitudinea că consultarea materialelor dosarului îi va cauza persoanei vulnerabile un prejudiciu moral grav și-i va înrăutăți starea psihologică.

Dacă este să analizăm mai aprofundat acest aspect, constatăm că într-adevăr în situații excepționale, în dependență de boala și de starea psihică a persoanei vulnerabile, unele informații ce se află în dosar îi pot provoca prejudicii morale, chiar și să înrăutățească starea psihică a acestuia. Spre exemplu dacă persoana vulnerabilă nu cunoaște întreaga gravitate a bolii de care suferă, aflarea acestei informații îi poate crea depresie sau alte tulburări psihice. În acest sens, este oportun și recomandabil ca instanța de judecată, înainte să decidă limitarea sau acordarea accesului la materialele dosarului să afle opinia medicului care tratează persoana vulnerabilă.

Totodată, dorim să accentuăm că limitarea accesului la materialele dosarului pentru persoana vulnerabilă este o măsură excepțională, și instanța de judecată înainte să o dispună trebuie să se asigure, înafara oricărui dubiu, că informațiile ce se conțin în materialele dosarului îi va provoca prejudicii stării de sănătate psihică a persoanei vulnerabile. Ori dreptul de a face cunoștință cu cauza în care este vizat este unul dintre aspectele primordiale ale dreptului la un proces echitabil.

Instanța de judecată este obligată, în încheierea judecătorească prin care refuză persoanei vulnerabile accesul la materialele dosarului, să indice argumentele care justifică necesitatea absolută de a limita accesul persoanei vulnerabile materialele dosarului.

Chiar dacă persoanei vulnerabile i se poate limita accesul la materiale dosarului, avocatul acesteia are dreptul să studieze și să facă copii de pe toate materialele cauzei. Cu toate acestea, în cazul în care există o încheiere prin care persoanei vulnerabile i s-a limitat accesul la materialele dosarului, avocatului i se interzice să transmită sau să-i prezinte persoanei vulnerabile copii sau extrase de pe actele în privința cărora s-a dispus limitarea accesului.

Concluzionând, constatăm că persoana vulnerabilă este ”protagonistul” cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, cauza examinându-se în interesului superior al acesteia.

III. Persoanele indicate la art. 94 Cod civil (persoanele interesate). Această categorie de participanți a procesului civil în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, este cel mai defectuos reglementată de legislația procesual civilă. Pe de o parte, legislația procesual civilă le acordă drepturi specifice participanților la proces (dreptul de a participa la ședință, dreptul de a face cunoștință cu materialele dosarului, etc), iar pe de altă parte nu prevede nici statutul juridic procesual al acestora și nici modalitatea de antrenare în proces. Prin antrenare în judecarea pricinii, în sensul prezentei publicații, înțelegem acordarea persoanei a unui

statut procesual de participant la proces²³¹.

Legiuitorul evidențiază acești participanți prin sintagma ”*persoanele enumerate la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil*”. În prim rând, trebuie de remarcat faptul că, trimiterea la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil este depășită, respectiva normă a fost aplicabilă începând cu data 02.06.2017 (odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 66 din 13.04.2017) până la data de 01.03.2019, când în urma adoptării Legii 133/2018 Codul civil a fost republicat. Cu toate că legiuitorul a întreprins acțiuni legislative de a transpune prevederile Codului civil într-o redacție nouă, aceste modificări n-au fost întreprinse și în Codul de procedură civilă. Așadar, în urma republicării art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil în vigoare până la republicare, îi corespund prevederile art. 94 alin. (1) Cod civil. Deci, considerăm că legiuitorul trebuie să vină cu modificările de rigoare la Codul de Procedură Civilă, pentru a ajusta trimiterile la Codul Civil, cu cele în vigoare.

În continuare, pentru corectitudinea textului și concordanța acestuia cu legislația în vigoare, sintagma ”*persoanele enumerate la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil*” o vom înlocui cu sintagma ”*persoanele enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil*”.

Revenind la statutul procesual al acestor persoane, constatăm că legislația procesuală nu este clară în această direcție. Pe de o parte CPC la art. 307 alin. (1) lit. d), prevede că cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să cuprindă *date cu privire la persoanele care fac parte din anturajul persoanei fizice, enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil*. Tot în acest sens, legislația procesuală prevede în mod expres pentru aceștia, un șir de drepturi specifice pentru participanții la proces, și anume: *dreptul de a participa la audierea persoanei vulnerabile (art. 308 alin. (3) CPC); dreptul de a fi audiat (art. 308² alin. (1) CPC); dreptul de a consulta materialele dosarului (art. 308⁴ alin. (1) CPC); dreptul de a depune apel împotriva hotărârii judecătorești (art. 308¹³ alin. (1) CPC)*.

Cu toate acestea, pe de altă parte legislația procesual civilă se limitează doar la indicarea drepturilor acestor persoane, fără a stabili în care categorie de participanți se încadrează acestea. Mai mult ca atât, legislația procesual civilă nu prevede nici modalitatea de atragere în proces a acestora, se atrag la faza intentării prin indicarea acestora în calitate de participant în cerere sau se atrag de către instanța de judecată la faza de pregătire a cauzei pentru dezbaterile judiciare. Totodată, din textul legii nu este clar dacă respectivele persoane sunt participanți la proces sau nu, și dacă pe lângă drepturile enumerate supra au și celelalte drepturi stabilite participanților la acestui tip de cauze, și anume: *drepturile prevăzute la art. 56 alin. (1) CPC; dreptul de a solicita efectuarea expertizei psihiatrice în privința persoanei vulnerabile (art. 304 alin. (1) CPC; dreptul*

²³¹MUNTEANU, A. *Apărarea judiciară a drepturilor persoanelor neantrenate în judecarea pricinii*. În: Revista Națională de Drept nr.10 din2007 p.68. ISSN: 1811-0770

de a solicita efectuarea anchetei sociale (art. 308³ CPC); etc.

În ce ne privește, considerăm că persoanele enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil, alții decât petiționarul, sunt participanți la proces, ori aceștia dispun de drepturi specifice doar participanților. Totodată, suntem de părerea că respectivele persoane au calitatea de „*persoană interesată*„.

Din examinarea sistemică a legislației procesual civile constatăm că în cadrul a două proceduri sunt stabiliți astfel de participanți ca „*persoane interesate*„. Astfel, art. 55 CPC prevede în calitate de participanți ai procesului civil, *persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și în cauzele cu procedură specială*.

Legislația procesual civilă nu prevede o definiție a persoanelor interesate în calitate de participant a cauzelor examinate în ordinea Procedurii speciale. La rândul său, în literatura de specialitate s-a afirmat că sunt mai multe categorii de persoane interesate. V. Crețu²³² este de părerea că sunt trei categorii de persoane interesate, și anume:

- a) autoritățile publice, organizațiile și persoanele fizice prevăzute la art. 73 CPC;
- b) autoritățile publice conform art. 74 CPC;
- c) persoanele interesate care intervin după intentarea procesului.

Considerăm că, doar persoanele din cea de-a treia categorie, enunțată mai sus, reprezintă persoana interesată ca participant la cauzele examinate în ordinea procedurii speciale.

Pe bună dreptate, în literatura de specialitate s-a afirmat că sensul participării persoanelor interesate în procesul civil în cauzele procedurii speciale constă în aceea, că hotărârea judecătorească poate aduce atingeri intereselor sale ocrotite de lege, drepturilor și obligațiilor²³³. Prin urmare, o particularitate esențială a persoanei interesate este că hotărârea judecătorească emisă în această cauză poate să-i aducă atingeri drepturilor, obligațiilor și intereselor legitime. Deci participanții prevăzuți la art. 73 și autoritățile publice conform art. 74 nu reprezintă persoane interesate în cauzele cu procedură specială deoarece drepturile, obligațiile și interesele legitime ale acestora nu pot fi afectate în nici un fel prin hotărârea judecătorească emisă în ordinea procedurii speciale.

Mai mult ca atât, legiuitorul prin Legea nr. 191 din 23.09.2016 a modificat CPC, stabilind că autoritățile publice conform art. 74 CPC sunt o categorie aparte de participanți a cauzelor judecate în ordinea procedurii speciale. Prin urmare, autoritățile publice ce intervin în proces

²³² КРЕЦУ, В. *Сущность особого производства и его признаки*. În: Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Științe juridice, Nr. 8 2005 p. 258 ISBN: 9975-70-292-9

²³³ POALELUNGI, M., CREȚU, V. et. al. *Manualul judecătorului la examinarea pricinilor civile*. Chișinău: Cartier juridic. 2006. p.72 ISBN: 978-9975-79-412-1

conform art. 74 CPC, reprezintă o categorie aparte de participanți a cauzelor examinate în ordinea procedurii speciale și nicidecum nu pot fi atribuite la persoanele interesate .

Prin urmare, persoanele interesate în cauzele judecate în ordinea Procedurii speciale sunt acele persoane care intervin în proces după intentarea acestuia și a căror drepturi și obligații pot fi afectate de hotărârea judecătorească pe cauza dată. Aceste persoane pot interveni în proces din propria inițiativă (înaintând o cerere în instanța care judecă cauza), din inițiativa instanței de judecată sau a altui participant (spre exemplu la cererea petiționarului sau a altei persoane interesate care deja este atrasă în proces).

Un alt izvor, care stabilește cercul de persoane persoanelor interesate, este Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 07.07.08 privind practica judiciară cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică și declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată, care prevede că în dependență de scopul pentru care este necesară constatarea faptului care are valoare juridică, la persoanele interesate pot fi, în special, atribuite:

- a) persoanele (cetățeni, organizații), drepturile cărora pot fi afectate în legătură cu constatarea unui fapt;
- b) organele și instanțele în care petiționarul are intenție să folosească hotărârea instanței judecătorești despre constatarea unui fapt²³⁴.

Din cele enunțate rezultă că ***persoana interesată în cauzele cu procedură specială, este acea persoană fizică sau juridică a cărei drepturi, obligații și interese ocrotite de lege pot fi afectate de hotărârea judecătorească adoptată pe cauza dată***²³⁵.

În ce privește cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, art. 278³ alin. (2) CPC prevede că *în calitate de persoane interesate pot fi atrase în proces oricare dintre instituțiile abilitate prin lege cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, în funcție de circumstanțele individuale ale cazului*. Astfel, observăm că ”persoanele interesate” în cadrul procedurii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie diferă de cele din cadrul Procedurii speciale. Ori în cazul procedurii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, actul judecătoresc de dispoziție nu influențează drepturile și interesele ocrotite de lege a persoanelor interesate. Persoane interesate în aceste proceduri sunt instituțiile terțe, care, fiind investite de lege, vin să prevină și să combată

²³⁴ HOTĂRÂREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA Privind practica judiciară cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică și declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată nr. 4 din 07.07.08 Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2009, nr.4-5. Pct. 3. [online] [citată 10.01.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=285.

²³⁵ BRÎNZĂ, D. – *Constatarea faptelor care au valoare juridică*. În rezumatele tezelor de master anii de studii 2018-2020. CEP USM. Chișinău 2020. p. 271. ISBN: 978-9975-152-02-2

violența în familie. Instituțiile nominalizate, intervin în proces nu pentru ca să-și apere drepturile și interesele ocrotite de lege, ci pentru apărarea drepturilor și intereselor ocrotite de lege a victimei violenței în familie.

Din cele menționate constatăm că, cu toate că legiuitorul folosește aceeași denumire pentru participanți, în cauzele cu procedură specială și în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, și anume „persoană interesată,, statutul juridic, *i.e.* întinderea drepturilor și obligațiilor, efectele actului judecătoresc de dispoziție asupra drepturilor și intereselor ocrotite de lege, cât și cercul de persoane diferă.

Totodată, revenind la subiectul lucrării, constatăm că nu putem atribui persoanele indicate la art. 94 Cod civil la persoanele interesate specifice cauzelor examinate în ordinea procedurii speciale. Raționamentul dat se bazează în prim rând pe faptul că Procedura privind măsurile de ocrotire nu-și are locul în cadrul Procedurii Speciale, după cum am demonstrat în subcapitolul 2.2. al prezentei lucrări. De asemenea, constatăm că aceste persoane nu se încadrează în categoria persoanelor interesate specifice Procedurii Speciale și sub aspect statutar. Persoanelor indicate la art. 94 Cod civil, nu li se afectează nici un drept sau interes ocrotit de lege prin hotărârea judecătorească adoptată în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În respectivul tip de cauze, prin hotărârea judecătorească pot fi afectate doar drepturile și interesele ocrotite de lege a persoanei vulnerabile.

La fel, nu putem atribui persoanele indicate la art. 94 Cod civil la persoanele interesate specifice cauzelor privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, ori acesta este cu totul altă procedură. Cu toate acestea, observăm o similitudine dintre persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și persoanele interesate indicate la art. 94 Cod civil, și anume că ambele intervin în proces pentru protecția drepturilor și intereselor unor alte persoane.

Din cele menționate, considerăm că persoanele indicate la art. 94 Cod civil sunt participanți ai procesului civil în cauzele privind măsurile de ocrotire, având calitate de „*persoană interesată*,, Statutul procesual al persoanei interesate în cauzele privind măsurile de ocrotire diferă de cel al persoanele interesate din cadrul cauzelor privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și a cauzelor examinate în ordinea procedurii speciale.

Din aceste considerente, venim cu propunerea de *lege ferenda* de a modifica art. 55 al CPC, după cum urmează ”*Se consideră participanți la proces: părțile, intervenienții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art.7 alin.(2), art.73 și 74, sânt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte*

persoane, precum și persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, în cauzele privind măsurile de ocrotire și în cauzele cu procedură specială”.

Referindu-ne la statutul procesual al persoanelor indicate la art. 94 Cod civil, în calitate de persoane interesate, considerăm că acestea pot interveni în proces la cererea uneia dintre părți, inclusiv prin cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, fie prin referința înaintată de persoana vulnerabilă sau din propria inițiativă (înaintând o cerere în instanța care judecă cauza). Totodată, instanța de judecată poate din oficiu să atragă în proces persoanele interesate. Chestiunea cu privire la atragerea persoanelor interesate în proces se soluționează la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare.

Aici dorim să evidențiem faptul că termenul ”persoană interesată” nu trebuie să inducă ideea că respectivii participanți au un interes personal în acest tip de cauze. Interesul acestora este nu unul personal, ci interesul de a ocroti persoana vulnerabilă și de a institui în privința acesteia o măsură de ocrotire proporțională cu starea sa și în concordanță cu dorințele și sentimentele acesteia. Acest interes a persoanelor interesate de a ocroti persoana vulnerabilă, poate fi atât unul legal, cât și unul moral. Spre exemplu, interesul autorității tutelare a ocrotire a persoanei vulnerabile, rezultă din atribuțiile sale stabilite de lege de a exercita controlul asupra ocrotirii persoanelor vulnerabile. La fel, după cum ne-am expus supra soțul, rudele în temeiul art. 2 alin. (2) al Codului familiei, au obligație deci și un interes legal de a manifesta grijă și de a ocroti persoana vulnerabilă.

Aceasta în principiu și face diferența dintre „persoanele interesate,, în cadrul Procedurii de instituire, reînnoire, și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și ”persoana interesată,, în cadrul Procedurii Speciale. Dacă în cadrul Procedurii speciale persoanei interesate îi poate fi afectat un interes sau drept personal, în cadrul Procedurii privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, persoana interesată nu are un interes personal și nici un alt drept personal nu-i poate fi afectat, există doar interesul superior al persoanei vulnerabile.

Importanța atragerii persoanelor indicate la art. 94 Cod civil, rezultă din necesitatea examinării complete și obiective a cauzei și identificării dorințelor persoanei vulnerabile, pentru a fi instituită o măsură de ocrotire proporțională cu starea persoanei și în concordanță cu dorințele și sentimentele persoanei vulnerabile. Dat fiind faptul că persoanele indicate la art. 94 Cod civil (cu excepția autorității tutelare) fac parte din anturajul persoanei vulnerabile, aceștia cunosc cel mai bine dorințele și sentimentele persoanei vulnerabile și dacă persoana vulnerabilă este sau nu ocrotită suficient prin alte instrumente legale decât măsurile de ocrotire judiciare. La fel, importanța atragerii persoanelor interesate în proces este dictată de posibilitatea constituirii

consiliului de familie, care va permite exercitarea unei ocrotiri mai eficiente față de persoana ocrotită.

Referitor la întinderea drepturilor și obligațiilor persoanelor interesate, constatăm că de vreme ce aceste persoane sunt participanți la procesul civil, aceștia dispun de toate drepturile stabilite participanților la respectivul tip de cauze, și anume: *drepturile prevăzute la art. 56 alin. (1) CPC; dreptul de a solicita efectuarea expertizei psihiatrice în privința persoanei vulnerabile (art. 304 alin. (1) CPC; dreptul de a solicita efectuarea anchetei sociale (art. 308³ CPC); etc.* Mai mult ca atât, dat fiind faptul că persoanele interesate, indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, dețin dreptul de a depune cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, considerăm că acestea au aceleași drepturi ca și petiționarul. Ori singura diferență dintre petiționar și persoanele interesate, indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, este faptul că petiționarul a intentat procesul. Astfel, considerăm că persoanele interesate, indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, sunt în drept să solicite instanței de judecată instituirea unei anumite măsuri de ocrotire judiciare, alta decât cea propusă de petiționar, precum și să facă propuneri de persoane care să fie numite în calitate de tutore/curator/ocrotitor provizoriu sau să instituie consiliul de familie.

3.3 Particularitățile realizării etapelor și fazelor procesului civil la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

Întreaga activitate procesuală a instanțelor de judecată și a participanților la proces se împart în etape procesuale, care, la rândul lor, se divizează în faze procesuale. Rațiunea divizării procesului civil în părți componente rezultă din faptul că desfășurarea acestuia, în cauza concretă are loc prin exercitarea unor acte procesuale succesive, iar actele ulterioare depind de corectitudinea celor anterioare²³⁶.

La nivel național cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pot trece prin 4 etape: *1) examinarea și soluționarea cauzei în fond; 2) examinarea și soluționarea cauzei în apel; 3) examinarea și soluționarea cauzei în recurs 4) examinarea revizuirii.* Spre deosebire de alte cauze civile, pentru cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare nu este specifică executarea silită.

Examinarea în fond a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, trece obligatoriu prin următoarele faze: *1) Intentarea procesului; 2) Pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare; 3) Dezbaterile judiciare: a) partea pregătitoare, b) judecarea în fond,*

²³⁶ BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. p. 138. ISBN:978-9975-173-07-0

c) pledoariile și replicile, d) adoptarea și pronunțarea deciziei judecătorești.

În prezenta secțiune ne propunem să analizăm particularitățile fazelor de soluționare în fond a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, precum și particularitățile examinării și soluționării căilor de atac în respectivele cauze civile.

3.3.1. Intentarea procesului civil în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

Procesul civil în mod inevitabil se declanșează prin producerea fazei de intentare, care constă din acțiuni procesuale întreprinse de către justițiabil și de către judecător în scopul accederii efective la justiție²³⁷.

Faza intentării procesului civil în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ca și în celelalte tipuri de cauze (cu excepția procedurii în ordonanță), constă din două acțiuni procesuale corelative:

1. Sesizarea instanței judecătorești prin depunerea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare;
2. Reacția instanței judecătorești prin emiterea unei încheieri în conformitate cu art. 168, 169, 170 sau 171 CPC.

Aceste două acțiuni procesuale au un caracter inseparabil, ambele fiind necesare pentru intentarea procesului civil de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. De aceea, se poate cu certitudine de afirmat că procesul civil în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este intentat de către judecător la cererea petiționarului.

Sesizarea instanței de judecată: Sesizarea instanței de judecată în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se efectuează prin depunerea cererii în instanța de judecată competentă. Cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare reprezintă forma de realizare a acordului de voință a petiționarului, care este titularul dreptului de a iniția procedura de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

În acest sens, cugetând asupra naturii cererii de instituire a măsurii de ocrotire, E.F. Popescu indică că *„norma juridica ar justifică natura juridică de cerere a actului de sesizare a instanței aferent procedurii de instituire a consilierii judiciare sau a tutelei speciale, din reglementările aferente art. 165 C. civ. ("Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale poate fi cerută de cel care necesită ocrotire, de soțul sau de rudele acestuia, de afini, de persoana*

²³⁷ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 16. ISBN: 978-9975-4072-2-9

care locuiește cu el, precum și de celelalte persoane, organe, instituții sau autorități prevăzute la art. 111, care este aplicabil în mod corespunzător") coroborat cu art. 111 C. civ., rezultă că atare act, în esența sa, nu are natura juridică a unei cereri, ci el este și trebuie să fie o sesizare, deoarece el instituie o veritabilă obligație, care nu este lăsată la latitudinea reclamantului, ca în procedura de drept comun, fundamentată pe principiul disponibilității, unde autorul cererii exercită un drept de a sesiza instanța, nu o obligație”²³⁸. Nu putem fi întru totul de acord cu această afirmație, considerăm că cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare are un caracter polivalent. Ori pe de o parte petiționarul prin acest act solicită instanței de judecată să fie instituită măsura, iar pe de altă parte sesizează instanța de judecată despre necesitatea ocrotirii persoanei.

Cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ca și orice sesizare a instanței, trebuie să întrunească cerințele și exigențele stabilite de lege. Cerințele speciale de formă și conținut a cererii sunt stabilite la art. 307 CPC.

În literatura de specialitate²³⁹ unii autori sunt de părerea că cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să conțină doar cerințele stabilite de art. 307 CPC. În ce ne privește, ne alăturăm opiniei lui V. Crețu²⁴⁰, potrivit căreia cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să corespundă și prevederilor art. 166 și 167 CPC, sigur, cu luarea în considerație a specificului respectivului tip de cauze. Aplicarea art. 166 și 167 CPC față de cauzele, date este dictat de faptul că prevederile art. 307 CPC nu prevede întreg spectru de cerințe necesare, cum ar fi: instanța căreia îi este adresată cererea, datele de identitate a reclamantului, etc. Astfel, în urma aplicării art. 280 alin. (1) CPC, constatăm că cerințele de formă și conținut a cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt stabilite de art. 307 CPC coroborat cu art. 166 și 167 CPC.

Așadar, din interpretarea sistematică a prevederilor art. 166 și 307 CPC, constatăm că în cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să se indice:

a) Instanța căreia îi este adresată (lit. a) alin. (2) al art. 166 CPC): Petiționarul, în cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, trebuie să indice instanța căreia îi este adresată cererea. Această cerință, mai mult formală, stabilește cărei instanțe

²³⁸ POPESCU, E. F. *Controverse în materia de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr. 140/2022*. În Revista Dreptul nr. 11 din 2022. p.86 ISSN 1018-0435

²³⁹ POTÎNGA, D. *Conținutul cererilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul "Conferinței tehnico - științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor UTM" 23-25 martie 2021. p. 101 ISBN: 978-9975-45-701-9; PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. P. 440-442. ISBN: 978-9975-3298-2-8

²⁴⁰ КРЕТЦУ, В. – *Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2009. p. 69. ISSN 1857-2405

de judecată îi este destinată cererea.

b) Datele de identificare a petiționarului, a reprezentantului acestuia și a persoanei vulnerabile (lit. b) și b¹) alin. (2) al art. 166 CPC, lit. a) alin.(1) al art. 307 CPC): Petiționarul și persoana vulnerabilă reprezintă părțile în cadrul procesului de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, prin urmare datele de identificare a acestora sunt de o importanță incontestabilă, fără enunțarea și identificarea părților însăși exercitarea procesului civile este de neconceput²⁴¹.

Datele de identitate ale petiționarului și a persoanei vulnerabile trebuie să conțină numele, prenumele, domiciliul și, după caz, dacă deține numărul de telefon și e-mailul. Acest element al cererii permite instanței de judecată înștiințarea și citarea corespunzătoare a părților la proces. Totodată, necesitatea de a indica domiciliul persoanei vulnerabile este importantă și pentru determinarea competenței jurisdicțional teritoriale a instanței judecătorești.

În cazul în care petiționarul în proces este reprezentat, cererea trebuie să conțină datele de identificare a reprezentantului, inclusiv adresa electronică înregistrată în Programul integrat de gestionare a dosarelor (PIGD). Această cerință vine cu scopul să faciliteze procesul de citare și înștiințare corespunzătoare a justițiabililor.

c) Expunerea circumstanțelor, în sensul art. 92 din Codul civil, care impun instituirea măsurii de ocrotire judiciare și argumentarea solicitării măsurii de ocrotire respective (lit. b) alin.(1) al art. 307 CPC): Acest element al cererii de instituire sau reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare poate fi convențional împărțit în două: 1) Expunerea circumstanțelor care impun necesitatea de instituire sau reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare; 2) Măsura care se solicită a fi instituită sau reînnoită și argumentarea necesității instituirii anume a acestei măsuri.

Referitor la circumstanțele care impun necesitatea instituirii sau reînnoirii măsurilor de ocrotire judiciare, A. Prisac în mod justificat indică că acestea trebuie să conțină:

- *circumstanțele referitoare la bolile mintale sau deficiențele fizice, mintale sau psihologice, în urma cărora persoana nu își poate conștientiza acțiunile ori exprima voința (de exemplu faptul aflării la evidența psihiatrică, menținerea bolii de care suferă, etc.);*
- *circumstanțele care justifică necesitatea instituirii măsurii de ocrotire judiciară, atunci când persoana nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective. Cu alte cuvinte, petiționarul va indica*

²⁴¹ LEȘ, I. Tratat de drept procesual civil. București: Editura ALL BECK, 2001. p. 352. ISBN: 973-655-119-9

*circumstanțele care exclud ocrotirea suficientă a persoanei prin măsuri extrajudiciare*²⁴².

Prima din categoria de circumstanțe expuse *supra* se referă la condiția medicală de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară. Aceste circumstanțe vor fi utilizate de instanța de judecată la efectuarea așa numitor ”test diagnostic” și ”test funcțional”²⁴³. Iar a doua categorie de circumstanțe se referă la condiția necesității. Măsurile de ocrotire judiciare fiind măsuri excepționale, pentru a fi instituite este necesar ca celelalte mijloace de ocrotire a persoanei să fie insuficiente. Prin urmare, petiționarul trebuie să expună circumstanțele care demonstrează că ocrotirea persoanei prin alte mijloace stabilite de cadrul normativ este insuficientă.

În ce privește cererea de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, petiționarul trebuie să expună circumstanțele care dovedesc decăderea condițiilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, și anume condiția ”medicală” sau cea a ”necesității”. Așadar, în cerere petiționarul va indica circumstanțele care dovedesc vindecarea persoanei²⁴⁴, căpătarea discernământului de către persoana vulnerabilă sau survenirea circumstanțelor care permit ocrotirea persoanei prin alte mijloace legale.

Referitor la măsura care se solicită a fi instituită sau reînnoită, petiționarul trebuie să argumenteze de ce anume măsura solicitată este necesară de a fi instituită sau reînnoită. Dacă este să analizăm coroborarea art. 97 alin. (1) Cod civil, art. 102 alin. (2) și (4) Cod Civil, observăm că tutela poate fi instituită doar dacă nici prin ocrotirea provizorie și nici prin curatelă nu se va putea asigura ocrotirea suficientă a persoanei, iar curatela se va institui doar dacă prin ocrotirea provizorie nu se asigură ocrotirea suficientă. Așadar, observăm un efect de cascadă, o măsură mai invazivă va putea fi instituită, doar dacă prin măsura mai puțin invazivă persoana vulnerabilă nu va putea fi ocrotită. Deci petiționarul urmând să argumenteze de ce o măsură de ocrotire mai puțin intruzivă nu va permite ocrotirea suficientă a persoanei.

Totodată, petiționarul, în baza art. 307 alin. (3) CPC, poate lăsa la discreția instanței judecătorești alegerea măsurii de ocrotire judiciare. Această regulă reprezintă o dovadă suplimentară a faptului că legiuitorul a stabilit lărgirea rolului dirigitor al instanței judecătorești²⁴⁵, chiar am spune că sa transformat în unul activ.

²⁴² PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. p. 441. ISBN: 978-9975-3298-2-8

²⁴³ RUCK KEENE, A., KANE, N., KIM S., OWEN G. *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*. În *International Journal of Law and Psychiatry* nr. 62 (2019). p. 59 ISSN: 0160-2527

²⁴⁴ КРЕЦУ В. – Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 4/2009. p. 69. ISSN 1857-2405

²⁴⁵ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 524. ISBN 978-9975-181-12-9

d) Numele sau denumirea, precum și datele persoanelor propuse a fi însărcinate cu ocrotirea (lit. c) alin.(1) al art. 307 CPC): Datele de identificare a persoanei pe care petiționarul propune să fie însărcinat cu ocrotirea, permit instanței de judecată să o citeze în modul stabilit de lege, în vederea audierii acesteia, inclusiv pentru a fi întrebată dacă acceptă să fie desemnată în calitate de tutore/curator/ocrotitor provizoriu. Totodată, datele de identificare a persoanei, pe care petiționarul propune să fie însărcinat cu ocrotirea, vin să determine dacă în privința respectivei persoane nu există situații de incompatibilitate.

Petiționarul poate să-și înainteze propria candidatură pentru a fi însărcinată cu ocrotirea, sigur că dacă întrunește condiții stabilite de lege.

e) Date cu privire la persoanele care fac parte din anturajul persoanei fizice, enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil, (lit. d) alin.(1) al art. 307 CPC): După cum am expus în Secțiunea nr. 2 a Capitolului III al prezentei lucrări, destinată participanților la acest tip de cauze, persoanele care fac parte din anturajul persoanei vulnerabile, indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, sunt participanți ai procesului și au un rol important în judecarea cauzei. Necesitatea atragerii acestora în proces ține de identificarea dorințelor persoanei vulnerabile, pentru a fi instituită o măsură de ocrotire proporțională cu starea persoanei și în concordanță cu dorințele și sentimentele persoanei vulnerabile.

Astfel, petiționarul trebuie să indice în cerere numele și prenumele persoanelor interesate, precum și datele de identitate ale acestora, pentru ca instanța de judecată să aibă posibilitatea de a-i cita.

În literatura de specialitate, s-a invocat că scopul indicării în cerere a respectivelor persoane este ca instanța de judecată să aibă posibilitatea, de a desemna o persoană ce va fi însărcinată cu ocrotirea, pornind de la dorințele și sentimentele persoanei ocrotite²⁴⁶. Nu putem fi întru totul de acord cu această afirmație ori scopul atragerii acestor persoane nu este doar desemnarea persoanei însărcinate cu ocrotirea. Scopul atragerii persoanelor interesate fiind mai larg. Atragerea acestora se face și cu scopul de a identifica dorințele și sentimentele persoanei, care va contribui la stabilirea măsurii de ocrotire judiciare ce urmează a fi instituite. La fel, acești participanți vor putea semnala abuzul exercitat de petiționar sau eventualul conflict de interese. Și nu în ultimul rând, atragerea persoanelor interesate în proces este dictată de posibilitatea constituirii consiliului de familie, care va permite exercitarea unei ocrotiri mai eficiente față de persoana ocrotită.

²⁴⁶ PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. p. 441. ISBN: 978-9975-3298-2-8

f) Date cu privire la medicul care tratează persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire și datele de contact ale acestuia, dacă îi sânt cunoscute petiționarului (lit. e). alin. (1) al art. 307 CPC): Respectivul element al cererii este unul neesențial, petiționarul va indica datele cu privire la medicul care tratează persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire și datele de contact ale acestuia, doar dacă îi sunt cunoscute.

Datele cu privire la medicul care tratează persoana în privința căreia se solicită instituirea sau reînnoirea măsurii de ocrotire și datele de contact ale acestuia, vin să identifice persoana care tratează persoana vulnerabilă și să acorde posibilitatea instanței de judecată de a cita medicul, pentru a-l audia în cadrul procesului.

În practica judiciară, s-a remarcat cazul când lipsa datelor cu privire la medicul care tratează persoana vulnerabilă și datele de contact ale acestuia, precum și lipsa raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică au determinat judecătorul să presupună că între petiționar și persoana vulnerabilă există un litigiu și, în temeiul art. 170 alin. (1) lit. j) CPC, să restituie cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare²⁴⁷. Constatăm că astfel de abordare este totalmente neîntemeiată și chiar ilegală, în special că, indicarea datelor de identitate a medicului nu este un element obligatoriu a cererii, prin urmare, lipsa acestuia nu este un impediment de acces la instanță. La fel, nu rezistă criticii nici constatările judecătorului, precum că neprezentarea întregului set de acte și date presupune existența unui litigiu.

g) Situația familială, financiară și patrimonială a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare, în măsura în care îi este cunoscută (lit. e) alin. (1) al art. 307 CPC): Un astfel de compartiment al cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciară este prevăzut în vederea expunerii circumstanțelor importante pentru a fi stabilită o măsură potrivită de ocrotire judiciară²⁴⁸. Pe lângă situația familială, financiară și patrimonială a persoanei vulnerabile cererea trebuie să conțină și informații referitoare la gradul acestei persoane de autonomie²⁴⁹.

Situația familială a persoanei vulnerabile permite instanței de judecată să determine persoana care este cea mai potrivită pentru a fi însărcinată cu ocrotirea sau să decidă constituirea unui Consiliu de familie. La rândul său, situația financiară și cea patrimonială va permite instanței

²⁴⁷ Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2-4436/2018 din 18.12.2018. [online] [citat 18.01.2026] Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3BA79464-DD13-E911-80D5-0050568B021B

²⁴⁸ *Ibidem* p. 441

²⁴⁹ AVRAM, L.A. *Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale. Aspecte procesuale*. În *Analele Universității de vest din Timișoara* nr. 2/2023. p. 209. ISSN 2784 – 1871. [online] [citat 18.01.2026] Disponibil: <https://drept.uvt.ro/analele-universitatii-de-vest-din-timisoara-seria-drept-numarul-2-2023.html>

de judecată să determine cea mai potrivită măsură de ocrotire, precum și întinderea împuternicirilor persoanelor însărcinate cu ocrotirea. Situația financiară și patrimonială a persoanei poate determina desemnarea mai multor persoane însărcinate cu ocrotirea. Spre exemplu, în dependență de situația financiară și patrimonială a persoanei vulnerabile, instanța va putea desemna o persoană însărcinată cu ocrotirea intereselor personale nepatrimoniale, o altă persoană care să fie împuternicită cu administrarea patrimoniului persoanei și o a treia persoană care să fie împuternicită cu gestionarea activității financiare ale persoanei vulnerabile.

h) Lista probelor anexate și a celor reclamate (lit. e¹) și e²) alin. (2) al art. 166 CPC):

Pentru a dovedi circumstanțele de fapt expuse în cerere, petiționarul trebuie să se bazeze pe anumite probe. În acest sens, pe bună dreptate, I. Leș, menționează că indicarea probelor pe care se sprijină cererea urmărește un dublu scop: să confere instanței posibilitatea de a proceda la administrarea probelor fără a se târăgăna judecarea procesului și să pună părțile într-o poziție de egalitate juridică²⁵⁰.

În textul cererii de instituire, reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare petiționarul poate să se refere la orice mijloc de probă care vine să dovedească circumstanțele care impun necesitatea instituirii măsurii de ocrotire judiciare.

Un mijloc de probă esențial pentru instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare este raportul de expertiză. În acest sens alin. (2) al art. 307 CPC prevede că la cerere se anexează raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică, eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii.

În ce privește cererile de reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, petiționarul trebuie să indice hotărârea judecătorească prin care a fost instituită (sau după caz reînnoită) măsura de ocrotire judiciară, și să anexeze o copie de pe aceasta²⁵¹.

Cererea se depune în formă scrisă și urmează a fi semnată de către petiționar sau de către reprezentantul acestuia. Totodată, potrivit art. 166 alin. (7) al CPC, *cererea reclamantului persoană fizică care este asistat în judecată de un avocat și cererea de chemare în judecată a reclamantului persoană juridică trebuie să fie dactilografiate și depuse prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, cu semnătură electronică avansată calificată*. Aceste prevederi fiind aplicate și cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Cu toate că respectivele prevederi urmează să intre în vigoare odată cu crearea

²⁵⁰ LEȘ, I. *Codul de procedură civilă: Comentariu pe articole. Ed. a 3-a*. București: Editura C.H. Beck, 2007. p. 367. ISBN: 978-973-115-085-7

²⁵¹ КРЕЙЦУ, В. Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2009. p. 70. ISSN 1857-2405

condițiilor de implementare²⁵², după intrarea în vigoare, aceste prevederi vor crea mai multe probleme procesuale.

Una din probleme se referă la faptul că legislația în vigoare nu prevede în ce formă urmează a fi prezentate anexele la cerere și care este modul de certificare a copiilor înscrisurilor anexate. Această omisiune a legiuitorului reprezintă o lacună legislativă. În acest sens, formulăm următoarea propunere de *lege ferenda* pentru înlăturarea acestei lacune, și anume: art. 167 alin. (1) lit. a) CPC să fie suplinit cu o teză nouă după cum urmează ”*Înscrisurile anexate la cererea de chemare în judecată depuse prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarului, se scanează și se semnează cu semnătură avansată calificată, fiind depuse sub formă de document electronic*”.

O altă problemă apare în cazul în care cererea este depusă de către un avocat sau avocat stagiar în interesul petiționarului. Or art. 8 alin. (5) al Legii cu privire la avocatură nr. 1260 din 19.07.2002 prevede expres care este modul de certificare/adeverire a copiilor de pe acte necesare pentru acordarea asistenței juridice. Așadar, potrivit normei precitate, *avocatul sau avocatul stagiar certifică copiile prin semnătura și ștampila sa, în cazul în care dispune de aceasta, cu indicarea datei și menționarea corespunderii cu originalul*. Din norma precitată, rezultă direct că avocatul sau avocatul stagiar este obligat să indice pe copia anexată, data certificării și mențiunea că „*copia corespunde cu originalul*”. În acest sens venim cu următoarea propunere, ca înscrisurile anexate la cerere să fie scanate și depuse sub formă de document electronic în modul stabilit, conform propunerii de *lege ferenda* expusă *supra*, iar în cerere la rubrica anexe, de indicat în dreptul fiecărui înscris anexat sintagma ”*copia corespunde cu originalul*”.²⁵³

La cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare **se anexează** actele stabilite de art. 167 alin. (1) CPC, precum și raportul de expertiză extrajudiciară eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii. Așadar, particularitatea esențială a anexelor cererii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică, eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii.

Expertiza psihiatrică este o activitate interdisciplinară, care are ca scop depistarea tulburărilor psihopatologice și a influențelor pe care acestea le au asupra capacității individului de a putea aprecia conținutul și consecințele faptelor sale, precum și a posibilității individului de a-și exprima liber voința față de un anumit act pe care l-a comis. Sarcina fundamentală a expertizei

²⁵² Legea nr. 17 din 05.04.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Publicată în Monitorul Oficial nr. 142-148 din 04.05.2018. art. VI alin. (2).

²⁵³ **BRÎNZĂ, D.** *Particularitățile intentării procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în format electronic*. În cadru „Cadru consolidat de cercetare a problemelor actuale în știința juridică: interferențe dintre drept și tehnologie” 17 martie 2022. p.70 ISBN: 978-9975-159-88-3

medico-legale psihiatrice este de a aprecia discernământul persoanei²⁵⁴. În literatura de specialitate²⁵⁵ s-a mai conturat ideea că sarcina expertizei psihiatrice constituie examinarea persoanei, documentelor medicale și nemedicale în scopul evaluării stării psihice și, implicit, a discernământului psihic. Totodată, trebuie de statuat că expertiza psihiatrică nu se confundă cu stabilirea unui diagnostic psihiatric, ci reprezintă o lucrare interdisciplinară argumentată științific, care oferă justiției o interpretare dinamică, cauzală a unui anumit comportament²⁵⁶.

Necesitatea efectuării expertizei psihiatrice pentru instituirea măsurii de ocrotire judiciară este dictată de însăși temeiul instituirii acestui tip de ocrotire. Temeiul instituirii măsurii de ocrotire este prevăzut de art. 65 alin. (1) al Codului civil. Potrivit normei prenotate, *persoana fizică care a atins majoratul sau care a dobândit capacitate deplină de exercițiu pe altă cale legală și care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința poate beneficia de o măsură de ocrotire, instituită în funcție de starea sau situația sa*. Norma prenotată prevede față de cine poate fi instituită măsura de ocrotire. Dacă existența unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice poate fi determinată prin documente medicale corespunzătoare, atunci determinarea faptului dacă persoana își conștientizează acțiunile sale ori este în stare să-și expună voința, poate avea loc doar în cadrul unei expertize psihiatrice.

Totodată, norma de la alin. (2) al art. 307 CPC prevede că raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică trebuie să fie eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii. Respectiva cerință față de raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică garantează faptul că în procesul civil se va analiza starea psihică și nivelul actual al discernământului persoanei. Aceasta fiind necesară pentru instituirea unei măsuri de ocrotire proporționale și adaptate la situația actuală a persoanei vulnerabile.

În practica judiciară²⁵⁷ se întâlneau situații când judecătorul nu dădea curs cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciară, pe motiv că petiționarul nu a anexat la cerere raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică. După noi, o astfel de soluție este total greșită, ori temeiurile

²⁵⁴ NEGRUȚĂ, V. *Psihiatria Juridică. Note de curs*. Chișinău 2014. p.6-7. [online] [cit 20.01.2026] Disponibilă: https://www.academia.edu/34214927/Catedra_%C5%9ETIIN%C5%A2E_JURIDICE_%C5%9EI_SECURITATE_CRIMINOLOGIC%C4%82;

²⁵⁵ DOLEA, I., CATARAGA, O. et al. *Ghidul ordonatorului expertizei judiciare*. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova, Institutul de Reforme Penale. Chișinău: Tipogr. Bons Offices. 2022. p.245. [online] [cit 20.01.2026] Disponibil: https://cnej.gov.md/sites/default/files/ghidul_ordonatorului_de_expertize_judiciare_completat_web_cu_nr._13_si_14.pdf

²⁵⁶ ȘOMICU, M. *Expertiza constatării iresponsabilității*. În *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova* nr. 2/2013. p. 31 ISSN: 2435-1114.

²⁵⁷ Încheierea Judecătorei Strășeni (Sediul Călărași) nr. 2-1099/2020 din 21.08.2022. [online] [cit 21.01.2026] Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D6F044BD-90F0-45C5-9CC6-755EA26B43C9

de a nu da curs cererii sunt prevăzute în mod exhaustiv la art. 171 alin. (1) CPC. Norma prenotată prevede sancțiunea de a nu da curs cererii doar în cazul, în care nu s-au respectat cerințele prevăzute la art. 166 și 167 alin. (1) lit. a), b), c) și e) a CPC²⁵⁸. Astfel, nerespectarea cerinței prevăzute la art. 307 alin. (2) CPC nu reprezintă temei de a nu da curs cererii, conform art. 171 CPC. Mai mult ca atât, această soluție a instanței de judecată duce la tergiversare, iar în cazul dat se pot prejudicia interesele persoanei vulnerabile, care deseori necesită măsuri de ocrotire urgente.

Această situație a fost clarificată de legiuitor prin adoptarea Legii nr. 188 din 07.07.2022, prin care alin. (2) al art. 307 CPC a fost completat cu următorul enunț *”lipsa raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică nu este temei pentru a nu da curs sau a restitui cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciară”*.

În ce privește conținutul expertizei extrajudiciare psihiatrice, la moment legislația nu-l reglementează nici într-un mod. Anterior, până la data de 13.12.2024, conținutul și procedura de efectuare a expertizei extrajudiciare psihiatrice a fost reglementat de art. 14¹ și 14² al Legii nr. 1402/1997 privind sănătatea mentală²⁵⁹.

Art. 14¹ al Legii nr. 1402/1997 statua ce informații trebuie să conțină raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică. Informațiile nominalizate vin să determine dacă sunt instituite condițiile de ordin psihiatric pentru instituirea măsurilor de ocrotire. Ele, la fel, vin să determine nivelul discernământului persoanei de care depinde tipul măsurii de ocrotire aplicabilă (ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă), precum și termenul pentru care se instituie măsura de ocrotire. Potrivit acestui articol *suplimentar la cerințele stabilite de legislația privind activitatea în domeniul expertizei judiciare, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică trebuie să cuprindă următoarele informații:*

- a) *descrierea detaliată a bolii mintale sau deficienței fizice, mintale sau psihologice a persoanei vizate;*
- b) *măsura în care persoana vizată, ca urmare a bolii mintale sau deficienței fizice, mintale sau psihologice, nu poate conștientiza acțiunile sale ori exprima voința sa, precum și necesitatea asistării sau reprezentării persoanei la încheierea actelor juridice atât patrimoniale, cât și cu caracter personal;*
- c) *dacă audierea în instanța de judecată a persoanei vizate îi poate dăuna sănătății sau dacă persoana respectivă nu poate să-și exprime dorințele și sentimentele;*

²⁵⁸ Decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2r- 2534/20 din 22.12.2020. [online] [citat 21.01.2026] Disponibilă: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/OTI4MWQ4YWEtOWQyNy00YTRkLTkwOWUtNGNIYjc4NmFjMzYw

²⁵⁹ Legii nr. 1402 din 16.12.1997 privind sănătatea mentală. Publicată în Monitorul Oficial nr. 44-46 din 21.05.1998

d) *dacă, având în vedere stadiul dezvoltării științei, există sau nu semne vădite că starea persoanei se va îmbunătăți;*

e) *faptul că raportul este eliberat doar pentru instituirea unei măsuri de ocrotire a persoanei vizate.*

La fel, art. 14¹ alin. (4) al Legii nr. 1402/1997 conținea o normă esențială pentru procedura de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară. Norma dată prevede că „*prin derogare de la art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică poate servi drept probă într-un proces judiciar*”.

Art. 14² al Legii nr. 1402/1997, la rândul său, reglementa particularitățile procedurii de efectuare a expertizei extrajudiciare psihiatrice. Articolul nominalizat prevedea modul de depunere a cererii privind efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice, precum și termenul de efectuare a expertizei și eliberare a raportului de expertiză extrajudiciară²⁶⁰.

Însă prin Legea nr. 114/2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală²⁶¹, s-a abrogat Legea nr. 1402/1997, fără a se transpune și conținutul art. 14¹ și 14² în noua lege. Cu toate că la data de 16.05.2023, după votarea în primă lectură a proiectului de lege privind sănătatea și bunăstarea mintală, am înaintat Parlamentului un Aviz Consultativ prin care am recomandat ca în Legea privind sănătatea și bunăstarea mintală să fie incluse și conținutul prevederilor art. 14¹ și 14² al Legii nr. 1402/1997 privind sănătatea mentală, legiuitorul însă, cu părere de rău, nu a ținut cont de aceste recomandări.

Considerăm că este oportun și necesar de a include respectivele norme (adică art. 14¹ și 14² din Legea nr. 1402/1997) și în Legea nr. 114/2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală. Oportunitatea includerii acestor norme rezultă în special din necesitatea reglementării procedurii de efectuare a expertizei extrajudiciare psihiatrice, pentru ușurarea sarcinilor justițiabililor. Mai mult ca atât, prevederile prenotate reprezentau o garanție pentru persoanele care solicită efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii măsurilor de ocrotire. Ori raportul de expertiză, reieșind din prevederile art. 37 al Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, în esență, vine să dea răspuns la întrebările formulate de ordonatorul expertizei, soluționarea cărora au importanță pentru examinarea cauzei. De regulă, persoanele care solicită efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii măsurilor de ocrotire, nu au cunoștințele și abilitățile suficiente de a formula întrebările necesare și suficiente către

²⁶⁰ COBAN, I., BRÎNZĂ, D. *Impactul legii nr. 114 din 16.05.2024 asupra procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2(69), 2024, p. 32. ISSN: 1857-2405

²⁶¹ Legea nr. 114 din 16.05.2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală. Publicată în Monitorul Oficial nr. 251-253 din 13.06.2024

expertul judiciar, pentru instituirea măsurilor de ocrotire. Din acest motiv, legiuitorul, prin Legea nr. 66 din 13.04.2017, a venit în întâmpinarea respectivelor persoane, indicând direct informația care trebuie să o conțină raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică.

Și nu în ultimul rând, o importanță majoră o conținea excepția stabilită de alin. (4) art. 14¹ al Legii nr. 1402/1997. Această excepție întărește poziția raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în calitate de mijloc de probă în cadrul procesului civil. Așadar, în lipsa acestei norme în cadrul procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurii de ocrotire judiciară, va apărea o *antinomie* – sub formă de coliziune a normelor de drept. Ori, reieșind din prevederile art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016, raportul de expertiză extrajudiciară poate fi utilizat doar într-un proces de natură extrajudiciară.

Sub același aspect, constatăm că, sunt oportune și chiar necesare includerea în Legea nr. 114/2024 și a prevederilor care se conțineau în art. 14² din Legea nr. 1402/1997. Prevederile menționate stabileau procedura de efectuare a expertizei extrajudiciare psihiatrice. În special, acest articol prevedea lista exhaustivă a actelor pe care trebuia să le prezinte solicitantul (ordonatorul expertizei), aceasta fiind o listă minimă compusă doar din actul de identitate al solicitantului (ordonatorului) și a persoanei vulnerabile, interzicându-se solicitarea altor acte și punându-se în sarcina instituției de expertiză judiciară să colecteze informațiile necesare pentru întocmirea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică, în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire. Dat fiind faptul că persoanele în privința cărora urmează a fi instituite măsurile de ocrotire judiciare necesită de regulă ocrotire promptă, articolul prenotat stabilea termeni restrânși pentru examinarea cauzelor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare și întocmirea raportului de expertiză²⁶². Așadar, articolul nominalizat stabilea un termen maxim de 7 zile de la depunerea cererii, pentru examinarea persoanei și termen de 7 zile de la examinarea persoanei vulnerabile, pentru întocmirea raportului de expertiză.

Din cele menționate, constatăm că neincluderea prevederilor reglementărilor ce se conțineau la art. 14¹ și 14² din Legea nr. 1402/1997 (la moment abrogată) în noua lege ce reglementează sănătatea mintală, și anume Legea 114/2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală, a creat o lacună în reglementarea procedurii de efectuare a expertizei extrajudiciare psihiatrică efectuată în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire, ceea ce afectează negativ și procedura privind măsurile de ocrotire.

Din aceste considerente, cu titlu de *lege ferenda* propunem suplinirea Legii nr. 114/2024

²⁶² **BRÎNZĂ D.** *Regimul juridic al expertizei psihiatrice în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare.* În cadrul Conferinței "Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală" Chișinău, Moldova, 8-9 decembrie 2022. p. 69. ISBN: 978-9975-62-529-6

privind sănătatea și bunăstarea mintală, cu două articole noi, și anume art. 24¹ și 24² care vor avea conținutul art. 14¹ și 14² din Legea nr. 1402/1997 (*abrogată*). Totodată, considerăm că respectivele prevederi urmează a fi implementate anume în Legea nr. 114/2024 și nu în CPC. Ori Legea nr. 114/2024 este o lege specială în coraport cu CPC. Mai mult ca atât, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică se folosește nu doar în cadrul instituirii măsurilor de ocrotire judiciare, dar și a celor contractuale. Prin urmare, Codul de procedură civilă, ca lege ce reglementează procedura judiciară, nu poate să conțină norme care să fie folosite în cadrul unei proceduri nejudiciare.

O altă particularitate a acțiunii procesuale de sesizare a instanței de judecată în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este faptul că petiționarul este scutit de la achitarea cheltuielilor aferente procesului privind măsurile de ocrotire. Această particularitate rezultă din alin. (1) al art. 303 CPC, *petiționarul este scutit de plata cheltuielilor aferente procesului privind măsura de ocrotire*. Referitor la acest aspect, I. Bâcu îndreptățit observă că, chiar dacă legiuitorul a indicat la art. 303 alin. (1) CPC că petiționarul este scutit de la achita cheltuielile aferente procesului, legiuitorul a omis să includă o asemenea prevedere și în normele generale în materie de scutire de la plata taxei de stat²⁶³ (ne referim la Anexa nr. 2 a Legii taxei de stat nr. 213 din 31.07.2023). Chiar dacă Anexa nr. 2 a Legii taxei de stat nu include petiționarul în aceste cauze drept subiect care este scutit de la achitarea taxei de stat pentru intentarea procesului, considerăm că în temeiul art. 303 alin. (1) CPC, petiționarul este scutit inclusiv de la achitarea taxei de stat. Ori în conformitate cu art. 82 CPC, taxa de stat face parte din cheltuielile de judecată. Cu toate acestea, suntem de acord cu I. Bâcu, că pentru aspectul de corectitudine a reglementărilor juridice, este necesar includerea acestor categorii de subiecți în grupul celor ce beneficiază de scutiri și care sunt incluși în prevederile Anexei nr. 2 a Legii taxei de stat nr. 213 din 31.07.2023²⁶⁴.

Așadar, concluzionând cele menționate în privința acțiunii procesuale de sesizare a instanței de judecată, constatăm că legislația procesual civilă conține cerințe speciale pentru cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor judiciare, ceea ce denotă caracterul particular al respectivei proceduri.

Reacția instanței de judecată la depunerea cererii: După depunerea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, aceasta este repartizată judecătorului în termen de 24 de ore. După ce i-a fost repartizată cererea, judecătorul, în termen de maxim 5 zile,

²⁶³ BÂCU, I. *Protecția exercitată prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciară*. În Studii naționale de securitate nr. 2(4) 2021. p. 149. ISSN 2587-3822

²⁶⁴ *Ibidem*

trebuie să verifice întrunirea premiselor și condițiilor realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare și, după caz, să emită o încheiere de acceptare a cererii în procedură conform art. 168 CPC, de refuz în a primi cererea în conformitate cu art. 169 CPC, de restituire a cererii în conformitate cu art. 170 CPC sau de a nu da curs cererii conform art. 171 CPC.

Premisele și condițiile de realizare a dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare au fost analizate în cadrul Subcapitolul nr. 2.3 a Capitolului II din prezenta lucrare.

În cazul în care sunt întrunite toate premisele și condițiile de realizare a dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, judecătorul va emite o încheiere de acceptare a cererii, care este nesusceptibilă de recurs. Odată cu emiterea încheierii de acceptare a cererii, se finisează faza de intentare a acțiunii și se trece la următoarea fază a procesului civil.

3.3.2. Pregătirea cauzei de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pentru dezbateri judiciare

După emiterea încheierii de acceptare a cererii de către judecător, procesul civil trece la următoarea fază, și anume, la faza de pregătire a cauzelor pentru dezbateri judiciare. Faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare este o fază obligatorie și este caracteristică pentru toate tipurile de procedură.

Respectiva fază a procesului civil are drept scop asigurarea examinării efective a fondului cauzei într-un termen optim și previzibil, evitând pe cât este de posibil incidentele procesuale²⁶⁵. Astfel, pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare constă dintr-o totalitate de acte și acțiuni procesuale pe care le efectuează participanții, dirijate de către instanța judecătorească, care au drept scop soluționarea justă și rapidă a pricinilor civile²⁶⁶.

Legislația procesual civilă la alin. (2) al art. 183 CPC, prevede scopurile puse în sarcina judecătorului la faza de pregătire a cauzelor pentru dezbateri judiciare. Întru realizarea acestor scopuri, judecătorul îndeplinește mai multe acte procesuale, acte care sunt enumerate în mod neexhaustiv la art. 185 alin. (1) CPC.

Judecătorul va emite în baza art. 184 CPC, fără înștiințarea participanților la proces, o

²⁶⁵ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. Tratat de drept procesual civil. Partea Specială. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 54-55. ISBN 978-9975-181-12-9

²⁶⁶ BELEI E., MACINSKAIA V., VISTERNICEANU D., Drept procesual civil. Intentarea, pregătirea și examinarea în fond a pricinilor civile; Proceduri necontencioase în procesul civil: [pentru uzul audiențelor]. Seria: Suporturi de curs. Chișinău, 2008. p. 97 ISBN: 978-9975-66-093-8

încheiere privind pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare, unde va indica actele ce urmează a fi efectuate pentru pregătirea cauzei și cu indicarea termenelor îndeplinirii acestora. Încheierea de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare se emite în decurs de 15 zile de la data la care s-a dat curs cererii, însă de regulă această încheiere face corp comun cu încheierea de acceptare a cererii în procedură²⁶⁷.

Faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare este caracteristică și obligatorie și pentru cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, însă fiind prezente particularități specifice doar acestui tip de cauze.

O primă particularitate a fazei pregătirii acestui tip de cauze pentru dezbateri judiciare, este faptul că nu sunt caracteristice toate scopurile stabilite de art. 183 alin. (2) CPC, precum și actele procesuale, stabilite de art. 185 alin. (1) CPC, necesare pentru îndeplinirea acestor scopuri. Astfel, datorită obiectului cererii și a specificului acestor cauze, evaluarea oportunităților de soluționare a litigiului prin mediere nu este proprie cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. În același sens, și actele procesuale stabilite de art. art. 185 alin. (1) CPC, ce țin de acțiunea reconvențională, asigurarea acțiunii, explicarea dreptului de a recurge la mediere sau arbitraj nu sunt specifice respectivului tip de cauze.

Așadar, scopurile puse în sarcina judecătorului la faza de pregătire a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt următoarele:

- a) precizarea legii care urmează a fi aplicată și determinarea raporturilor juridice dintre părți;
- b) constatarea circumstanțelor care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei;
- c) stabilirea componenței participanților la proces și implicarea în proces a altor persoane;
- d) prezentarea tuturor probelor;
- e) examinarea și deciderea în privința cererilor depuse și neexamine de instanța de judecată privind efectuarea expertizei, numirea/recuzarea expertului, reclamarea probelor;
- f) stabilirea termenelor pentru efectuarea actelor procedurale;
- g) stabilirea locului, a datei, a orei și a duratei ședinței de judecată;
- h) stabilirea ordinii și timpului necesar pentru audierea martorilor, a experților sau a altor persoane, pentru efectuarea altor acte procedurale.

Cu toate că alin. (2) al art. 185 CPC prevede că pentru clarificarea tuturor aspectelor legate

²⁶⁷ Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-213/2020 din 10.07.2020. [online] [cit. 28.01.2025] Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZmVIMDBIMTctY2RjNS00MTA4LWI4M2YtYzQwZmVkNDkNTQx.

de pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare, judecătorul poate convoca părțile în ședință de pregătire, considerăm că pentru cauzele de instituire, reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare ședința de pregătire este obligatorie. Ședința de pregătire permite clarificarea mai multor aspecte procesuale esențiale pentru procedura dată, cum ar fi necesitatea desemnării avocatului din oficiu, stabilirea identității tuturor persoanelor indicate la art. 94 alin. (1) Cod Civile și atragerea acestora în proces, punerea în discuție a chestiunii de efectuare a expertizei judiciare psihiatrice sau a anchetei sociale etc. Așadar, petrecerea ședinței de pregătire va permite îndeplinirea mai eficientă a actelor procesuale.

În cadrul fazei de pregătire a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pentru dezbateri judiciare, judecătorul în prim rând trebuie să precizeze legea materială care se aplică raportului juridic invocat de petiționar. Precizarea legii materiale care urmează a fi aplicată, permite judecătorului să determine cercul de participanți la proces, cât și să determine obiectul de probațiune.

Prin urmare, **în cadrul fazei de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare judecătorul trebuie să determine cercul de participanți și să-i atragă în proces.** Judecătorul se va asigura că toate persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil au fost identificate și atrase în proces. În acest sens, considerăm că o importanță deosebită are ședința de pregătire a cauzei, unde instanța de judecată va determina, inclusiv cu ajutorul petiționarului și autorității tutelare, cercul tuturor persoanelor stabilite la art. 94 alin. (1) al Codului civil.

Judecătorul nu poate atrage alte persoane în proces, decât cele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil. Imposibilitatea atragerii altor persoane în proces este dictată de prevederile art. 308⁷ al CPC, care prevede că ședința în respectiva cauză este secretă, cu excepția cazului când la ea pot asista alte persoane enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil²⁶⁸. Prin urmare, din sensul acestei norme, rezultă că în cadrul examinării cauzei pot participa doar părțile, petiționarul, persoana vulnerabilă, persoane enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil, precum și persoana care este propusă pentru a fi însărcinată cu ocrotirea (art. 308² alin. (2) CPC).

Odată cu citarea autorității tutelare teritoriale de la domiciliul persoanei vulnerabile, în conformitate cu art. 302 alin. (3) CPC, instanța de judecată va solicita prezentarea în original a dosarului personal al persoanei vulnerabile. În dosarul personal al persoanei vulnerabile se conține toată informația referitor la starea de sănătate psihică a persoanei vulnerabile, precum și informații referitoare la măsurile de ocrotire aplicate. În cazul în care, în privința persoanei vulnerabile a fost instituită anterior măsura de ocrotire, din prevederile art. 154 alin. (4) al Codului civil, deducem

²⁶⁸ Codul de procedură civilă. Publicat în Monitorul Oficial nr. 285-294, din 03.08.2018. art. 308⁷ alin. (1) și (2)

că dosarul personal trebuie să conțină și copiile de pe deciziile consiliului de familie, de pe deciziile autorității tutelare și de pe hotărârile judecătorești, aferente tutelei și curatei minorilor și măsurilor de ocrotire.

O altă chestiune care urmează a fi clarificată la faza de pregătire se referă la probatoriu. Precizarea legii materiale aplicabile și constatarea circumstanțelor care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei, permit judecătorului să determine corect obiectul probațiunii. Potrivit autorului F. Chifa, obiectul probațiunii reprezintă totalitatea faptelor material-juridice și procesuale ce necesită a fi constatate pentru soluționarea justă a pricinii civile²⁶⁹.

Obiectul probațiunii este determinat de instanța judecătorească, ținându-se cont de pretențiile și obiecțiile părților, dar și de normele juridice care reglementează raportul material litigios, regulă ce rezultă direct din prevederile art. 118 alin. (3) CPC.

În cadrul cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, obiectul probațiunii îl constituie circumstanțele ce se referă la condițiile de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, în cauzele de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare urmează a fi determinate circumstanțele ce se referă la faptul că persoana vulnerabilă este majoră sau a dobândit capacitate de exercițiu, că suferă de o boală mintală sau deficiență fizică, mintală sau psihologică, că nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința și că prin aplicarea altor mijloace de ocrotire prevăzute de lege, persoana vulnerabilă nu este ocrotită suficient²⁷⁰. Totodată, din obiectul de probațiune a respectivelor cauze fac parte și circumstanțele care determină sentimentele și dorințele persoanei vulnerabile.

În cauzele de revocare a măsurilor de ocrotire, judecătorul trebuie să determine circumstanțele care se referă la faptul dacă persoana vulnerabilă s-a vindecat, sau că deține discernământ pentru a putea conștientiza acțiunile sale ori exprima voința, sau că persoana vulnerabilă va putea fi ocrotită suficient prin alte mijloace stabilite de lege.

Circumstanțele importante pentru soluționarea justă a respectivului tip de cauze pot fi probate prin diverse mijloace de probă, cum ar fi înscrisurile, martori, înregistrările audio-video, probele materiale, expertiza judiciară.

La această fază procesuală, participanții la proces pot înainta instanței judecătorești cerere de reclamare a probelor. Totodată, dat fiind rolul activ al instanței judecătorești în cauzele date, instanța de judecată poate din oficiu să pună în discuții și să dispună prezentarea de către

²⁶⁹ CHIFA, F. *Determinarea obiectului probațiunii în procesul civil*. În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare" Chișinău, Moldova, 26-28 septembrie 2013. p. 84

²⁷⁰ КОВАЛЕНКО, А., ФИЛИППОВ, П., АНТИПОВ, Н., et al. *Гражданский процесс: Учебник*. Москва: Юридическая фирма «КОНТРАКТ»; «ИНФРА-М», 2008. p. 239. ISBN: 978-5-98209-025-6

participanți sau de către terțele persoane sau instituții, a probelor ce sunt pertinente pentru soluționarea cauzei.

Un mijloc de probă specific cauzelor examinate în procedura privind măsurile de ocrotire este stabilit de art. 308³ al CPC. Norma menționată prevede că *la cererea participanților sau din oficiu, instanța de judecată poate dispune efectuarea unei anchete sociale sau efectuarea de constatări de către orice autoritate ori persoană pertinentă*²⁷¹. Această măsură întreprinsă de instanța judecătorească vine să determine situația de fapt a cauzei, prin obținerea informațiilor obiective, referitoare la condițiile de viață, mediul familial al persoanei vulnerabile sau alte circumstanțe relevante pentru soluționarea cauzei privind măsurile de ocrotire. Anchetele sociale sau constatările se pot pune în sarcina autorităților publice, cum ar fi autoritatea tutelară, asistenței sociali sau altor persoane pertinente, cum ar fi asociațiile obștești a cărui scop este protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități. În respectivele anchete sociale se indică componența familiei și ale persoanelor care locuiesc împreună cu persoana vulnerabilă, condițiile de trai, veniturile lunare ale membrilor familiei, patologiiile de care suferă alți membri ai familiei care locuiesc împreună cu persoana vulnerabilă, etc.

Nu putem să nu observăm similitudinea trăsăturilor a subiecților prevăzuți la art. 308³ CPC cu cei prevăzuți la art. 74 CPC și similitudinea dintre concluziile autorității competente depuse în conformitate cu art. 74 CPC. Astfel, atât subiecții prevăzuți la art. 308³ CPC, cât și cei prevăzuți la art. 74 CPC sunt atrași și însărcinați de instanța de judecată pentru expunerea anumitor considerente asupra cazului. Totodată, observăm că concluziile autorităților publice prevăzute la art. 74 CPC și anchetele sociale/constatările sunt acte emise de autorități competente în domeniul apărării drepturilor și intereselor unor persoane.

Cu toate acestea, la o examinare mai amănunțită observăm că atât subiecții prevăzuți la art. 308³ CPC, cât și actele emise de aceștia, diferă de subiecții prevăzuți la art. 74 CPC și concluziile formulate de aceștia.

În acest sens, observăm că norma de la art. 308³ CPC prevede un cerc mai larg de subiecți, decât cel stabilit de art. 74 CPC. Dacă art. 74 CPC se referă doar la autorități publice competente, art. 308³ CPC se referă la autorități și persoane pertinente. Astfel, în sensul art. 308 CPC pot fi însărcinate cu efectuarea anchetei de serviciu sau efectuarea constatărilor nu doar autoritățile publice, dar și alte autorități, precum și persoane fizice sau juridice pe care instanța de judecată le consideră abile să efectueze anchetele sociale sau constatările în privința persoanei vulnerabile.

O altă divergență esențială se referă la statutul procesual al autorităților sau persoanelor

²⁷¹ Codul de procedură civilă. Publicat în Monitorul Oficial nr. 285-294, din 03.08.2018. art. 308³

pertinente stabiliți la art. 308³ CPC și al autorităților publice competente stabilite la art. 74 CPC. Autoritățile publice ce intervin în conformitate cu art. 74 CPC sunt participanți la proces, ce dispun de drepturile și obligațiile procedurale specificate la art. 56 CPC. La rândul său, autoritățile sau persoanele pertinente stabilite la art. 308³ CPC, nu sunt participanți la proces, sarcina acestora este de a efectua ancheta socială sau efectuarea de constatări și prezentarea acestora în instanța de judecată. Ori dat fiind caracterul închis al ședinței de judecată și al întregului proces civil în respectivul tip de cauze, acordarea acestor persoane a drepturilor procedurale de participant specificate la art. 56 CPC, ar fi irațional și ar încălca drepturile și, în special, interesele persoanei vulnerabile.

La fel, există o divergență esențială și între concluziile autorităților publice prevăzute la art. 74 CPC și anchetele sociale/constatările reglementate de art. 308³ CPC. Dacă ”concluziile” pot fi definite ca un act de procedură prin care autoritatea publică competentă își exprimă o eventuală soluție legală în vederea apărării drepturilor și intereselor legitime ale părților sau în ce privește modul de soluționare a litigiului²⁷². Atunci ”*ancheta socială și constările*” efectuate în conformitate cu art. 308³ CPC, reprezintă un mijloc de probă, prin care se constată situația de fapt la condițiile de viață, mediul familial al persoanei vulnerabile sau alte circumstanțe relevante pentru soluționarea cauzei privind măsurile de ocrotire.

Referitor la ancheta socială, sub aspect de drept comparat, legislația română (art. 938 CPC al României) stabilește că aceasta este pusă în sarcina procurorului. Astfel, în doctrină s-a apreciat că cercetarea se efectuează la domiciliul persoanei, iar dacă persoana vulnerabilă este internată cercetarea se face inclusiv la staționarul psihiatric, procurorul fiind în drept să solicite întocmirea de către instituția sanitară a unui referat referitor la starea persoanei²⁷³.

În privința altui mijloc de probă specific acestor cauze, și anume expertiza, F. Chifa corect punctează că acest mijloc de probă *este facultativ pentru instanță, în sensul că judecătorii sunt liberi să desemneze sau nu un expert, cu toate acestea, sunt situații în care expertiza este prevăzută în mod obligatoriu de lege și ea poate să fie ordonată din oficiu, indiferent dacă este sau nu cerută de părți*²⁷⁴. Este de punctat că, în respectivul tip de cauze, instanța trebuie să determine starea actuală a persoanei, din acest motiv art. 307 alin. (2) CPC prevede că raportul de expertiză extrajudiciară trebuie să fie eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii. În practica

²⁷² BELEI, E., COJUHARI, A. et al. Drept Procesual Civil. Partea Generală. Lexon-Plus. Chișinău 2014 p. 192. ISBN:978-9975-4188-5-0;

²⁷³ AVRAM, L.A. Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale. Aspecte procesuale. În Analele Universității de vest din Timișoara nr. 2/2023. p. 210. ISSN 2784 – 1871. [online] [cit. 18.01.2026] Disponibil: <https://drept.uvt.ro/analele-universitatii-de-vest-din-timisoara-seria-drept-numarul-2-2023.html> ;

²⁷⁴ CHIFA, F. *Obiectul și sarcina probațiunii în procesul civil*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024 p. 114. [online] [cit. 29.01.2026] Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/Chifa-teza.pdf>.

judiciară²⁷⁵ se întâlnesc situații când instanța de judecată, judecând în anul 2020 o cauză de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, reclamă de la instituția medico-psihiatrică un raport de expertiză ce a fost efectuat în anul 2004. Astfel de raport de expertiză, poate constitui mijloc de probă doar în vederea demonstrării evoluției stării de sănătate psihică a persoanei, însă doar în baza unui astfel de raport de expertiză psihiatrică nu poate fi instituită măsura de ocrotire judiciară. Una dintre garanțiile stabilite de art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, este ca măsura de ocrotire aplicată să fie proporțională și adaptată la situația actuală a persoanei. Prin urmare, instanța de judecată trebuie să determine starea de sănătate a persoanei vulnerabile actuală la momentul judecării cauzei, stare care se dovedește prin intermediul expertizei psihiatrice.

Prin urmare, una dintre actele procesuale îndeplinite de judecător la faza de pregătire a cauzelor date pentru dezbateri judiciare, ce vine să îndeplinească scopul fazei procesuale nominalizate este ordonarea expertizei judiciare psihiatrice.

În acest sens, potrivit art. 304 alin. (1) al CPC, *instanța de judecată, din oficiu sau la cererea participanților, în pregătirea cauzei către dezbateri judiciare, poate ordona efectuarea expertizei psihiatrice a persoanei fizice*. Din norma prenotată, rezultă că instanța de judecată poate să dispună efectuarea expertizei judiciare psihiatrice atât din oficiu, cât și la cererea participanților. Instanța de judecată dispune efectuarea expertizei judiciare psihiatrice din oficiu, în special atunci când petiționarul nu a anexat la cerere raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică sau când din materialele cauzei deduce că este necesară efectuarea expertize.

Totodată, considerăm că instanța de judecată este obligată să dispună efectuarea expertizei judiciare psihiatrice, când aceasta o cere persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare sau avocatul acestuia, chiar dacă la materialele dosarului se află un raport de expertiză extrajudiciară. Cu toate că această obligație nu este stipulată de lege, aceasta rezultă din garanțiile și spiritul Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Ori art. 12 alin. (4) al Convenției ONU prevede că *statele Părți se vor asigura că toate măsurile legate de exercitarea capacității juridice prevăd protecția adecvată și eficientă pentru prevenirea abuzurilor, fiind respectate voința și dorințele persoanei*.²⁷⁶

Totodată, este de menționat că existența la materialele dosarului a actelor medicale cu

²⁷⁵ Încheierea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-34/2021 din 17.01.2020. [online] [cit. 30.01.2026]. Disponibil:

https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MjMxOWY0OTktZWY5ZS00Y2QxLTkyNjEtODcyNjQ1ZDdiY2M5.

²⁷⁶ **BRÎNZĂ, D.** *Regimul juridic al expertizei psihiatrice în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței "Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală" Chișinău, Moldova, 8-9 decembrie 2022. p. 70. ISBN: 978-9975-62-529-6

privire la starea de sănătate mintală a persoanei vulnerabile, nu pot înlocui concluziile expertului și să excludă necesitatea efectuării expertizei judiciare²⁷⁷.

În cazul în care persoana se eschivează, în mod vădit, de la expertiză, instanța de judecată poate dispune prin încheiere supunerea forțată a persoanei unei expertize psihiatrice. Instanța de judecată poate dispune supunerea forțată a persoanei expertizei psihiatrice, doar în urma examinării acestei chestiuni în ședința de judecată, la care va participa pe lângă participanți, în mod obligatoriu și medicul psihiatru.

Efectuarea expertizei judiciare, se dispune de instanța de judecată prin încheiere întocmită separat, în care sunt indicate întrebările la care expertul judiciar trebuie să dea răspuns, precum și instituția de expertiză în cadrul căreia urmează a fi efectuată expertiza.²⁷⁸

În practica judiciară, în marea parte a cazurilor, expertiza judiciară se efectuează fără a fi întreprinse acțiunile premergătoare expertizei, acțiuni prevăzute la art. 150 CPC. Această practică este una vicioasă. Acțiunile prevăzute la art. 150 CPC, vin să faciliteze efectuarea expertizei și să clarifice toate neclaritățile care pot să apară în privința expertizei dispuse. Totodată, instanța de judecată trebuie să asigure respectarea drepturilor părților și ale participanților la proces indicate la art. 152 CPC, astfel, fiecare participant la proces va putea formula întrebări adresate expertului și respectiv de a desemna în calitate de expert o anumită persoană.

În practica judiciară se întâlnesc situații când instanța de judecată indică în calitate de întrebare „*Se recomandă instituirea în privința persoanei vulnerabile a măsurii de ocrotire judiciară?*”²⁷⁹. Considerăm că o astfel de întrebare pusă în sarcina expertului este inadmisibilă. Măsurile de ocrotire judiciare, fiind un mijloc de influențare a capacității juridice, este o instituție juridică, prin urmare, instanța de judecată trebuie să decidă dacă trebuie sau nu instituite măsurile de ocrotire, ci nu să lase la recomandarea persoanei care are cunoștințe în domeniul medico-legal. Pentru instituirea măsurilor de ocrotire nefiind necesar doar prezența condițiilor medicale, dar și a

²⁷⁷ КРЕЦУ, В. Подготовка дел об ограничении недееспособности и признании недееспособности физического лица к судебному разбирательству. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2008. p. 55 ISSN 1857-2405

²⁷⁸ Încheierea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-918/2018 din 18.07.2018. [online] [citat 30.01.2026]. Disponibilă: https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZmE1MzI5OTItNzA4YS1lODEExLTgwZDYtMDA1MDU2O_GI3MDI3

²⁷⁹ Încheierea Judecătorei Bălți, (sediul Central) nr. 2p/s- 49/2023 din 27.06.2023. [online] [citat 01.02.2026] Disponibilă: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NzFmYmQyZDItZTg5NS00NTkxLTk3NzAtYjNiN2EyZWVlOGQ2 ;

Încheierea Judecătorei Bălți, (sediul Central) nr. 2p/s- 99/2022 din 21.12.2022. [online] [citat 01.02.2026] Disponibilă: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NzllOGQzOWEtMGJmZC00NTBILTg5YjYtYzA0OTc0NWJlNjBh

celor juridice. În acest sens ne aliniem poziției lui V. Crețu, precum că *„la dispunerea expertizei pot fi formulate doar întrebări care necesită cunoștințe speciale în domeniul psihiatriei medico-legale. Trebuie avut în vedere că, pornind de la principiile generale ale Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, întrebările de natură juridică nu pot fi considerate ca ținând de cunoștințele speciale ale expertului. Aceasta ține de competența instanței de judecată. Experții trebuie să răspundă la întrebarea privind natura bolii și dacă persoana poate înțelege semnificația acțiunilor sale sau le poate dirija. Doar în cazul unui răspuns afirmativ la aceste întrebări, instanța soluționează problema capacității sau incapacității de exercițiu a persoanei fizice²⁸⁰”*. Într-adevăr, legislația în vigoare prevede că măsurile de ocrotire se instituie, reînnoiesc sau revocă de către instanța de judecată, în urma examinării complete a materialelor cauzei, deci instanța nu se poate baza pe recomandările expertului din domeniul psihiatriei medico-legale în chestiuni pur juridice.

Expertiza psihiatrică, atât cea extrajudiciară, cât și cea judiciară, face parte din categoria expertizelor medicale și se execută în cadrul instituțiilor medico-legale în care lucrează experți oficiali în specialitatea respectivă. În caz de dificultate sau imposibilitate de a examina persoana la sediul instituției de expertiză judiciară, aceasta va fi examinată la locul aflării, dacă se află pe teritoriul Republicii Moldova. Expertiza psihiatrică se efectuează în mod obligatoriu de către expertul judiciar care este înscris în Registrul de stat al experților judiciari.

În rezultatul expertizei psihiatrice, expertul judiciar întocmește un raport de expertiză. În literatura de specialitate s-a conturat ideea că în raportul de expertiză se stabilește *structura specifică a personalității făptuitorului, gradul de dezvoltare intelectuală, gradul de instruire și educație, experiență de viață și să identifice existența acelor factori de natură să influențeze capacitatea persoanei de a-și dirija liber voința²⁸¹*.

Sub alt aspect, este de menționat că legislația în vigoare nu conține reglementări referitor la procedura expertizei psihiatrice judiciare, efectuate în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire judiciară. Prin urmare, constatăm necesitatea de a înlătura această lacună legislativă. În special, este necesar de a reglementa termenul de efectuare a expertizei și eliberare a raportului de expertiză, precum și conținutul raportului de expertiză judiciară. Ori, reieșind din specificul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, aceasta urmează a fi examinată în termeni cât mai restrânși. Așadar, dată fiind celeritatea deosebită a procedurii privind măsurile de ocrotire,

²⁸⁰ КРЕЦУ, В. Подготовка дел об ограничении недееспособности и признании недееспособности физического лица к судебному разбирательству. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2008. p. 57 ISSN 1857-2405

²⁸¹ OSTRĂVARI, P., BALTAGA, V. *Specificul expertizei medico-legale psihiatrice*. În Vector European Nr. 1 / 2019. p. 20. ISSN: 2345-1106

considerăm că legiuitorul urmează să vină cu completări corespunzătoare la legislația în vigoare²⁸².

În acest sens, propunem de a lua drept bază prevederile art. 14² alin. (1) din Legea nr. 1402/1997 privind sănătatea mentală. Totodată, dat fiind faptul că expertiza judiciară psihiatrică nu se reduce doar la informațiile prevăzute la art. 14¹ alin. (1) din Legea nr. 1402/1997, în încheierea judecătorească privind efectuarea expertizei judiciare psihiatrice fiind posibil formularea întrebărilor de o complexitate ridicată, considerăm necesar includerea prevederilor privind prelungirea termenului de eliberare a raportului de expertiză. Iar pentru a elimina posibilele abuzuri din partea experților judiciari, urmează a institui un termen maxim de prelungire a termenului de examinare a persoanei și întocmire a raportului de expertiză.

Prin urmare, cu titlu de *lege ferenda* considerăm necesar ca art. 24 al Legii nr. 114 din 15.07.2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală să fie suplinit cu două alineate noi, după cum urmează: „În cazul dispunerii efectuării expertizei judiciare psihiatrice în scopul instituirii, reînnoirii sau revocării unei măsuri de ocrotire, persoana vizată va fi examinată în termen de cel mult șapte zile din data parvenirii încheierii judecătorești. Raportul de expertiză judiciară psihiatrică se eliberează solicitantului în termen de șapte zile după examinarea persoanei vizate.

În dependență de complexitatea întrebărilor formulate, termenul privind eliberarea raportului poate fi prelungit cu cel mult zece zile, motivele prelungirii termenului se vor conține obligatoriu în raportul de expertiză”.

Totodată, suntem de părerea că raportul de expertiză judiciară psihiatrică efectuat în scopul instituirii măsurii de ocrotire judiciare trebuie să conțină în mod obligatoriu informațiile stabilite de art. 14¹ alin. (1) din Legea nr. 1402/1997. Ori, după cum ne-am expus supra, informațiile nominalizate vin să determine dacă sunt instituite condițiile de ordin psihiatric pentru instituirea măsurilor de ocrotire judiciare.

Necesitatea reglementării conținutului minim al raportului de expertiză judiciară este similar cu necesitatea reglementării raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică, și anume de a determina dacă sunt întrunite sau nu condițiile de ordin psihiatric pentru instituirea măsurilor de ocrotire judiciară.

Însă după cum, am menționat supra, raportul de expertiză vine să dea răspunsuri la întrebările formulate de ordonator. Iar dat fiind faptul că expertiza judiciară în procedura civilă se dispune de instanța de judecată, aceasta și este ordonatorul expertizei. Prin urmare, instanța de judecată urmează să formuleze întrebările care vor fi puse în sarcina expertului judiciar. Instanța de judecată urmează să formuleze întrebările în așa fel, încât răspunsurile la acestea să poată

²⁸² COBAN I., **BRÎNZĂ D.** *Impactul legii nr. 114 din 16.05.2024 asupra procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară.* În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2(69), 2024. p. 32. ISSN: 1857-2405

determina dacă au fost întrunite condițiile de ordin medical și psihiatric, de instituire a măsurii de ocrotire, stabilit la art. 65 alin. (1) al Codului civil. Prin urmare, judecătorul trebuie să dețină cunoștințe speciale în domeniul psihiatriei pentru a formula întrebările în mod corect, *per a contrario*, raportul de expertiză nu va clarifica dacă au fost întrunite condițiile de ordin medical și psihiatric, de instituire a măsurii de ocrotire, ceea ce va duce la necesitatea efectuării unei expertize psihiatrice repetate, care necesită timp sau examinarea cauzei fără clarificarea acestui aspect, ceea ce denaturează actul de înfăptuire a justiției.

Reieșind din realitățile practice ale sistemului de justiție al Republicii Moldova, care nu prevăd specializarea completelor de judecată în procesul civil, un complet de judecată poate examina în aceeași zi o cauză civilă din domeniul comercial și o cauză de instituire a măsurii de ocrotire judiciară. Prin urmare, nu putem cere de la judecători să dețină cunoștințe speciale în domeniul psihiatriei. Din aceste motive, suntem de părere că legea trebuie să reglementeze conținutul minim al raportului de expertiză psihiatrică judiciară efectuată în scopul instituirii, reînnoirii sau revocării măsurii de ocrotire judiciară.

Sub aspect de drept comparat, este de menționat că legislația României conține prevederi ce se referă la conținutul raportului de expertiză psihiatrică (raport de evaluare medicală și psihologică), efectuat în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire. Astfel, art. 938 alin. (6) al Codului de procedură civilă al României, prevede că „*raportul de evaluare medicală și cel de evaluare psihologică a persoanei a cărei ocrotire se solicită cuprind, după caz, referiri la natura și gradul de severitate al afecțiunii psihice și la evoluția previzibilă a acesteia, la amploarea nevoilor sale și la celelalte circumstanțe în care se găsește, precum și mențiuni privind necesitatea și oportunitatea instituirii unei măsuri de ocrotire*”²⁸³. Din câte putem observa, conținutul raportului de evaluare medicală și psihologică prevăzut la art. 938 alin. (6) al Codului de procedură civilă al României este similar informațiilor care trebuie să se conțină în raportul de expertiză extrajudiciară conform art. 14¹ din Legea nr. 1402/1997.

În mod similar, art. 1241 al Codului judiciar al Belgiei²⁸⁴ prevede necesitatea prezentării raportului de expertiză psihiatrică, doar că în legislația belgiană acesta se numește certificat medical detaliat. Astfel, art. 1241 al Codului judiciar al Belgiei conține reglementări referitor la conținutul respectivului certificat. Așadar, norma precitată prevede că certificatul menționat

²⁸³ Codul de procedură civilă al României. [online] [citat 01.02.2026] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/177197>.

²⁸⁴ Codul judiciar al Belgiei. [online] [citat 01.02.2026] Disponibil: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=fr&sum_date=&pd_search=1967-10-31&numac_search=1967101055&page=1&lg_txt=F&caller=list&1967101055=3&trier=promulgation&view_numa_c=2022b30600fx1804032130fr&dt=CODE+JUDICIAIRE&fr=f&choix1=ET#LNK0155

trebuie să conțină, cel puțin: 1) *dacă persoana protejată sau care urmează să fie protejată se poate deplasa*; 2) *starea de sănătate a persoanei protejate sau care urmează să fie protejată*; 3) *impactul acestei stări de sănătate asupra bunei gestionări a intereselor sale de natură patrimonială sau de altă natură. În ceea ce privește interesele de natură patrimonială menționate la alineatul (3) pct. (3), se menționează în special dacă persoana protejată sau care urmează să fie protejată este în continuare în măsură să citească raportul conducerii*; 4) *îngrijirea pe care o implică în mod normal o astfel de stare de sănătate*.

Prevederi similare sunt și la art. 1219 Cod de procedură civilă al Republicii Franceze²⁸⁵. Potrivit acestei norme, certificatul medical detaliat prevăzut de art. 431 cod civil: 1) *descrie cu exactitate alterarea facultăților adultului care urmează a fi protejat sau care este deja protejat*; 2) *oferă judecătorului orice informație cu privire la evoluția previzibilă a acestei modificări*; 3) *precizează consecințele acestei modificări asupra necesității de asistență sau de reprezentare a adultului în acte de viață civilă, atât patrimoniale, cât și cu caracter personal*.

După cum vedem, legislația diferitelor state prevede denumiri diferite pentru actul medical care explică starea psihică a persoanei vulnerabile. La fel, legislația diferitelor state prevede și un conținut diferit al acestor acte. Dar legislațiile respectivelor state conțin prevederi ce reglementează actul medical, care să explice starea psihiatrică a persoanei, precum și ce trebuie să conțină act medical. Tot în acest sens, observăm că legislațiile statelor menționate, la reglementarea conținutului actului medical care explică starea psihiatrică a persoanei, au stabilit că acest act, în mod obligatoriu, trebuie să conțină informații referitor la starea de sănătate mintală a persoanei, precum și nivelul discernământului acestei persoane.

Sub alt aspect, literatura de specialitate, care analiza procedura declarării incapacității persoanei, s-a pus întrebarea dacă în cauzele cercetate, pe lângă expertiza psihiatrică, trebuie de efectuat și expertiza psihologică. Unii autori consideră că este necesară efectuarea și a expertizei psihologice, prin aceasta putând fi elucidată întrebarea dacă persoana conștientizează acțiunile sale și dacă poate să-și dirijeze acțiunile²⁸⁶. Alți autori, însă consideră că efectuarea expertizei psihologice nu este necesară, efectuarea expertizei psihiatrice fiind destulă, invocând că expertul psihiatric fiind în stare să elucideze dacă persoana conștientizează acțiunile sale și dacă poate să-și dirijeze acțiunile²⁸⁷.

²⁸⁵Codul de procedură civilă al Republicii Franceze. [online] [citat 01.02.2026] Disponibil:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006149757/#LEGISCTA000038810539

²⁸⁶ПЕТРУХИН, И. Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе. – Москва: Юридическая ли-тература, 1964, p.133.

²⁸⁷КРЕЦУ, В. Судебное разбирательство гражданских дел о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2008. p. 60. ISSN 1857-2405

Considerăm că la moment această dispută a fost soluționată de legiuitor, ori art. 304 și 307 alin. (2) CPC prevede expres că se efectuează expertiza psihiatrică.

Cu toate acestea intervine o altă întrebare, și anume, dacă în respectivul tip de cauze poate fi administrată și alte tipuri de expertize judiciare. Considerăm că stabilirea prin textul legii a necesității de efectuare a expertizei psihiatrice nicidecum nu împiedică instanța de judecată să dispună efectuarea altor tipuri de expertize judiciare, sau chiar expertize în comisie, dintre care una va fi psihiatrică iar cealaltă spre exemplu medicală. Un exemplu, în acest sens ar fi situația când persoana vulnerabilă nu-și poate exprima voința în urma unei boli sau deficiențe fizice. În acest caz, instanța de judecată, va trebui să dispună efectuarea pe lângă a expertizei psihiatrice, și expertiza medicală pentru determinarea bolii sau deficienței fizice, precum și, consecințele acestei boli asupra modului de exprimare a voinței de către persoana vulnerabilă.

Mai mult ca atât, considerăm că în cazul în care, necesitatea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare survine ca efect al faptului că persoana nu-și poate exprima voința din cauza unei deficiențe fizice, instanța de judecată trebuie să dispună efectuarea expertizei medicale, ori expertiza psihiatrică, de una singură, nu poate da răspuns la întrebările ce țin de natura deficienței fizice și caracteristicile acesteia.

Un alt act procesual esențial îndeplinit de judecător la faza de pregătire a cauze de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pentru dezbateri judiciare este asigurarea dreptului la asistența juridică a persoanei vulnerabile. Cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, fac parte din categoriile de cauze unde persoana urmează în mod obligatoriu să fie asistat de către un avocat.

Necesitatea acordării asistenței juridice de către un avocat persoanelor vulnerabile este dictată de vulnerabilitatea și necesitățile speciale ale persoanei vulnerabile. În acest sens, prezența obligatorie a unui avocat care să apere interesele respectivelor persoane, este dictată de necesitatea prevenirii abuzurilor în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a unei măsuri de ocrotire judiciare. Acest raționament rezultă din prevederile alin. (4) al art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006, care prevede expres că *Statele Părți se vor asigura că toate măsurile legate de exercitarea capacității juridice prevăd protecția adecvată și eficientă pentru prevenirea abuzurilor, conform legislației internaționale privind drepturile omului. Măsurile de protecție vor fi proporționale cu gradul în care asemenea măsuri afectează drepturile și interesele persoanei*²⁸⁸.

²⁸⁸ **BRÎNZĂ, D.** *Dreptul la asistență juridică a persoanelor supuse măsurilor de ocrotire judiciare.* În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare." Chișinău, Moldova, 10-11 noiembrie 2022. p. 317. ISBN:978-9975-62-472-5

Așadar, dreptul persoanei supuse măsurilor de ocrotire judiciare la asistență juridică este prevăzut expres la art. 306 alin. (1) CPC. Această normă prevede dreptul persoanei numite de a fi asistată de un avocat ales sau să solicite desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. Totodată, alin. (3) al art. 306 CPC prevede că în cazul în care persoana nu este asistată de un avocat, judecătorul este obligat să solicite coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS) desemnarea unui avocat, care va dispune de împuternicirile unui reprezentant legal. Așadar, constatăm că persoana supusă măsurilor de ocrotire judiciară, în mod obligatoriu trebuie să fie asistată de către un avocat, fie că acesta este un avocat ales, fie că acesta este un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. În acest sens, este de menționat că asistența juridică acordată de avocatul garantat de stat, în cauzele de instituire, modificare, reînnoire sau revocare a măsurii de ocrotire judiciare se acordă gratuit²⁸⁹.

Chestiunea privind desemnarea avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, se atribuie la acțiunile procesuale efectuată de instanța de judecată la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare și se încadrează conform lit. u) alin. (1) al art. 185 CPC și art. 306 CPC. Chestiunea privind desemnarea unui avocat în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire, este una complexă și deosebit de importantă, prin urmare, judecătorul trebuie să o soluționeze imediat după intentarea procesului²⁹⁰.

Reprezentarea judiciară din oficiu, garantată de stat, este tratată în literatura de specialitate ca o sarcină, ce interesează ordinea publică, ca o instituție de procedură necesară în orice sistem de drept procesual²⁹¹.

Avocatul care acordă asistență juridică în temeiul art. 306 CPC, dispune de împuternicirile unui reprezentat legal. Prin urmare, prevederile art. 79 CPC se aplică în mod corespunzător. Așadar, Decizia coordonatorului teritorial al CNAJGS este actul prin care se împuternicește avocatul și dovada acestor împuterniciri. În acest sens, este de menționat că lipsa semnăturii persoanei pe mandatul avocațional nu reprezintă temei de înlăturare a avocatului sau de lipsă a împuternicirilor.

Referitor la aspectul că avocatul desemnat prin Decizia coordonatorului teritorial al CNAJGS, dispune de împuternicirile unui reprezentant legal, V. Crețu își pune întrebarea dacă

²⁸⁹ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 525. ISBN 978-9975-181-12-9

²⁹⁰ КРЕЦУ, В. *Подготовка дел об ограничении недееспособности и признании недееспособности физического лица к судебному разбирательству*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2008. p. 59 ISSN 1857-2405

²⁹¹ FLOREA, Gh. *Apărarea în procesul civil: garanții procesuale*. București: Ed. Universul Juridic, 2006. p. 86-87. ISBN: 973-7643-76-3

acest avocat poate încredința reprezentarea sa în proces unui alt avocat²⁹². În acest sens, V. Crețu pe bună dreptate observă că, de vreme ce avocatul respectiv are împuternicirile unui reprezentant legal, acesta dispune și de dreptul stabilit la alin. (5) al art. 79 CPC, și anume de a angaja un avocat și a-i încredința reprezentarea persoanei vulnerabile în instanță. Drept răspuns la această întrebare, autorul nominalizat invocă *„Încredințarea conducerii cauzei unui alt reprezentant constituie un act cu caracter de dispoziție, iar reprezentanții legali au, într-adevăr, dreptul de a săvârși asemenea acte de dispoziție. Totuși, în virtutea principiului disponibilității, instanța de judecată nu este investită cu competența de a dispune de drepturile materiale și procesuale care aparțin persoanelor interesate juridic de soluționarea cauzei. În consecință, numind într-o cauză privind măsurile de ocrotire un avocat, instanța de judecată nu are dreptul de a conferi avocatului împuterniciri de dispoziție, inclusiv dreptul de a transmite conducerea cauzei unei terțe persoane. Avocatul nu poate săvârși o asemenea acțiune nici din proprie inițiativă”*²⁹³.

Suntem de acord cu această poziție a lui V. Crețu și considerăm că avocatul desemnat prin Decizia coordonatorului teritorial al CNAJGS nu este în drept de a încredința reprezentarea sa în proces unui alt avocat sau avocat stagiar. Scopul desemnării unui avocat care acordă asistență juridică în respectivul tip de cauze, este încredințarea către un profesionist a protecției drepturilor și intereselor ocrotite de lege a unei persoanei vulnerabile. Scopul dreptului stabilit de art. 79 alin. (5) CPC, la fel, este încredințarea reprezentării în proces către un profesionist. Prin urmare, de vreme ce deja a fost desemnat un avocat care acordă asistență garantată de stat, care este un profesionist, încredințarea reprezentării către un alt avocat ar fi inutilă și ar reprezenta un *nonsens*.

Avocatul, în cadrul reprezentării persoanei vulnerabile, în mod obligatoriu trebuie să țină cont de dorințele și sentimentele persoanei vulnerabile. Din aceste considerente avocatul, în special cel care acordă asistență juridică garantată de stat, încă de la faza de pregătire trebuie să întreprindă acțiuni pentru a lua legătura cu persoana vulnerabilă și a discuta cu aceasta referitor la cauza intentată. Aceasta fiind necesar pentru ca avocatul să afle dorințele și sentimentele persoanei vulnerabile și să determine strategia de apărare.

În acest sens, ne alăturăm opiniei lui I. Băcu și A. Băcu, potrivit căreia *„Referitor la rolul avocatului în aceste tipuri de procese, menționăm că, primordial este ca acesta să depună toate eforturile pentru menținerea interacțiunii bazate pe încredere și suport cu persoana reprezentată, totodată verificând nivelul de înțelegere al informației furnizate. În situațiile în care, interesele*

²⁹² КРЕЦУ, В. Подготовка дел об ограничении недееспособности и признании недееспособности физического лица к судебному разбирательству. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 din 2008. p. 61 ISSN 1857-2405

²⁹³ *Ibidem*

persoanei cu deficiențe mintale sau fizice o impun, avocatul va trebui să-și asume în mare parte procesul de adunare a probelor prin efectuarea interpelărilor și cererilor către instituțiile care dețin aceste probe. Nu în ultimul rând, avocatul va ține cont ca măsurile de ocrotire să urmărească interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se instituie și să favorizeze pe cit este posibil, autonomia acesteia”²⁹⁴.

Asigurarea dreptului la asistență juridică a persoanelor vulnerabile poate ridica unele problematici atât de ordin practic, cât și teoretic. O astfel de problemă ar putea să apară în situația în care persoana vulnerabilă este reprezentată de un avocat ales, iar din raportul de expertiză psihiatrică prezentat în baza art. 307 alin. (2) CPC, rezultă că persoana în urma unei boli mintale nu are capacitatea de a conștientiza acțiunile sale și de a-și exprima voința. Așadar, în situația expusă, raportul de expertiză pune la îndoială discernământul respectivei persoane. În acest caz, oricărui observator obiectiv i-ar apărea întrebări, referitoare la modul în care a fost încheiat contractul de asistență juridică și semnat mandatul avocațional.²⁹⁵

În acest sens, este de menționat că instanța de judecată nu este în drept să înlăture avocatul ales de către persoana vulnerabilă, chiar dacă există dubii întemeiate referitor la discernământul acesteia, la încheierea contractului de asistență juridică și la semnarea mandatului avocațional. Ori până la instituirea măsurii de ocrotire judiciare, persoana are capacitate de exercițiu deplină, fără a fi restricționată în dreptul de a încheia acte juridice sau de a împuternici persoane.

Așadar, judecătorul, în calitate de garant al respectării drepturilor și libertăților justițiabilului, trebuie să întreprindă toate măsurile necesare pentru a-i asigura justițiabilului un proces echitabil. Iar în cadrul cauzelor privind măsurile de ocrotire, judecătorul trebuie să se asigure că persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare beneficiază de asistență juridică efectivă și eficientă.

Prin urmare, considerăm că în această situație instanța de judecată poate să solicite coordonatorului oficiului teritorial al CNAJGS desemnarea unui avocat. Așadar, prin aceasta instanța judecătorească pe de o parte nu-i va încălca dreptul persoanei de a-și alege un avocat, iar pe de altă parte se va asigura că persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare va fi asistată de un avocat care va acționa exclusiv în interesul persoanei respective. Prin urmare, va fi înlăturat riscul abuzurilor sau situațiilor care ar pune la îndoială acordarea asistenței juridice efective și depline, persoanei supuse măsurii de ocrotire judiciare.

²⁹⁴ BĂCU, I., BĂCU, A. *Protecția persoanelor prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciară*. În Jurnalul juridic național: teorie și practică nr. 1(46)/2021. p. 43. ISSN: 2345-1130

²⁹⁵ BRÎNZĂ, D. *Dreptul la asistență juridică a persoanelor supuse măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare." Chișinău, Moldova, 10-11 noiembrie 2022. p. 318. ISBN:978-9975-62-472-5

Pentru cauzele de reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare, o acțiune procesuală specifică pentru faza pregătirii se referă la obținerea avizului persoanei însărcinate cu ocrotirea. Astfel, după primirea cererii de reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare, instanța de judecată va solicita de la persoana care a fost însărcinată cu ocrotirea prezentarea avizului său. Cu toate că legislația în vigoare nu prevede conținutul acestui aviz, considerăm că persoana însărcinată cu ocrotirea trebuie să indice în aviz:

- 1) **Situația persoanei ocrotite percepută de ocrotitor:** informații referitor la starea de sănătate a persoanei, gradul de autonomie, eventualele modificări a stării persoanei vulnerabile pe perioada aflării sub măsurile de ocrotire judiciare.
- 2) **Modul de exercitare a măsurilor de ocrotire de către persoana însărcinată cu ocrotirea:** informații dacă ocrotirea a fost exercitată corespunzător, dacă s-au întâmpinat dificultăți; dacă măsurile de ocrotire instituite au fost suficiente pentru ocrotirea persoanei, etc.
- 3) **Opinia referitor la reînnoirea măsurii de ocrotire.**

După întreprinderea tuturor actelor procesuale necesare întru pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare, constatând cauza pregătită suficient, judecătorul coordonează cu părțile locul, data și ora ședinței și pronunță o încheiere prin care stabilește termenul de judecare a cauzei în ședință de judecată.

3.3.3. Aplicarea măsurilor de protecție provizorii în cauzele de instituire a tutelei și curatele

Din prevederile Codului de procedură civilă coroborate cu prevederile Codului Civil, rezultă că măsurile de ocrotire judiciare se instituie prin hotărârea judecătorească. Acest raționament rezultă în special din prevederile art. 92 alin. (1) al Codului civil, care prevede că măsura de ocrotire judiciară poate fi instituită de către instanța de judecată, coroborate cu prevederile art. 14 alin. (2) al Codului de procedură civilă, care prevăd că instanța de judecată soluționează prin hotărâre cauza în fond.

Așadar, din cele menționate rezultă că, până la adoptarea hotărârii judecătorești de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, persoana nu beneficiază de protecția și sprijinul ce rezultă din măsurile de ocrotire judiciare, chiar dacă aceasta suferă de o boală mintală sau o altă deficiență fizică sau psihologică din cauza căreia nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința.

Cu toate acestea, există situații când persoana cu dizabilități, în privința căreia s-a inițiat procedura de instituire a măsurii de ocrotire judiciară, are nevoie în mod stringent de a fi ocrotită

temporar (sub formă de asistență sau reprezentare) sau de reprezentare pentru îndeplinirea unor anumite acte juridice. Iar procedura privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciară poate dura o perioadă relativ lungă de timp. Durata procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare ține în special de complexitatea cauzei, de numărul participanților, și de comportamentul acestora.

Pentru a proteja persoanele care se confruntă cu situația descrisă *supra*, legiuitorul a prevăzut mecanisme care ar permite ocrotirea acestor persoane. Un astfel de mecanism este prevăzut de art. 97 alin. (2) al Codului civil. Potrivit art. 97 alin. (2) al Codului civil, *ocrotirea provizorie poate fi instituită de către instanța de judecată prin încheiere, pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei*. Din norma prenotată rezultă că instanța de judecată, în cadrul procedurii de instituire a măsurii de ocrotire sub formă de curatelă sau tutelă, poate prin încheiere judecătorească institui măsura de ocrotire sub formă de ocrotire provizorie.

Cu regret, constatăm că legiuitorul s-a limitat la indicarea doar a dreptului instanței de judecată de a institui ocrotirea provizorie, în cadrul desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei, fără a indica natura juridică a acestor măsuri și care sunt temeiurile, condițiile, limitele și perioada instituirii respectivului mecanism²⁹⁶.

Mai mult ca atât, constatăm că norma prenotată este o normă de drept procedural, cu toate că este prevăzută de Codul Civil, ce este un act normativ care prevede norme de drept material. Totodată, constatăm omisiunea legiuitorului de a include acest mecanism în Codul de Procedură Civilă, care în principiu este actul normativ ce prevede procedura de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară. Anume în Codul de Procedură Civilă urmează a fi inclusă norma, ce prevede posibilitatea instanței de judecată de a institui ocrotirea provizorie în cadrul desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei. La fel, în Codul de Procedură Civilă urmează a fi indicat și temeiurile, condițiile, limitele și perioada instituirii mecanismului dat.

Dat fiind faptul că, la art. 97 alin. (2) Cod Civil, legiuitorul a prevăzut posibilitatea instanței de judecată de a institui ocrotirea provizorie în cadrul desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei, urmează de stabilit care sunt temeiurile și condițiile de aplicare a acestui mecanism, care sunt limitele și perioada pentru care se aplică.

De vreme ce legiuitorul a prevăzut posibilitatea instanței de judecată de a institui ocrotirea provizorie în cadrul desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei, însă a omis stabilirea temeiurilor, condițiilor, limitelor și perioadei pentru care se aplică, acestea urmează a fi

²⁹⁶ **BRÎNZĂ, D.** *Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesuală civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară.* În *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)* nr. 8(158)/2022. p. 188-189. ISSN: 1814-3199

stabilite în baza exigențelor prevăzute de Secțiunea a 4-a a Titlului II Cod civil și prevederile Codului de Procedură Civilă.

Din start este important de menționat că instituirea ocrotirii provizorii în cadrul desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei este o măsură derogatorie și excepțională²⁹⁷. Caracterul derogatoriu al măsurii cercetate este stabilit direct de art. 97 alin. (2) Cod Civil. Astfel, norma prenotată prevede că judecătorul poate institui ocrotirea provizorie în cadrul desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei, doar prin derogare de la alin. (1) al art. 97 Cod Civil²⁹⁸.

Caracterul excepțional al respectivei măsuri rezultă din mai multe raționamente. Primul raționament rezultă din faptul că aceasta este o măsură provizorie de protecție a persoanei, fiind aplicată doar pentru perioada examinării cererii de instituire a tutei sau a curatei. Al doilea raționament rezultă din faptul că această măsură este instituită de către instanța de judecată prin încheiere. Încheierea fiind actul judecătoresc prin care nu se soluționează fondul cauzei. Așadar, instituirea ocrotirii provizorii în cadrul procedurii de instituire a curatei sau a tutei, nu ține de examinarea cauzei în fond. Al treilea raționament rezultă din temeiurile de instituire a respectivei măsuri. Drept **temei** de instituire a măsurii date, reprezintă nevoia stringentă a persoanei de a fi ocrotită temporar (sub formă de asistență sau reprezentare) sau de reprezentare pentru îndeplinirea unor anumite acte juridice. Această nevoie poate apărea din diverse circumstanțe, cum ar fi necesitatea îndeplinirii actelor de administrare sau conservare a bunurilor persoanei vulnerabile, necesitatea accederii la un grant, necesitatea îndeplinirii formalităților pentru acordarea tratamentului medical persoanei vulnerabile, necesitatea depunerii cererii pentru acordarea garanțiilor sociale (ex. pensie, indemnizațiilor) etc. Aplicarea măsuri cercetate, de către instanța de judecată, trebuie să vină ca o excepție și doar pentru cazurile când, în mod obiectiv, persoana cu dizabilități nu este în stare să-și exercite de sine stătător drepturile. Ori în caz contrar, se va încălca Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care expres prevede că persoanelor cu dizabilități trebuie să li se asigure o autonomie și o implicare personală în relațiile sociale.

Astfel, în următorul caz din practică²⁹⁹, instanța de judecată corect a stabilit că este contrar ordinii de drept, ca instanța de judecată să cheme la instituirea unei măsuri de ocrotire provizorii doar pentru existența unei poziții critice a unui terț. Ori în cauza dată petiționarul a motivat

²⁹⁷ PÉCAUT-RIVOLIER L. *Protéger un majeur vulnérable*. Paris: Edition Dalloz 2010 p. 93. ISBN: 978-2-247-08670-2

²⁹⁸ Codul civil art. 65 alin. (1). Publicat în Monitorul Oficial din 22-06-2002 Nr. 82-86

²⁹⁹ Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Centru nr. 2p/s-415/23 din 31.07.2023

necesitatea instituirii măsurii de protecție provizorii, în mod declarativ, că o altă persoană vrea să intre în posesia bunurilor persoanei vulnerabile și că este necesar de a restabili actele de proprietate privată asupra bunurilor imobile aflate în proprietatea persoanei vulnerabile.

De asemenea, un aspect care urmează a fi determinat se referă la **limitele** împuternicirilor pe care instanța de judecată poate să le acorde. Așadar, instanța de judecată va putea împuternici îndeplinirea doar acelor acțiuni care sunt îndreptate spre asigurarea drepturilor persoanei, precum și a acțiunilor de conservare a drepturilor persoanei vulnerabile.

Instanța de judecată ar putea acorda împuterniciri pentru săvârșirea acțiunilor care ar conserva drepturile persoanei vulnerabile. Potrivit art. 311 alin. (1) al Codului Civil, *act juridic de conservare este actul prin care se urmărește preîntâmpinarea pierderii unui drept subiectiv civil*. În literatura de specialitate se indică ”că prin actul juridic de conservare se urmărește păstrarea unor drepturi în patrimoniul persoanei, consolidarea și preîntâmpinarea pierderii lor; ele fiind necesare și urgente³⁰⁰”. Așadar, actul sau acțiunea de conservare este acea măsură care are drept scop ocrotirea și păstrarea unui drept patrimonial sau preîntâmpinarea pierderii lui, ca de exemplu întocmirea unui inventar, întreruperea prescripției, înregistrarea ipotecii, înregistrarea dreptului în registru de publicitate etc. Astfel, acțiunile și actele de conservare vin să protejeze patrimoniul și drepturile nepatrimoniale ale persoanei vulnerabile.

Totodată, urmează a fi respinse cererile prin care se solicită ridicarea sumelor bănești sau beneficierea de alte drepturi patrimoniale ale persoanei vulnerabile prevăzute la art. 97 alin. (2) Cod civil. Ori, astfel de acțiuni contravin intereselor persoanei vulnerabile. Mai mult ca atât, admiterea unei astfel de cereri ar reprezenta o examinare a fondului cererii privind instituirea măsurilor de ocrotire.

Instanța competentă să aplice ocrotirea provizorie în cadrul procedurii de instituirii curatei sau a tutelei, este instanța pe rolul căreia se află cauza cu privire la instituirea măsurii de ocrotire judiciară sub formă de curatelă sau tutelă. Respectiva măsură de protecție se aplică la cererea participanților la proces, nefiind posibil aplicarea acesteia din oficiu de către instanța de judecată. Dreptul de a depune cererea îl are petiționarul și/sau persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului Civil. Ori, de vreme ce persoanele enumerate supra pot înainta în instanța de judecată cerere privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare, acestea pot să depună și cerere de instituire a ocrotirii provizorii pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutelei. Acest raționament rezultă din principiul potrivit căruia „*cine poate mai mult poate și mai puțin*”.

³⁰⁰ UNGUREANU, O., MUNTEANU, C. *Drept civil: partea generală în reglementarea noului Cod civil*. București: Universul Juridic, 2013. p. 181. ISBN: 978-606-673-049-5

În cererea privind instituirea măsurii de protecție provizorie, participantul trebuie să indice acțiunile pentru care se cere asistarea sau reprezentarea provizorie sau actul juridic. De asemenea, în cerere trebuie să se indice scopul acestor acțiuni și necesitatea acestora.

Cererea privind instituirea ocrotirii provizorii în cadrul procedurii de instituire a curatelei și tutelei, în baza art. 97 alin. (2) Cod civil, poate fi depusă la faza intentării procesului, prin anexarea acesteia la cererea privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare sub formă de curatelă sau tutelă. La fel, o astfel de cerere poate fi depusă și la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare, precum și la faza dezbaterilor judiciare.

Instanța de judecată va examina cererea în ședință de judecată secretă cu participarea petiționarului, persoanei vulnerabile și a persoanelor indicate în art.94 alin.(1) Cod civil. Înainte de a decide asupra cererii, instanța de judecată trebuie să audieze persoana vulnerabilă, de unde deducem că cererea de instituire a ocrotirii provizorii în baza art.97 alin.(2) Cod civil se soluționează la faza dezbaterilor judiciare. Ori, potrivit art. 308⁷ alin. (1) CPC RM, audierea persoanei se efectuează în cadrul examinării cauzei în fond, iar examinarea cauzei în fond ține de faza dezbaterilor judiciare.

Raționamentul că instanța de judecată decide asupra aplicării măsurii de protecție prevăzute de art. 97 alin. (2) din Codul civil la faza dezbaterilor judiciare, se deduce din prevederile alin.(3) al aceluiași articol. Așadar, alin. (3) art. 97 Cod civil este o normă derogatorie, care prevede că *în caz de urgență, instanța de judecată poate institui ocrotirea provizorie cu amânarea audierii persoanei*. Prin urmare, de vreme ce norma derogatorie prevede că audierea persoanei se poate amâna doar în caz de urgență, deducem că în cazuri obișnuite măsura de protecție prevăzută de art. 97 alin. (2) din Codul civil poate fi instituită doar după audierea persoanei.

În ce privește situația derogatorie prevăzută la alin. (3) art. 97 Cod civil, constatăm că instanța de judecată, în cazuri de urgență ce nu suferă amânare, este în drept să instituie respectiva măsură de protecție cu amânarea audierii persoanei. În acest caz, prin derogare de la cele indicate *supra*, instituirea ocrotirii provizorii de urgență, pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatelei și tutelei, se poate înfăptui și la faza pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare. Totodată, este de menționat că în cazul în care instanța de judecată va institui ocrotirea provizorie pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatelei și tutelei în conformitate cu art. 97 alin. (3) Cod civil, instanța va fi obligată să audieze persoana în cel mai scurt termen.

Însă pot exista mai multe situații când persoana fizică nu poate fi audiată din motive obiective la sediul instanței de judecată. Astfel, în vederea respectării dorințelor și sentimentelor persoanei vizate, instanța de judecată va asigura audierea acesteia la locul aflării ei (la reședința

sa, în instituția de tratament sau instituția socială, precum și în orice alt loc corespunzător)³⁰¹. Iar în cazul în care, din motive obiective nu este posibil de a fi audiată persoana (persoana este inadecvată, persoana este inconștientă etc.), instanța de judecată constată printr-o încheiere imposibilitatea comunicării (audierii) cu persoana vulnerabilă.

Actul, prin care se instituie ocrotirea provizorie pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei și tutei, se emite de către instanța de judecată sub formă de încheiere. Încheierea judecătorească de instituire a respectivei măsuri de protecție trebuie să corespundă prevederilor art. 270 CPC RM.

Încheierea judecătorească privind instituirea ocrotirii provizorii pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei și tutei nu se atacă separat cu recurs, putând fi atacată doar odată cu fondul cauzei. Acest raționament rezultă din coroborarea prevederilor art. 359 și 423 CPC RM. Astfel, potrivit art. 423 alin. (1) CPC RM, *încheierea dată în primă instanță poate fi atacată cu recurs, separat de hotărâre, de către părți și de ceilalți participanți la proces în cazurile prevăzute de prezentul cod și de alte legi, precum și în cazurile în care încheierea face imposibilă desfășurarea de mai departe a procesului.*

Nici art. 97 al Codului Civil, nici prevederile Codului de Procedură Civilă și nici altă normă a legislației în vigoare nu prevede atacarea încheierii privind instituirea ocrotirii provizorii pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei și tutei, cu recurs separat. Așadar, Secțiunea 1 a Capitolului XXXVIII al CPC este inaplicabil pentru astfel de încheieri. Această încheiere automat intrând sub incidența prevederilor art. 359 CPC. În acest sens, art. 359 alin. (1) al CPC prevede că *încheierile emise în primă instanță nu pot fi atacate cu apel decât o dată cu hotărârea, cu excepția încheierilor care pot fi atacate cu recurs, separat de hotărâre, în cazurile specificate la art. 423.* Alin. (2) al aceluiași articol prevede că *apelul declarat împotriva hotărârii se consideră declarat și împotriva încheierilor date în cauza respectivă, chiar dacă au fost emise după pronunțarea hotărârii și dacă atacarea încheierii nu se menționează în cererea de apel.*

Constatăm că omisiunea legiuitorului de a prevedea posibilitatea atacării cu recurs a încheierii de instituire a ocrotirii provizorii pentru perioada de desfășurare a procedurii de instituire a curatei sau tutei, reprezintă o lacună a legislației procesual civile. Lacună care încalcă în mod direct drepturile și libertățile persoanei cu dizabilități sau ale altor participanți la proces. Ori, prin această omisiune persoana în privința căreia se solicită instituirea curatei și tutei este lipsită de

³⁰¹ PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. p. 445. ISBN: 978-9975-3298-2-8

posibilitatea de a contesta în mod efectiv măsura de protecție aplicată. Mai mult ca atât, în cazul prevăzut la alin. (3) art. 97 Cod Civil, persoana vulnerabilă nu este nici audiată și nici nu are posibilitatea de a contesta respectiva măsură de protecție. La fel, constatăm că legislația în vigoare nu prevede nici posibilitatea de revocare a acestei măsuri de protecție de către judecătorul care a aplicat-o.

În ce privește încetarea măsurii de protecție, din prevederile art. 97 Cod Civil deducem că aceasta are loc atunci când se finalizează procedura de instituire a curatei și tutei. Finalizarea procedurii poate avea loc prin:

- a) adoptarea hotărârii judecătorești privind instituirea curatei sau tutei sau prin refuzul de a institui aceste măsuri de ocrotire judiciare;
- b) adoptarea încheierii de scoatere a cererii de pe rol în baza art. 267;
- c) adoptarea încheierii de încetare a procesului în baza art. 265 CPC RM.³⁰²

Prin urmare, în cazul finalizării procedurii privind instituirea curatei sau a tutei, instanța de judecată este obligată să se expună asupra încetării ocrotirii provizorii instituite în baza art. 97 alin. (2) Cod civil RM.

După ce am clarificat toate particularitățile instituirii ocrotirii provizorii pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei și tutei, este imperios să identificăm locul acesteia în sistemul de drept, precum și natura juridică a măsurii date.

Din start dorim să evidențiem că măsură stabilită de art. 97 alin. (2) al Codului civil nici într-un caz nu se atribuie la măsurile de asigurare a acțiunii prevăzută de Capitolul XIV CPC. Principala diferență a respectivelor măsuri procesuale rezidă din scopul acestora.

Potrivit art. 174 alin. (1) al CPC, *la cererea participanților la proces, judecătorul sau instanța dispune în aceeași zi aplicarea sau neaplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii. Asigurarea se admite în orice fază a procesului până la etapa în care hotărârea judecătorească devine definitivă, în cazul în care neaplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii ar face imposibilă executarea hotărârii judecătorești.*

Instituția măsurilor de asigurare a acțiunii este pe larg cercetată în doctrina de specialitate. În opinia savantului Belei E., *”Asigurarea acțiunii este o instituție a dreptului procesual civil, ce constă dintr-un șir de măsuri (mijloace) procedurale menite să garanteze posibilitatea unei executări efective a unei hotărâri judecătorești în cazul satisfacerii pretențiilor reclamantului*³⁰³”.

³⁰² **BRÎNZĂ, D.** *Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare.* În *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)* nr. 8(158)/2022. p. 192. ISSN: 1814-3199

³⁰³ **BELEI E., COJUHARI A., et al.** *Drept Procesual Civil. Partea Generală.* Chișinău: Lexon-Plus. 2014. p. 278. ISBN: 978-9975-4188-5-0

În opinia lui Botnari V., „asigurarea acțiunii este instituția de drept procesual civil care constă dintr-o serie de măsuri silite temporare și urgente, ce pot fi aplicate de instanță, la cererea persoanei interesate, cu scopul de a asigura executarea efectivă a unei hotărâri judecătorești definitive”³⁰⁴. I. Leș, tot este de părere că scopul măsurilor de asigurare a acțiunii este de a evita imposibilitatea executării hotărârii judecătorești³⁰⁵.

Așadar, după cum putem vedea din prevederile art. 174 alin. (1) CPC, precum și din opiniile doctrinarilor nominalizați, **scopul măsurilor de asigurare a acțiunii este de a evita imposibilitatea executării hotărârii judecătorești**. La rândul său, măsura prevăzută de art. 97 alin. (2) al Codului civil se instituie cu scopul de a acorda ocrotire persoanei vulnerabile pentru perioada cât se desfășoară procedura de instituire a curatei sau tutei și de a preveni pierderea unui drept subiectiv civil. Prin urmare, observăm că scopul măsurilor prevăzute de art. art. 97 alin. (2) al Codului civil și scopul măsurilor de asigurare a acțiunii civile este diferit.

În același sens, dar sub alt aspect, menționăm că efectul neaplicării măsurii de asigurare a acțiunii este imposibilitatea în viitor de a executa hotărârea judecătorească. În cazul măsurilor prevăzute de art. 97 alin. (2) al Codului civil, efectul neaplicării acestora nu duce la imposibilitatea de executare a hotărârii judecătorești, ci poate duce la prejudicierea drepturilor și bunurilor persoanei cu dizabilități.

În ce ne privește, considerăm că măsura prevăzută la art. 97 alin. (2) Cod Civil, este o măsură de ordin procedural, cu toate că aceasta este prevăzută doar de Codul Civil. Această concluzie se bazează pe raționamentul că această măsură poate fi aplicată doar în cadrul unei proceduri judiciare ce se află pe rolul instanței de judecată.

Ce ține de natura juridică a măsurii date, descifrarea acesteia este extrem de importantă, întrucât de concluziile la care se ajunge în această privință depinde modul de executare și efectele acesteia. În acest sens, trebuie să stabilim ce este măsura prevăzută la art. 97 alin. (2) Cod Civil.

Ocrotirea provizorie, instituită în baza art. 97 alin. (2) Cod Civil, este o **măsură de protecție provizorie** caracteristică doar procedurii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare, sub formă de tutelă și curatelă. Scopul respectivei măsuri este acordarea protecției persoanei vulnerabile și drepturilor acesteia, pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei, întru apărarea și conservarea drepturile și intereselor legitime ale persoanei

³⁰⁴ BONTARI, V. *Asigurarea acțiunii civile*. Teză de doctor. Chișinău, 2024. p. 57. [online] [cit. 09.02.2026]. Disponibil: <https://www.anacec.md/files/Botnari-teza.pdf>

³⁰⁵ LEȘ I. *Tratat de drept procesual civil. Vol. 2. Ed. a 2-a*. București: Universul Juridic, 2020. ISBN 978-606-39-0723-4, pag. 271

vulnerabile³⁰⁶. La fel, scopul măsurii cercetate este prevenirea producerii riscului de încălcare sau pierdere a drepturilor persoanei vulnerabile.

Pledăm pentru denumirea de ”**măsuri de protecție provizorie**”, deoarece aceasta caracterizează cel mai bine măsura nominalizată. Astfel, aceasta este o măsură procesuală, derogatorie și excepțională, instituită de instanța de judecată, care vine să ofere o protecție persoanei vulnerabile pentru o perioadă provizorie, și anume pentru perioada de desfășurare a procedurii de instituire a curatei și tutei.

După cum am menționat *supra*, considerăm necesar ca legiuitorul să transpună reglementări a respectivei măsuri de protecție provizorie și în corpul Capitolul XXVIII, Secțiunea 1 al CPC. Astfel, în finisarea acestui subiect, concluzionând cele menționate *supra*, venim cu propunerea de *lege ferenda* și anume ca Capitolul XXVIII, Secțiunea 1 CPC, să fie completat cu un nou articol și anume art. 307¹ CPC intitulat „*Aplicarea măsurilor de protecție provizorie*”, care va avea următorul conținut:

- (1)*La cererea participanților la proces, judecătorul prin încheiere poate aplica o măsură de protecție provizorie sub formă de ocrotire provizorie pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutei, în cazul în care persoana vulnerabilă în mod urgent are nevoie de ocrotire.*
- (2)*În caz de urgență, instanța de judecată poate aplica măsura de protecție provizorie cu amânarea audierii persoanei. Instanța de judecată va audia persoana în cel mai scurt termen. În cazul în care prezența persoanei nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată urmează să asigure audierea acesteia la locul aflării ei, constatând, după caz, imposibilitatea comunicării cu aceasta.*
- (3)*Măsura de protecție provizorie se aplică doar dacă există o necesitate stringentă în ocrotirea persoanei vulnerabile dictată de necesitatea conservării sau administrării sau riscul de pierire bunurilor sau drepturilor subiective ale acesteia.*
- (4)*După decăderea necesității stabilite la alin. (3) instanța de judecată la cererea participanților la proces sau din oficiu poate revoca măsura de protecție provizorie.*
- (5)*Încheierea de aplicare a măsurilor de protecție provizorie poate fi atacată cu recurs.*

³⁰⁶ **BRÎNZĂ D.** *Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare.* În *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)* nr. 8(158)/2022. p. 192. ISSN: 1814-3199

3.3.4. Dezbaterile judiciare în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

După ce cauza a fost pregătită suficient și judecătorul a finalizat faza de pregătire, se trece la următoarea fază obligatorie a procesului civil, și anume la Dezbaterile judiciare, a cărei esență se rezumă la examinarea și soluționarea fondului cauzei. Dezbaterile cauzei în ședință publică reprezintă una din cele mai importante etape ale procesului civil. Calitatea actului de justiție depinde în cea mai mare măsură de modul de realizare a dezbaterilor publice și contradictorii.³⁰⁷

În literatura de specialitate s-a fundamentat ideea că dezbaterile judiciare ale cauzei civile presupune parcurgerea consecutivității de acțiuni procesuale prevăzute de lege, care au menirea să garanteze examinarea și soluționarea în fond în mod nemijlocit, contradictoriu, public, efectiv și just a litigiilor de drept, în termeni optimi și previzibili³⁰⁸.

Tradițional, în conformitate cu prevederile legislației procesual civile, faza dezbaterilor judiciare se divizează în câteva etape: 1) Partea pregătitoare a ședinței; 2) Judecarea cauzei în fond; 3) Pledoariile și replicile; 4) Adoptarea și pronunțarea hotărârii.

Cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, în mod obligatoriu parcurg faza dezbaterilor judiciare, precum și toate etapele acestei faze. Cu toate acestea, faza dezbaterilor judiciare în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare conține particularități specifice doar acestui tip de cauze.

Respectivele cauze se examinează în ședință secretă³⁰⁹. Examinarea cauzei în ședință secretă se bazează pe necesitatea de protecție a aspectelor intime a vieții persoanei vulnerabile, inclusiv și secretul medical al acesteia. Fundamentul acestei excepții îl constituie prevederile art. 28 din Constituția RM, care stipulează garantarea respectării și ocrotirii vieții intime, familiale și private³¹⁰.

Cu toate că necesitatea examinării cauzei în ședință secretă nu se pune în discuții, constatăm că legiuitorul, la art. 308⁷ alin. (2) CPC, instituie o excepție care nu-și are locul, din punct de vedere legal. Așadar, potrivit art. 308⁷ alin. (2) CPC, legiuitorul a stabilit că *cauza se examinează în ședință secretă, cu excepția cazului când la ea pot asista alte persoane enumerate la art. 94 alin. (1) din Codul civil*. Excepția dată nu-și are locul, mai mult ca atât, este inutilă.

După cum am menționat în Subcapitolul 3.2 al Capitolului III din prezenta lucrare,

³⁰⁷ LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK. 2001. p. 380. ISBN: 973-655-119-9

³⁰⁸ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 79. ISBN 978-9975-181-12-9

³⁰⁹ Codul de procedură civilă. Publicat în Monitorul Oficial nr. 285-294, din 03.08.2018. art. 308⁷ alin. (2)

³¹⁰ BĂNĂRESCU, I., BLINOV A. *Principiile organizațional-funcționale ale Dreptului procesual civil*. În *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)* nr. 8(158)/2022. p. 200. ISSN: 1814-3199

persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, sunt participanți cu drepturi depline ai procesului civil, prin urmare, aceștia participă la ședințele de judecată chiar și atunci când ședința este secretă. Această regulă este expres stabilită de alin. (6) al art. 23 CPC, care prevede că *ședința secretă se desfășoară în prezența participanților la proces, iar în caz de necesitate la ea asistă de asemenea martorul, expertul, specialistul și interpretul*.

Prin urmare, constatăm că excepția stabilită de art. 308⁷ alin. (2) CPC nu este necesară, deoarece persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil pot participa la ședințele de judecată, chiar dacă ele sunt secrete.

Mai mult ca atât, din modul de expunere al textului normei de la art. 308⁷ alin. (2) CPC, ar rezulta că în cazul în care la ședințele de judecată participă persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, ședințele de judecată nu mai sunt secrete, deci sunt publice. Această formulare a textului legii contravine intereselor ocrotite de lege a persoanei vulnerabile. Ori aceasta poate duce la examinarea cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în ședință publică. Ceea ce ar afecta aspectele intime ale vieții persoanei vulnerabile.

Din aceste considerente, cu titlu de *lege ferenda* propunem de a exclude din textul normei prevăzute la art. 308⁷ alin. (2) CPC, fraza „*cu excepția cazului când la ea pot asista alte persoane enumerate la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil*”.

Ședința de judecată în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare are loc cu înștiințarea obligatorie a participanților la proces. După cum am putut vedea în Subcapitolul 3.2 al Capitolului III al prezentei lucrări, participanții la proces sunt petiționarul, persoana vulnerabilă și persoanele interesate stabilite la art. 94 alin. (1) al Codului civil, din care face parte și autoritatea tutelară, precum și reprezentanții acestora.

Neprezentarea participanților legal citați, duce la efectele juridice stabilite de lege. Astfel, neprezentarea petiționarului legal citat, considerăm că nu împiedică examinarea în continuare a cauzei, cu excepția cazului când instanța de judecată consideră că prezența sa este obligatorie. În acest din urmă caz, instanța va amâna ședința de judecată și-l va cita repetat, indicând în citație obligativitatea prezenței acestuia.

În acest sens, considerăm că trebuie de făcut unele clarificări. Într-adevăr, petiționarul este partea care a intentat procesul în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, fiind similar reclamantului în acțiunile civile. Și da, într-adevăr art. 206 alin. (2) CPC prevede că *neprezentarea fără motiv a reclamantului duce la scoaterea cererii de pe rol*. Însă în această situație, considerăm că este aplicabilă aceeași regulă care se aplică asupra renunțării petiționarului la cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, facem trimitere la argumentele expuse în Subcapitolul 3.2 al Capitolului III referitor la

dreptul discreționar al instanței de judecată de a nu admite solicitarea petiționarului de renunțare la cerere.

Mai mult ca atât, norma prevăzută la art. 206 alin. (2) CPC prevede că instanța va scoate cererea de pe rol doar dacă prin acest act procedural nu se încalcă drepturile altor participanți la proces, iar dacă astfel de încălcare persistă, instanța examinează cauza în lipsa reclamantului. În acest sens, considerăm că prin scoaterea cererii de pe rol pot fi afectate drepturile, și în special, interesele legitime ale persoanei vulnerabile. După cum ne-am expus anterior, legislația prevede că persoana care necesită ocrotire trebuie să fie ocrotită, inclusiv prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciare, care trebuie să fie proporționale cu starea persoanei și în concordanță cu dorințele și sentimentele acesteia. Aceasta rezultă inclusiv din obligația statului de protecție a persoanelor cu dizabilități stabilită de art. 51 alin (1) din Constituția Republicii Moldova.

Astfel, la aplicarea corectă a împuternicirilor sale discreționare în privința art. 206 alin. (2) CPC, judecătorul va examina în continuare cauza de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, pentru a determina dacă sunt sau nu necesare aplicarea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Cu toate acestea, în practică judiciară se întâlnesc des situații când instanța de judecată scoate cerere de pe rol, pe motiv de neprezentare a petiționarului³¹¹. Considerăm o astfel de abordare drept una vicioasă, care poate prejudicia drepturile și interesele ocrotite de lege a persoanei vulnerabile. Instanțele de judecată trebuie să înțeleagă că, în cauzele examinate în ordinea procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare, instanța trebuie să urmărească interesele persoanei vulnerabile, pierderea interesului față de cauză de către petiționar nu trebuie să lipsească persoana vulnerabilă de ocrotirea necesară.

La rândul său, neprezentarea persoanei vulnerabile legal citate nu împiedică examinarea cauzei civile. Cu toate acestea, instanța de judecată trebuie să clarifice motivul neprezentării acesteia. În cazul în care persoana vulnerabilă, din motive obiective, este în imposibilitate de a se prezenta la ședință, instanța de judecată examinează cauza în lipsa acesteia. Motivele obiective trebuie să reprezinte un impediment real al persoanei vulnerabile de a se prezenta la ședința de judecată, cum ar fi: tetraplegia (paralizarea tuturor celor patru membre ale persoanei), imobilizarea la pat, coma, internarea într-o instituție medico-sanitară specializată în sănătatea mintală, etc. Motivele obiective trebuie să fie confirmate de către avocatul persoanei vulnerabile sau de acte medicale.

³¹¹ Încheierea Judecătorei Criuleni (sediul Central) nr. 2-1597/22 din 15.12.2023 [online] [citat 13.02.2026]. Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4378D7B6-7D66-4E58-B5A1-B5915383A660; Încheierea Judecătorei Orhei (sediul Central) nr. 2p/s-182/2025 din 20.11.2025 [online] [citat 13.02.2026]. Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E276A697-CC15-4E82-BC18-02DDC6945B80.

În cazul în care nu există motive obiective care justifică neprezentarea persoanei vulnerabile la ședința de judecată, instanța poate amâna ședința cu citarea repetată a acesteia și, eventual, însărcinarea avocatului acesteia de a o informa despre necesitatea prezentării la ședința de judecată.

Totodată, trebuie de punctat că, chiar și dacă cauza se examinează în lipsa persoanei vulnerabile, instanța de judecată este obligată să audieze persoana vulnerabilă la locul de aflare a acesteia.

Chiar dacă ședința de judecată se poate petrece fără participarea persoanei vulnerabile, prezența avocatului acesteia este obligatorie. În acest sens, ne solidarizăm cu opinia lui V. Crețu, potrivit căreia, luând în considerație obiectul cercetării judecătorești în această categorie de cauze, prevederile art. 206 alin. (5) CPC nu sunt aplicabile în privința avocatului persoanei vulnerabile. Autorul nominalizat este de părere că participarea în respectivele cauze a avocatului persoanei vulnerabile, în practica judiciară trebuie să se recunoască obligatorie, în caz contrar norma juridică prevăzută la art. 306 CPC devine lipsită de utilitate³¹². Necesitatea participării avocatului persoanei vulnerabile devine și mai mare, atunci când cauza se judecă în lipsa persoanei vulnerabile.

Ținând cont de cele menționate, considerăm că în cazul în care avocatul persoanei vulnerabile, înștiințat legal despre locul, data și ora ședinței, nu s-a prezentat și nu a comunicat instanței motivul neprezentării, instanța de judecată va amâna ședința de judecată și va întreprinde măsurile necesare pentru a asigura prezența avocatului la următoarea ședință de judecată. În acest caz, instanța de judecată poate aplica față de avocat sancțiunea procesuală sub formă de amendă de până la 50 de unități convenționale³¹³.

În caz de neprezentare repetată a avocatului ales a persoanei vulnerabile, instanța de judecată va constata imposibilitatea examinării cauzei în lipsa acestuia, dispunând amânarea ședinței judecătorești și solicitarea, în conformitate cu art. 306 alin. (3) CPC, coordonatorului oficiului teritorial al CNAJGS desemnarea unui alt avocat. Același efect îl are și neprezentarea repetată a avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, și anume instanța de judecată va solicita coordonatorului oficiului teritorial al CNAJGS desemnarea unui alt avocat³¹⁴. Totodată, este de menționat că neprezentarea nemotivată la ședința de judecată a avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, constituie abatere disciplinară conform art. 47 alin. (2) lit. b) al Codul de conduită, etică și integritate profesională al angajatului din cadrul sistemului de asistență

³¹² КРЕЦУ, В. Судебное разбирательство гражданских дел о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2008. p. 55. ISSN 1857-2405

³¹³ Codul de procedură civilă. Publicat în Monitorul Oficial nr. 285-294, din 03.08.2018. art. 206 alin. (6)

³¹⁴ КРЕЦУ, В. Судебное разбирательство гражданских дел о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2008. p. 56. ISSN 1857-2405

juridică garantată de stat³¹⁵ și poate constitui temei de retragere a licenței pentru exercitarea profesiei de avocat³¹⁶.

Neprezentarea la ședința de judecată a persoanelor interesate, indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil, cu excepția autorității tutelare, nu împiedică examinarea cauzei, cauza fiind judecată în lipsa acestora. Această regulă este stabilită la art. 206 alin. (5) CPC.

Ținând cont de cele menționate, cu titlu de *lege ferenda* propunem suplinirea art. 308⁷ CPC cu un alineat nou, și anume alin. (3) care va avea următorul conținut: *Neprezentarea petiționarului sau a persoanelor interesate indicate la art. 94 al Codului civil și a reprezentanților acestora înștiințați legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică examinarea cauzei. Neprezentarea persoanei vulnerabile înștiințată legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică examinarea cauzei, însă instanța de judecată va audia în mod obligatoriu persoana vulnerabilă în modul stabilit de art. 308 și 308¹.*

La fel, în acest sens propunem suplinirea art. 306 CPC cu un alineat nou, și anume alin. (5) care va avea următorul conținut: *Judecarea cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire se face cu participarea obligatorie a avocatului persoanei vulnerabile. Neprezentarea fără motiv a avocatului persoanei vulnerabile duce la amânarea ședinței de judecată. În caz de neprezentare repetată fără motiv a avocatului persoanei vulnerabile sau dacă motivele sunt considerate de instanță ca fiind neîntemeiate, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui alt avocat.*

Situație diferită este în cazul autorității tutelare teritoriale de la domiciliul persoanei vulnerabile, a cărei prezență în respectivul tip de cauze o considerăm obligatorie. Dacă este să facem o retrospectivă, constatăm că reglementările anterioare prevedeau expres, la art. 306 alin. (1) și (2) CPC, participarea obligatorie a reprezentantului autorității tutelare. La moment, însă legislația procesual civilă nu prevede expres obligativitatea prezenței reprezentantului autorității tutelare. Cu toate acestea, în urma interpretării sistematice a legislației în vigoare care reglementează măsurile de ocrotire judiciare, constatăm că autoritatea tutelară este autoritatea cu funcția de protecție a persoanelor vulnerabile, care exercită supravegherea generală a măsurilor de ocrotire. Prin urmare, considerăm că acest rol al autorității tutelare face prezența reprezentantului acesteia obligatorii în cadrul ședinței de judecată pe cauzele privind măsurile de ocrotire judiciare.

³¹⁵ Codul de conduită, etică și integritate profesională al angajatului din cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat. Aprobă de Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat prin Hotărâre nr. 12 din 26 ianuarie 2024 [online] [cit. 14.02.2026]. Disponibil: https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/2305/Codul_de_conduit%C4%83_etic%C4%83_%C8%99i_integritate_profesional%C4%83.pdf.

³¹⁶ Legea nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159 din 04.09.2010

În acest sens, pentru a înlătura această lacună a legislației procesual civile, propunem cu titlu de *lege ferenda*, suplinirea alin. (1) al art. 308⁷ CPC cu o teză nouă care va stipula „*Judecarea cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire se face cu participarea obligatorie a reprezentantului autorității tutelare*”.

Referitor la neprezentarea reprezentantului autorității tutelare, ne aliniem poziției înaintate de V. Crețu, potrivit căreia „*în cazul neprezentării la ședința de judecată a reprezentantului autorității tutelare în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, instanța de judecată este obligată să constate imposibilitatea examinării cauzei în acea ședință, să amâne judecarea cauzei, să stabilească data unei noi ședințe de judecată și să informeze reprezentantul neprezentat al autorității tutelare despre locul, data și ora desfășurării noii ședințe de judecată*”³¹⁷.

După ce îndeplinește toate actele procedurale ale părții de pregătire a ședinței, instanța de judecată trece la următoarea etapă a dezbaterilor judiciare, și anume la judecarea fondului cauzei. Judecarea cauzei în fond este cea mai amplă și cea mai semnificativă parte a dezbaterilor judiciare, în care sunt antrenați toți participanții la proces și persoanele care contribuie la înfăptuirea justiției, și în cadrul căreia se manifestă plenar principiile publicității, oralității, disponibilității, contradictorialității, nemijlocirii etc³¹⁸.

Judecarea fondului cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se face potrivit dispozițiilor generale stabilite de art. 211-232 CPC, însă cu luarea în considerație a particularităților stabilite de Capitolul XXVIII CPC. În principiu, la această etapă a dezbaterilor judiciare, participanții la proces urmează să probeze atât prin explicațiile sale, cât și prin intermediul celorlalte mijloace de probă anexate la materialele dosarului, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea respectivei cauze civile.

Circumstanțele importante pentru soluționarea cauzelor cercetate țin de obiectul de probațiune. După cum ne-am expus anterior, în cauzele de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare urmează a fi determinate circumstanțele ce se referă la faptul că persoana vulnerabilă este majoră sau pe altă cale a dobândit capacitate de exercițiu, că suferă de o boală mintală sau deficiență fizică, mintală sau psihologică, și că nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința. Referitor la acest aspect, F. Chifa întemeiat indică că în acest tip de cauze va fi necesar, de fiecare dată, să fie dovedit și faptul că persoana nu este ocrotită suficient

³¹⁷ КРЕЦУ, В. Судебное разбирательство гражданских дел о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4/2008. p. 54. ISSN 1857-2405

³¹⁸ BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 47. ISBN: 978-9975-4072-2-9

prin aplicarea altor mijloace și mecanisme de ocrotire stabilite de lege³¹⁹. Totodată, din obiectul de probațiune a respectivelor cauze fac parte și circumstanțele care determină sentimentele și dorințele persoanei vulnerabile.

În cauzele de revocare a măsurilor de ocrotire, judecătorul trebuie să determine circumstanțele care se referă la faptul dacă persoana vulnerabilă s-a vindecat sau că deține discernământ pentru a putea conștientiza acțiunile sale ori exprima voința sau că persoana vulnerabilă va putea fi ocrotită suficient prin alte mijloace stabilite de lege.

În literatura de specialitate engleză³²⁰ s-a invocat opinia că determinarea circumstanțelor importante ale cauzei urmează a fi stabilite prin intermediul a două teste: *testul diagnostic* (the diagnostic test) - care demonstrează existența unei boli mintale, ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice; și *testul funcțional* (the functional test) – care demonstrează că persoana vulnerabilă nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința.

Dacă este să analizăm această teză sub aspectul legislației Republicii Moldova, constatăm că doar aceste două teste nu sunt suficiente, legislația națională stabilește că pentru instituirea măsurii de ocrotire judiciare este necesar determinarea și altor circumstanțe decât cele cu privire la boala persoanei și capacitatea acesteia de a-și conștientiza acțiunile sau exprima voința. Astfel, conducându-ne de această teză, coroborând-o cu legislația Republicii Moldova, constatăm că determinarea circumstanțelor importante ale cauzei urmează a fi determinate prin intermediul a patru teste: *testul diagnostic* – prin care se demonstrează existența unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice; *testul funcțional* – prin care se demonstrează că persoana vulnerabilă nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința; *testul necesității* – prin care se demonstrează că persoana nu este ocrotită suficient prin alte mijloace și mecanisme legale; și *testul interesului superior al persoanei vulnerabile* – prin care se demonstrează sentimentele, convingerile, dorințele și interesele persoanei vulnerabile.

Referitor la testul interesului superior al persoanei vulnerabile atât doctrina, cât și jurisprudența engleză a stabilit că ”*convingerile și valorile se numără printre factorii pe care persoana care ia decizia trebuie să îi aibă în vedere, atunci când stabilește ce este în interesul superior al persoanei vulnerabile*”³²¹. Astfel, în dreptul englez s-a indicat că nu este posibil de

³¹⁹ CHIFA, F. *Particularitățile sarcinii probațiunii în procedura specială*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 (66) din 2023. p. 40-41. ISSN 1857-2405

³²⁰ RUCK KEENE A., KANE N., KIM, S., OWEN, S. – *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*. În International Journal of Law and Psychiatry nr. 62 (2019). p. 59 ISSN: 0160-2527

³²¹ ARIBISALA O. Best interests provisions in the UK Mental Capacity Act 2005. În The Psychiatrists nr. 36/2012 p. 460.[online] ISSN: 1758-3217. [citat 14.02.2026]. Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/the-psychiatrist/article/best-interests-provisions-in-the-uk-mental-capacity-act-2005/2E96362DBDF4DFD5EBAF4F23AE625A5A>

determinat toate criteriile de stabilire a interesului superior al persoanei vulnerabile, însă s-a recomandat a se ține seama în special de:

1. *dorințele și sentimentele anterioare și prezente ale persoanei în cauză, în măsura în care pot fi determinate, precum și de factorii pe care acea persoană i-ar lua în considerare dacă ar fi capabilă să o facă;*
2. *necesitatea de a permite și încuraja persoana să participe sau de a-i îmbunătăți capacitatea de a participa cât mai pe deplin posibil la orice acțiune care îl privește și la orice decizie care îl afectează;*
3. *opiniile altor persoane pe care este potrivit și fezabil să le consultăm în legătură cu dorințele și sentimentele persoanei, precum și cu ceea ce ar fi în interesul său superior;*
4. *dacă scopul pentru care este necesară orice acțiune sau decizie poate fi atins la fel de eficient printr-o modalitate care restricționează mai puțin libertatea de acțiune a persoanei*³²².

Considerăm că o astfel de abordare este aplicabilă și cauzelor de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare care se judecă în Republica Moldova. Astfel, atât participanții la proces, cât și instanța de judecată va trebui să determine interesul superior al persoanei vulnerabile.

Determinarea circumstanțelor nominalizate pot fi demonstrate prin intermediul tuturor mijloacelor de probă specifice procesului civil³²³, stabilite de Capitolul X al CPC.

Așadar, instanța de judecată, în cadrul respectivelor cauze, va asculta explicațiile petiționarului și a persoanelor interesate indicate la art. 94 alin. (1) Cod civil. Explicațiile se depun în conformitate cu prevederile art. 131 și 213 CPC.

În acest sens, urmează de făcut remarcă că art. 308² alin. (1) CPC prevede că instanța de judecată din oficiu sau la cererea participanților la proces, **poate** să audieze persoanele indicate la art. 94 alin. (1) Cod civil. Norma dată creează o confuzie, ori după cum ne-am expus în cadrul Subcapitolul 3.2 al Capitolului III din prezenta lucrare, persoanele interesate indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil sunt participanți la proces, aceștia având drepturi specifice ale participanților, drepturi de care terțe persoane nu pot dispune. Prin urmare, nu se poate lăsa doar la discreția instanței de judecată posibilitatea audierii sau dării de explicații de către persoanele interesate, ori potrivit art. 56 alin. (1) CPC, participanții la proces au dreptul de a da explicații. De

³²² Law Commission – *Mental Incapacity. Item 9 of the Fourth Programme of Law Reform: Mentally Incapacitated Adults*. Ordered by the House of Commons. London: HMSO 1995. p. 44-45. [online]. [citat 13.02.2026] Disponibil: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7c31d6ed915d76e2ebbb4c/0189.pdf>.

³²³ NĂVODARU, E. *Procedura punerii sub interdicție judecătorească și necesitatea adaptării normelor legale aplicabile în contextul realității sociale actuale*. În Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 6. Issue 2/2017.p. 530. ISSN 2285-0171

aici considerăm că norma de la art. 308¹ alin. (1) CPC este una confuză și urmează a fi abrogată.

Un mijloc de probă specific respectivului tip de cauze este audierea persoanei vulnerabile. Obligatorietatea audierii persoanei vulnerabile rezultă inclusiv din prevederile Codului civil al Republicii Moldova și ale art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care prevede că la examinarea chestiunilor ce țin de măsurile de ocrotire, instanțele de judecată trebuie să respecte drepturile, voința, sentimentele și preferințele persoanei. Prevederi similare se conțin și în Recomandarea nr. R (99) 41 din 23 februarie 1999 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili.

În literatura de specialitate corect s-a expus poziția că „*Dacă o persoană a fost capabilă în trecut să comunice, atunci acest istoric constituie ghidul pentru deciziile sale viitoare. Dacă o persoană nu a fost niciodată capabilă să comunice în trecut, dar demonstrează o anumită capacitate de raționament, atunci legea trebuie să ofere oportunitatea ca aceasta să-și exprime voința și preferințele. Însă, dacă o persoană nu are capacitate de raționament și nu a fost niciodată capabilă să comunice, atunci, și numai atunci, trebuie să existe posibilitatea ca altcineva să ia decizii care o afectează, pe baza a ceea ce ar fi voința și preferințele acelei persoane, în mod practic, dar fără a-i nega acesteia dreptul la capacitate juridică din punct de vedere legal și niciodată doar pentru conveniența persoanei de sprijin*”³²⁴.

Așadar, pentru a determina cerințele stabilite în actele internaționale prenotate, este necesar de a-i oferi persoanei vulnerabile posibilitatea de a se expune asupra cererii înaintate și asupra măsurii de ocrotire solicitate. În acest sens, legiuitorul a stabilit obligativitatea audierii persoanei vulnerabile. Astfel, potrivit art. 308 alin. (1) CPC, în cazul examinării cererii prevăzute la art. 302 alin. (1), *instanța de judecată audiază persoana fizică. Aceasta poate fi însoțită de altă persoană pe care a ales-o, care nu va avea calitatea de reprezentant în proces*³²⁵.

Cu toate că legislația procesual civilă nu prevede ordinea de audiere a persoanei vulnerabile, considerăm că, pentru a se respecta principiul contradictorialității, audierea persoanei nominalizate are loc după darea explicațiilor de către petiționar.

Legislația procesual civilă prevede că audierea persoanei vulnerabile are loc în ședință închisă. Raționamentele stabilirii ședinței închise se datorează necesității protecției persoanei vulnerabile și a datelor confidențiale ale acesteia, cum ar fi datele care se referă la secretul medical, date referitoare la comportamentul și starea respectivei persoane etc. Instanța de judecată poate

³²⁴ CRAIGIE, J., BACH, M., GURBAI S. et al. *Legal capacity, mental capacity and supported decision-making: Report from a panel event*. În International Journal of Law and Psychiatry nr. 62 (2019). p. 63 ISSN: 0160-2527;

³²⁵ **BRÎNZĂ, D.** *Particularitățile audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare." Chișinău, Moldova, 9-10 noiembrie 2023. p. 518. ISBN: 978-9975-62-693-4

stabili că la ședința de audiere a persoanei vulnerabile să participe și persoanele interesate, stabilite de art. 94 alin. (1) al Codului civil.

Totodată, la ședința de audiere a persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, participă în mod obligatoriu avocatul persoanei vulnerabile, care va fi informat despre timpul și locul audierii.

Persoana vulnerabilă poate solicita instanței de judecată ca audierea sa să aibă loc în regim individual, ceea ce presupune petrecerea audierii fără ceilalți participanți la proces. Însă persoana vulnerabilă va putea fi însoțită de o persoană pe care a ales-o personal. În acest sens, urmează a fi determinat dacă avocatul persoanei vulnerabile va participa la o astfel de ședință, or legislația procesual civilă nu ne dă răspuns expres la această întrebare, aceasta reprezentând o lacună a legii. După cum ne-am expus anterior³²⁶, în respectivele cauze prezența avocatului care să reprezinte persoana vulnerabilă este obligatorie. Participarea obligatorie a avocatului reprezintă o garanție a respectării drepturilor persoanei la orice etapă și acțiune procesuală. Astfel, considerăm că avocatul urmează să participe în mod obligatoriu la o astfel de ședință de audiere individuală.

Cu toate acestea, instanța de judecată, analizând toate circumstanțele cauzei, poate să dispună ca persoana vulnerabilă să fie audiată în prezența celorlalți participanți la proces.

Potrivit art. 308 alin. (4) CPC, dacă consideră necesar, instanța de judecată poate desfășura audierea persoanei vulnerabile în prezența medicului care o tratează sau în prezența altei persoane pertinente. Așadar, instanța de judecată, la desfășurarea audierii persoanei vulnerabile, poate să invite medicul psihiatru care o tratează sau altă persoană, care poate acorda asistență psihiatrică la audierea persoanei cu dizabilități. Această măsură procesuală va permite audierea mai eficientă a persoanei vulnerabile. Medicul psihiatru având abilități și aptitudini speciale de a comunica mai eficient cu persoana care suferă de deficiențe mintale.

Necesitatea audierii persoanei vulnerabile este dictată în primul rând de obligativitatea respectării dreptului persoanei la un proces echitabil. Una dintre garanțiile dreptului la un proces echitabil fiind necesitatea de a-i acorda persoanei vulnerabile posibilitatea de a se expune asupra cererii înaintate în privința sa.

Scopul audierii persoanei vulnerabile este ca aceasta să-și expună poziția asupra cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare. Deci, instanța de judecată are obligația legală să depună toate eforturile posibile pentru a constata dorințele din trecut și prezent și sentimentele persoanei vulnerabile privind cererea supusă examinării, folosind metodele de comunicare care corespund

³²⁶ **BRÎNZĂ, D.** *Dreptul la asistență juridică al persoanelor supuse măsurii de ocrotire judiciare*. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*. Chișinău 2022. p. 317-319 ISBN:978-9975-62-472-5

stării și situației persoanei audiate ³²⁷. În același sens, legislația civilă mai prevede că la luarea oricărei decizii care vizează persoana vulnerabilă sau interesele patrimoniale ale acesteia, instanța de judecată, autoritatea tutelară și persoana însărcinată cu ocrotirea vor acorda prioritate dorințelor și sentimentelor persoanei ocrotite, exprimate de sine stătător sau la solicitarea acesteia, cu ajutorul persoanei de încredere. Dorințele și sentimentele persoanei ocrotite vor avea prioritate, chiar dacă sunt susceptibile de a expune persoana ocrotită unui anumit risc, cu excepția cazului în care ea se expune unui risc grav ce nu poate fi diminuat prin întreprinderea anumitor măsuri suplimentare³²⁸. În acest sens, în jurisprudența engleză în cauza *Re contra P*, judecătorul (Lewinson) a fost de acord că dorințele adultului lipsit de capacitate trebuie să primească o pondere considerabilă, însă nu neapărat una decisivă, întrucât criteriul prevăzut de lege este cel al interesului superior, și nu al judecății substitutive³²⁹.

Prin urmare, audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare va permite identificarea voinței, sentimentelor și preferințelor persoanei vulnerabile din prima sursă. Astfel, audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare va permite instituirea unei măsuri proporționale cu starea persoanei și care corespunde voinței, sentimentelor și preferințelor persoanei vulnerabile³³⁰.

Audierea persoanei vulnerabile se desfășoară la sediul instanței de judecată. În cazul în care persoana vulnerabilă se află într-o instituție medicală, instituție de tratament, instituție socială sau altă instituție de acest fel, audierea persoanei se desfășoară în cadrul respectivei instituții. Totodată, potrivit art. 308¹ CPC, *în cazul în care prezența persoanei nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată asigură audierea acesteia la locul aflării ei*. Astfel, din norma prenotată rezultă că instanța de judecată este obligată să se deplaseze și să audieze persoana vulnerabilă la locul aflării sale, dacă există motive obiective care fac imposibilă prezența persoanei la sediul instanței. Această normă fiind o garanție împotriva arbitrariului la instituirea măsurii de ocrotire judiciare.

În cazul în care, din cauza bolii sau deficiențelor mintale, fizice sau psihologice, persoana vulnerabilă nu este în stare să comunice, instanța de judecată, prin încheiere, va constata

³²⁷ GÎRNET, Z. *Importanța instituirii tutelei ca măsură de ocrotire judiciară*. În cadrul Conferința "Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației" 6, Cahul, 6 iunie 2019. P. 114. ISSN: 2587-3563

³²⁸ Codul civil al Republicii Moldova. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019. Art. 65 alin. (6)

³²⁹ ARIBISALA O. *Best interests provisions in the UK Mental Capacity Act 2005*. În The Psychiatrists nr. 36/2012 p. 460.[online] ISSN: 1758-3217. [citat 14.02.2026]. Disponibil:

<https://www.cambridge.org/core/journals/the-psychiatrist/article/best-interests-provisions-in-the-uk-mental-capacity-act-2005/2E96362DBDF4DFD5EBAF4F23AE625A5A>

³³⁰ BRÎNZĂ D. *Particularitățile audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare." Chișinău, Moldova, 9-10 noiembrie 2023. p. 520. ISBN: 978-9975-62-693-4

imposibilitatea comunicării cu persoana vulnerabilă, prin aceasta încetând audierea. Despre imposibilitatea comunicării cu persoana vulnerabilă instanța de judecată va face o mențiune în partea descriptivă a hotărârii judecătorești³³¹.

Cu toate că legislația procesual civilă prevede cu titlu imperativ obligativitatea audierii persoanei vulnerabile, în practică se întâlnesc situații când instanța de judecată examinează cauza și instituie măsura de ocrotire judiciară fără a audia persoana vulnerabilă. Așadar, în cadrul examinării cauzei, instanța de judecată a constatat *că persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire, în ședința de judecată nu s-a prezentat. Conform Raportului de expertiză extrajudiciară, acesta nu poate participa în ședința de judecată la momentul actual*³³².

O astfel de abordare este totalmente greșită, reprezentând o încălcare directă a prevederilor art. 308¹ CPC. Indiferent ce prevede raportul de expertiză, instanța de judecată trebuie să întreprindă toate acțiunile posibile pentru audierea persoanei vulnerabile, inclusiv deplasarea la locul aflării ei.

O problemă actuală care poate apărea în practică, se referă la faptul dacă este posibilă audierea persoanei vulnerabile prin intermediul tehnologiilor informaționale de comunicare, cum ar fi teleconferința. Considerăm că audierea persoanei vulnerabile prin intermediul tehnologiilor informaționale de comunicare nu este posibilă, or, art. 308¹ CPC prevede expres cu titlu imperativ că persoana se audiază la locul aflării ei.

O altă problemă științifică care necesită atenție se referă la statutul juridic al persoanei care însoțește persoana vulnerabilă. În literatura de specialitate³³³ s-a invocat că respectiva persoană e menită să asigure persoanei a cărei ocrotire se cere un confort sporit, ținându-se cont de situația specială în care aceasta se află, astfel că la ascultarea celui a cărui ocrotire se solicită poate fi de față „o persoană de încredere”. Referitor la acest termen în doctrină s-a opinat că „termenul **de încredere** este vag și nu este clar dacă legiuitorul s-a referit la soț, concubin, o rudă sau afîn până la gradul al patrulea inclusiv, la o persoană apropiată sau persoana care îl îngrijește. De aceea,

³³¹ Hotărârea Judecătoreiei Ungheni nr. 2p/s-28/2023 din 13.04.2023 [online] [citat 15.02.2026]. Disponibil: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjJIYWYyMzMtNDlmYy00Yjk2LTNmOGMtYjUyNjk2M2E4Mzli.

³³² Hotărârea Judecătoreiei Hâncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-33/22 din 29.12.2022. [online] [citat 15.02.2026] Disponibil: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZWUzNGQ4NjctNGFmYS00MzZlTlhYzMtNTg4OTYxNjZmZmFm; Hotărârea Judecătoreiei Hâncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-22/22 din 29.12.2022. [online] [citat 15.02.2026] Disponibil: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NWU5NzQ5MTctYTcxMS00NjAyLWI4YWItMWZmZmFm.

³³³ AVRAM L.A. *Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale. Aspecte Procedurale*. În *Analele Universității de vest din Timișoara* nr. 2/2023. p. 211. ISSN 2784-1871. [online] [citat 15.02.2026] Disponibil: <https://drept.uvt.ro/analele-universitatii-de-vest-din-timisoara-seria-drept-numarul-2-2023.html>.

în opinia noastră, instanța de judecată este cea care va aprecia dacă persoana indicată poate fi considerată de încredere”³³⁴.

Din prevederile art. 308 alin. (1) CPC rezultă că respectiva persoană nu este reprezentant. La fel, această persoană nu are calitatea de participant la proces, deoarece aceasta nu are un interes față de obiectul cererii. Persoana în cauză are sarcina de a susține moral persoana vulnerabilă și de a o asista la expunerea voinței, sentimentelor și dorințelor sale. Această persoană are drept sarcină de a crea o legătură psihologică cât mai trainică între persoana vulnerabilă și instanța de judecată. Statutul juridic al persoanei care însoțește persoana vulnerabilă este analogic statutului juridic al pedagogului care asistă martorul minor, în conformitate cu art. 218 CPC.

Dacă pedagogul invitat pentru a asista și contribui la audierea minorului în temeiul art. 218 CPC, dispune de mai multe drepturi, cum ar fi dreptul de a alege metoda și mijloacele de comunicare cu minorul, dreptul de a solicita reformularea întrebării sau excluderea acesteia, etc. atunci, persoana care însoțește persoana vulnerabilă are doar dreptul de a participa la ședința de audiere, nu însă și alte drepturile procedurale. Persoana dată nu are drepturi procesual civile, ori aceasta nu se poate expune asupra cauzei, și nici să înainteze careva cereri sau demersuri. În același sens, este de menționat că respectivei persoane nu-i pot fi imputate nici obligațiile procesuale, decât cea de a nu încălca ordinea în ședința de judecată.

Prin urmare, constatăm că persoana de încredere care însoțește persoana vulnerabilă la audiere, nu este participant al procesului civil, ori acesta nu dispune de drepturi și obligații procesuale, acesta având doar obligațiile generale, obligații care sunt imputate oricărei persoane care poate să asiste la proces. Scopul prezenței acestei persoane este de a crea un climat emoțional favorabil al persoanei vulnerabile, ca aceasta să poată fi audiată în mod liber și fără a i se înrăutăți starea psihică.

Pe lângă darea explicațiilor de către petiționar, persoanele interesate și audierea persoanei vulnerabile, instanța de judecată poate audia medicul care tratează persoana vulnerabilă. Medicul care tratează persoana vulnerabilă va avea calitate de martor și va fi audiat conform regulilor stabilite pentru audierea martorilor.

De asemenea, în cadrul respectivelor cauze civile pot fi audiate și alte persoane în calitate de martor. Astfel de persoane pot fi prieteni, cunoscuți, colegi ai persoanei vulnerabile, etc. Prin declarațiile martorilor pot fi demonstrate circumstanțele ce se referă la dorințele, sentimentele persoanei vulnerabile, precum și faptul că prin alte mijloace și metode de ocrotire stabilite de lege persoana vulnerabilă nu este ocrotită suficient.

³³⁴ STĂNILĂ S., ROȘU C., *Procedura punerii sub interdicție judecătorească în „haine” noi*. În Revista Dreptul nr. 11/2022, p. 55. ISSN: 1018-0435

Pentru identificarea circumstanțelor importante pentru soluționarea acestui tip de cauze, nu este suficient doar audierea persoanei vulnerabile, a petiționarului și a persoanelor interesate, ci și cercetarea celorlalte mijloace de probă, cum ar fi înscrisurile și raportul de expertiză psihiatrică.

Printre înscrisurile relevante se pot număra diverse adeverințe și certificate care atestă starea de sănătate a persoanei vulnerabile, cum ar fi: certificatul că persoana se află la evidența medicului psihiatru; certificate privind deficiențe mintale congenitale; certificat privind internarea persoanei în instituții medico-sanitare specializate în sănătate mintală etc.

Un înscris esențial pentru cauzele cercetate este ”*Instrucțiunile în vederea ocrotirii*” lăsate de persoana vulnerabilă, instanța de judecată fiind obligată să respecte aceste instrucțiuni. Instrucțiunile în vederea ocrotirii se pot referi atât la persoana care urmează a fi investită cu ocrotirea, cât și la modul de ocrotire a patrimoniului persoanei vulnerabile. Dacă persoana vulnerabilă a lăsat Instrucțiuni în vederea ocrotirii, autoritatea tutelară sau persoana responsabilă este obligată să le prezinte instanței de judecată. Iar instanța de judecată, la etapa cercetării materialelor dosarului, va da citire integrală a respectivelor instrucțiuni.

Un alt mijloc de probă esențial pentru cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este expertiza psihiatrică. Astfel, la faza dezbaterilor judiciare urmează a fi cercetat raportul de expertiză psihiatrică, neavând relevanță dacă expertiza a avut un caracter judiciar sau extrajudiciar.

După cercetarea materialelor dosarului, se finalizează examinarea fondului cauzei și se trece la pledoarii, care constau în luările de cuvânt a participanților la proces, ce se referă la rezultatele examinării fondului cauzei. După pledoarii fiecare participant are dreptul la replică.

După încheierea pledoariilor completul de judecată se retrage pentru deliberare și pronunțarea hotărârii judecătorești³³⁵.

Cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se examinează și soluționează în termen rezonabil, fiind aplicată regula generală stabilită de art. 192 CPC. În privința acestui aspect este de menționat că, până la data de 23.04.2024, respectivul tip de cauze, în temeiul art. 308⁸ CPC, se examinau și soluționau prin hotărâre judecătorească în termen de un an din data depunerii cererii, iar în cazul în care nu se respecta acest termen, cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare se scotea de pe rol. Această normă a fost o transpunere a art. 1227 al Codului de procedură civilă a Republicii Franceze³³⁶.

³³⁵ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia ”Lexon-Prim” 2016, p. 62. ISBN: 978-9975-4072-2-9

³³⁶ Codul de procedură civilă a Republicii Franceze. Art. 1227. [online] [citat 22.06.2026] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006135955/#LEGISCTA000020031193

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 23.04.2024 s-a declarat neconstituțional art. 308⁸ CPC. În motivarea hotărârii sale, Curtea Constituțională a indicat că *”nu poate identifica niciun scop legitim pentru a justifica scoaterea de pe rol a cererii privind instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară după expirarea termenului de un an de la data formulării. Dimpotrivă, articolul 308⁸ din Codul de procedură civilă împiedică stabilirea, în mod efectiv, a necesității instituirii măsurii de ocrotire judiciară, iar dreptul de acces la un tribunal devine iluzoriu. Prin urmare, în lipsa unui scop legitim, Curtea constată o încălcare a dreptului de acces la un tribunal, garantat de articolul 20 din Constituție”*³³⁷.

Nu putem fi de acord cu această soluție și considerăm că Curtea Constituțională în mod superficial a examinat scopul respectivei norme.

După cum putem vedea, Curtea Constituțională, la verificarea constituționalității articolului 308⁸ CPC, s-a bazat doar pe necesitatea garantării art. 20 al Constituției, care se referă la accesul liber la un tribunal. În prim rând acest drept se aplică cu scopul de a garanta persoanei accesul la instanța de judecată pentru a-și apăra un drept. Referindu-ne la cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, petiționarul acționează în instanța de judecată pentru a apăra interesele persoanei vulnerabile sau mai bine spus a ocroti această persoană. Și după cum am menționat *supra*, rolul principal al petiționarului este de a sesiza instanța.

Sanțiunea ce a fost stabilită prin art. 308⁸ CPC avea drept scop protecția persoanei vulnerabile, prin limitarea duratei excesive a procesului civil. Dat fiind faptul că instituirea măsurii de ocrotire judiciare este mai degrabă o excepție, regula fiind ca persoana cu dizabilități să se bucure de capacitate de juridică deplină, examinarea necesității aplicării acestor măsuri trebuie să fie cât mai urgentă. Această regulă este stabilită și prin jurisprudența CtEDO, care prevede că o durată excesiv de lungă în cauzele referitoare la capacitatea persoanei poate avea consecințe asupra exercitării dreptului la respectarea vieții private³³⁸.

Înaintarea cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciară este un atac la capacitatea de exercițiu a persoanei vulnerabile, atac care inevitabil îi creează o situație de incertitudine, inclusiv în relațiile acesteia cu terțe persoane. Ori puține persoane ar intra în raporturi juridice civile cu cel în privința căruia este intentată o cauză de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Prin urmare, sanțiunea ce a fost stabilită prin art. 308⁸ CPC, a fost inclusă cu scopul de a limita perioada acestei

³³⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 23.04.2024. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 192-194 din 02.05.2024. [online] [citat 18.02.2026] Disponibilă:

<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=854&l=ro>

³³⁸ Cauza CtEDO LAINO c. ITALIEI Cerere nr. 33158/96 Hotărârea din 18.02.1999. par. 18. [online] [citat la 19.02.2026] Disponibil:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Laino%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-58911%22%5D%7D%7D>

incertitudini.

Sancțiunea nominalizată vine să disciplineze atât participanții la proces, cât și instanța de judecată pentru a întreprinde cu celeritate deosebită toate acțiunile necesare întru examinarea și soluționarea cauzei. Și în acest sens, dorim să evidențiem faptul că doar indicarea unui termen de examinare a cauzei, indiferent fie că-l numim ”rezonabil” fie că indicăm direct zilele (ex. 30 de zile lucrătoare³³⁹, 3 luni³⁴⁰), în lipsa unei sancțiuni procesuale, nu garantează respectarea acestui termen. Spre exemplu, art. 355 alin. (4) al Codului Muncii prevede că instanța va examina cererea în termen de 30 de zile lucrătoare, însă în practică acest termen nu este respectat, existând situații când cererea de reintegrare în câmpul muncii a fost examinată în primă instanță timp de un an și cinci luni³⁴¹.

Prin urmare, constatăm că doar indicarea în textul legii a termenului de soluționare a cererii nu garantează respectarea acestui termen. Iar dat fiind faptul că cauzele de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare creează o incertitudine asupra capacității juridice a persoanei vulnerabile, tergiversarea cauzei o menține în această stare o perioadă mare de timp, ceea ce contravine art. 12 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Prin urmare, sunt necesare mecanisme de prevenire a ținerii persoanei vulnerabile timp îndelungat în această stare. În acest sens, considerăm că termenul de un an de zile este mai mult ca suficient pentru soluționarea cauzei, cât de complexă nu ar fi cauza.

În lipsa acestui mecanism, participanții la proces, dacă constată riscuri de încălcare a termenului rezonabil de examinare a cauzei, sunt în drept să solicite accelerarea procedurii de examinare a cauzei, în conformitate cu art. 192 CPC. În acest sens, judecătorul care va examina cererea de accelerare trebuie să ia în considerație că aceste cauze se examinează cu celeritate deosebită, indiferent de circumstanțele care ar justifica tergiversarea cauzei.³⁴²

3.3.5. Deliberarea și adoptarea hotărârii judecătorești în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare

După încheierea pledoariilor, instanța de judecată se retrage în deliberare. Deliberarea

³³⁹ Art. 355 alin. (4) al Codului Muncii. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159-162 din 29.07.2003.

³⁴⁰ Art. 4 alin. (4) al Legii nr. 87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 107-109 din 01.07.2011

³⁴¹ Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-414/24 din 24.09.2025 [online] [citat 19.02.2026]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=79606

³⁴² Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Centru nr. 2p/s-92/2020 din 03.07.2020. [online] [citat 19.02.2026]. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/Y2VhMjNiNjltZTlxNS00NDg2LTg1NTktNjA5ZmZkOTUyNDJk

reprezintă operațiunea în cadrul căreia judecătorii stabilesc soluția ce urmează să fie pronunțată³⁴³. Deliberarea în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare are loc în condițiile generale, conform art. 238 și 240 CPC.

Astfel, în conformitate cu art. 238 alin. (1) și art. 240 alin. (1) CPC, judecătorul deliberează asupra următoarelor repere:

- *care circumstanțe formează obiectul și sarcina probației pentru fiecare participant la proces;*
- *care fapte au fost stabilite cu ajutorul probelor pertinente și admisibile și care nu au fost dovedite;*
- *motivele respingerii anumitor probe;*
- *care norme de drept material urmează a fi aplicate raportului material litigios;*
- *concluzia aprecierii probelor și interpretării legii materiale în privința părților, care, în esență, se rezumă la admiterea sau respingerea totală sau parțială a cerințelor înaintate în judecată³⁴⁴.*

După deliberare se pronunță dispozitivul hotărârii judecătorești care conține soluția luată de instanța de judecată în privința cauzei judecate. Soluția instanței de judecată trebuie să fie legală și întemeiată. În ce privește legalitatea soluției instanței judecătorești, aceasta în primul rând trebuie să fie prevăzută de lege. Prin urmare, pentru a lua o anumită decizie pe cauză, instanța trebuie să fie împuternicită de lege.

Legislația procesual civilă nu prevede așa un termen ca împuternicirile instanței de judecată la examinarea cauzei în fond. Cu toate acestea, CPC conține prevederi ce se referă la împuternicirile instanței de judecată la examinarea cauzei în fond, acestea sunt prevăzute la art. 241 alin. (6) CPC. După cum putem vedea, împuternicirile instanței de judecată la examinarea cauzei în fond sunt stabilite la articolele ce se referă la hotărârea judecătorească. Constatăm că, o astfel de abordare se întemeiază pe raționamentul că hotărârea judecătorească este actul prin care se expune soluția adoptată de instanța de judecată. Sub aspect comparativ, trebuie de menționat că CPC conține articole separate care prevăd împuternicirile instanțelor de apel și de recurs, și anume art. 385 și art. 445 CPC.

Din prevederile art. 241 alin. (6) CPC, constatăm că legea acordă instanței de judecată dreptul de a respinge acțiunea sau de a o admite integral sau parțial. În ce privește împuternicirile instanței de judecată, în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire

³⁴³ LEȘ I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK. 2001. p. 500. ISBN: 973-655-119-9

³⁴⁴ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 62-63. ISBN: 978-9975-4072-2-9

judiciare, acestea în principal sunt reglementate de art. 308¹¹ CPC, suplimentar în conformitate cu art. 280 alin. (1) CPC, se aplică și prevederile art. 241 alin. (6) CPC. Așadar, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare instanța de judecată este în drept să admită sau să respingă integral sau parțial cererea.

Potrivit art. 308¹¹ CPC, *în temeiul art. 48¹ și 48³⁸ din Codul civil, instanța de judecată poate să instituie o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată de petiționar sau de către unul dintre participanți*. Din norma prenotată rezultă că instanța de judecată este în drept să stabilească o altă măsură de ocrotire decât cea solicitată. Această normă vine să implementeze exigența stabilită de Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care prevede că orice măsură luată în privința capacității juridice a persoanei trebuie să respecte drepturile, voința și preferințele persoanei, să nu prezinte conflict de interese și să nu aibă o influență necorespunzătoare, să fie proporțională și adaptată la situația persoanei³⁴⁵. Prin urmare, în urma examinării cauzei în mod complet și obiectiv, instanța de judecată va trebui să decidă care anume măsură de ocrotire este cea mai potrivită pentru persoana vulnerabilă.

Așadar, constatăm că legiuitorul a acordat posibilitatea judecătorului să decidă *extra petita* precum și *plus petita*, asupra măsurii de ocrotire judiciare care se instituie în privința persoanei vulnerabile. De aici deducem că legiuitorul a acordat un rol activ instanței de judecată în luarea deciziei referitor la măsura de ocrotire judiciară, care urmează a fi aplicată persoanei vulnerabile. Considerăm că o astfel de abordare este oportună, aceasta fiind singura cale care va permite instituirea unei măsuri de ocrotire judiciare proporționale cu starea reală a persoanei vulnerabile, măsură care va fi în concordanță cu voința, sentimentele și preferințele acestei persoane.

În literatura de specialitate pe bună dreptate s-a invocat că *”intenția legiuitorului la acordarea instanței judecătorești a împuternicirii să instituie o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată, a fost de a asigura că măsura de protecție aplicată unei persoane cu probleme de sănătate mintală este optimă-garantând îngrijirea, menținerea autonomiei și favorizarea recuperării. Astfel, a fost creată o excepție legală care permite instanței să stabilească și să aplice din oficiu o măsură de ocrotire mai adecvată, chiar dacă aceasta diferă de cea solicitată de părți”*³⁴⁶.

O altă problemă care se referă la împuternicirile instanței de judecată ce dorim să o abordăm

³⁴⁵ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York la 13 decembrie 2006. Ratificată prin Legea 166 din 09.07.2010. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-128/428 din 23.07.2010. Art. 12.

³⁴⁶ MANCIU, G. *The Impact of Legislative Reform on the Protection Measures for Adults with Mental Disabilities in Romania*. În Athens Journal of Law -Volume 11, Issue 4. Octomber 2025. p. 691 [online] e-ISSN: 2407-9685. [citată 20.02.2026] Disponibil: <https://www.athensjournals.gr/ajl/v11i4>.

în prezenta lucrare, se referă la actele și operațiunile pe care persoana vulnerabilă le va putea încheia și respectiv efectua de sine stătător sau altfel spus la **condițiile de exercitare a măsurii de ocrotire**.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, la art. 12 alin. (4), stabilește cu titlu de normă imperativă că orice măsură luată în privința capacității juridice a persoanei trebuie să fie proporțională și adoptată la situația persoanei. Prevederi similare se conțin și la art. 92 alin. (2) al Codului Civil al Republicii Moldova, care stipulează că *măsura de ocrotire judiciară trebuie să fie individualizată și proporțională gradului în care, în urma unei boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice, persoana nu își poate conștientiza acțiunile ori exprima voința*.

Așadar, constatăm că instanța de judecată, pe lângă instituirea unei anumite forme de măsuri de ocrotire judiciare (ocrotire provizorie, curatelă, tutelă), trebuie să prevadă și adopte condițiile în care se exercită măsura de ocrotire judiciară.

În acest sens, ne alăturăm opiniei expuse de Octavian Cazac, potrivit căreia *la instituirea măsurilor de ocrotire, judecătorul devine un fel de „designer”, fiind obligat fiecărei măsuri de ocrotire să-i dea un „design”, o formă*³⁴⁷. Instanța de judecată fiind obligată să-i dea fiecărei măsuri o formă individuală, care să fie proporțională cu starea individuală a fiecărei persoane.

Așadar, la instituirea măsurii de ocrotire sub formă de ocrotire provizorie, judecătorul trebuie să indice în privința căror acte juridice ocrotitorul provizoriu este împuternicit să reprezinte persoana ocrotită.

În cazul instituirii curatelei, instanța de judecată va enumera categoriile de acte juridice pe care persoana ocrotită are capacitatea de a le încheia de sine stătător ori va enumera categoriile de acte juridice pentru care este necesară asistența sau reprezentarea curatorului³⁴⁸. Iar în ce privește individualizarea măsurii de ocrotire sub formă de tutelă, art. 127 alin. (1) Cod civil al Republicii Moldova prevede că *”cu excepția cazurilor în care legea sau uzanțele împuternicesc persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare sub forma tutelei să acționeze de sine stătător și doar în cazul în care persoana ocrotită este lipsită în totalitate de discernământ, tutorele o reprezintă în toate actele juridice”*. Așadar, constatăm că în cazul în care se va constata că persoana este lipsită în totalitate de discernământ, instanța de judecată va dispune ca tutorele să fie împuternicit să reprezinte persoana în toate actele juridice. Însă în cazul în care se va constata că persoana nu este lipsită în totalitate de discernământ, instanța de judecată va enumera actele juridice pe care

³⁴⁷ CAZAC, O. -în cadrul conferinței ” Noutăți legislative în materia ocrotirii persoanei fizice. Impactul Legii nr. 140/2022”. [online] Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=IO_wAXxrvIk&t=13755s. min. 4.13.28 – 4.14.58.

³⁴⁸ Codul civil al Republicii Moldova art. 125. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 22-06-2002 Nr. 82-86,

persoana ocrotită are capacitatea să le încheie de sine stătător sau fiind reprezentat de tutore, fără a fi necesare alte autorizări. În special, potrivit art. 127 alin. (3) și art. 125 Cod Civil al Republicii Moldova, instanța de judecată poate scuti persoana în privința căreia este instituită tutela sau curatela de a fi reprezentat sau, după caz, asistat la încheierea actelor juridice, care au ca obiect bunuri mobile a căror valoare individuală nu depășește 10 000 de MDL și se referă la:

- a) contractul de vânzare-cumpărare și alte acte juridice de dispoziție;
- b) contractul de locațiune și alte acte juridice de administrare a bunurilor persoanei ocrotite al căror termen depășește termenul măsurii de ocrotire;
- c) contractul de tranzacție;
- d) contractul de partaj al bunurilor comune;
- e) actul de acceptare sau renunțare la moștenire;
- f) contractul de primire a unui împrumut;
- g) contractul dintre tutore sau persoanele afiliate acestuia și persoana ocrotită, cu excepția actelor cu titlu gratuit, încheiate în folosul persoanei ocrotite. La încheierea acestui act juridic, tutorele se consideră că are un interes care contravine interesului persoanei ocrotite³⁴⁹.

În ce privește aplicarea în practică a prevederilor cu privire la individualizarea măsurilor de ocrotire, constatăm că jurisprudența națională are restanțe la implementarea acestor exigențe. În mare parte, hotărârile judecătorești prin care se instituie măsurile de ocrotire judiciare prevăd doar măsura de ocrotire care este instituită, de regulă aceasta este tutela, fără a se indica condițiile individuale în baza cărora se exercită măsura de ocrotire judiciară³⁵⁰.

Într-un caz din practică³⁵¹, care prezintă interes, instanța a constatat că persoana suferă de ”Retardare mentală severă în boala Down” și că persoana vulnerabilă ”*nu poate, în mod deplin,*

³⁴⁹ **BRÎNZĂ, D.** Împuternicirile instanței de judecată și particularitățile hotărârii judecătorești adoptate pe marginea cauzei de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. În cadrul Conferinței internaționale ”Tehnologizarea și digitalizarea procesului civil și executării silite” 14-16 septembrie 2023 Târgul Mureș România. p. 211. ISBN: 978-606-39-1432-4

³⁵⁰ Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-20/22 din 05.10.2022 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:

https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTc3NWFjZDctMjNhNi00YjY5LWl5NjktOTZiY2JjODlkYzVj; Hotărârea Judecătorei Ungheni nr. 2p/s-28/2023 din 13.04.2023 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjJlYWYyMzMtNDlmYy00Yjk2LTNmOGMtYjUyNjk2M2E4Mzli; Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-33/22 din 29.12.2022 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZWUzNGQ4NjctNGFmYS00MzZlLTlhYzMtNTg4OTYxNjI4MzZmFm; etc.

³⁵¹ Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-17/23 din 14.09.2023 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:

https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTdhMTRmNDUtZWYlNjY0ZTI2LWJmYmUtOGQ4MWQ4OWY2NzFj

conștientiza acțiunile sale”. Astfel, chiar dacă instanța a constatat că persoana ”nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale” (*adică această persoană, într-o anumită măsură, își conștientizează acțiunile*), instanța a instituit tutela, împuternicind tutorele să reprezinte persoana în toate actele juridice, fără a individualiza măsura de ocrotire și fără ai acorda persoanei vulnerabile posibilitatea de a exercita careva drepturi personal. Considerăm o astfel de soluție totalmente greșită, ori de vreme ce persoana dispune de un anumit nivel de discernământ, aceasta trebuie să aibă posibilitatea de a exercita cel puțin actele de mică valoare.

În altă ordine de idei, legea prevede că în cazul în care instanța decide de a institui măsura de ocrotire judiciară, aceasta în mod obligatoriu trebuie să se pronunțe cu privire la privarea dreptului la vot, stabilit de Codul electoral. În acest sens, s-a renunțat la poziția de a restrânge automat dreptul de vot al persoanei vulnerabile odată cu instituirea măsurii de ocrotire³⁵². Instanța de judecată va decide de a priva persoana de dreptul la vot stabilit de Codul electoral, dacă aceasta nu întrunește unul sau mai multe din următoarele criterii:

- a) *persoana înțelege informațiile relevante pentru decizia pe care trebuie să o ia;*
- b) *persoana apreciază implicațiile acestor informații pentru propria ei situație;*
- c) *persoana are capacitatea de a compara opțiunile disponibile;*
- d) *persoana poate alege opțiunea dorită.*³⁵³

Prevederile prenotate de la art. 308¹¹ alin. (2) CPC al Republicii Moldova, au fost introduse prin Legea Republicii Moldova nr. 238 din 08.11.2018 pentru modificarea unor acte legislative. Premisa instituirii normei prenotate a constituit Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 25 din 11.10.2018. Prin Hotărârea nominalizată, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional art. 13 din Codul electoral, adoptat prin Legea Republicii Moldova nr. 1381 din 21 noiembrie 1997, care prevedea că nu au dreptul de a alege persoanele declarate incapabile. În acest sens, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a indicat că ”*problema dreptului de a vota a persoanelor cu dizabilități de ordin mintal se distinge prin conturarea unui consens cu privire la capacitatea de a vota a respectivei persoane. Acest consens presupune existența unui standard în funcție de care se stabilește dacă persoana cu dizabilități de ordin mintal posedă capacitatea înțelegerii naturii și a efectelor votării și, în consecință, posedă capacitatea de a vota. Această capacitate poate include unul sau mai multe din următoarele elemente: (a) persoana înțelege informațiile relevante pentru decizia pe care trebuie să o ia; (b) persoana apreciază implicațiile*

³⁵² BODOAȘCĂ, T. *Despre dreptul de vot al persoanelor puse sub interdicție judecătorească sau care beneficiază de consiliere judiciară ori tutelă specială*. În Revista Universul Juridic nr. 11, din noiembrie 2024. p. 28. ISSN: 2393-3445;

³⁵³ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova art. 308¹¹ alin. (2). Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 03-08-2018 nr. 285-294;.

acestor informații pentru propria ei situație; (c) persoana are capacitatea de a compara opțiunile disponibile; și (d) persoana poate alege opțiunea dorită din lista acestora. Așadar, instanța constituțională a constatat că, de vreme ce interzicerea exercițiului dreptului de vot a fost aplicată în mod automat și nediferențiat în legislația veche, în lipsa unei aprecieri fundamentate a unei instanțe de judecată cu privire la capacitatea de vot a persoanelor cu dizabilități de ordin mintal, prevederea contestată este contrară prevederilor articolului 38 din Constituție Republicii Moldova, care garantează dreptul de vot și dreptul de a fi ales”³⁵⁴.

Totodată, este de menționat că problema anulării automate a dreptului de vot al persoanei supuse măsurilor de ocrotire a fost ridicată și în fața Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO). Astfel, în cauza *Alajos Kiss împotriva Ungariei*³⁵⁵, față de reclamant s-a instituit o tutelă parțială, constatându-se de către instanța de judecată că persoana poate într-o manieră suficientă să aibă grijă de sine. Totodată, prevederile constituționale ale Ungariei prevedeau că persoana supusă măsurilor de ocrotire își pierde dreptul de a participa la alegeri. Fiind investită cu judecarea cauzei, CtEDO, a confirmat legitimitatea scopului invocat de guvernul maghiar al limitării dreptului de vot a persoanelor ocrotite, și anume că lipsirea persoanelor plasate sub tutelă de dreptul de vot asigură menținerea încrederii societății în sistemul electoral. Însă Curtea a stabilit că caracterului automat și nediferențiat al interdicției dreptului de vot al persoanei incapabile reprezintă încălcarea art. 3 al primului Protocol al CEDO.

Un alt caz din jurisprudență, ce se referă la această problemă, reprezintă cauza *Doe v. Rowe*³⁵⁶ ce a fost examinată de Curtea Federală a statului Maine din SUA. În cauza analizată Curtea federală a constatată că, deși statul și autoritățile sale urmăresc scopul de a asigura participarea la vot a persoanelor care înțeleg natura și efectele votării, interdicția nu trebuie să aibă un caracter general.

Așadar, observăm că prin instituirea prevederilor de la art. 308¹¹ alin. (2) CPC al Republicii Moldova, legiuitorul moldav s-a aliniat standardelor internaționale în ce privește limitarea drepturilor electorale a persoanelor supuse măsurilor de ocrotire.

Din prevederile art. 308¹¹ alin. (2) CPC rezultă că judecătorul la instituirea și, respectiv, reînnoirea măsurilor de ocrotire judiciare este obligat să se expună cu privire la privarea de dreptul

³⁵⁴ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 25 din 11.10.2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 13 alin. (1) lit. b) din Codul electoral. Par. 53, 58. [online] [citat 23.02.2026] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=669&l=ro>.

³⁵⁵ Hotărârea CtEDO din 20.05.2020 în cauza *ALAJOS KISS C. UNGARIEI*. Cerere nr. 38832/06. [online] [citat 23.02.2026] Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{f%22itemid%22:\[%22001-98800%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{f%22itemid%22:[%22001-98800%22]}).

³⁵⁶ Cauza *DOE v. ROWE*, 156 F. Supp.2d 35 (D. Me. 2001) examinat de Curtea Federală a statului Maine din SUA.[online]. [citat 24.02.2026] Disponibil <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/156/35/2318046/>.

la vot a persoanei. Astfel, dacă în urma examinării cauzei se va constata că persoana nu întrunește nici unul dintre criteriile stabilite la art. 308¹¹ alin. (2) CPC, instanța îl va priva de dreptul la vot³⁵⁷.

Soluția dată de instanța de judecată în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este expusă în hotărârea judecătorească. Hotărârea judecătorească reprezintă actul de aplicare și realizare a dreptului, fiind acel act de dispoziție prin care instanța de judecată soluționează fondul oricărei cauze civile.

În doctrina de specialitate s-a conturat ideea, precum că hotărârea judecătorească reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează, cu putere de lucru judecat, litigiul dintre părți. Întreaga activitate judiciară se realizează cu scopul de a soluționa un conflict civil concret. Datorită acestui fapt, hotărârea judecătorească – desemnând tocmai rezultatul activității judiciare (*quod judex sentit*) – reprezintă, fără îndoială, cel mai important act al justiției³⁵⁸. Doctrina de specialitate consideră hotărârea judecătorească o operațiune logică și, în același timp, un act de voință. Operațiunea logică, materializată într-o hotărâre judecătorească, este rezultatul unui efort intelectual făcut de către judecător, care trebuie să respecte și legile logicii atunci când examinează și apreciază probele prezentate de participanții la proces. Concluziile greșite sunt rezultatul unor erori admise de către judecător în procesul de înțelegere și evaluare a informației care constituie conținutul probei judiciare. Bineînțeles, nu doar logica este necesară pentru a formula o soluție justă. Aplicarea corectă și uniformă a normelor materiale și procedurale, precum și bunele moravuri sunt la fel de necesare pentru a exprima prin voința umană un adevăr impus ca reper al dreptății³⁵⁹. Totodată, hotărârea judecătorească are un caracter individual. Ea este adresată unor persoane concrete – subiecți ai raportului juridic litigios sau subiecților, a căror interese legitime sunt ocrotite de lege pe cauzele necontencioase. Hotărârea judecătorească ce se bazează pe norma de drept relevantă determină individual măsura comportamentului adecvat al participanților la proces în cauză³⁶⁰.

În literatura de specialitate³⁶¹, s-a conturat ideea că hotărârea judecătorească trebuie să

³⁵⁷ COBAN, I., **BRÎNZĂ D.** *Deprivation of the right to vote in the framework of the procedure for the institution of the measure of judicial protection*. În cadru VII International scientific and practical conference «Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications», Austria Viena 24-26 ianuarie 2024 pag. 178.[online] [citat 21.02.2026] Disponibil: <https://isu-conference.com/en/archive/scientific-research-theoretical-foundations-and-practical-applications/>;

³⁵⁸ LEȘ, I. *Codul de procedură civilă: Comentariu pe articole. Ed. a 3-a, rev.* București, Editura C.H.Beck, 2007. p. 657. ISBN:978-973-115-085-7

³⁵⁹ BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 83. ISBN: 978-9975-4072-2-9

³⁶⁰ КРЕЦЬ, В. *Решение суда по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 1 din 2009. p. 57. ISSN 1857-2405

³⁶¹ BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 87. ISBN: 978-9975-4072-2-9

corespundă următoarelor exigențe, și anume să fie:

- a) Legală (art. 239 CPC al Republicii Moldova);
- b) Întemeiată (art. 239 CPC al Republicii Moldova);
- c) Certă (art. 249, 251 CPC al Republicii Moldova);
- d) Deplină (art. 250 CPC al Republicii Moldova);
- e) Necondiționată (art. 251 CPC al Republicii Moldova).

Aceste exigențe sunt valabile și pentru hotărârile judecătorești de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Hotărârea judecătorească, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, va întruni exigența **legalității** dacă aceasta va fi adoptată în strictă corespundere cu normele de drept procedural (art. 302-308¹⁷CPC al Republicii Moldova) și normele de drept material (art. 65-145 Cod Civil al Republicii Moldova)³⁶². Pentru a respecta normele juridice expuse *supra*, instanța de judecată trebuie să dea o apreciere juridică circumstanțelor faptice a cauzei civile, în coroborare cu normele materiale juridice (65-145 Cod Civil al Republicii Moldova).

Exigența **întemeierii** hotărârii judecătorești, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, se referă la necesitatea constatării și elucidării tuturor circumstanțelor importante pentru soluționarea cauzei, stabilite de legislația material juridică. Totodată, pentru a fi întemeiată hotărârea judecătorească de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, trebuie ca circumstanțele constatate de instanța de judecată să corespundă cu realitatea obiectivă, fiind probate cu probe veridice și suficiente.

Certă este acea hotărâre prin care în mod clar și inteligibil sunt constatate și indicate drepturile și obligațiile părților cu privire la obiectul cauzei civile³⁶³. În cauzele privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, certă va fi hotărârea care în mod clar va stabili existența sau lipsa bolii mintale sau deficiența din cauza căreia persoana nu își poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sau manifesta voința. De asemenea, pentru ca hotărârea să fie certă, instanța de judecată trebuie să indice necesitatea de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, precum și să determine proporționalitatea măsurii aplicate cu starea persoanei.

Hotărârea judecătorească de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire este **deplină** dacă dă răspuns la toate solicitările petiționarului. Așadar, instanța de judecată trebuie să

³⁶² BELEI, E. *Exigențe față de hotărârea judecătorească*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 1-2/2008. p. 92. ISSN 1857-2405

³⁶³ КРЕЙЦ В. *Решение суда по делам о признании лица ограниченно дееспособным или недееспособным*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 1 din 2009. p. 59 ISSN 1857-2405

se expună asupra pretenției de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare, asupra tipului de măsură de ocrotire, asupra condițiile în care se exercită măsura de ocrotire judiciară, precum și asupra dreptului de vot a persoanei. Totodată, în conformitate cu art. 308¹¹ alin. (1) CPC al Republicii Moldova, instanța de judecată poate institui o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată de petiționar, precum și să prevadă alte condiții în care se va exercita măsura de ocrotire decât cele solicitate de petiționar.

În același sens, art. 307 alin. (3) CPC prevede că *solicitantul poate lăsa la discreția instanței de judecată alegerea măsurii de ocrotire judiciare, indicând acest lucru în cerere*. Deci, instanța de judecată va trebui, în urma examinării cauzei, să decidă singură asupra măsurii de ocrotire judiciare care va fi aplicată.

Necon condiționată este hotărârea judecătorească care nu cuprinde condiții, de a căror apariție sau stingere depinde executarea hotărârii. Caracterul necon condiționat al hotărârii judecătorești este menit să asigure consolidarea ordinii de drept și apărarea eficientă a drepturilor încălcate și contestate precum și a intereselor legitime³⁶⁴. Prin urmare, necon condiționarea hotărârii judecătorești de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare presupune faptul că efectele juridice ale respectivei hotărâri judecătorești nu depind de apariția sau stingerea vreunei condiții sau circumstanțe.

Hotărârea judecătorească în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să corespundă formei și conținutului stabilit de lege. Hotărârea judecătorească trebuie să fie întocmită în scris sub formă de document separat și să conțină toate cerințele stabilite la art. 241 CPC al RM³⁶⁵.

Conținutul hotărârii judecătorești emisă în cauza civilă de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ca act procedural, este același ca și în cadrul altor cauze civile (partea introductivă, partea descriptivă, motivarea și dispozitivul).

Partea introductivă a hotărârii judecătorești adoptată pe cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să conțină:

- a) locul și data adoptării;
- b) denumirea instanței care o pronunță;
- c) numărul dosarului;

³⁶⁴ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 87. ISBN: 978-9975-4072-2-9

³⁶⁵ **BRÎNZĂ, D.** *Împuternicirile instanței de judecată și particularitățile hotărârii judecătorești adoptate pe marginea cauzei de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței internaționale "Tehnologizarea și digitalizarea procesului civil și executării silite" 14-16 septembrie 2023 Târgul Mureș Rpmânia. p. 211. ISBN: 978-606-39-1432-4

- d) numele membrilor completului de judecată, al grefierului, al petiționarului, al persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire și al avocatului acesteia, al celorlalți participanți la proces, inclusiv persoanele interesate stabilite la art. 94 Cod civil atrase de instanță, precum și numele reprezentanților;
- e) obiectul cauzei și solicitările înaintate judecății;
- f) mențiunea despre caracterul închis al ședinței.

Pe bună dreptate, în literatura de specialitate³⁶⁶ s-a menționat că elementele menționate prezintă o semnificație particulară, căci ele permit verificarea de către instanța de control ierarhic superior a modului de respectare a dispozițiilor legale cu privire la competența instanței de judecată precum și la compunerea completului de judecată. Bunăoară, indicarea denumirii instanței care a pronunțat hotărârea judecătorească va permite de a se stabili dacă au fost respectate prevederile art. 302 alin. (2) CPC al Republicii Moldova, care se referă la competența teritorială a instanței de judecată. La fel, prin indicarea numelui judecătorilor, se poate verifica dacă judecătorii care au participat la dezbaterile judiciare sunt cei care au participat la judecarea cauzei în fond. Prin aceasta se va verifica dacă hotărârea judecătorească a fost adoptată de judecătorii investiți cu această calitate.

Partea descriptivă a hotărârii judecătorești trebuie să explice natura pretențiilor reclamantului, obiecțiile pârâtului și să reflecte explicațiile altor persoane implicate în cauză. Aici, instanța este obligată să precizeze cine, cu ce cerere s-a adresat, împotriva cui s-a înaintat această cerere, cum a fost justificată aceasta, ce obiecții au fost ridicate, care a fost poziția participanților la proces³⁶⁷.

În ce privește partea descriptivă a hotărârii judecătorești, adoptată în cauza privind instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurii de ocrotire judiciară, aceasta trebuie să conțină informații cine a depus cererea, în privința cui a fost depusă, care este măsura de ocrotire solicitată și condițiile în care această măsură se va exercita. În cazul în care petiționarul lasă la discreția judecătorului alegerea măsurii de ocrotire judiciare conform art. 307 alin. (3) CPC, trebuie de făcut mențiuni în acest sens, în partea descriptivă urmează a fi indicate argumentele petiționarului. Partea descriptivă a hotărârii judecătorești, adoptate în respectivul tip de cauze, trebuie să conțină informații referitor la obiecțiile și excepțiile procesuale înaintate de către persoana vulnerabilă sau avocatul acesteia. În acest sens, instanța trebuie să expună rezultatul audierii persoanei vulnerabile

³⁶⁶ LEȘ, I. *Codul de procedură civilă: Comentariu pe articole. Ed. a 3-a, rev.* București, Editura C.H.Beck, 2007. p. 674. ISBN:978-973-115-085-7

³⁶⁷ ТРЕУШНИКОВ М., ГРИШИН И., и др. *Гражданский процесс Учебник для юридических вузов.* Москва Новый Юрист. 1998. p. 260. ISBN: 5-7969-0044-7

ce a avut loc, conform art. 308 CPC, în cazul în care s-a constatat imposibilitatea comunicării cu această persoană, despre aceasta se face mențiuni. Partea descriptivă a hotărârii judecătorești trebuie să conțină și declarațiile tutorelui, precum și a celorlalte persoane prevăzute la art. 94 Cod Civil al Republicii Moldova.

Motivarea este una din părțile esențiale a hotărârii judecătorești, unde judecătorul trebuie să indice motivele care au stat la baza soluției adoptate. În sistemul procesual tradițional, această parte a hotărârii judecătorești a avut și are un rol deosebit de important. Ea este o puternică garanție a imparțialității judecătorului, a calității actului de justiție și oferă posibilitatea unui cerc larg de persoane de a cunoaște conținutul motivelor ce au determinat pronunțarea unei anumite hotărâri judecătorești³⁶⁸.

Potrivit art. 241 alin. (5) al CPC RM, *partea motivatorie a hotărârii judecătorești trebuie să conțină: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.*

În motivarea hotărârii judecătorești privind instituirea și reînnoirea măsurii de ocrotire judiciare se indică: *circumstanțele cauzei, constatate de instanță, constatarea întrunirii sau neîntrunirii condițiilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare stabilite de normele de drept material, probele pe care se întemeiază concluziile instanței privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.*

Așadar, în partea motivatorie instanța trebuie să constate întrunirea sau neîntrunirea condițiilor de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare. Condițiile de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare sunt acele împrejurări, circumstanțe, care fiind întrunite permite instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară.

Condițiile de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare pot fi grupate în două categorii, și anume condiții generale care sunt caracteristice pentru toate categoriile de măsuri de ocrotire judiciare, și condiții particulare care sunt caracteristice pentru fiecare din categorii în parte.

La categoria **condițiilor generale** se referă:

1. Persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire trebuie să fie o persoană majoră sau care a dobândit capacitatea de exercițiu deplină pe altă cale legală (emanciparea sau căsătoria) – excepție este art. 27 alin. (4) și art. 93 alin. (2) Cod civil al Republicii Moldova, care prevede că *cererea privind instituirea măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă și în privința unui minor care nu are capacitate deplină de*

³⁶⁸ LEȘ I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK. 2001. p. 510, ISBN:973-655-119-9

exercițiu, dar care a împlinit vârsta de 17 ani. În acest caz, măsura de ocrotire judiciară se va considera instituită doar din data la care persoana devine majoră.

2. Persoana suferă de o boală mintală ori de o altă deficiență fizică, mintală sau psihologică, în urma căreia nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința;
3. Persoana nu este ocrotită suficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective.

Condițiile particulare sunt:

1. Ocrotirea provizorie:

- a) Să fie întrunite condițiile generale;
- b) Persoana are nevoie de ocrotire temporară sau să fie reprezentată pentru îndeplinirea doar a anumitor acte juridice (cum ar fi partajul averii, acceptarea succesiunii etc.);

2. Curatela:

- a) Să fie întrunite condițiile generale;
- b) Prin ocrotirea provizorie nu se va putea asigura ocrotirea suficientă a persoanei vulnerabile;
- c) Persoana vulnerabilă nu este lipsită total de discernământ;
- d) Este necesar ca persoana să fie asistată în mod continuu;

3. Tutela:

- a) Să fie întrunite condițiile generale;
- b) Nici prin ocrotirea provizorie și nici prin curatelă nu se va putea asigura ocrotirea suficientă a persoanei vulnerabile;
- c) Este necesar ca persoana să fie reprezentată în mod continuu.

Așadar, în partea motivatorie a hotărârii, instanța de judecată trebuie să constate dacă sunt întrunite condițiile de instituire a măsurii de ocrotire alese. Totodată, instanța de judecată trebuie să motiveze de ce măsurile de ocrotire mai puțin invazive nu vor putea garanta îndeajuns ocrotirea persoanei. Cu toate că indicarea acestor constatări în partea motivatorie a hotărârii judecătorești de instituire și reînnoire a măsurii de ocrotire este obligatorie, constatăm că în practică aceste exigențe nu se respectă. În cel mai bun caz, instanța de judecată indică la general că *”Reieșind din concluzia raportului de expertiză se constată că în privința persoanei se necesită supraveghere și îngrijire permanentă, nu poate fi instituită ocrotirea provizorie (art.97Cod civil) sau curatela*

(alin.1)art.102 Cod Civil³⁶⁹. Însă în marea parte a hotărârilor judecătorești instanța nu se referă la aceste circumstanțe³⁷⁰.

În acest sens, este criticabilă soluția instanței de judecată³⁷¹ de instituire a tutelei în următoarea speță ”*Instanța de judecată a instituit tutela în privința lui BG pe un termen de un an, desemnându-l în calitate de tutore pe tatăl său BN. Pentru a decide astfel instanța de judecată a constatat că BG suferă de paralizie cerebrală infantilă, aflându-se în custodia statului în cadrul Centrul de Plasament Temporar pentru Persoane cu Dizabilități (adulte) mun. Bălți. Instanța a constatat că tatăl său BN nu urmărește reintegrarea fiului în familie și nici nu dispune de posibilități reale de a asigura îngrijirea zilnică a acestuia, mai mult ca atât nici persoana vulnerabilă BG nu dorește să fie în grija lui BN, acesta urmând să rămână în custodia statului. Singurul scop al depunerii cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare în privința lui BG este necesitatea perfectarea actelor și intrarea în succesiunea lăsată de mama lui BG și respectiv soția lui BN*”. Din speța dată, observăm că instanța de judecată a instituit tutela în privința lui BG doar cu scopul de a se perfectă actele și ca BG să intre în succesiunea lăsată de mama sa. Prin urmare constatăm că nu era necesară o reprezentare permanentă a lui BG, ci mai degrabă reprezentată pentru îndeplinirea doar a anumitor acte juridice. Lipsa necesității de reprezentare permanentă, face neproportională și instituirea măsurii de ocrotire sub formă de tutelă. În cauza din speță, cea mai măsură de ocrotire ar fi ocrotirea provizorie, ori această măsură se instituie anume pentru ca persoana vulnerabilă să fie reprezentată într-o perioadă scurtă de timp la îndeplinirea doar a anumitor acte juridice.

În acest sens CtEDO a stabilit ca fiind necesar efectuarea unui control strict asupra măsurilor care au un caracter negativ asupra capacității persoanei și că luarea în considerare a unor măsuri alternative la lipsirea de capacitate juridica este un factor de care se ține cont atunci când se analizează proporționalitatea unor astfel de măsuri³⁷².

Totodată, în mod obligatoriu instanța de judecată va trebui să determine dacă persoana va

³⁶⁹ Hotărârea Judecătorei Ungheni nr. 2p/s-28/2023 din 13.04.2023 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjJIYWYyMzMtNDlmYy00Yjk2LTNmOGMtYjUyNjk2M2E4Mzli

³⁷⁰ Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-20/22 din 05.10.2022 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTc3NWFjZDctMjNhNi00YjY5LWl5NjktOTZiY2JjODlkYzVj; Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-33/22 din 29.12.2022[online] [cit 22.02.2026] Disponibil: https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZWUzNGQ4NjctNGFmYS00MzZlLTlhYzMtNTg4OTYxNjI4ZmFm; etc.

³⁷¹ Hotărârea Judecătorei Bălți (sediul Central) nr. 2p/s-113/2025 din 16.12.2025 [online] [cit 20.06.2026] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/396771F8-C6A6-4F4C-8790-D0DE157B90F9;

³⁷² Hotărârea CtEDO din 25.04.2013 în cauza M.S. c. Croatia, Cererea nr. 36337/10. [online] [cit 20.06.2026] Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-118736%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-118736%22]})

fi privată de dreptul la vot stabilit de Codul electoral al Republicii Moldova. În acest sens, instanța va trebui să determine dacă persoana întrunește unul sau mai multe din criteriile stabilite la art. 308¹¹ CPC al Republicii Moldova. Astfel, instanța va trebui să examineze în particular fiecare criteriu stabilit la art. 308¹¹ CPC al Republicii Moldova, coroborându-l cu starea persoanei.

În ce privește partea motivatorie a hotărârii judecătorești de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, se indică concluziile instanței, bazate pe probele anexate la materialele dosarului, care se referă la faptul că persoana vulnerabilă s-a vindecat, sau că deține discernământ pentru a putea conștientiza acțiunile sale ori exprima voința, sau că persoana vulnerabilă va putea fi ocrotită suficient prin alte mijloace stabilite de lege. Cu alte cuvinte, instanța va trebui să-și expună concluzia precum că nu mai sunt întrunite condițiile generale de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare.

Toate constatările instanței de judecată, expuse în motivarea hotărârii judecătorești, trebuie să se bazeze pe probele anexate la materialele dosarului.

Dispozitivul hotărârii judecătorești cuprinde concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea integrală sau parțială a acțiunii, repartizarea cheltuielilor de judecată, calea și termenul de atac al hotărârii. Dispozitivul hotărârii judecătorești trebuie să fie clar și complet, astfel încât pe baza lui să se poată executa efectiv hotărârea judecătorească³⁷³.

Dispozitivul hotărârii judecătorești, adoptat în cadrul cauzei de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare, trebuie să cuprindă concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea cererii, măsura de ocrotire judiciară care se instituie, precum și condițiile în care se va exercita măsura de ocrotire.

La fel, în dispozitivul hotărârii judecătorești de instituire sau reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare, instanța va indica persoana care este însărcinată cu ocrotirea. În acest sens, se va indica numele și prenumele persoanei care este însărcinată cu ocrotirea și datele personale ale acestuia. Totodată, instanța de judecată poate desemna tutorele/curatorul supleant³⁷⁴.

În mod obligatoriu se va indica în dispozitiv dacă persoana este privată de dreptul de vot stabilit de Codul electoral. Totodată, în jurisprudență se întâlnesc situații când instanța de judecată nu se expune asupra dreptului la vot al persoanei supuse măsurii de ocrotire judiciară³⁷⁵.

³⁷³ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016, p. 85. ISBN: 978-9975-4072-2-9.

³⁷⁴ Hotărârea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-501/2023 din 21.03.2023. [online] [cit 22.02.2026] Disponibil: https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MzKxNTM4ZDEtZGQwNC00MzM4LThkYTgtMDJmNTQxNDNiY2I3

³⁷⁵ Hotărârea Judecătorei Ungheni nr. 2p/s-28/2023 din 13.04.2023. [online] [cit 22.02.2026] Disponibil https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjJlYWYyMzMtNDlmYy00Yjk2LTNmOGMtYjUyNjk2M2E4Mzli

Se întâlnesc și cazuri când în dispozitivul hotărârii judecătorești, prin care se instituie măsura de ocrotire judiciară, instanța de judecată dispune necomunicarea hotărârii judecătorești către persoana supusă măsurii de ocrotire judiciare³⁷⁶. În acest sens, urmează de menționat că prevederile art. 308¹² CPC al Republicii Moldova, prevede posibilitatea ca instanța de judecată să decidă de a nu comunica dispozitivul hotărârii judecătorești de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare către persoana ocrotită. Însă norma prenotată stipulează în mod direct că instanța va decide prin încheiere necomunicarea dispozitivului hotărârii persoanei ocrotite. Așadar, constatăm că în cazul expus *supra* s-a încălcat principiul legalității, care prevede că în cauzele civile justiția se înfăptuiește potrivit reglementărilor legislației procesual civile.

În dispozitivul hotărârii judecătorești în cauzele de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se indică soluția de admitere sau respingere a cererii. În cazul în care se admite cererea se indică faptul revocării măsurii de ocrotire judiciare, indicându-se în mod obligatoriu actul judecătoresc prin care a fost instituită măsura de ocrotire revocată.

Totodată este important de menționat că revocarea măsurii de ocrotire judiciare instituită nu se dispune doar pentru a substitui un persoana care a fost împuternicită cu ocrotirea. Într-un caz din practică³⁷⁷ instanța de judecată, în aceeași hotărâre judecătorească a dispus 1) revocarea măsurii de ocrotire sub formă de tutelă instituită în privința persoanei vulnerabile, și 2) instituirea în privința aceleiași persoane a măsurii de ocrotire sub formă de tutelă. Din analiza dispozitivului hotărârii judecătorești rezultă că singura schimbare care se efectuează este modificarea persoanei care este însărcinat cu ocrotirea. Criticăm dur o astfel de soluție ori este contrar atât literei cât și spiritului legii, prin aceeași hotărâre judecătorească să revoci și să institui aceeași măsură de ocrotire. După cum deducem din dispozitivul hotărârii a fost nevoie de revocat tutorele și de numit unul nou. Pentru aceasta, nefiind necesar revocarea măsurii de ocrotire, ci doar în conformitate cu art. 302 alin. (1) lit. c) CPC, de a revoca tutorele și de a desemna unul nou.

În dispozitivul hotărârii judecătorești se indică calea de atac a hotărârii și termenul în cadrul căruia persoana poate exercita calea de atac.

³⁷⁶ Hotărârea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-2338/2022 din 08.12.2022. [online] [cit. 22.02.2026] Disponibil: https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NjY1MzgWODItNDhhOC00YWM1LTkzYmEtM2ZmMGM0ZjQ2MDI

³⁷⁷ Hotărârea Judecătorei Căușeni (sediul Central) nr. 2p/s-8/2026 din 07.05.2026. [online] [cit. 22.02.2026] Disponibil: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7B3A9388-5D9A-4A23-B9F4-FB0F65958C94

3.3.6. Particularitățile exercitării căilor de atac în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Constituția Republicii Moldova, la art. 119, prevede că *împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.*

Această normă constituțională prevede posibilitatea justițiabililor de a contesta hotărârile judecătorești, întru remedierea erorilor judiciare comise de instanțele judecătorești. Ori chiar dacă legislația procesual civilă a creat condiții necesare ca instanța de judecată să pronunțe hotărâri întemeiate și legale, condiții care sunt bazate pe un sistem de principii, erorile judiciare nu întotdeauna pot fi evitate.

Sistemul dreptului procesual prevede două tipuri de căi de atac împotriva actelor judecătorești de dispoziție: *căile de atac ordinare și căi de atac extraordinare*. Legislația procesual civilă, de regulă, prevede existența a două căi de atac ordinare: *apelul și recursul*. La căile de atac extraordinare se referă la *revizuire*.

Pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, la fel sunt specifice aplicarea atât a căilor de atac ordinare, cât și a celei extraordinare. În mare parte, procedura de exercitare a căilor de atac expusă la art. 357-453 CPC este aplicabilă cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, însă există și particularități specifice doar acestui tip de cauze.

Apelul. Hotărârile judecătorești emise în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pot fi atacate cu apel. Legiuitorul, la art. 308¹³ alin. (1) CPC, prevede că *hotărârea instanței de judecată poate fi atacată cu apel de către oricare persoană enumerată la art. 94 alin. (1) din Codul civil, chiar dacă acestea nu au participat la procesul desfășurat în instanța de fond*. După cum putem vedea, în formularea ”persoană enumerată la art. 94 alin. (1) din Codul civil” sunt încadrați toți participanții procesuali ai cauzelor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, și anume petiționarul, persoana vulnerabilă³⁷⁸ și persoanele interesate, inclusiv autoritatea tutelară.

Mai mult ca atât, observăm că legiuitorul a prevăzut că, chiar dacă unele persoane interesate indicate la art. 94 alin. (1) din Codul civil nu au participat la proces, acestea sunt în drept să depună cerere de apel³⁷⁹. Neparticiparea la proces a respectivelor persoane poate fi rezultatul omisiunii

³⁷⁸ După cum ne-a expus la Subcapitolul 3.2 al Capitolului III al prezentei lucrări atât petiționarul cât și persoana vulnerabilă sunt stabilite de art. 94 alin. (1) din Codul civil.

³⁷⁹ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 530 ISBN 978-9975-181-12-9.

instanței de fond de a stabili și identifica întregul cerc de participanți. Prin urmare, legiuitorul a stabilit o garanție pentru persoanele indicate la art. 94 alin. (1) din Codul civil de a ataca hotărârea judecătorească, dacă consideră că prin aceasta se încalcă drepturile și interesele persoanei vulnerabile. Această garanție a fost stabilită inclusiv din raționamentul de a evita abuzurile din partea petiționarului, care intenționat ar omite să indice în cerere, numele tuturor persoanelor interesate indicate la art. 94 alin. (1) din Codul civil.

Prin urmare, nu putem fi de acord cu soluția³⁸⁰ dată de instanța de apel, prin care s-a restituit cererea de apel împotriva hotărârii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare, pe motiv că apelantul nu a fost participant la proces, deci nu se încadrează în subiecții prevăzuți de art. 360 alin. (1) CPC. În acest sens, constatăm că instanța de apel, pe lângă consultarea art. 360 alin. (1) CPC, trebuia să consulte și art. 308¹³ alin. (1) CPC.

Referitor la subiecții în drept să declare apel, în privința hotărârilor judecătorești emise pe acest tip de cauze, observăm omisiunea legiuitorului de a include în această listă și persoanele însărcinate cu ocrotirea. Într-adevăr, în marea sa parte sunt însărcinate cu ocrotirea persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil. Însă pot exista situații când persoanele însărcinate cu ocrotirea să nu facă parte din cei indicați la art. 94 alin. (1) al Codului civil sau în genere să fie desemnat un ocrotitor autorizat. Prin urmare, dat fiind faptul că hotărârea judecătorească de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare influențează drepturile și obligațiile persoanei însărcinate cu ocrotirea, aceasta trebuie să dispună de dreptul de a ataca cu apel respectiva hotărâre judecătorească.

Legislația procesual civilă prevede la art. 308¹³ alin. (1) CPC că, apel împotriva hotărârii judecătorești de respingere a cererii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare poate fi depus doar de către petiționar.

Cererea de apel împotriva hotărârii judecătorești, adoptată în cauza de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, se depune în termen de 30 de zile. În ce privește momentul de începere a curgerii termenului de apel, legislația procesual civilă distinge momente diferite, în dependență de subiectul dreptului de a depune apelul. Astfel, potrivit art. 308¹⁴ CPC, *termenul de apel împotriva hotărârii judecătorești prin care se instituie o măsură de ocrotire judiciară începe să curgă:*

- a) *în privința persoanei fizice – din data comunicării conform art. 308¹²;*
- b) *în privința persoanelor cărora hotărârea trebuie să le fie comunicată – din data aducerii*

³⁸⁰ Decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2a-3331/2021 din 23.09.2021 [online] [citat 24.02.2026] Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTg3MmRjOTctYzIzNC00YmU3LWI4OGEtMGYwODQ4Y2JlZmFl

la cunoștință;

c) în privința celorlalte persoane care au drept de atac – din data pronunțării dispozitivului hotărârii.

Observăm că norma prenotată se referă doar la hotărârile judecătorești prin care se instituie o măsură de ocrotire judiciară, nu însă și la cele de respingere a cererii prin care se instituie o măsură de ocrotire judiciară. Deci, în lipsa prevederii speciale, care să reglementeze momentul începerii curgerii termenului de apel împotriva hotărârii judecătorești de respingere a cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciară, se aplică prevederile generale stabilite de art. 362 alin. (1) CPC, și anume termenul de 30 de zile începe a curge de la data pronunțării dispozitivului hotărârii.

Totodată, este de menționat că în practica judiciară³⁸¹ se întâlnesc situații când instanța de fond în dispozitivul hotărârii judecătorești

Examinarea cauzei în apel se face cu participarea tuturor persoanelor care au dreptul de a depune apelul, și anume a tuturor persoanelor indicate la art. 94 alin. (1) Cod civil. Astfel, instanța de apel are obligația de a cita respectivele persoane și de a le comunica cererea de apel.

Procedura de examinare a apelului împotriva hotărârilor judecătorești emise pe cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, se face conform prevederilor Capitolului XXXVII al CPC, sigur cu excepțiile stabilite de art. 308¹³-308¹⁵ CPC.

O problemă atât științifică, cât și practică a procedurii de examinare a apelului împotriva hotărârilor judecătorești, emise pe cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, ține de devoluțiunea în fapt a apelului. Astfel, dat fiind că apelul este devolutiv și provoacă rejudecarea fondului cauzei, se pune întrebarea dacă instanța de apel este obligată să audieze persoana vulnerabilă conform regulilor stabilite de art. 308-308¹ CPC.

În ce ne privește, considerăm că această problemă trebuie să fie analizată sub aspectul principiului *tantum devolutum, quantum iudicatum*, care guvernează efectul devolutiv al apelului. Prin urmare, *tantum devolutum quantum appellatum* înseamnă că efectul devolutiv nu vizează toate problemele de fapt și de drept, care s-au pus în fața primei instanțe, ci numai pe acelea care sunt criticate expres sau implicit de către apelant³⁸². Acest principiu, în legislația procesual civilă se reflectă în prevederile art. 373 alin. (1) CPC, care prevede că *instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate*

³⁸¹ Hotărârea Judecătorei Comrat (sediul Ceadâr-Lunga) nr. 2p/s-38/2026 din 16.06.2026 [online] [citat 20.06.2026] Disponibil:

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E0526E0C-F744-4A8D-B5B2-BEFAFFD5FA53

³⁸² JIMBEI, I. *Procedura de examinare a apelului în procesul civil*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2020 p. 83. [citat 25.02.2026] Disponibilă: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/56121/ina_jimbei_thesis.pdf

în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

Prin urmare, considerăm că instanța de apel este obligată să audieze persoana vulnerabilă conform regulilor stabilite de art. 308-308¹ CPC, doar în cazul în care s-a pus problema legalității modului de audiere a persoanei vulnerabile sau nerespectării dorințelor și sentimentelor acesteia. Totodată, audierea persoanei urmează a avea loc, dacă instanța de apel consideră necesar audierea pentru a determina anumite circumstanțe.

La fel, considerăm că audierea persoanei vulnerabile este obligatorie în cazul în care instanța de fond a respins cerere de instituire a măsurii de ocrotire judiciară. În cazul dat, instanța de apel urmează să examineze întrunirea condițiilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, inclusiv să determine interesul superior al persoanei vulnerabile. Iar după cum ne-am expus în secțiunile precedente, determinarea interesului superior al persoanei vulnerabile necesită stabilirea dorințelor și sentimentelor acesteia din prima sursă.

Prin urmare, concluzionăm că audierea persoanei vulnerabile în cadrul procedurii de examinare a apelului, are loc în dependență de soluția dată de instanța de fond și de criticile aduse de părți în cadrul apelului.

Recursul. Decizia instanței de apel poate fi atacată cu recurs în ordinea generală în conformitate cu Capitolul XXXVIII, Secțiunea 2 al CPC. Acest raționament rezultă din faptul că legislația în vigoare nu prevede că deciziile instanței de apel în cauzele privind măsurile de ocrotire judiciare nu se supun recursului³⁸³. O analiză sistematică a legislației procesual civile ne demonstrează că calea de atac recursul nu se aplică doar în cazul, dacă aceasta este prevăzută direct de norma juridică. În acest caz, legiuitorul folosește următoarea frază *”Decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare”*³⁸⁴. Așadar, în lipsa acestor prevederi derogatorii, se aplică prevederile generale care stabilesc că deciziile instanței de apel se supun recursului. Mai mult ca atât, dacă este să analizăm practica judiciară, constatăm că Curtea Supremă de Justiție, în calitate de instanță de recurs, examinează recursurile împotriva deciziilor instanței de apel³⁸⁵.

Dat fiind faptul că recursul este o cale de atac nedevalidă care nu provoacă o rejudecare a fondului cauzei, rolul recursului inclusiv în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a

³⁸³ BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil*. Partea Specială. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. p. 530 ISBN 978-9975-181-12-9

³⁸⁴ Spre exemplu hotărârile judecătorești emise în cauzele în ordinea procedurii în cazurile cererilor cu valoare redusă, în cauzele de emancipare, în cauzele declarării persoanei dispărute sau decedate, etc. pot fi atacate doar cu apel, decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare.

³⁸⁵ Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-1492/22 din 23.11.2029. [online] [Citat 26.02.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=69493; Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-200/2023 din 22.03.2023. [online] [Citat 26.02.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=71267;

măsurilor de ocrotire judiciare este de a asigura efectuarea unui control al legalității actelor de dispoziție a instanțelor ierarhic inferioare³⁸⁶. Prin urmare, recursul depus împotriva deciziilor instanței de apel, în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să fie întemeiat pe unul sau mai multe dintre temeiurile stabilite de art. 432 alin. (1) CPC.

Revizuirea hotărârilor judecătorești adoptate în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se examinează conform reglementărilor stabilite de Capitolul XXXIX CPC.

În literatura de specialitate, autorul I. Coban³⁸⁷ a invocat conceptul de dublă natură a revizuirii, aceasta fiind atât în calitate de cale de atac, cât și ca un fel de procedură care permite reluarea examinării fondului cauzei. În acest sens, autorul menționează *”că revizuirea este un remediu procesual de sine stătător de apărare a drepturilor și intereselor legale ale părților sau ale altor persoane interesate după natura sa, revizuirea presupune îndreptarea unor greșeli care s-au produs dintr-o împrejurare neimputabilă instanței de judecată sau neimputabilă părților, care este de obicei descoperită ulterior”*³⁸⁸.

Așadar, cererea de revizuire în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să corespundă temeiurilor stabilite de art. 449 CPC. Dezbaterile judiciare, în cadrul revizuirii hotărârilor judecătorești de instituire, reînnoire sau revocare a măsurii de ocrotire judiciare, sunt limitate doar la admisibilitatea revizuirii și la faptele pe care se întemeiază³⁸⁹. Întrunirea a cel puțin un temei stabilit de art. 449 CPC, va permite revizuirea hotărârii judecătorești și reluarea examinării fondului cauzei.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

Mecanismul de realizare a unei instituții de drept, inclusiv a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, reprezintă esența și finalitatea acesteia, întrucât anume prin aplicarea acesteia pot fi evidențiate toate trăsăturile caracteristice esențiale ale respectivei proceduri pe de o parte, iar pe de altă parte, constituie actul de înfăptuire efectivă a justiției.

Astfel, în rezultatul investigațiilor, au fost supuse unei analize complexe toate fazele și etapele procedurii de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de

³⁸⁶ BELEI E., BORȘ A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia ”Lexon-Prim” 2016, p. 308. ISBN: 978-9975-4072-2-9

³⁸⁷ COBAN, I. *Probleme teoretico -practice ale revizuirii hotărârii judecătorești irevocabile în procesul civil*. Teză de doctor în drept. Chișinău 2013. p. 52-57

³⁸⁸ *Ibidem*, p. 53

³⁸⁹ CIUREA A. Fișele de procedură civilă. București: Universul Juridic, 2013. p.215 ISBN: 978-606-673-144-7

ocrotire judiciare, fiind determinate particularitățile fiecărei faze în parte.

Concluziile noastre în privința materiei abordate în acest compartiment sunt următoarele:

1) Examinarea cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt de competența exclusivă a instanțelor judecătorești. Legislația procesual civilă stabilește pentru cauzele de instituire a măsurii de ocrotire judiciare o competență jurisdicțional-teritorială alternativă, fiind competente judecătoriile de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei vulnerabile sau de la locul aflării instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită aceasta. În ce privește cauzele de reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, precum și cele de instituire a respectivelor măsuri, când în privința persoanei asupra căreia a fost încheiat și autorizat un mandat de ocrotire în viitor, sunt competente pe lângă judecătoriile de la domiciliul, reședința temporară și instituția de tratament sau instituția socială în care este stabilită persoana, și instanțele de judecată de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei însărcinate cu ocrotirea, și de la domiciliul mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.

2) Participanți ai cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt: *petiționarul, persoana în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciară (persoana vulnerabilă) și persoanele indicate la art. 94 Cod civil (persoana interesată).*

3) Legiuitorul nu stabilește un statut cert pentru persoanele indicate la art. 94 Cod civil (persoana interesată). Pe de o parte legislația procesual civilă le acordă drepturi specifice participanților la proces (dreptul de a participa la ședință, dreptul de a face cunoștință cu materialele dosarului, etc), iar pe de altă parte, nu prevede nici statutul juridic procesual al acestora și nici modalitatea de atragere în proces.

4) Instanța de judecată, ghidându-se de interesul superior al persoanei vulnerabile, nu va admite renunțarea la cerere de către petiționar și nici recunoașterea acesteia de către persoana vulnerabilă.

5) Examinarea în fond a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trece obligatoriu prin următoarele faze: *I) Intentarea procesului; II) pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare; III) Dezbaterile judiciare: a) partea pregătitoare b) judecarea în fond c) pledoariile și replicile d) adoptarea și pronunțarea deciziei judecătorești.*

6) Cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să corespundă prevederilor art. 307 CPC și prevederilor art. 166 și 167 CPC, bineînțeles, cu luarea în considerație a specificului respectivului tip de cauze.

7) La cerere se anexează raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică, eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii. Lipsa raportului de expertiză extrajudiciară nu constituie

impediment de acceptare în procedură a cererii, însă va determina instanța de judecată să dispună efectuarea unei expertize judiciare psihiatrice a persoanei vulnerabile. Totodată, legislația în vigoare nu conține prevederi speciale referitor la conținutul raportului de expertiză judiciară/extrajudiciară psihiatrică efectuat în scopul instituirii măsurii de ocrotire, lacună care urmează a fi remediată de către instanța de judecată.

8) La faza de pregătire a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, pentru dezbateri judiciare instanța de judecată, trebuie să întreprindă toate acțiunile și actele necesare pentru a asigura examinarea efectivă a fondului cauzei în termen optim și previzibil. Astfel, judecătorul se va asigura că toate persoanele indicate la art. 94 alin. (1) al Codului civil au fost identificate și atrase în proces. La fel, judecătorul se va asigura că persoana vulnerabilă va fi reprezentată de un avocat, fie el ales sau garantat de stat.

9) O particularitate esențială a fazei de pregătire a cauzelor de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pentru dezbateri judiciare este colectarea probelor. În acest sens instanța de judecată, are un rol activ, având posibilitatea din oficiu să colecteze probele. Inclusiv prin dispunerea efectuării expertizei, dispunerea efectuării constatărilor și anchetelor sociale, obligarea persoanelor și instituțiilor să prezinte înscrisuri etc.

10) În conformitate cu art. 97 alin. (2) al Codului civil, instanța de judecată poate institui măsuri de protecție provizorii sub forma ocrotirii provizorii, pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutelei. Măsurile de protecție provizorii nu sunt măsuri de asigurare a acțiunii, ci măsuri derogatorii și excepționale, care vin să evite prejudicierea iminentă a persoanei vulnerabile și să-i acorde ocrotire pe perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutelei.

11) Cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se examinează în ședință secretă, regulă care se bazează pe necesitatea de protecție a aspectelor intime a vieții persoanei vulnerabile, inclusiv și secretul medical al acesteia.

12) Neprezentarea petiționarului și avocatului său la ședința de judecată în acest tip de cauze nu împiedică examinarea cauzei în lipsa lui. Ori instanța de judecată, ghidându-se de interesul superior al persoanei vulnerabile și de prevederile art. 206 alin. (2) CPC, va examina cauza în lipsa petiționarului.

13) Neprezentarea persoanei vulnerabile, la fel, nu împiedică examinarea cauzei în lipsa sa, însă instanța de judecată va fi obligată să audieze persoana vulnerabilă la locul său de aflare. Însă neprezentarea avocatului persoanei vulnerabile duce la amânarea ședinței, iar neprezentarea repetată va determina instanța de judecată să solicite coordonatorului oficiului teritorial al CNAJGS desemnarea unui avocat.

14) Audierea persoanei vulnerabile este obligatorie și se face fie la sediul instanței de judecată, fie la locul de aflare a persoanei vulnerabile. Persoana vulnerabilă la audiere poate fi însoțită de o persoană de încredere, care nu are calitate de participant.

15) Determinarea circumstanțelor importante ale cauzei urmează a fi stabilite prin intermediul a patru teste: *testul diagnostic* – prin care se demonstrează existența unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice; *testul funcțional* – prin care se demonstrează că persoana vulnerabilă nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința; *testul necesității* – prin care se demonstrează că persoana nu este ocrotită suficient prin alte mijloace și mecanisme legale; și *testul interesului superior al persoanei vulnerabile* – prin care se demonstrează sentimentele, dorințele și interesele persoanei vulnerabile.

16) Hotărârea judecătorească în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare trebuie să fie legală, întemeiată, certă, deplină și necondiționată. Instanța de judecată fiind în drept să dispună aplicarea unei alte măsuri de ocrotire decât cea solicitată de petiționar sau alți participanți la proces. Aici, observăm rolul activ al instanței judecătorești, care se justifică prin necesitatea instituirii unei măsuri de ocrotire proporționale cu starea persoanei și cu dorințele și sentimentele acesteia. Totodată, instanța de judecată este obligată să se expună asupra lipirii sau menținerii dreptului de vot a persoanei vulnerabile.

17) Pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt specifice aplicarea atât a căilor de atac ordinare, cât și a celei extraordinare. Hotărârea instanței de judecată poate fi atacată cu apel de către oricare persoană enumerată la art. 94 alin. (1) din Codul civil, chiar dacă acestea nu au participat la procesul desfășurat în instanța de fond. Referitor la subiecții în drept să declare apel în privința hotărârilor judecătorești emise pe acest tip de cauze, observăm omisiunea legiuitorului de a include în această listă și persoanele însărcinate cu ocrotirea.

În urma celor expus putem spune că, ***Procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, constituie o procedură distinctă a procesului civil, care prevede modalitatea de organizare și ordonare a activității instanțelor de judecată în vederea determinării necesității instituirii, reînnoirii și revocării măsurilor de ocrotire judiciare și condițiilor de exercitare a acesteia, în privința persoanei vulnerabile care din cauza unei boli mintale sau a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice nu pot în mod deplin să-și conștientizeze acțiunile ori să-și exprime voința.***

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea efectuată atestă importanța și actualitatea temei abordate. Analizele și constatările efectuate au condus la atingerea scopului și la realizarea obiectivelor propuse.

Valoarea teoretică și practică a prezentei teze, impactul cercetării în dezvoltarea științei, legislației și a practicii judiciare sunt stabilite de faptul că rezultatele cercetării sunt destinate ordonării și perfecționării legislației și a activității de aplicare a normelor de drept în domeniul dat.

Așadar, prezenta cercetare reprezintă un studiu complex teoretico-practic a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și a particularităților acestora, prin care s-a stabilit conceptele de bază a procedurii cercetate. În urma cercetării fiind înaintate propuneri *de lege ferenda*, care vin să perfecționeze legislația în vigoare la capitolul procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Drept rezultat al cercetării efectuate s-a soluționat problema științifică importantă în elucidarea cadrului conceptual al naturii juridice a procedurii privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare, locul acestei proceduri în sistemul dreptului procesual civil și a particularităților de examinare a acestor cauze, fapt care a condus la clarificarea naturii juridice a procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și a regulilor de procedură civilă aplicabile la examinarea acestor cauze, fiind respectiv creată baza teoretică pentru aplicarea eficientă a normelor de drept procedural în materia procedurii privind măsurile de ocrotire.

În acest sens, prin cercetarea realizată formulăm un șir de concluzii de ordin teoretico-aplicative care prezintă rezultatele obținute și modul în care au fost realizate obiectivele cercetării propuse în introducere. Așadar, relevăm următoarele concluzii:

1) Am reușit să determinăm dacă pentru cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este specific caracterul contencios sau cel necontencios. Așadar, în particular am constatat că:

- Procedurilor contencioase le sunt caracteristice următoarele trăsături: *existența a două părți, subiecți ai unui raport material litigios, ce urmăresc interese contrare; existența unui litigiu de drept; examinarea cauzei în contradictoriu*. La fel, s-a constatat că procedurilor necontencioase le sunt caracteristice următoarele trăsături: *lipsa a două părți, subiecți ai unui raport material litigios, ce urmăresc interese contrare; lipsa unui litigiu de drept ce este de competența instanței de judecată; manifestarea într-o formă mai specifică și mai limitată a principiului contradictorialității*.

- În cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, există două părți subiecți ai raportului material de ocrotire, însă aceste părți nu urmăresc un interes contrar. Singurul interes care poate fi urmărit în respectivele cauze este interesul și bunăstarea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Prin urmare, constatăm că prima trăsătură a procedurilor contencioase nu este întrunită în mod deplin în cadrul cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

- Cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare nu-le sunt străine trăsăturile caracteristice ale litigiului de drept. În dependență de discernământul persoanei vulnerabile, urmează a fi determinat existența uneia dintre cele trei trăsături caracteristice a litigiului de drept, și anume existența unei contradicții de voință a două părți, exprimate în mod obiectiv. Atunci când persoana vulnerabilă conștientizează cerința petiționarului privind instituirea măsurilor de ocrotire și într-o oarecare măsură își poate exprima voința în privința acestei cereri înaintate de petiționar, constatăm existența litigiului de drept. În caz contrar nu suntem în prezența unui litigiu de drept deplin, lipsind contradicția/conflictul de voință. Totodată, în aceste cazuri nu putem ignora întrunirea a celorlalte două trăsături caracteristice a litigiului de drept, și anume existența cerinței cu caracter juridic a petiționarului, la care se opune o poziție juridică a celei de-a doua părți (destinatar), ce împiedică satisfacerea faptică a cerinței înaintate. Prin urmare, în această situație am constatat că persistă un *cvasi litigiu*.

- Cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare se examinează în contradictoriu. Principiul contradictorialității având o aplicare deplină.

- În urma analizei acestui tip de cauze, sub aspectul trăsăturilor caracteristice ale procedurii contencioase și celor necontencioase, am constatat că, în dependență de circumstanțe deduse judecății, cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare pot fi atât contencioase, cât și necontencioase. Însă în marea parte a cazurilor, constatăm că procedura de examinare a respectivelor cauze nu întrunește condițiile pentru a fi numită o procedură contencioasă deplină, însă nu intră nici în categoria cauzelor care se judecă în procedură necontencioasă. Așadar, din cele menționate considerăm că acest tip de cauze, în marea sa parte, poartă un *caracter cvasi contencios*, având trăsături atât a procedurii contencioase, cât și a procedurii necontencioase.

2) Am determinat natura juridică a procedurii privind măsurile de ocrotire în general și procedurii în cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în particular, precum și locul acestora în sistemul tipurilor de proceduri civile. În mod particular am constatat că:

- Atât în literatura de specialitate, cât și în legislația mai multor state, procedura de instituire,

reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este tratată diferit. Unii o atribuie la procedura contencioasă, alții la cea necontencioasă. Însă sunt și păreri care indică că respectiva procedură nu poate fi atribuită nici procedurilor contencioase, nici celor necontencioase, invocând un concept propriu.

- Prin cercetarea efectuată s-a constatat că cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare fac parte și se examinează în ordinea Procedurii privind măsurile de ocrotire, nefiind nici oportună, nici posibilă separarea acestora. Prin urmare, determinarea naturii juridice a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, urmează a fi examinată prin prisma naturii juridice a procedurii privind măsurile de ocrotire, din care acestea fac parte.

- Procedura privind măsurile de ocrotire în general, cât și procedura privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare în special, **este o procedură polivalentă**, care în dependență de cauza examinată și de circumstanțele acesteia poate fi atât contencioasă, cvasi contencioasă, cât și necontencioasă.

- Locul Procedurii privind măsurile de ocrotire nu este în cadrul Procedurii Speciale, fiind necesară reamplasarea acesteia. Din considerentele expuse supra, conchidem în mod cert că Procedura privind măsurile de ocrotire merită un loc propriu în sistemul dreptului procesual civil, drept urmare, am constatat necesitatea de reamplasarea a Capitolului XXVIII înaintea Procedurii Speciale, ca fel distinct de procedură civilă. Aceasta va permite examinarea mai eficientă a respectivului tip de cauze, cu aplicarea inclusiv a mecanismelor și instrumentelor procedurilor contencioase la examinarea prezentei cauze.

3) Am identificat și analizat premisele și condițiile de realizare a dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. În particular am constatat că:

- Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt următoarele: *posibilitatea legală de a examina o cerere de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în judecată în procedură civilă; deținerea de către petiționar a capacității de folosință; existența dreptului persoanei, stabilit de lege de a depune cererea de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare; inexistența unei hotărâri judecătorești irevocabile în aceeași cauză civilă*. Neîntrunirea a cel puțin uneia din premisele expuse supra, duce la refuzul în primirea cererii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

- Condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare sunt: *să fie respectată competența jurisdicțională; petiționarul să*

dispună de capacitate de exercițiu deplină; cererea să fie semnată în modul corespunzător; reprezentantul petiționarului să dispună de împuternicirile corespunzătoare; pe rolul aceleiași instanțe sau a altei instanțe să nu existe o cauză între aceleași părți, cu același obiect bazată pe aceleași temeiuri de drept; cererea să fie perfectată în conformitate cu cerințele stabilite de lege. Nerespectarea acestor condiții duce la restituirea cererii.

- Legislația în vigoare prevede particularități specifice pentru fiecare dintre premisele și condițiile de exercitare a dreptului de intentare a procesului în cauzele privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. Particularități care țin nemijlocit de specificul și natura procedurii privind măsurile de ocrotire.

4) Am stabilit și cercetat particularitățile de examinare a cauzelor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, în dependență de fazele procesuale. În urma cercetării am constatat că:

- În acest tip de cauze instanța de judecată are un rol activ, legea acordându-i posibilitatea efectuării din oficiu a acțiunilor și actelor procesuale necesare pentru examinarea complexă, deplină și multiaspectuală a cauzei. În special, acest aspect se atestă la colectarea probelor, inclusiv prin dispunerea efectuării expertizei, dispunerea efectuării constatărilor și anchetelor sociale, obligarea persoanelor și instituțiilor să prezinte înscrisuri etc. La fel, instanța de judecată este în drept să dispună aplicarea altei măsuri de ocrotire judiciară, decât cea solicitată de petiționar sau ceilalți participanți la proces.

- La efectuarea oricărei acțiuni sau act procesual, atât participanții la proces, cât și instanța de judecată, trebuie să țină cont de interesul superior al persoanei vulnerabile. În principal, interesul superior al persoanei se referă la două elemente: 1) păstrarea unei capacități de exercițiu cât mai largi a persoanei vulnerabile și 2) aplicarea unei măsuri de ocrotire proporționale cu starea persoanei, cu dorințele, convingerile și sentimentele acesteia.

- Instanța de judecată, ghidându-se de interesul superior al persoanei vulnerabile, nu va admite renunțarea la cerere de către petiționar și nici la recunoașterea acesteia de către persoana vulnerabilă, aplicând în acest sens art. 60 alin. (5) CPC. Astfel, instanța de judecată, la aplicarea corectă a împuternicirilor sale discreționare, în privința art. 60 alin. (5) CPC, trebuie să țină cont atât de litera, cât și de spiritul legii și, în special al art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, și al legislației naționale referitoare la măsurile de ocrotire judiciare. Într-adevăr, legislația prevede că persoana vulnerabilă trebuie să se bucure de capacitate deplină și egală cu ceilalți subiecți ai vieții sociale. Însă legislația mai prevede că persoana care necesită ocrotire trebuie să fie ocrotită, inclusiv prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciare, care trebuie să fie proporționale cu starea persoanei și în concordanță cu dorințele și sentimentele

acesteia. Pentru a determina dacă persoana are nevoie de ocrotire, este necesar ca judecătorul să examineze cauza până la sfârșit, ca în camera de deliberare să decidă dacă persoana are sau nu nevoie de ocrotire prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciare.

5) Am determinat regimul juridic și natura juridică a măsurii prevăzute la art. 92 alin. (2) al Codului civil, de instituire a ocrotirii provizorii pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatelei sau a tutelei. În mod particular s-a constatat că:

- Aceste măsuri nu sunt măsuri de asigurare a acțiunii, ori scopul măsurilor de asigurare a acțiunii este de a evita imposibilitatea executării hotărârii judecătorești. Iar măsura prevăzută de art. 97 alin. (2) al Codului civil se instituie cu scopul de a acorda ocrotire persoanei vulnerabile, pentru perioada cât se desfășoară procedura de instituire a curatelei sau a tutelei și de a preveni pierderea unui drept subiectiv civil. Prin urmare, în caz de neaplicare a măsurilor prevăzute la art. 97 alin. (2) al Codului civil, hotărârea judecătorească de instituire a măsurii de ocrotire va fi posibil de a fi executată.

- Ocrotirea provizorie, instituită în baza art. 97 alin. (2) Cod Civil, este o **măsură de protecție provizorie**, care este o măsură procesual civilă, derogatorie și excepțională, caracteristică doar procedurii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare sub formă de tutelă și curatelă. Scopul acestei măsuri este acordarea protecției persoanei vulnerabile și drepturilor acesteia, pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatelei sau a tutelei, întru apărarea și conservarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei vulnerabile. La fel, scopul respectivelor măsuri este prevenirea producerii riscului de încălcare sau pierdere a drepturilor persoanei vulnerabile.

6) Am examinat practica judiciară pe cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare, pentru identificarea problemelor legate de aplicarea și interpretarea legislației procesuale, pentru a aprecia direcțiile de dezvoltare a practicii judiciare în domeniu și formulării soluțiilor de perspectivă în dezvoltarea acesteia. În urma analizei practicii judiciare s-a constatat că:

- Instanțele de judecată, rareori intră în esența reglementărilor naționale și internaționale, asupra procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare, analizând cauzele de regulă conform specificului procedurii speciale, fără a aplica rolul său activ. Ceea ce duce în principiu la examinarea superficială a cauzelor date. O dovadă a acestui fapt ține de soluția instanței judecătorești, ori de regulă instanța de judecată aplică măsura solicitată de petiționar, și anume tutela, cu acordarea împuternicirilor depline tutorelui, fără a da o formă individuală fiecărei măsuri de ocrotire instituite.

- instanțele de judecată, în mare parte, nu țin cont de interesul superior al persoanei

vulnerabile, ignorând acest principiu fundamental. Din aceste considerente se întâlnesc deseori situații, când instanța de judecată admite renunțarea la cerere sau o scoate de pe rol pe motiv că petiționarul nu s-a prezentat la ședința de judecată.

Totodată, reieșind din constatările studiului realizat și conștientizând impactul acestora asupra cadrului legal și asupra practicii judiciare, întru perfecționarea și ordonarea legislației în domeniu, înaintăm următoarele propuneri *de lege ferenda*:

1. De a exclude Procedura privind măsurile de ocrotire din compartimentul Procedurii Speciale CPC a Republicii Moldova prin abrogarea Capitolul XXVIII al CPC. Totodată, propunem ca Titlul II al CPC să fie completat cu un nou compartiment B⁵ cu următorul conținut ”B⁵. *PROCEDURA PRIVIND MĂSURILE DE OCROTIRE, care să conțină, Capitolul XXII⁵ PROCEDURA PRIVIND MĂSURILE DE OCROTIRE*”. Compartimentul nominalizat propunem să conțină normele prevăzute la Capitolul XXVIII precum și prevederi care le vom propune în prezenta lucrare”.

2. Art. 95 alin. (1) și art. 104 alin. (4) Cod civil, să includă în calitate de persoane care sunt în drept să depună cerere de reînnoire și cerere de revocare a măsurilor de ocrotire judiciare și persoanele însărcinate cu ocrotirea.

3. Suplinirea art. 302 CPC cu un alineat nou și anume alin.(4) cu următorul conținut ”Judecătorul refuză primirea cererii de pornire a procesului privind măsurile de ocrotire în cazul în care aceasta este depusă de o persoană căreia legea nu-i deleagă dreptul adresării în judecată în acest scop”.

4. Art. 307 CPC să fie suplinat cu alin. (5) care să aibă următorul conținut: ”În cazul în care petiționarul nu respectă cerințele stabilite de alin. (1) și (4) al prezentului articol, judecătorul emite o încheiere de a nu da curs cererii în conformitate cu art. 171”.

5. Excluderea sintagmei „instituirea măsurii de ocrotire,, din textul art. 461 alin. (2) lit. b) a CPC. Totodată, propunem suplinirea art. 460 alin. (1) CPC, cu lit. k¹) care va avea următorul conținut: ”persoana în a cărei privință se solicită instituirea măsurii de ocrotire este cetățean al Republicii Moldova sau are domiciliul în Republica Moldova”.

6. Modificarea lit. d) din alin. (1) art. 94 Cod civil în modul următor ”ruda sau afinelul până la gradul IV al persoanei indicate la lit. a)”.

7. A suplini Capitolul XXVIII al Titlului II al CPC cu un normă nou care va avea următorul conținut ”instanța de judecată nu va admite renunțarea la cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare”.

8. Substituirea sintagmei ”persoană fizică” din Capitolul XXVIII al Titlului II al CPC cu sintagma „persoană vulnerabilă”.

9. De a modifica art. 55 al CPC, după cum urmează *”Se consideră participanți la proces: părțile, intervenienții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art.7 alin.(2), art.73 și 74, sânt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte persoane, precum și persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, în cauzele privind măsurile de ocrotire și în cauzele cu procedură specială”*.

10. Art. 167 alin. (1) lit. a) CPC să fie suplinat cu o teză nouă după cum urmează *”Înscrierile anexate la cererea de chemare în judecată depuse prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarului, se scanează și se semnează cu semnătură avansată calificată, fiind depuse sub formă de document electronic”*.

11. suplinirea Legii nr. 114/2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală, cu două articole noi, și anume art. 24¹ și 24² care vor avea următorul conținut:

Articolul 24¹. *Raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică efectuată în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire*

(1) Suplimentar la cerințele stabilite de legislația privind activitatea în domeniul expertizei judiciare, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică trebuie să cuprindă următoarele informații:

a) descrierea detaliată a bolii mintale sau deficienței fizice, mintale sau psihologice a persoanei vizate;

b) măsura în care persoana vizată, ca urmare a bolii mintale sau deficienței fizice, mintale sau psihologice, nu poate conștientiza acțiunile sale ori exprima voința sa, precum și necesitatea asistării sau reprezentării persoanei la încheierea actelor juridice atât patrimoniale, cât și cu caracter personal;

c) dacă audierea în instanța de judecată a persoanei vizate îi poate dăuna sănătății sau dacă persoana respectivă nu poate să-și exprime dorințele și sentimentele;

d) dacă, având în vedere stadiul dezvoltării științei, există sau nu semne vădite că starea persoanei se va îmbunătăți;

e) faptul că raportul este eliberat doar pentru instituirea unei măsuri de ocrotire a persoanei vizate.

(2) Măsura de ocrotire se instituie asupra persoanei conform prevederilor Codului civil al Republicii Moldova.

(3) Instanța de judecată poate obliga autoritatea emitentă a raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică să dea explicații asupra acestuia în formă scrisă sau în cadrul ședinței

de judecată.

(4) Prin derogare de la art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică poate servi drept probă atât într-o procedură extrajudiciară, cât și într-un proces judiciar.

Articolul 24². *Expertiza extrajudiciară psihiatrică efectuată în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire*

(1) *În cazul solicitării expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire, persoana vizată va fi examinată în termen de cel mult 7 zile din data depunerii unei cereri de către aceasta sau de către persoanele care au dreptul de a cere instituirea măsurii de ocrotire conform legii, inclusiv de către mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor. Raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică se eliberează solicitantului în termen de 7 zile după examinarea persoanei vizate.*

(2) *Solicitantul depune personal cererea, prezentînd actul său de identitate și al persoanei vizate. Se interzice solicitarea unor documente suplimentare de la solicitant sau persoana vizată. La cererea instituției de expertiză judiciară, prin derogare de la actele normative privind protecția datelor cu caracter personal, privind drepturile pacienților și alte acte relevante, autoritatea publică, instituția medico-sanitară și medicul persoanei vizate au obligația de a furniza informațiile necesare pentru întocmirea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire.*

(3) *În cazul în care eliberarea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire este solicitată de către mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor, acesta va anexa la cerere originalul mandatului, semnat de mandant și contrasemnat de mandatar, care va fi returnat.*

(4) *Dacă eliberarea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire este solicitată de către mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor prevăzut de art. 65 al Codul civil, acesta va anexa la cerere:*

- a) originalul mandatului, semnat de părinte sau părinți și contrasemnat de mandatar;*
- b) certificatul de deces al unuia sau al ambilor părinți, care au eliberat mandatul respectiv, ori raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire în privința părintelui sau părinților care au eliberat mandatul.*

(5) *Persoana vizată nu poate fi supusă forțat examinării psihiatrice, decît în condițiile Codului de procedură civilă.*

(6) *În caz de dificultate sau imposibilitate de a examina persoana la sediul instituției de expertiză judiciară, aceasta va fi examinată la locul aflării, dacă se află pe teritoriul Republicii*

Moldova.

12. Art. 24 al Lege nr. 114 din 15.07.2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală să fie suplinit cu două alineate noi, după cum urmează:

”(2) În cazul dispunerii efectuării expertizei judiciare psihiatrice în scopul instituirii, reînnoirii sau revocării unei măsuri de ocrotire, persoana vizată va fi examinată în termen de cel mult șapte zile din data parvenirii încheierii judecătorești. Raportul de expertiză judiciară psihiatrică se eliberează solicitantului în termen de șapte zile după examinarea persoanei vizate.

(3) În dependență de complexitatea întrebărilor formulate, termenul privind eliberarea raportului poate fi prelungit cu cel mult zece zile, motivele prelungirii termenului se vor conține obligatoriu în raportul de expertiză”.

13. Capitolul XXVIII, Secțiunea 1 CPC, să fie completat cu un nou articol, și anume art. 307¹ intitulat „Aplicarea măsurilor de protecție provizorie,, care va avea următorul conținut:

(1) La cererea participanților la proces, judecătorul prin încheiere poate aplica o măsură de protecție provizorie sub formă de ocrotire provizorie pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutelei, în cazul în care persoana vulnerabilă în mod urgent are nevoie de ocrotire.

(2) În caz de urgență, instanța de judecată poate aplica măsura de protecție provizorie cu amânarea audierii persoanei vulnerabile. Instanța de judecată va audia persoana în cel mai scurt termen. În cazul în care prezența persoanei vulnerabile nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată urmează să asigure audierea acesteia la locul aflării ei, constatând, după caz, imposibilitatea comunicării cu aceasta.

(3) Măsura de protecție provizorie se aplică doar dacă există o necesitate stringentă în ocrotirea persoanei vulnerabile dictată de necesitatea conservării sau administrării sau riscul de pierire bunurilor sau drepturilor subiective ale acesteia.

(4) După decăderea necesității stabilite la alin. (3) instanța de judecată la cererea participanților la proces sau din oficiu poate revoca măsura de protecție provizorie.

(5) Încheierea de aplicare a măsurilor de protecție provizorie poate fi atacată cu recurs.

14. De a exclude din textul normei prevăzute la art. 308⁷ alin. (2) CPC, fraza „cu excepția cazului când la ea pot asista alte persoane enumerate la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil”.

15. Suplinirea alin. (1) al art. 308⁷ CPC cu o teză nouă care va stipula „Judecarea cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire se face cu participarea obligatorie a reprezentantului autorității tutelare”.

16. Suplinirea art. 308⁷ CPC cu un alineat nou și anume alin. (3) care va avea următorul conținut: *Neprezentarea petiționarului sau a persoanelor interesate indicate la art. 94 al Codului civil și a reprezentanților acestora înștiințați legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică examinarea cauzei. Neprezentarea persoanei vulnerabile înștiințată legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică examinarea cauzei, însă instanța de judecată va audia în mod obligatoriu persoana vulnerabilă în modul stabilit de art. 308 și 308¹.*

17. Suplinirea art. 306 CPC cu un alineat nou și anume alin. (5) care va avea următorul conținut: *Judecarea cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire se face cu participarea obligatorie a avocatului persoanei vulnerabile. Neprezentarea fără motiv a avocatului persoanei vulnerabile duce la amânarea ședinței de judecată. În caz de neprezentare repetată fără motiv a avocatului persoanei vulnerabile sau dacă motivele sunt considerate de instanță ca fiind neîntemeiate, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui alt avocat.*

Planul cercetărilor de perspectivă la tema lucrării. Reieșind din cele menționate *supra* apreciem că prin prezentul studiu am reușit să determinăm cele mai importante aspecte și particularități ale procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare. Cu toate acestea, constatăm că, tema procedurii privind măsurile de ocrotire din care face parte și tema studiului nu a fost elucidată pe deplin. Prin urmare, prezentul studiu determină și direcțiile unor cercetări de perspectivă, dintre care putem stabili următoarele:

- Cercetarea procedurii de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire cu element de extraneitate;
- Cercetarea modului de executare a hotărârii de instituire și reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare;
- Cercetarea celorlalte cauze care se judecă în procedura privind măsurile de ocrotire.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative naționale:

1. Codul civil al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 82-86 din 22-06-2002,;
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294, din 03.08.2018;
3. Codul familiei al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 din 26.04.2021;
4. Constituția Republicii Moldova. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 466 din 13.11.2024.
5. Legii nr. 1402 din 16.12.1997 privind sănătatea mentală. Publicată în Monitorul Oficial nr. 44-46 din 21.05.1998;
6. Legea nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159 din 04.09.2010;
7. Legea nr. 167 din 09.07.2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 155-158 din 03.09.2010;
8. Legea nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere. Publicată în Monitorul Oficial nr. Monitorul Oficial Nr. 224-233 din 21.08.2015;
9. Legea nr. 17 din 05.04.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Publicată în Monitorul Oficial nr. 142-148 din 04.05.2018;
10. Legea nr. 114 din 16.05.2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală. Publicată în Monitorul Oficial nr. 251-253 din 13.06.2024
11. Nota informativă la Legea nr. 66 din 13.04.2017. [online] [citat 20.06.2025] Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/transparenta_in_procesul_decizional/coordonare/2015/noiembrie2015/NOTA_RO-2.pdf.

Acte internaționale:

12. Convenția de la Haga din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților. [online] [citat 06.12.2025]. Disponibilă: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=71>
13. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. [online] [citat 08.08.2025] Disponibilă:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

14. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York la 13 decembrie 2006. Ratificată prin Legea 166 din 09.07.2010. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-128/428 din 23.07.2010;
15. Recomandarea nr. R (99) 41 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili (23 februarie 1999). [online] [citat 19.12.2025] Disponibilă:
[https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805e303c%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22}\]](https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805e303c%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22}]).

Acte normative străine:

16. Codul judiciar al Belgiei. [online] [citat 01.02.2026] Disponibil:
https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/article.pl?language=fr&sum_date=&pd_search=1967-10-31&numac_search=1967101055&page=1&lg_txt=F&caller=list&1967101055=3&trier=promulgation&view_numac=2022b30600fx1804032130fr&dt=CODE+JUDICI AIRE&fr=f&choix1=ET#LNK0155;
17. Codul de procedură civilă a Federației Ruse. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil:
https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570/;
18. Codul civil al Franței. [online] [citat 24.12.2025] Disponibil:
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117881/#LEGISCTA000006117881.
19. Codul de procedură civilă al Republicii Franceze [online] [citat 10.08.2025] Disponibil:
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006135955/#LEGISCTA0000020031193;
20. Codul civil al Germaniei (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) în vigoare până la data de 01.01.2023. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7190.
21. Codul civil al Germaniei (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) în vigoare după la data de 01.01.2023. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil:
<https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html#BJNR001950896BJNG029800360>
22. Codul de procedură civilă a Kazahstanului [online] [citat 10.08.2025] Disponibil:
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000377>
23. Codul de procedură civilă a Letoniei. [online] [citat 10.08.2025]. Disponibil:

<https://likumi.lv/ta/en/en/id/50500-civil-procedure-law> ;

24. Codul de procedură civilă a Ucrainei. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
25. Legea Regatului Danemarcei privind tutela. [online] [citat 20.11.2025] Disponibil: <https://themis.dk/synopsis/docs/Lovsamling/Vaergemaalsloven.html>.
26. Legea Regatului Norvegiei privind tutela [online] [citat 21.11.2025] Disponibil: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-03-26-9?q=Lov%20om%20vergem%C3%A5l>
27. Mental Capacity Act 2005. [online] [citat 12.08.2025] Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents>;
28. Noul Cod civil al României [online] [citat 24.12.2025] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/109884>
29. Noul cod de procedură civilă al României. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://legislatie.just.ro/public/detaliuDocument/140271>;
30. The Court of Protection Rules 2017 [online] [citat 27.08.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2017/11/court-of-protection-rules-2017-final-20171123-2.pdf>;

Jurisprudența internațională:

31. Cauza DOE v. ROWE, 156 F. Supp.2d 35 (D. Me. 2001) examinat de Curtea Federală a statului Maine din SUA. [online]. [citat 24.02.2026] Disponibil <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/156/35/2318046/> .
32. Decizia CtEDO din 24.08.2010 în cauza ALAVERDYAN c. ARMENIEI, Cererea nr. 4523/04. par. 35 [online] [citat 08.08.2025] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-100411%22%5D%7D>;
33. Hotărârea CtEDO din 20.05.2020 în cauza ALAJOS KISS C. UNGARIEI. Cerere nr. 38832/06. [online] [citat 23.02.2026] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-98800%22%5D%7D>.
34. Hotărârea CtEDO din 18.02.1999 în cauza LAINO c. ITALIEI. Cerere nr. 33158/96. [online] [citat la 19.02.2026] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Laino%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-58911%22%5D%7D>;
35. Hotărârea CtEDO din 25.04.2013 în cauza M.S. c. Croatia, Cererea nr. 36337/10. [online] [citat 20.06.2026] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001->

118736%22]]

36. Hotărârea CtEDO din 13.10.2009 în cauza SALONTAJI-DROBNJAK c. SERBIEI, Cererea nr. 36500/05. [online] [citat 08.08.2025] Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-94985%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-94985%22]});

Practica judiciară națională:

37. Decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2r- 2534/20 din 22.12.2020. [online] [citat 21.01.2026] Disponibilă: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/OTI4MWQ4YWEtOWQyNy00YT_RkLTkwOWUtNGNlYjc4NmFjMzYw
38. Decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2a-3331/2021 din 23.09.2021 [online] [citat 24.02.2026] Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTg3MmRjOTctYzIzNC00YmU3_LWI4OGEtMGYwODQ4Y2JlZmFl;
39. Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 15.11.2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul de procedură civilă a Republicii Moldova. Publicată în Monitorul Oficial din 07.12.2012 nr.248-251. Pct. 71. [online] [citat 10.09.2025] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=430&l=ro>;
40. Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 17.11.2016 [online] [citat 20.06.2025] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=600>;
41. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 25 din 11.10.2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 13 alin. (1) lit. b) din Codul electoral. Par. 53, 58. [online] [citat 23.02.2026] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=669&l=ro>;
42. Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 23.04.2024. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 192-194 din 02.05.2024. [online] [citat 18.02.2026] Disponibilă: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=854&l=ro>;
43. Hotărârea plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Privind practica judiciară cu privire la constatarea faptelor care au valoare juridică și declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată nr. 4 din 07.07.08 Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2009, nr.4-5. Pct. 3. [online] [citat 10.01.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=285.
44. Hotărârea Judecătoriei Bălți (sediul Central) nr. 2p/s-113/2025 din 16.12.2025 [online] [citat 20.06.2026] Disponibil:

- https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/396771F8-C6A6-4F4C-8790-D0DE157B90F9;
45. Hotărârea Judecătorei Căușeni (sediul Central) nr. 2p/s-8/2026 din 07.05.2026. [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7B3A9388-5D9A-4A23-B9F4-FB0F65958C94
46. Hotărârea Judecătorei Comrat (sediul Ceadâr-Lunga) nr. 2p/s-38/2026 din 16.06.2026 [online] [cit 20.06.2026] Disponibil:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E0526E0C-F744-4A8D-B5B2-BEFAFFD5FA53;
47. Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-22/22 din 29.12.2022. [online] [cit 15.02.2026] Disponibil:
https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NWU5NzQ5MTctYTcxMS00NjAyLWI4YWItMWFkMGNmZjgxZmVk;
48. Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-33/22 din 29.12.2022. [online] [cit 15.02.2026] Disponibil:
https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZWUzNGQ4NjctNGFmYS00MzZlLTlhYzMtNTg4OTYxNjZmFm;
49. Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-20/22 din 05.10.2022 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:
https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTc3NWFjZDctMjNhNi00YjY5LWI5NjktOTZiY2JjODlkYzVj;
50. Hotărârea Judecătorei Hîncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-17/23 din 14.09.2023 [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:
https://jhn.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NTdhMTRmNDUtZWY1Ny00ZTI2LWJmYmUtOGQ4MWQ4OWY2NzFj
51. Hotărârea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-2338/2022 din 08.12.2022. [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:
https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NjY1MzgwODItNDhhOC00YWM1LTkzYmEtM2ZmMGM0ZjQ2MDlk;
52. Hotărârea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-501/2023 din 21.03.2023. [online] [cit 22.02.2026] Disponibil:
https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MzkxNTM4ZDEtZGQwNC00MzM4LTlkYTgtMDJmNTQxNDNiY2I3;

53. Hotărârea Judecătorei Ungheni nr. 2p/s-28/2023 din 13.04.2023 [online] [citat 15.02.2026]. Disponibil: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjJlYWYyMzMtNDlmYy00Yjk2LThmOGMtYjUyNjk2M2E4Mzli;
54. Încheierea Judecătorei Bălți, (sediul Central) nr. 2p/s- 99/2022 din 21.12.2022. [online] [citat 01.02.2026] Disponibilă: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NzllOGQzOWEtMGJmZC00NTBlLTg5YjYtY%20zA0OTc0NWJINjBh;
55. Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-414/24 din 24.09.2025 [online] [citat 19.02.2026]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=79606;
56. Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-1492/22 din 23.11.2019. [online] [Citat 26.02.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=69493;
57. Încheierea Curții Supreme de Justiție nr. 2ra-200/2023 din 22.03.2023. [online] [Citat 26.02.2026] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=71267;
58. Încheierea Judecătorei Bălți (sediul Sîngerei) nr. 2p/s-34/2022 din 29.08.2022 [online] [citat 10.10.2025] Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MGE3ZDAzYTEtMzg5Zi00YzdjLWI2NDctNzA5NTljOTY0MTdk
60. Încheierea Judecătorei Bălți, (sediul Central) nr. 2p/s- 49/2023 din 27.06.2023. [online] [citat 01.02.2026] Disponibilă: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NzFmYmQyZDltZTg5NS00NTkxLTk3NzAtYjNiN2EyZWVlOGQ2;
61. Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Centru nr. 2p/s-92/2020 din 03.07.2020. [online] [citat 19.02.2026]. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/Y2VhMjNiNjltZTlxNS00NDg2LTg1NTktNjA5ZmZkOTUyNDJk
62. Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-213/2020 din 10.07.2020. [online] [citat 28.01.2025] Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZmVlMDBlMTctY2RjNS00MTA4LWI4M2YtYzQwZmVkNDFkNTQx;
63. Încheierea Judecătorei Chișinău, sediul Centru nr. 2p/s-415/23 din 31.07.2023;
64. Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-525/2023 din 09.11.2023. [online] [citat 24.12.2025] Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/%20MDY3MTVlMTQtNWVlOS00

MmVkLTg5OWEtMzkwMzRhYjg4ZDEx

65. Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-559/2023 din 24.11.2023[online]
[cit 24.12.2025] Disponibilă:
https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/N2ExOTA4NjEtMjk3My00Mz%20AxLTk2YjltMDMyZDgxY2M4MDUx ;
66. Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2p/s-259/23 din 26.02.2024. [online]
[cit 24.12.2025] Disponibilă:
https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MDVlZmQ0OGUtZWmxYy00ZTg4LWFkMzltNWU4OWY0YzlhZDE4
67. Încheierea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) nr. 2-4436/2018 din 18.12.2018. [online]
[cit 18.01.2026] Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3BA79464-DD13-E911-80D5-0050568B021B ;
68. Încheierea Judecătorei Criuleni (sediul Central) nr. 2-1597/22 din 15.12.2023 [online]
[cit 13.02.2026]. Disponibil:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4378D7B6-7D66-4E58-B5A1-B5915383A660;
69. Încheierea Judecătorei Orhei (sediul Central) nr. 2p/s-182/2025 din 20.11.2025 [online]
[cit 13.02.2026]. Disponibil:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E276A697-CC15-4E82-BC18-02DDC6945B80;
70. Încheierea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-918/2018 din 18.07.2018. [online]
[cit 30.01.2026]. Disponibilă:
https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZmE1MzI5OTItNzA4YS1lODExLTgwZDYtMDA1MDU2OGI3MDI3;
71. Încheierea Judecătorei Strășeni (sediul Călărași) nr. 2-34/2021 din 17.01.2020. [online]
[cit 30.01.2026]. Disponibilă:
https://jst.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MjMxOWY0OTktZWY5ZS00Y2QxLTkyNjEtODcyNjQ1ZDdiY2M5;
72. Încheierea Judecătorei Strășeni (Sediul Călărași) nr. 2-1099/2020 din 21.08.2022. [online]
[cit 21.01.2026] Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D6F044BD-90F0-45C5-9CC6-755EA26B43C9;

Surse științifice în limba română:

73. AVRAM L.A. *Instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale*. Aspecte Procedurale. În *Analele Universității de vest din Timișoara* nr. 2/2023. p. 204-213. ISSN 2784-1871. [online] [citat 20.07.2025] Disponibil: <https://drept.uvt.ro/analele-universitatii-de-vest-din-timisoara-seria-drept-numarul-2-2023.html>;
74. BABĂRĂ V. *Drept Internațional Privat: Curs universitar*. Ed. a 5-a. Chișinău: Tipografia "Elan Poligraf,,2016. 406 p. ISBN: 978-9975-3022-5-8;
75. BĂNĂRESCU, I., BLINOV A. *Principiile organizațional-funcționale ale Dreptului procesual civil*. În *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)* nr. 8(158)/2022. p. 194-203. ISSN: 1814-3199;
76. BĂCU, I. *Protecția exercitată prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciară*. În *Studii naționale de securitate* nr. 2(4) 2021. p. 144-152. ISSN 2587-3822
77. BĂCU, I., BĂCU, A. *Protecția persoanelor prin intermediul măsurilor de ocrotire judiciară*. În *Jurnalul juridic național: teorie și practică* nr. 1(46)/2021. p. 39-45. ISSN: 2345-1130
78. BELEI, E. *Exigențe față de hotărârea judecătorească*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 1-2/2008. p. 91-95. ISSN 1857-2405;
79. BELEI E., MACINSKAIA V., VISTERNICEANU D., *Drept procesual civil. Intentarea, pregătirea și examinarea în fond a pricinilor civile; Proceduri necontencioase în procesul civil: [pentru uzul audiențelor]*. Seria: Suporturi de curs. Chișinău, 2008. 156 p. ISBN: 978-9975-66-093-8
80. BELEI, E., COJUHARI, A. et al. *Drept Procesual Civil. Partea Generală*. Lexon-Plus. Chișinău 2014. 444 p. ISBN:978-9975-4188-5-0;
81. BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea Generală*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016. 464 p. ISBN: 987-9975-4072-9-8;
82. BELEI, E., BORȘ, A. et al. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Tipografia "Lexon-Prim" 2016. 492 p. ISBN: 978-9975-4072-2-9;
83. BELEI, E., BOTNARI, V. et. al. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Lexon-Plus. 2024. 555 p. ISBN:978-9975-173-07-0;
84. BELEI, E. BOTNARI, V. et al. *Tratat de drept procesual civil. Partea Specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. 824 p. ISBN 978-9975-181-12-9;
85. BODOAȘCĂ, T. *Competența instanțelor judecătorești în materie civilă*. București: Ediția a II-a.Editura ALL Beck, 2002. 408 p. ISBN. 973-655-192-X;
86. BODOAȘCĂ, T. *Despre dreptul de vot al persoanelor puse sub interdicție judecătorească*

- sau care beneficiază de consiliere judiciară ori tutelă specială. În Revista Universul Juridic nr. 11, din noiembrie 2024. p. 26-32. ISSN: 2393-3445;
87. BOJINCĂ M. *Condițiile exercitării acțiunii civile*. În Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 3/2010. p. 7-20. ISSN: 1844-7015;
 88. BONTARI, V. *Asigurarea acțiunii civile*. Teză de doctor. Chișinău, 2024. p. 57. [online] [citat 09.02.2026]. 238 p. Disponibil: <https://www.anacec.md/files/Botnari-teza.pdf>;
 89. **BRÎNZĂ, D.** *Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale) nr. 8(158)/2022. p. 186-193. ISSN: 1814-3199;
 90. **BRÎNZĂ D.** *Condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei civile privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare*. În Studia Universitatis Moldaviae nr. 3 (178) din 2024. p. 22-28. ISSN: 1814-3199;
 91. **BRÎNZĂ, D.** – *Constatarea faptelor care au valoare juridică*. În rezumatele tezelor de master anii de studii 2018-2020. CEP USM. Chișinău 2020. p. 264-274. ISBN: 978-9975-152-02-2;
 92. **BRÎNZĂ, D.** *Contradictorialitatea în procedura privind măsurile de ocrotire*. Conferința "Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane" Chișinău, Moldova, 15 septembrie 2023. p. 79-81. ISBN: 978-9975-62-695-8
 93. **BRÎNZĂ, D.** *Dreptul la asistență juridică a persoanelor supuse măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare." Chișinău, Moldova, 10-11 noiembrie 2022. p. 317-319. ISBN: 978-9975-62-472-5;
 94. **BRÎNZĂ, D.** *Împuternicirile instanței de judecată și particularitățile hotărârii judecătorești adoptate pe marginea cauzei de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței internaționale "Tehnologizarea și digitalizarea procesului civil și executării silite" 14-16 septembrie 2023 Târgul Mureș România. p. 207-220. ISBN: 978-606-39-1432-4;
 95. **BRÎNZĂ, D.** *Particularitățile intentării procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în format electronic*. În cadru „Cadru consolidat de cercetare a problemelor actuale în știința juridică: interferențe dintre drept și tehnologie" 17 martie 2022. p.67-70 ISBN: 978-9975-159-88-3;
 96. **BRÎNZĂ, D.** *Particularitățile audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare." Chișinău, Moldova, 9-10 noiembrie 2023. p. 517-522. ISBN: 978-9975-62-693-4;
 97. **BRÎNZĂ, D.** *Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea,*

reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. În Studia Universitatis Moldaviae nr. 3 (173) din 2024. p. 118-127. ISSN: 1814-3199;

98. **BRÎNZĂ D.** *Regimul juridic al expertizei psihiatrice în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare.* În cadrul Conferinței "Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală" Chișinău, Moldova, 8-9 decembrie 2022. p. 66-74. ISBN: 978-9975-62-529-6
99. CAZACU, D. *Măsurile contractuale și judiciare de ocrotire a persoanei fizice adulte: Noțiuni introductive.* În Revista Institutului Național al Justiției nr. 4 (47), 2018. p. 9-14. ISSN: 1857-2405
100. CETERCHI, I., CRAIOVAN, I. *Introducere în teoria generală a dreptului.* București, Ed. ALL Beck, 1998, p. 96. ISBN: 973-9156-19-3;
101. CIBOTĂRICĂ, I., BAIEȘ S., et. al. *Dreptul la Capacitate Juridică al Persoanelor cu Dizabilități. Studiu Comparativ al Legislației Republicii Moldova și standardelor internaționale în domeniu.* Chișinău: Editat de Centrul de Asistență Juridică pentru persoane cu Dizabilități 2013. 60 p. ISBN: 978-9975-80-669-5;
102. CIUREA A. *Fișele de procedură civilă.* București: Universul Juridic, 2013. 431 p. ISBN: 978-606-673-144-7
103. CIOBANU, V.M *Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol. I, Teoria generală.* București: Editura Național, 1996. 508 p. ISBN: 973-975-741-3;
104. CIOBANU, V.M., BRICIU, T.C., CONSTANTIN, D.C. *Drept procesual civil.* București: Editura Național, 2013. 709 p. ISBN 978-973-659-231-7;
105. CHIFA, F. *Determinarea obiectului probațiunii în procesul civil.* În cadrul Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare" Chișinău, Moldova, 26-28 septembrie 2013. p. 84-86, ISBN 978-9975-149-46-4;
106. CHIFA, F. *Particularitățile sarcinii probațiunii în procedura specială.* În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 (66) din 2023. p. 35-41. ISSN 1857-2405;
107. CHIFA, F. *Obiectul și sarcina probațiunii în procesul civil.* Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. 203 p. [online] [citat 20.07.2025] Disponibilă:
<https://www.anacec.md/files/Chifa-teza.pdf>;
108. CHIRICĂ, C. *Ocrotirea anumitor persoane fizice prin măsura punerii sub interdicție judecătorească în lumina dispozițiilor noului Cod civil și a noului Cod de procedură civilă.* În Revista „Dreptul” nr. 1/2012, P. 26-49. ISSN 1018-0435.
109. COBAN, I., **BRÎNZĂ, D.** *Impactul legii nr. 114 din 16.05.2024 asupra procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară.* În Revista Institutului Național al Justiției nr.

2(69), 2024. p. 30-35. ISSN: 1857-2405;

110. COBAN, I., **BRÎNZĂ D.** *Deprivation of the right to vote in the framework of the procedure for the institution of the measure of judicial protection.* În cadru VII International scientific and practical conference «Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications», Austria Viena 24-26 ianuarie 2024 pag. 176-179 .[online] [citat 21.02.2026] Disponibil: <https://isu-conference.com/en/archive/scientific-research-theoretical-foundations-and-practical-applications/>;
111. COBAN, I. *Natura juridică și particularitățile procedurii de înapoiere a copilului și a exercitării dreptului de vizitare.* În cadrul Conferinței științifice națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022, p.334-336, ISBN: 978-9975-62-472-5;
112. COBAN, I. *Probleme teoretico -practice ale revizuirii hotărârii judecătorești irevocabile în procesul civil.* Teză de doctor în drept. Chișinău 2013. 195 p.;
113. COCOȘ, Ș. *Dreptul Familiei. Ed. a 6-a.* București: Pro Universitaria 2008. 307 p. ISBN: 978-973-129-182-6;
114. CREȚU, V. *Schiță istorică a procedurii civile speciale.* În "Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova", 2003, Nr.6, p. 221-259. ISBN: 9975-70-292-9;
115. DELEANU, I. *Tratat de procedură civilă. Vol. I.* Arad: Servo-Sat, 2000. 472 p. ISBN: 978-9739442206
116. DOLEA, I., CATARAGA, O. et al. *Ghidul ordonatorului expertizei judiciare.* Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova, Institutul de Reforme Penale. Chișinău: Tipogr. Bons Offices. 2022. 276 p.. [online] [citat 20.01.2026] Disponibil: https://cnej.gov.md/sites/default/files/ghidul_ordonatorului_de_expertize_judiciare_completat_web_cu_nr._13_si_14.pdf;
117. DUMITRAȘCU, D. *Mijloace de apărare a pârâtului în cadrul procesului civil.* Teză de doctor în drept. Chișinău 2022. 189 p. [online] [citat 29.09.2025] Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58631/dumitru_dumitrascu_thesis.pdf;
118. FLOREA, Gh. *Apărarea în procesul civil: garanții procesuale.* București: Ed. Universul Juridic, 2006. 455 p. ISBN: 973-7643-76-3;
119. FOCȘA, T. *Statutul juridic al autorităților administrației publice în stabilirea domiciliului copilului.* Teză de doctor în drept. Chișinău 2017. 177 p. [online] [citat 21.12.2025] Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2017/52419/tatiana_focsa_thesis.pdf
120. GÎRNET, Z. *Importanța instituirii tutelei ca măsură de ocrotire judiciară.* În cadrul

- Conferința "Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației" 6, Cahul, 6 iunie 2019. P. 113-116. ISSN: 2587-3563;
121. GRUȘCA, I. *Dicționar de drept procesual civil*. Chișinău: Tipografia Reclama, 2003. 296 p.. ISBN: 9975-932-47-9;
 122. JIMBEI, I. *Procedura de examinare a apelului în procesul civil*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2020. 171 p. [citată 25.02.2026] Disponibilă:
http://www.cnaa.md/files/theses/2020/56121/ina_jimbei_thesis.pdf;
 123. LAGARDE, P. *Convenția din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților*. Raport explicativ. 105 p. ISBN 978-92-79-66990-3. [online] [citată 06.12.2025] Disponibil: <https://assets.hcch.net/docs/831f5a48-80df-42b7-a7a6-b98e20a9464c.pdf>;
 124. LEȘ, I. *Codul de procedură civilă: Comentariu pe articole. Ed. a 3-a*. București: Editura C.H. Beck, 2007. 1486 p. ISBN: 978-973-115-085-7;
 125. LEȘ, I. *Tratat de drept procesual civil*. București: Editura ALL BECK 2001. 952 p. ISBN: 973-655-119-9;
 126. MACOVEI Gh. *Procedura examinării cauzelor de insolabilitate*. Chișinău: Tipogr. "Lexon-Prim" 2020. 228 p. ISBN: 978-9975-3388-8-2;
 127. MUNTEANU, A. *Apărarea judiciară a drepturilor persoanelor neantrenate în judecarea pricinii*. În: Revista Națională de Drept nr.10 din 2007 p.68-75. ISSN: 1811-0770.
 128. MUREȘAN, M., BOAR, A., DIACONESCU, Ș. *Drept Civil. Persoanele*. Cluj-Napoca: Editura Cordial Lex, , 2000. 282 p. ISBN: 973-9480-04-7;
 129. NĂVODARU, E. *Procedura punerii sub interdicție judecătorească și necesitatea adaptării normelor legale aplicabile în contextul realității sociale actuale*. În Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 6. Issue 2/2017. p. 529-540 ISSN 2285-0171;
 130. NEGRUȚĂ, V. *Psihiatria Juridică. Note de curs*. Chișinău 2014. 139 p. [online] [citată 20.01.2026] Disponibilă:
https://www.academia.edu/34214927/Catedra_%C5%9ETIIN%C5%A2E_JURIDICE_%C5%9EI_SECURITATE_CRIMINOLOGIC%C4%82 ;
 131. POALELUNGI, M., CREȚU, V. et. al. *Manualul judecătorului la examinarea pricinilor civile*. Chișinău: Cartier juridic. 2006. 1200 p. ISBN: 978-9975-79-412-1;
 132. POTÎNGA, D. *Conținutul cererilor de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În cadrul "Conferinței tehnico - științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor UTM" 23-25 martie 2021. p. 101 ISBN: 978-9975-45-701-9;
 133. POPESCU, E. F. *Controverse în materia de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr.*

- 140/2022. În Revista Dreptul nr. 11 din 2022. p. 84-106 ISSN 1018-0435;
134. POSTOVAN, D. *Dreptul Discreționar în legislația Republicii Moldova (unele aspecte teoretice și practice)*. În Revista Națională de Drept nr. 4 aprilie 2007. p. 59-62. ISSN: 1811-0770;
135. POSTOVAN, D. *"Dreptul discreționar" și protejarea drepturilor omului*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 3/2008. p. 51-54. ISSN 1857-2405;
136. PRISAC, A. *Promovarea reformelor în sistemul organelor jurisdicționale din Republica Moldova prin optimizarea reglementărilor competenței generale*. Teză de doctor habilitat. Chișinău 2025. 320 p. [online] [citat 20.11.2025]. Disponibil: <https://anacec.md/files/Prisac-teza%20DH.pdf>;
137. PRISAC, A. *Procedura privind măsurile de ocrotire (intentarea, domeniul de aplicare și competența jurisdicțională)*. Conferința "Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european" Chișinău, Moldova, 22 ianuarie 2018. P. 430-446, ISBN: 978-9975-3298-2-8;
138. PRISAC, A. *Restituirea cererii de chemare în judecată în legătură cu nerespectarea condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune privind competența generală*. Conferința Internațională „Tehnologizarea și Digitalizarea procesului civil și a executării silite” Târgul Mureș 14-16 septembrie 2023. p. 118-125. ISBN:978-606-39-1432-4;
139. STĂNILĂ S., ROȘU C., *Procedura punerii sub interdicție judecătorească în „haine” noi*. În Revista Dreptul nr. 11/2022, p. 51-65. ISSN: 1018-0435;
140. STRATU V. *Raportul Juridic*. În Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Științe socioumane, ediția a XV-a, nr.1 din 2015. p. 128-136 ISBN 978-9975-121-52-1;
141. ȘOMICU, M. *Expertiza constatării iresponsabilității*. În Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova nr. 2/2013. p. 30-35 ISSN: 2435-1114;
142. OPRESCU, M. *Ocrotirea părintească*. București: Editura Hamangiu. 2010. 328 p. ISBN: 978-606-522-269-4;
143. OSTRAVARI, P., BALTAGA, V. *Specificul expertizei medico-legală psihiatrică*. În Vector European Nr. 1 / 2019. p. 19-22. ISSN: 2345-1106;
144. UNGUREANU, O., MUNTEANU, C. *Drept civil: partea generală în reglementarea noului Cod civil*. București: Universul Juridic, 2013. 384 p. ISBN: 978-606-673-049-5;
145. VRABIE, D. *Noțiunea și esența procedurii de înapoiere sau exercitare a dreptului de vizitare a copilului*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2 (69) din 2024. p. 47-52, ISSN 1857-2405;

Surse științifice în limba engleză:

146. ARIBISALA, O. *Best interests provisions in the UK Mental Capacity Act 2005*. În *The Psychiatrist* (2012). Pag. 459-462. ISSN: 1758-3209. [online] [citat 30.07.2025] Disponibil: <https://www.cambridge.org/core/journals/the-psychiatrist/article/best-interests-provisions-in-the-uk-mental-capacity-act-2005/2E96362DBDF4DFD5EBAF4F23AE625A5A>;
147. BAKER, J. *A matter of life and death. Oxford Shrieval Lecture 11th October 2016*. [online] [citat 05.08.2025] Disponibil: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/10/mr-justice-baker-shrieval-lecture-11102016.pdf>;
148. CRAIGIE, J., BACH, M., GURBAI S. et al. *Legal capacity, mental capacity and supported decision-making: Report from a panel event*. În *International Journal of Law and Psychiatry* nr. 62 (2019). p. 160-168 ISSN: 0160-2527;
149. DETHLOFF, N., LEVEN F. *The empowerment and protection of vulnerable adults. Country report Germany*. În *Family Law in Europe: Academic Network*. 82 p. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: https://assets.budh.nl/open_access/fenr/country_reports/germany.pdf;
150. FRIEDMAN, L. F. *Litigation and society*. În *Annual Review of Sociology* Vol. 15 (1989). P. 17-29. ISSN: 0360-0572 [online] [citat 19.08.2024] Disponibil: <https://biblioteca.corteidh.or.cr/tablas/r39677.pdf>;
151. MANCIU, G. *The Impact of Legislative Reform on the Protection Measures for Adults with Mental Disabilities in Romania*. În *Athens Journal of Law -Volume 11, Issue 4. October 2025*. p. 687-696 [online] e-ISSN: 2407-9685. [citat 20.02.2026] Disponibil: <https://www.athensjournals.gr/ajl/v11i4>;
152. MATTSSON, T., GIERTZ, L. *Vulnerability, Law and Dementia. An Interdisciplinary Discussion of Law and Practice*. În *Theoretical Inquiries in Law*, 21(139). p. 139-159. [online] [citat 05.08.2025] Disponibil: https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/75574503/Mattsson_Giertz_Vulnerability_Law_and_Dementia.pdf;
153. ROSENHAN D., *On Being Sane in Insane Places* [online] [citat 26.11.2025] Disponibil: <https://www.weber.edu/wsuiimages/psychology/FacultySites/Horvat/OnBeingSaneInInsanePlaces.PDF>;
154. RUCK KEENE, A., KANE, N., KIM S., OWEN, G. *Taking capacity seriously? Ten years of mental capacity disputes before England's Court of Protection*. În *International Journal*

Surse științifice în limba franceză:

155. JEULAND E. *La nature juridique de la procédure des tutelles: pour la reconnaissance d'un lien procédural de protection*. În *Revue trimestrielle de droit civil*, (2018)2, [online] [citat 29.07.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RTDCIV%2FCHRON%2F2018%2F0135>;
156. LEFORT, C. *Procédure civile*. Paris: Éditions Dalloz 2007. 505 p. ISBN: 978-2-247-07128-9;
157. LEMOULAND, J-J. *Simplifier et recentrer le rôle du juge dans le domaine de la protection des majeurs*. În *Recueil Dalloz* 2019. [online] [citat 23.11.2025] Disponibil: <https://www.dalloz.fr/lien?famille=revues&doctype=RECUEIL%2FCHRON%2F2019%2F1474>;
158. LE NINIVIN, D. *La juridiction gracieuse dans le nouveau code de procédure civile*. Paris: Litec Droit. 1983, 224 p. [online] [citat 21.08.2024] Disponibil: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k33324308/f29.item>;
159. PÉCAUT-RIVOLIER L. *Protéger un majeur vulnérable*. Paris: Edition Dalloz 2010. 315 p. ISBN: 978-2-247-08670-2;
160. RAOUL-CORMEIL G. *Nature juridique de la procédure devant le juge des tutelles*. În *Actualité juridique Famille* nr. 3 martie 2014. p. 148-151 ISSN: 1630-2206

Surse științifice în germană

161. HENKING, T. *Die Reform des Betreuungsrechts*. În *Der Nervenarzt* 2022. p.1125-1133. [online] [citat 09.12.2025] Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00115-022-01355-6>.

Surse științifice în limba ucraineană:

162. ВОЛКОВА, Н. *Процесуальні особливості розгляду справ щодо обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною (окремі аспекти)*. În *Актуальні проблеми держави і права* nr. 56/2010. p. 124-132 [online] [citat 10.12.2026] Disponibil: <http://www.apdp.in.ua/index.php/vipusk-56.html>.

Surse științifice în limba rusă:

163. ГУБАЙДУЛЛИНА, Е. *Спор о праве: теоретико-правовой аспект. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Самара 2018, 259 p. [online] [citat 17.08.2024] Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/spor-v-prave-teoretiko-pravovoi-aspekt>;
164. ДОМАНСКАЯ, М. *Правовая природа дел об изменении правового статуса физического лица в гражданском процессуальном праве Украины*. În *Legea și Viața* nr. 2/2 (266) din 2014. P. 75-78 ISSN 1810-309X;
165. КОВАЛЕНКО, А., ФИЛИППОВ, П., АНТИПОВ, Н., et al. *Гражданский процесс: Учебник*. Москва: Юридическая фирма «КОНТРАКТ»; «ИНФРА-М», 2008. 448 p.. ISBN: 978-5-98209-025-6
166. КРЕЦУ, В. *Предпосылки и условия реализации права на возбуждение дел о признании физического лица ограничено дееспособным или недееспособным*. În *Revista Institutului Național de Justiție* nr. 1-2, 2008. p. 69-76. ISSN: 1857-2405;
167. КРЕЦУ, В. *Субъекты права на обращение в суд по делам о признании лица ограничено дееспособным или недееспособным*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 3/2008. p. 42-49. ISSN 1857-2405;
168. КРЕЦУ, В. *Подготовка дел об ограничении недееспособности и признании недееспособности физического лица к судебному разбирательству*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 3 din 2008. p. 50-62 ISSN 1857-2405;
169. КРЕЦУ, В. *Судебное разбирательство гражданских дел о признании лица ограничено дееспособным или недееспособным*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 4/2008. p. 51-62. ISSN 1857-2405
170. КРЕЦУ, В. *Решение суда по делам о признании лица ограничено дееспособным или недееспособным*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 1 din 2009. p. 57-63. ISSN 1857-2405
171. КРЕЦУ, В. *Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 3 din 2009. p. 65-72, ISSN 1857-2405;
172. КРЕЦУ, В. *Признание физического лица дееспособным и отмена ограничения дееспособности*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 4/2009. p. 69-76. ISSN 1857-2405;
173. КРЕЦУ, В. *Правовая сущность дел об отмене ограничения дееспособности лица и признании лица дееспособным*. În *Revista Institutului Național al Justiției* nr. 2 din 2011. p. 42-46. ISSN 1857-2405;

174. КУНИЦЫНА, И. *Спор о праве и процессуальные способы его решения. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Саратов 2014. 30 p. [online] [citat 20.08.2024] Disponibil: <http://test.ssla.ru/dissertation/referats/11-07-2014-6r.pdf>;
175. НЕНАШЕВ, М. *Спор о праве и его место в гражданском процессе. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Саратов 2011, 197 p. [online] [citat 19.08.2024] Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/spor-o-prave-i-ego-mesto-v-grazhdanskom-protsesse>;
176. ПАПКОВА, О. *Усмотрения суда в гражданском процессе. Диссертация на соискания ученой степени кандидата юридических наук.* Москва 1997, 175 p.. [online] [citat 23.12.2025]. Disponibilă: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_000162740/ ;
177. ПАПКОВА, О. *Усмотрения суда.* Из. Статут. Москва 2005. 413 p. ISBN 5-8354-0277-5;
178. ПЕТРУХИН, И. *Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе.* Москва: Юридическая литература, 1964, 268 p.;
179. ПЯТИЛЕТОВ, И. *Особенности судопроизводства по делам о признании гражданина недееспособным: Лекция.* Всесоюзный юридический заочный институт, Moscova 1984. 54 p.
180. РОЖКОВА, М. *Понятие Спора о праве гражданском.* În Журнал российского права. 2005. Nr. 4. 98-102 [online] [citat 17.08.2024] Disponibil: <https://jrpnorma.ru/articles/article-2001.pdf?1725519370>;
181. ТАЛМАЧЕВА, Е. *Правовая природа понятии конфликта и спора, возникающих из семейных отношений.* În Вопросы российского и международного права. 2023. Том.13, № 11А. p. 157-167. ISSN 2222-5129;
182. ТРЕУШНИКОВ, М., ГРИШИН, И., и др. *Гражданский процесс Учебник для юридических вузов.* Москва: Новый Юрист, 1998. 512 p. ISBN:5-7969-0044-7
183. ЧЕЧИНА, Н. *Избранные труды по гражданскому процессу.* Санкт-Петербург: Издательский дом Санкт-Петербургского государственного университета. 2004. 656 p. ISBN 5-288-03413-3;
184. ЧЕЧОТ, Д. *Неисковые производства.* Москва: Из. "Юридическое Литература". 1973, 166 p.;
185. ЧУРПИТА А. *Процессуальный статус заявителей и взыскателей по делам о защите семейных прав и интересов, которые рассматриваются в порядке неискового*

гражданского судопроизводства. În Legea și Viața nr. 9/2 (285) din 2015. p. 100-104.
ISSN 1810-309X;

Surse web:

186. Agenția Dreptului Familiei (Familiieretshuset). [online] [citat 20.11.2025] Disponibil: <https://familiieretshuset.dk>;
187. CAZAC, O. -în cadrul conferinței ” Noutăți legislative în materia ocrotirii persoanei fizice. Impactul Legii nr. 140/2022”. [online] Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=IO_wAXxrvIk;
188. Codul de conduită, etică și integritate profesională al angajatului din cadrul sistemului de asistență juridică garantată de stat. Aprobă de Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat prin Hotărâre nr. 12 din 26 ianuarie 2024 [online] [citat 14.02.2026]. Disponibil: [https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/2305/Codul de conduit%C4%83_etic%C4%83_%C8%99i_integritate_profesional%C4%83.pdf](https://cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/2305/Codul_de_conduit%C4%83_etic%C4%83_%C8%99i_integritate_profesional%C4%83.pdf);
189. Law Commission – Mental Incapacity. Item 9 of the Fourth Programme of Law Reform: Mentally Incapacitated Adults. Ordered by the House of Commons. London: HMSO 1995. [online]. [citat 13.02.2026] Disponibil: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7c31d6ed915d76e2ebbb4c/0189.pdf>;
190. Minuta întâlnirii Președinților Secțiilor Civile ale Curților de Apel și ale Înaltei Curți de Casație și Justiție. București 26-27 iunie 2023. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2023/11/Minuta-intalnire-Bucuresti-26-27-iunie-2023.pdf>;
191. Propunerile Comisiei UE în domeniului măsurilor de ocrotire a persoanelor adulte. [online] [citat 06.12.2025]. Disponibil: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/civil-justice/civil-and-commercial-law/protection-adults_en;
192. Poziția Consiliului UE privind actul legislativ al UE care să îmbunătățească protecția juridică pentru adulții cu nevoi de îngrijire. [online] [citat 06.12.2025] Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/12/council-agrees-position-on-eu-law-improving-legal-protection-for-adults-in-need-of-care/>.
193. Poziția Parlamentului european privind actul legislativ al UE care să îmbunătățească protecția juridică pentru adulții cu nevoi de îngrijire. [online] [citat 06.12.2025]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0128_EN.html;

194. Repertoriu de practică neunitară. Drept civil. Curtea de Apel Iași – 2014-2024. p. 13. [online] [citat 10.08.2025] Disponibil: <https://ca-iasi.ro/file/files/Repertorii%20practica%20neunitara/Repertoriu%20drept%20civil.pdf>
195. Visit to Norway - Report of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities. Human Rights Council, Forty-third session 24 February–20 March 2020, p. 15. [online] [citat 21.11.2025] Disponibil: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g20/008/23/pdf/g2000823.pdf>
196. ZIDARU L. G. – în cadrul conferinței ”Modificările aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 140/2022”. [online] [citat 28.08.2024] Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=ISvWCmRQwVY&t=705s>;

ANEXE

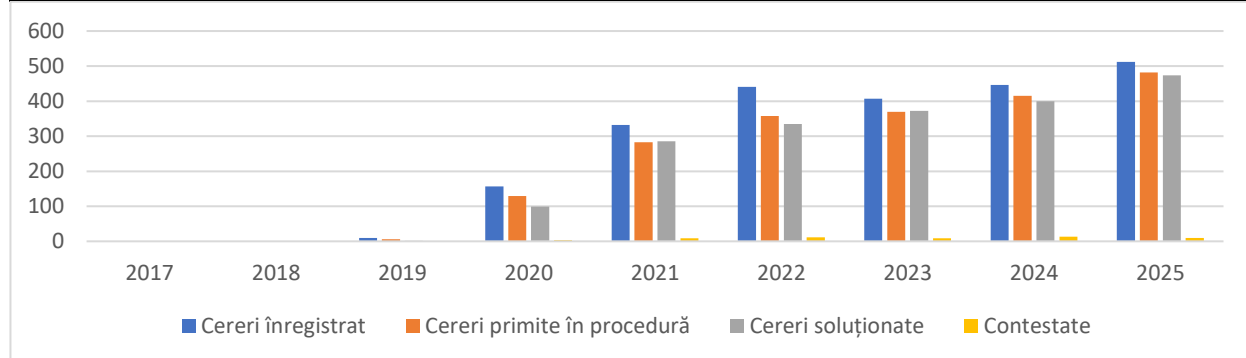
Anexa nr. 1

*Cereri de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare
examine de instanța de instanțele de judecată din Republica Moldova
în perioada anilor 2017-2025*

Datele statistice au fost prezentate de Agenția Digitalizare în Justiție și Administrare judecătorească. Totodată, la prezentarea datelor statistice Agenția ne-a atenționat că datele statistice colectate manual (2010-2019) până la trecerea în totalitate la statistica electronică, sunt incomplete din cauza documentării incorecte/ incomplete în sistem a cererilor/ materialelor parvenite în instanță.

În urma analizei practicii judiciare generalizate cu privire la cauzele de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare în perioada anilor 2017-2025, se constată că de la an la an numărul cererilor de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare este în permanentă creștere:

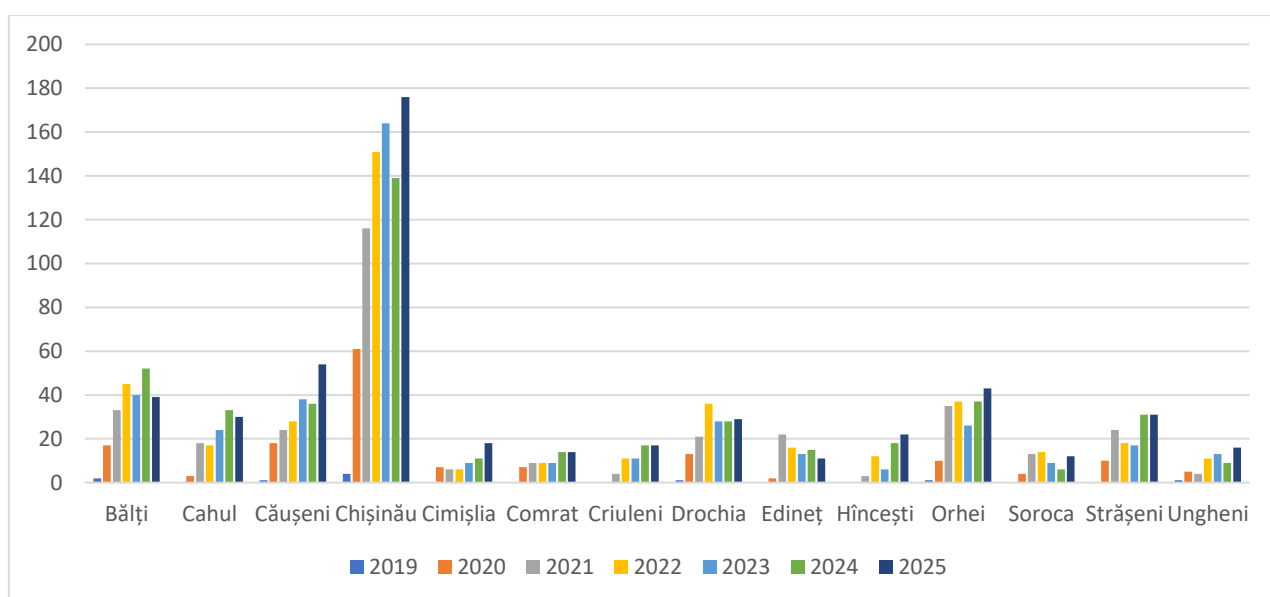
Perioada	Cereri înregistrate	Cereri primite în procedură	Cereri examinate	Contestare
2017	0	0	0	0
2018	0	0	0	0
2019	10	6	1	0
2020	157	129	99	3
2021	332	283	285	9
2022	441	358	335	11
2023	407	369	372	9
2024	446	415	400	13
2025	512	482	474	10

Așadar, observăm o tendință crescătoare a cererilor de instituire, reînnoire a măsurilor de ocrotire judiciare.

În urma analizei practicii judiciare în cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare s-a constatat că în dependență de judecătorie, cereri de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare au fost înregistrate:

Judecătoria	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bălți	2	17	33	45	40	52	39
Cahul	0	3	18	17	24	33	30
Căușeni	1	18	24	28	38	36	54
Chișinău	4	61	116	151	164	139	176
Cimișlia	0	7	6	6	9	11	18
Comrat	0	7	9	9	9	14	14
Criuleni	0	0	4	11	11	17	17
Drochia	1	13	21	36	28	28	29
Edineț	0	2	22	16	13	15	11
Hîncești	0	0	3	12	6	18	22
Orhei	1	10	35	37	26	37	43
Soroca	0	4	13	14	9	6	12
Strășeni	0	10	24	18	17	31	31
Ungheni	1	5	4	11	13	9	16

Aviz consultativ la proiectul de lege nr. 68 din 17.03.2023 privind sănătatea și bunăstarea mintală și răspunsurile la acesta

Către: Parlamentul Republicii Moldova
Comisiei juridice, numiri și imunități
Comisiei protecției social, sănătate și familie
Deputaților: Liliana Grosu și Ana Racu
MD-2073, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfint 105

De la: Brînză Dionis
Doctorand în cadrul Școlii doctorale Științe Juridice USM
MD-4814, mun. Chișinău, s. Budești, str. Chișinăului 74
Tel: 060466505, e-mail: dionis.brinza95@gmail.com

AVIZ CONSULTATIV

la proiectul de Lege nr. 68 din 17.03.2023 privind sănătatea și bunăstarea mintală

Subsemnatul, Brînză Dionis sunt doctorand în cadrul Școlii doctorale științe juridice USM. Tema tezei de doctor: Procedura de instituire, reînnoire și revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

De către deputații în Parlamentul Republicii Moldova Liliana Grosu și Ana Racu a fost înregistrat proiectul de Lege privind sănătatea și bunăstarea mintală. Proiectului i s-a atribuit nr. 68 din 17.03.2023. Respectivul proiect de lege propune o nouă abordare în domeniu, punând accent pe promovarea noilor orientări de susținere a sănătății mintale la nivelul întregii populații.

În cadrul ședinței plenare din 13.04.2023 respectivul proiect de lege a fost votat în prima lectură.

În urma analizei proiectului nominalizat, venim cu următoarele propuneri:

1. Substituirea sintagmei "persoana însărcinată cu mandat de ocrotire" prin sintagma „persoana însărcinată cu ocrotirea”:

În proiectul nominalizat, autorii, pentru a determina reprezentanții persoanei supuse măsurilor de ocrotire, folosesc sintagma "persoana însărcinată cu mandat de ocrotire". Considerăm această sintagmă prea limitativă, ori persoana însărcinată cu mandat de ocrotire se referă doar la una din măsurile de ocrotire, și anume, mandatul de ocrotire în viitor – care este o măsură de ocrotire contractuală (art. 76-91 Cod Civil).

Potrivit art. 76 al Codului civil, mandatul de ocrotire este un act juridic civil întocmit de persoana fizică care are capacitate deplină de exercițiu, prin care aceasta, împuternicește una sau mai multe persoane să o reprezinte în situația în care, în urma unei boli mintale sau

deficiențe fizice, mintale sau psihologice, ea nu își va putea, în mod deplin, conștientiza acțiunile ori exprima voința. Art. 78 al Codului civil prevede că, mandatul de ocrotire în viitor se poate conține într-un contract de mandat, într-o procură sau într-un alt act juridic.

Așadar, din normele prenotate rezultă că *"persoana însărcinată cu mandat de ocrotire"* este acea persoană ce a fost împuternicită printr-un act juridic civil, numit mandat de ocrotire în viitor.

Prin folosirea sintagmei *"persoana însărcinată cu mandat de ocrotire"* se ignoră persoanele însărcinate cu ocrotirea în baza măsurilor de ocrotire judiciare, și anume ocrotitorul provizoriu, curatorul și tutorele. Ocrotitorul provizoriu, curatorul și tutorele nu sunt împuterniciți în baza mandatului de ocrotire, ci în baza hotărârii judecătorești de instituire a măsurii de ocrotire judiciare. Prin urmare, ocrotitorul provizoriu, curatorul și tutorele nu intră în categoria *"persoanelor însărcinate cu mandat de ocrotire"*.

Totodată, urmează a se ține cont și de birocrăția excesivă și interpretarea limitativă care este prezentă în instituțiile statale și în special cele medicale. Ceea ce poate duce, la faptul că ocrotitorul provizoriu, curatorul și tutorele nu vor fi admiși ca reprezentanți ai persoanei ocrotite, în cadrul intervenției în sănătatea mintală a persoanei ocrotite. Astfel, folosirea sintagmei *"persoana însărcinată cu mandat de ocrotire"*, în practică va putea duce la situația în care consimțământul tutorelui nu va fi considerat valid pentru intervenția în sănătatea mintală a persoanei supuse tutelei.

Ținând cont de cele menționate, și pentru a înlătura lacunele descrise, considerăm necesar de a fi substituită sintagma *"persoana însărcinată cu mandat de ocrotire"* prin sintagma *"persoana însărcinată cu ocrotirea"*. Folosirea sintagmei *"persoana însărcinată cu ocrotirea"* este mai oportună deoarece, înglobează în sine toate persoanele care asistă sau reprezintă persoana supusă măsurilor de ocrotire, atât celor contractuale cât și celor judiciare.

Mai mult ca atât, din analiza sistemică a normelor juridice ce se referă la măsurile de ocrotire, constatăm că, legiuitorul folosește pentru determinarea persoanelor care asistă sau reprezintă pe cel supus măsurilor de ocrotire anume sintagma *"persoana însărcinată cu ocrotirea"*. În apărarea respectivului raționament sunt relevante următoarele exemple de norme: art. 65 alin. (6) Cod Civil, art. 68 Cod Civil precum și § 2 al secțiunii 6 din Titlul II al Codului civil, etc.

2. Completarea Proiectului analizat cu prevederile ce se conțin în art. 14¹ și 14² din Legea nr. 1402/1997 privind sănătatea mentală:

Analizând proiectul de lege nominalizat am constatat că autorii au exclus prevederile ce se refereau la *expertiza extrajudiciară psihiatrică efectuată în scopul*

instituirii măsurilor de ocrotire judiciare. Considerăm că, această excludere va avea un efect negativ. În acest sens fiind relevante următoarele raționamente:

Prin Legea nr. 66 din 13.04.2017 a fost revizuit conceptul de limitare a capacității de exercițiu și declarare a persoanei incapabile, fiind adoptată instituția măsurilor de ocrotire. Totodată, una din cerințele stabilite pentru cererea de instituire a măsurilor de ocrotire, constituie prezentarea unui raport de expertiză extrajudiciară psihiatrică eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii (*vezi art. 307 alin. (2) Cod de procedură civilă și art. 81 alin. (1) Cod Civil*). Respectiva cerință a fost stabilită pentru a se dovedi una dintre condițiile esențiale pentru instituirea măsurii de ocrotire și anume, ca persoana - *în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința*.

În acest sens, Legea nr. 1402/1997 privind sănătatea mentală, a fost completată cu art. 14¹ și 14². Aceste norme au venit să reglementeze procedura de realizare a expertizei extrajudiciare psihiatrice efectuate în scopul instituirii măsurii de ocrotire, precum și conținutul raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică.

Art. 14¹ al Legii nr. 1402/1997 statuează ce informații trebuie să conțină raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică. Informațiile nominalizate vin să determine dacă sunt instituite condițiile de ordin psihiatric pentru instituirea măsurilor de ocrotire. Informațiile nominalizate, la fel, vin să determine nivelul discernământului persoanei, de care depinde tipul măsurii de ocrotire aplicabilă (ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă), precum și termenul pentru care se instituie măsura de ocrotire.

Sub alt aspect, norma prenotată reprezintă o garanție pentru persoanele care solicită efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii măsurilor de ocrotire. Ori raportul de expertiză, reieșind din prevederile art. 37 al Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, în esență, vine să dea răspuns la întrebările formulate de ordonatorul expertizei, soluționarea cărora au importanță pentru examinarea cauzei. De regulă, persoanele care solicită efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii măsurilor de ocrotire, nu au cunoștințele și abilitățile necesare de a formula întrebările necesare și suficiente, către expertul judiciar, pentru instituirea măsurilor de ocrotire. Din acest motiv legiuitorul, prin Legea nr. 66 din 13.04.2017, a venit în întâmpinarea respectivelor persoane, indicând direct informația care trebuie să o conțină raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică.

La fel, art. 14¹ alin. (4) al Legii nr. 1402/1997, prevede o normă esențială pentru procedura de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. Norma dată prevede că "*prin derogare de la art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică poate servi drept probă într-*

un proces judiciar". În lipsa acestei norme, în cadrul procedurii de instituire, reînnoire sau revocare a măsurii de ocrotire judiciare va apărea o *antinomie* – sub formă de coliziune a normelor de drept. Ori reieșind din prevederile art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016, raportul de expertiză extrajudiciară poate fi utilizat doar într-un proces de natură extrajudiciară.

Așadar, în lipsa normei prevăzute la art. 14¹ alin. (4) al Legii nr. 1402/1997, vom fi în situația când art. 307 alin. (2) Cod de procedură civilă dispune necesitatea prezentării unui raport de expertiză extrajudiciară psihiatrică, iar pe de altă parte art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016 prevede că raportul de expertiză extrajudiciară nu poate fi utilizat în cadrul procesului judiciar.

Art. 14² al Legii nr. 1402/1997, la rândul său, prevede particularitățile procedurii de efectuare a expertizei psihiatrice extrajudiciare. Articolul nominalizat prevede modul de depunere a cererii privind efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice precum și termenul de efectuare a expertizei și eliberare a raportului de expertiză extrajudiciară. Respectiv normele vin să faciliteze și să ușureze situația persoanelor care solicită efectuarea expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii măsurilor de ocrotire.

Considerăm că este oportun de a include respectivele norme (adică art. 14¹ și 14² din Legea nr. 1402/1997) și în proiectul de Lege privind sănătatea și bunăstarea mintală. Oportunitatea includerii respectivelor norme rezultă în special din necesitatea reglementării procedurii de efectuare a expertizei psihiatrice extrajudiciare, pentru ușurarea sarcinilor justițiabililor.

Sub aspect de drept comparat este de menționat că legislația României conține prevederi ce se referă la conținutul raportului de expertiză psihiatrică (raport de evaluare medicală și psihologică), efectuat în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire. Astfel, art. 938 alin. (6) al Codului de Procedură Civilă al României prevede că *"Raportul de evaluare medicală și cel de evaluare psihologică a persoanei a cărei ocrotire se solicită cuprind, după caz, referiri la natura și gradul de severitate al afecțiunii psihice și la evoluția previzibilă a acesteia, la amplasarea nevoilor sale și la celelalte circumstanțe în care se găsește, precum și mențiuni privind necesitatea și oportunitatea instituirii unei măsuri de ocrotire"*. Din câte putem observa, conținutul raportului de evaluare medicală și psihologică prevăzut la art. 938 alin. (6) al Codului de procedură civilă a României este similar informațiilor care trebuie să se conțină în raportul de expertiză extrajudiciară conform art. art. 14¹ Legea nr. 1402/1997.

3. Completarea art. 27 al Proiectului analizat, cu norme care să reglementeze termenul de efectuare a expertizei judiciare psihiatrice efectuate în cadrul cauzei de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare și conținutul raportului de expertiză.

În acest sens, constatăm necesitatea de a statua reglementări și în privința expertizei judiciare psihiatrice efectuate în cadrul procedurii privind măsurile de ocrotire judiciare. În special este necesar de a reglementa termenul de efectuare a expertizei și eliberare a raportului de expertiză. Ori, potrivit art. 308⁸ Cod de procedură civilă, termenul maxim de examinare a cererii privind instituirea măsurii de ocrotire este de 1 an. Așadar, dată fiind celeritatea deosebită a procedurii privind măsurile de ocrotire considerăm că legiuitorul urmează să vină cu completări corespunzătoare la legislația în vigoare.

În acest sens, propunem de a lua drept bază prevederile art. 14² alin. (1) din Legea nr. 1402/1997 privind sănătatea mentală. Totodată, dat fiind faptul că expertiza judiciară psihiatrică nu se reduce doar la informațiile prevăzute la art. 14¹ alin. (1) din Legea nr. 1402/1997, în încheierea judecătorească privind efectuarea expertizei judiciare psihiatrice fiind posibil formularea întrebărilor de o complexitate ridicată, considerăm necesar includerea prevederilor privind prelungirea termenului de eliberare a raportului de expertiză. Iar pentru a elimina posibilele abuzuri din partea experților judiciari urmează a institui un termen maxim de prelungire a termenului de examinare a persoanei și întocmire a raportului de expertiză.

Prin urmare, considerăm necesar ca art. 27 al proiectului de lege analizate să fie suplinit cu două alineate noi, după cum urmează *"În cazul dispunerii efectuării expertizei judiciare psihiatrice în scopul instituirii, reînnoirii sau revocării unei măsuri de ocrotire, persoana vizată va fi examinată în termen de cel mult 7 zile din data parvenirii încheierii judecătorești. Raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică se eliberează solicitantului în termen de 7 zile după examinarea persoanei vizate.*

În dependență de complexitatea întrebărilor formulate, termenul privind eliberarea raportului poate fi prelungit cu cel mult 10 zile, motivele prelungirii termenului se vor conține obligatoriu în raportul de expertiză,,

Totodată, considerăm că raportul de expertiză judiciară psihiatrică efectuat în scopul instituirii măsurii de ocrotire judiciară trebuie să conțină în mod obligatoriu informațiile stabilite de art. 14¹ alin. (1) din Legea nr. 1402/1997. Ori după cum ne-am expus supra informațiile nominalizate vin să determine dacă sunt instituite condițiile de ordin psihiatric pentru instituirea măsurilor de ocrotire judiciară.

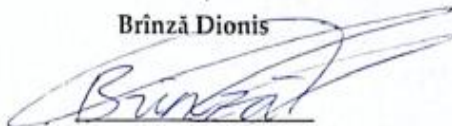
Ținând cont de circumstanțele de fapt și temeiurile de drept expuse supra, întru îmbunătățirea cadrului legislativ solicităm de a se lua în considerație propunerile

expuse în prezentul aviz, și de a fi incluse în Proiectul Legii privind sănătatea și bunăstarea mintală.

16.05.2023

Cu respect

Brînză Dionis

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Brînză', with a horizontal line underneath it.

Pagină 6 din 6

Comisia juridică, numiri și imunități

**Domnului Dan PERCIUN,
Președintele Comisiei protecție socială, sănătate și familie**

✓ Copie spre informare: **Domnului Dionis BRÎNZĂ**
MD-4814, mun. Chișinău, s. Budești, str. Chișinăului 74
e-mail: dionis.brinza93@gmail.com

Stimate Domnule Președinte,

În adresa Comisiei juridice, numiri și imunități a parvenit demersul domnului Dionis BRÎNZĂ, doctorand în cadrul Școlii doctorale Științe Juridice USM, care prezintă propuneri de îmbunătățire a proiectului de lege nr. 68 din 17 martie 2023 privind sănătatea și bunăstarea mintală înaintat, cu titlu de inițiativă legislativă a deputatelor Liliana GROSU și Ana RACU.

Având în vedere că proiectul 68/2023 este înregistrat pe agenda Comisiei protecție socială, sănătate și familie în calitate de comisie sesizată în fond, în conformitate cu prevederile Hotărârii Parlamentului nr. 72/2019 privind domeniile de activitate ale comisiilor permanente ale Parlamentului, remitem spre examinare demersul dlui D.Brînză.

Concomitent, Comisia juridică, numiri și imunități a luat act de propunerile autorului demersului ce vizează excluderea prevederilor ce se refereau la expertiza judiciară psihiatrică, efectuată în scopul instituirii măsurilor de ocrotire judiciare și va ține cont de acestea la formularea Avizului său asupra proiectului vizat.

Anexă: Demersul Dlui Brînză Dionis

Cu respect,

**Olesia STAMATE
Președintele Comisiei**

Parlamentul
Republicii Moldova

CPS - 05 nr. 78

25 mai 2023

**Comisia protecție socială,
sănătate și familie**

La DPA-B-1460/23

Dionis BRÂNZĂ
MD-4814, mun.Chișinău,
s.Budești, str.Chișinăului 74
dionis.brinza95@gmail.com

În adresa comisiei protecție socială, sănătate și familie a parvenit avizul consultativ, înaintat de către Dumneavoastră, la proiectul de lege nr.68 din 17.03.2023 privind sănătatea și bunăstarea mintală la care comisia este raportoare.

Propunerile înaintate au fost analizate și vor fi incluse în sinteza amendamentelor la examinarea proiectului de lege în lectura a doua.

La moment, proiectul a fost examinat în prima lectură de către plenul Parlamentului și se așteaptă Avizul Guvernului supra.

Cu respect,

Dan PERCIUN
Președintele Comisiei

Ex. *Amelia Turcanu*
Tel. 022 820 533, e-mail : amelia.turcanu@parlament.md

Republica Moldova, MD-2004, Chișinău
Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 105

info@parlament.md
www.parlament.md

Anexa nr. 3

Proiectul propunerilor de lege ferenda expuse în teză cu simularea integrării acestora în conținutul legislației existente

Această anexă se prezintă ca parte integrantă a Concluziilor și recomandărilor generale. Urmând a fi examinată prin prisma raționamentelor și argumentelor expuse în prezenta lucrare.

Explicații:

Cu caractere îngroșate (Bold) au fost expuse articolele, normele, sintagmele sau cuvintele noi care se propun a fi introduse. Textul din referințele de subsol reprezintă varianta actuală a legii.

În continuare vor fi expuse modificările pentru fiecare act normativ în parte:

Codul de procedură civilă

Articolul 55. Participanții la proces

Se consideră participanți la proces: părțile, intervenienții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art.7 alin.(2), art.73 și 74, sânt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte persoane, precum și persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, **în cauzele privind măsurile de ocrotire și în cauzele cu procedură specială.**

Articolul 167. Actele care se anexează la cererea de chemare în judecată

(1) La cererea de chemare în judecată se anexează:

a) copiile de pe cererea de chemare în judecată și de pe înscrisuri, certificate de către parte, pe proprie răspundere, într-un număr egal cu numărul de pârâți și de intervenienți, dacă ei nu dispun de aceste acte, plus un rând de copii pentru instanță. Copiile vor fi certificate de către parte pentru conformitate cu originalul. **Înscrisurile anexate la cererea de chemare în judecată depuse prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarului, se scanează și se semnează cu semnătură avansată calificată, fiind depuse sub formă de document electronic.** Dacă înscrisurile și cererea de chemare în judecată sânt făcute într-o limbă străină, instanța dispune prezentarea traducerii lor în modul stabilit de lege

B⁵. PROCEDURA PRIVIND MĂSURILE DE OCROTIRE³⁹⁰
XXII⁵ PROCEDURA PRIVIND MĂSURILE DE OCROTIRE

Secțiunea 1

Dispoziții comune

Articolul 278¹⁸. Domeniul de aplicare și competența

(1) În procedura privind măsurile de ocrotire se examinează cauzele:

- a) de instituire, reînnoire sau revocare a unei măsuri de ocrotire judiciare (ocrotire provizorie, tutelă sau curatelă);
- b) de modificare a condițiilor în care se exercită o măsură de ocrotire judiciară;
- c) de desemnare și revocare a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui, membrilor consiliului de familie, curatorului supleant, tutorelui supleant, curatorului special, tutorelui special;
- d) de contestare a deciziilor consiliului de familie sau a autorității tutelare în orice aspect ce ține de măsura de ocrotire contractuală sau judiciară;
- e) de contestare a faptului producerii efectelor unui mandat de ocrotire în viitor, de suspendare, revocare a mandatului de ocrotire în viitor, precum și de acordare a unor împuterniciri suplimentare mandatarului sau unui mandatar special;
- f) de soluționare a altor chestiuni privind măsurile de ocrotire contractuale sau judiciare care, conform legii, sânt de competența instanței de judecată.

(2) Cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire se depune, la alegerea petiționarului:

a) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a persoanei în privința căreia este instituită sau se solicită instituirea unei măsuri de ocrotire (denumită în sensul prezentului capitol – *persoană vulnerabilă*³⁹¹), inclusiv de la locul aflării instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită aceasta;

b) la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui sau mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.

(3) Instanța de judecată care examinează cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire solicită dosarul personal de la autoritatea tutelară de la domiciliul persoanei fizice. După rămânerea irevocabilă a hotărârii judecătorești în procesul privind măsura de ocrotire, instanța de fond va restitui dosarul personal autorității tutelare de la domiciliul persoanei fizice, care îl va

³⁹⁰ Propunem de a exclude Procedura privind măsurile de ocrotire din compartimentul Procedurii Speciale CPC a Republicii Moldova prin abrogarea Capitolul XXVIII al CPC. Totodată, propunem ca Titlul II al CPC să fie completat cu un nou compartiment B⁵

³⁹¹ fizică

păstra cel puțin până la decesul acesteia.

(4) Judecătorul refuză primirea cererii de pornire a procesului privind măsurile de ocrotire în cazul în care aceasta este depusă de o persoană căreia legea nu-i deleagă dreptul adresării în judecată în acest scop.

Articolul 278¹⁹. Cheltuielile de judecată

(1) Petiționarul este scutit de plata cheltuielilor aferente procesului privind măsura de ocrotire.

(2) Dacă se constată că petiționarul a depus cu rea-credință cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire, instanța îl va obliga la plata tuturor cheltuielilor de judecată și la reparația prejudiciului cauzat.

Articolul 278²⁰. Ordonarea expertizei judiciare psihiatrice

(1) Instanța de judecată, din oficiu sau la cererea participanților, în pregătirea cauzei către dezbateri judiciare, poate ordona efectuarea expertizei psihiatrice a persoanei fizice.

(2) Dacă persoana **vulnerabilă**³⁹² se eschivează în mod vădit de la expertiză, instanța poate pronunța, în ședință de judecată, cu participarea medicului psihiatru, o încheiere privind supunerea forțată a persoanei unei expertize psihiatrice.

Articolul 278²¹. Dezbateri în contradictoriu cauzei privind măsurile de ocrotire

Examinarea cauzei în ordinea procedurii privind măsura de ocrotire să se desfășoare în contradictoriu.

Articolul 278²². Dreptul la asistență juridică

(1) În cazul cererii privind instituirea, modificarea sau revocarea unei măsuri de ocrotire judiciare, persoana **vulnerabilă**³⁹³ își poate alege un avocat sau poate solicita desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

(2) Dreptul de a fi asistat de un avocat ales sau avocat care acordă asistență juridică garantată de stat va fi adus la cunoștința persoanei fizice în textul citației și la prima ei prezentare.

(3) Dacă persoana nu este asistată în judecată de avocat, în cadrul procesului judecătorul solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat, care va dispune de împuternicirile unui reprezentant legal.

(4) În conformitate cu legislația privind asistența juridică garantată de stat, asistența juridică în cazul consemnat la alin. (1) se acordă gratuit.

(5) Judecarea cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire se face cu

³⁹² fizică

³⁹³ fizică

participarea obligatorie a avocatului persoanei vulnerabile. Neprezentarea fără motiv a avocatului persoanei vulnerabile duce la amânarea ședinței de judecată. În caz de neprezentare repetată fără motiv a avocatului persoanei vulnerabile sau dacă motivele sunt considerate de instanță ca fiind neîntemeiate, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui alt avocat.

Articolul 278²³. Cuprinsul cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare

(1) Cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare trebuie să cuprindă:

a) date cu privire la identitatea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire;

b) expunerea circumstanțelor, în sensul **art. 92 din Codul civil³⁹⁴**, care impun instituirea măsurii de ocrotire judiciare și argumentarea solicitării măsurii de ocrotire respective;

c) date cu privire la persoanele propuse a fi însărcinate cu ocrotirea;

d) date cu privire la persoanele care fac parte din anturajul persoanei fizice, enumerate la **art. 94 alin. (1) din Codul civil³⁹⁵**;

e) date cu privire la medicul care tratează persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire și datele de contact ale acestuia, dacă îi sânt cunoscute solicitantului;

f) situația familială, financiară și patrimonială a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare, în măsura care îi este cunoscută.

(2) La cerere se va anexa raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire, eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii. Lipsa raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică nu este temei pentru a nu da curs sau a restitui cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare.

(3) Solicitantul poate lăsa la discreția instanței de judecată alegerea măsurii de ocrotire judiciare, indicând acest lucru în cerere.

(4) Dacă persoana **vulnerabilă³⁹⁶** a întocmit un mandat de ocrotire în viitor sau în privința acesteia este instituită o măsură de ocrotire judiciară, petiționarul se va expune asupra informațiilor respective și, după caz, despre instanța de judecată care a dispus instituirea măsurii de ocrotire.

(5) În cazul în care petiționarul nu respectă cerințele stabilite de alin. (1) și (4) al prezentului articol, judecătorul emite o încheiere de a nu da curs cererii în conformitate cu art. 171.

³⁹⁴ art. 48²⁸ din Codul civil

³⁹⁵ art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

³⁹⁶ fizică

(6) Instanța de judecată nu va admite renunțarea la cererea de instituire, reînnoire sau revocare a măsurilor de ocrotire judiciare.

Articolul 278²⁴. Aplicarea măsurilor de protecție provizorie

(1) La cererea participanților la proces, judecătorul prin încheiere poate aplica o măsură de protecție provizorie sub formă de ocrotire provizorie pentru perioada desfășurării procedurii de instituire a curatei sau a tutelei, în cazul în care persoana vulnerabilă în mod urgent are nevoie de ocrotire.

(2) În caz de urgență, instanța de judecată poate aplica măsura de protecție provizorie cu amânarea audierii persoanei vulnerabile. Instanța de judecată va audia persoana în cel mai scurt termen. În cazul în care prezența persoanei vulnerabile nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată urmează să asigure audierea acesteia la locul aflării ei, constatând, după caz, imposibilitatea comunicării cu aceasta.

(3) Măsura de protecție provizorie se aplică doar dacă există o necesitate stringentă în ocrotirea persoanei vulnerabile dictată de necesitatea conservării sau administrării sau riscul de pierire bunurilor sau drepturilor subiective ale acesteia.

(4) După decăderea necesității stabilite la alin. (3) instanța de judecată la cererea participanților la proces sau din oficiu poate revoca măsura de protecție provizorie.

(5) Încheierea de aplicare a măsurilor de protecție provizorie poate fi atacată cu recurs.

Articolul 278²⁵. Audierea persoanei fizice

(1) În cazul examinării cererii prevăzute la art. 278¹⁸, instanța de judecată audiază persoana vulnerabilă³⁹⁷. Aceasta poate fi însoțită de altă persoană pe care a ales-o, care nu va avea calitatea de reprezentant în proces.

(2) Audierea persoanei fizice se poate desfășura la sediul instanței de judecată, la reședința sa, în instituția de tratament sau instituția socială, precum și în orice alt loc corespunzător.

(3) Audierea are loc în ședință secretă, la care pot participa persoanele enumerate la **art. 94 alin. (1) din Codul civil**³⁹⁸. Avocatul persoanei este informat despre timpul și locul audierii. Persoana vulnerabilă³⁹⁹ poate cere să fie audiată în regim individual și închis, fiind însoțită, la dorință, de o persoană pe care a ales-o. Dacă este necesar, persoana vulnerabilă⁴⁰⁰ poate fi audiată și în prezența celorlalți participanți.

³⁹⁷ fizică

³⁹⁸ 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

³⁹⁹ fizică

⁴⁰⁰ fizică

(4) Dacă consideră necesar, instanța de judecată poate desfășura audierea persoanei fizice în prezența medicului care o tratează sau în prezența altei persoane pertinente.

(5) Instanța de judecată va depune toate eforturile posibile pentru a constata dorințele și sentimentele persoanei fizice privind cererea supusă examinării, folosind metodele de comunicare care corespund stării și situației persoanei audiate.

Articolul 278²⁶. Audierea persoanei fizice la locul aflării

În cazul în care prezența persoanei nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată asigură audierea acesteia la locul aflării ei, constatând, prin încheiere, după caz, imposibilitatea comunicării cu aceasta.

Articolul 278²⁷. Audierea altor persoane

(1) La cererea participanților sau din oficiu, instanța de judecată audiază persoanele enumerate la **art. 94 alin. (1) din Codul civil**⁴⁰¹.

(2) Audierea persoanelor indicate la **art. 94 alin. (1) din Codul civil**⁴⁰² este obligatorie în cazul desemnării acestora, prin hotărâre judecătorească, în calitate de ocrotitor provizoriu, curator, tutore sau în alte calități care țin de exercitarea măsurii de ocrotire judiciară.

Articolul 278²⁸. Efectuarea constatărilor

La cererea participanților sau din oficiu, instanța de judecată poate dispune efectuarea unei anchete sociale sau efectuarea de constatări de către orice autoritate ori persoană pertinentă.

Articolul 278²⁹. Consultarea materialelor dosarului

(1) Pot lua cunoștință de materialele dosarului, personal sau prin reprezentant, participanții la proces, precum și, cu aprobarea instanței de judecată, persoanele enumerate la **art. 94 alin. (1) din Codul civil**⁴⁰³ care justifică un interes legitim.

(2) Dacă cererea de consultare a dosarului este depusă de persoana **vulnerabilă**⁴⁰⁴, instanța de judecată poate, prin încheiere motivată comunicată acesteia, să excludă unul sau mai multe acte din dosar dacă acestea ar putea cauza un prejudiciu moral grav.

(3) Avocatul persoanei fizice poate efectua extrase și copii de pe materialele dosarului. Avocatului i se interzice să transmită extrasele și copiile respective, precum și copii de pe acestea, persoanei fizice și terților.

Articolul 278³⁰. Consultarea dosarului după ce hotărârea judecătorească devine irevocabilă **Persoana vulnerabilă**⁴⁰⁵ sau persoana însărcinată cu ocrotirea, precum și avocații acestora

⁴⁰¹ 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

⁴⁰² 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

⁴⁰³ 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

⁴⁰⁴ fizică

⁴⁰⁵ fizică

pot lua cunoștință cu materialele dosarului și efectua extrase și copii după ce hotărârea judecătorească devine irevocabilă.

Articolul 278³¹. Copiile de pe deciziile și hotărârile aferente măsurii de ocrotire

(1) Copii de pe deciziile consiliului de familie și de pe hotărârile judecătorești aferente măsurii de ocrotire se pot elibera doar participanților și persoanelor care au participat la luarea deciziilor sau au fost vizate de acestea.

(2) Terții care justifică un interes legitim pot obține copii de pe deciziile consiliului de familie și de pe hotărârile judecătorești aferente măsurii de ocrotire, cu aprobarea instanței de judecată.

Articolul 278³². Examinarea cererii în fond

(1) În cadrul examinării cauzei în fond, instanța de judecată audiază petiționarul, persoana **vulnerabilă**⁴⁰⁶, cu excepția cazului când s-a pronunțat încheierea de a nu audia persoana, conform art. 278²⁶, precum și ceilalți participanți. Judecarea cauzelor în procedura privind măsurile de ocrotire se face cu participarea obligatorie a reprezentantului autorității tutelare.

(2) Cauza se examinează în ședință secretă⁴⁰⁷.

(3) Neprezentarea petiționarului sau a persoanelor interesate indicate la art. 94 al Codului civil și a reprezentanților acestora înștiințați legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică examinarea cauzei. Neprezentarea persoanei vulnerabile înștiințată legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică examinarea cauzei, însă instanța de judecată va audia în mod obligatoriu persoana vulnerabilă în modul stabilit de art. 278²⁵ și 278²⁶.

Articolul 278³³. Judecarea cererii de reînnoire a măsurii de ocrotire judiciare

(1) În cazul cererii de reînnoire a măsurii de ocrotire judiciare conform **art. 104 din Codul civil**⁴⁰⁸, instanța de judecată va pronunța hotărârea judecătorească după audierea petiționarului, a persoanei fizice în condițiile art. 278²⁵ și 278²⁶ și va obține avizul persoanei însărcinate cu ocrotirea. Hotărârea judecătorească se comunică în condițiile art. 278³⁶.

(2) Dacă se cere instituirea unei măsuri de ocrotire judiciare mai restrictive față de persoana **vulnerabilă**⁴⁰⁹ conform **art. 104 alin. (3) din Codul civil**⁴¹⁰, instanța de judecată va aplica dispozițiile art. 278²³, 278²⁶, 278²⁷ și 278³² din prezentul cod.

Articolul 278³⁴. Cererile altele decât cele de instituire a unei măsuri de ocrotire

Instanța de judecată soluționează cererile care îi sânt adresate, după instituirea măsurii de

⁴⁰⁶ fizică

⁴⁰⁷ cu excepția cazului când la ea pot asista alte persoane enumerate la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

⁴⁰⁸ art. 48⁴⁰ din Codul civil

⁴⁰⁹ fizică

⁴¹⁰ art. 48⁴⁰ alin. (3) din Codul civil

ocrotire, de către persoana ocrotită sau persoana însărcinată cu ocrotirea într-un termen de 3 luni de la data depunerii acestora dacă ele nu necesită obținerea unor informații suplimentare, prezentarea de probe suplimentare sau altă cercetare. În acest caz, instanța de judecată va avertiza petiționarul despre acest fapt și îl va informa despre data la care se va pronunța hotărârea, într-un termen care nu va depăși 9 luni din data depunerii cererii respective⁴¹¹.

Articolul 278³⁵. Hotărârea judecătorească de instituire a măsurii de ocrotire judiciare

(1) În temeiul **art. 65 și 102 din Codul civil**⁴¹², instanța de judecată poate să instituie o altă măsură de ocrotire judiciară decât cea solicitată de petiționar sau de către unul dintre participanți.

(2) La instituirea măsurii de ocrotire judiciare, instanța de judecată, obligatoriu, se pronunță cu privire la privarea dreptului la vot stabilit de Codul electoral. Persoana este privată de dreptul la vot dacă nu întrunește unul sau mai multe din următoarele criterii:

- a) persoana înțelege informațiile relevante pentru decizia pe care trebuie să o ia;
- b) persoana apreciază implicațiile acestor informații pentru propria ei situație;
- c) persoana are capacitatea de a compara opțiunile disponibile;
- d) persoana poate alege opțiunea dorită.

(3) Hotărârea definitivă a instanței de judecată prin care persoana este privată de dreptul la vot, precum și hotărârea definitivă de ridicare a interdicției de a vota se aduc la cunoștința Comisiei Electorale Centrale.

Articolul 278³⁶. Comunicarea hotărârii judecătorești

(1) Dispozitivul hotărârii judecătorești se comunică petiționarului, persoanei însărcinate cu ocrotirea și tuturor persoanelor cărora le modifică drepturile sau obligațiile aferente măsurii de ocrotire.

(2) Dispozitivul hotărârii judecătorești prin care se soluționează cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare se comunică persoanei ocrotite personal, dovada anexându-se la dosar.

(3) Instanța de judecată, prin încheiere motivată, poate să decidă să nu comunice dispozitivul hotărârii judecătorești de instituire a măsurii de ocrotire judiciare persoanei ocrotite dacă această informație îi poate prejudicia grav sănătatea. În acest caz, dispozitivul se expediază avocatului său, precum și persoanei pe care instanța o consideră cea mai potrivită pentru a primi această comunicare.

(4) Dispozitivul hotărârii judecătorești se comunică persoanelor care, conform **art.**

⁴¹¹ cu excepția cazurilor în care instanța de judecată dispune efectuarea unei dezbateri în contradictoriu conform art. 305

⁴¹² art. 481 și 483⁸ din Codul civil

278³⁷,⁴¹³ pot depune apel. Comunicarea se efectuează prin scrisoare recomandată cu aviz de recepție. Dacă este necesar, instanța de judecată poate dispune efectuarea comunicării prin executor judecătoresc.

Secțiunea a 2-a

Dispoziții speciale privind apelul contra hotărârii judecătorești

Articolul 278³⁷. Titularul dreptului de a declara apel

(1) Hotărârea instanței de judecată poate fi atacată cu apel de către oricare persoană enumerată la **art. 94 alin. (1) din Codul civil⁴¹⁴**, chiar dacă acestea nu au participat la procesul desfășurat în instanța de fond.

(2) Hotărârea judecătorească prin care se respinge cererea de instituire a unei măsuri de ocrotire judiciare poate fi atacată cu apel doar de către petiționar.

Articolul 278³⁸. Curgerea termenului de apel

Termenul de apel împotriva hotărârii judecătorești prin care se instituie o măsură de ocrotire judiciară începe să curgă:

- a) în privința persoanei fizice – din data comunicării conform **art. 278³⁶,⁴¹⁵**
- b) în privința persoanelor cărora hotărârea trebuie să le fie comunicată – din data aducerii la cunoștință;
- c) în privința celorlalte persoane care au drept de atac – din data pronunțării dispozitivului hotărârii.

Articolul 278³⁹. Citarea persoanelor care au dreptul de a depune apel

Citația privind judecarea apelului se va expedia tuturor persoanelor care au dreptul de a depune apel și care vor avea dreptul să participe la examinarea apelului.

Secțiunea a 3-a

Dispoziții speciale privind mandatul de ocrotire în viitor

Articolul 278⁴⁰. Intervenția instanței de judecată

(1) Judecătorul poate să suspende efectele mandatului de ocrotire în viitor prin hotărârea judecătorească sau încheierea privind instituirea unei ocrotiri provizorii sau, dacă existența mandatului îi este adusă la cunoștință ulterior, printr-o hotărâre sau încheiere pronunțată pe durata ocrotirii provizorii.

⁴¹³ art. 308¹³

⁴¹⁴ art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil

⁴¹⁵ art. 308¹²

(2) Dacă măsura de ocrotire provizorie încetează, mandatul de ocrotire în viitor își reia efectul deplin drept, cu excepția cazului în care instanța de judecată îl revocă sau instituie o măsură de ocrotire judiciară.

Articolul 278⁴¹. Dreptul de a contesta hotărârea judecătorească prin care se acordă împuterniciri suplimentare

Hotărârea judecătorească prin care se împuternicește, în aplicarea **art. 85 și 91 din Codul civil**⁴¹⁶, mandatarul sau un mandatar special cu încheierea actelor juridice care exced mandatul de ocrotire în viitor poate fi atacată doar de către mandant, mandatar, persoana însărcinată cu controlul executării mandatului, în sensul **art. 79 alin. (3) din Codul civil**,⁴¹⁷ și de către persoanele ale căror drepturi sânt afectate prin aceasta.

Articolul 460. Competența instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în cauzele cu element de extraneitate

(1) Instanțele judecătorești ale Republicii Moldova sânt competente să judece și cauze cu element de extraneitate dacă:

...

k¹) **persoana în a cărei privință se solicită instituirea măsurii de ocrotire este cetățean al Republicii Moldova sau are domiciliul în Republica Moldova;**

Articolul 461. Competența exclusivă a instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova în procese cu element de extraneitate

(2) Instanțele judecătorești ale Republicii Moldova examinează cauzele în procedură specială dacă:

...

b) persoana în a cărei privință se solicită încuviințarea adopției, declararea capacității depline de exercițiu (emanciparea),⁴¹⁸ încuviințarea spitalizării forțate și tratamentului forțat, efectuării examenului psihiatric, spitalizării în staționarul de psihiatrie sau prelungirii termenului de spitalizare fără liberul consimțământ este cetățean al Republicii Moldova sau are domiciliu în Republica Moldova;

Codul civil

⁴¹⁶ art. 48²¹ și 48²⁷ din Codul civil

⁴¹⁷ art. 48¹⁵ alin. (3),

⁴¹⁸ instituirea măsurii de ocrotire,

Articolul 94. Cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare

(1) Cererea de instituire a măsurii de ocrotire judiciare poate fi depusă de către:

d) ruda sau afinul **până la gradul IV** persoanei indicate la lit. a);

Articolul 95. Revocarea măsurii de ocrotire judiciare

(1) La cererea persoanei ocrotite sau a persoanelor indicate la art. 94 alin. (1), **sau a persoanei însărcinate cu ocrotirea**, instanța de judecată poate dispune revocarea măsurii de ocrotire judiciare dacă necesitatea acesteia a dispărut.

Articolul 104. Reînnoirea măsurii de ocrotire judiciare

...

(4) Instanța de judecată pronunță hotărârea la cererea uneia dintre persoanele indicate la art. 94 alin. (1), **sau a persoanei însărcinate cu ocrotirea**, după examinarea unui certificat medical eliberat de către un medic psihiatru. Instanța de judecată poate dispune, prin încheiere, efectuarea unei expertize judiciare psihiatrice.

Legea nr. 114/2024 privind sănătatea și bunăstarea mintală

Articolul 24. Expertiza psihiatrică

(1) Expertiza psihiatrică se efectuează conform prevederilor Legii nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar.

(2) **În cazul dispunerii efectuării expertizei judiciare psihiatrice în scopul instituirii, reînnoirii sau revocării unei măsuri de ocrotire, persoana vizată va fi examinată în termen de cel mult șapte zile din data parvenirii încheierii judecătorești. Raportul de expertiză judiciară psihiatrică se eliberează solicitantului în termen de șapte zile după examinarea persoanei vizate.**

(3) **În dependență de complexitatea întrebărilor formulate, termenul privind eliberarea raportului poate fi prelungit cu cel mult zece zile, motivele prelungirii termenului se vor conține obligatoriu în raportul de expertiză.**

Articolul 24¹. Raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică efectuată în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire

(1) Suplimentar la cerințele stabilite de legislația privind activitatea în domeniul expertizei judiciare, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică trebuie să cuprindă următoarele informații:

a) descrierea detaliată a bolii mintale sau deficienței fizice, mintale sau psihologice a persoanei vizate;

b) măsura în care persoana vizată, ca urmare a bolii mintale sau deficienței fizice,

mentale sau psihologice, nu poate conștientiza acțiunile sale ori exprima voința sa, precum și necesitatea asistării sau reprezentării persoanei la încheierea actelor juridice atât patrimoniale, cât și cu caracter personal;

c) dacă audierea în instanța de judecată a persoanei vizate îi poate dăuna sănătății sau dacă persoana respectivă nu poate să-și exprime dorințele și sentimentele;

d) dacă, având în vedere stadiul dezvoltării științei, există sau nu semne vădite că starea persoanei se va îmbunătăți;

e) faptul că raportul este eliberat doar pentru instituirea unei măsuri de ocrotire a persoanei vizate.

(2) Măsura de ocrotire se instituie asupra persoanei conform prevederilor Codului civil al Republicii Moldova.

(3) Instanța de judecată poate obliga autoritatea emitentă a raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică să dea explicații asupra acestuia în formă scrisă sau în cadrul ședinței de judecată.

(4) Prin derogare de la art. 19 alin. (5) din Legea nr. 68/2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică poate servi drept probă atât într-o procedură extrajudiciară, cât și într-un proces judiciar.

Articolul 24². Expertiza extrajudiciară psihiatrică efectuată în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire

(1) În cazul solicitării expertizei extrajudiciare psihiatrice în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire, persoana vizată va fi examinată în termen de cel mult 7 zile din data depunerii unei cereri de către aceasta sau de către persoanele care au dreptul de a cere instituirea măsurii de ocrotire conform legii, inclusiv de către mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor. Raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică se eliberează solicitantului în termen de 7 zile după examinarea persoanei vizate.

(2) Solicitantul depune personal cererea, prezentînd actul său de identitate și al persoanei vizate. Se interzice solicitarea unor documente suplimentare de la solicitant sau persoana vizată. La cererea instituției de expertiză judiciară, prin derogare de la actele normative privind protecția datelor cu caracter personal, privind drepturile pacienților și alte acte relevante, autoritatea publică, instituția medico-sanitară și medicul persoanei vizate au obligația de a furniza informațiile necesare pentru întocmirea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire.

(3) În cazul în care eliberarea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire este solicitată de către mandatarul împuternicit

prin mandat de ocrotire în viitor, acesta va anexa la cerere originalul mandatului, semnat de mandant și contrasemnat de mandatar, care va fi returnat.

(4) Dacă eliberarea raportului de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire este solicitată de către mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor prevăzut de art. 65 al Codul civil, acesta va anexa la cerere:

- a) originalul mandatului, semnat de părinte sau părinți și contrasemnat de mandatar;**
- b) certificatul de deces al unuia sau al ambilor părinți, care au eliberat mandatul respectiv, ori raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică în scopul instituirii unei măsuri de ocrotire în privința părintelui sau părinților care au eliberat mandatul.**

(5) Persoana vizată nu poate fi supusă forțat examinării psihiatrice, decât în condițiile Codului de procedură civilă.

(6) În caz de dificultate sau imposibilitate de a examina persoana la sediul instituției de expertiză judiciară, aceasta va fi examinată la locul aflării, dacă se află pe teritoriul Republicii Moldova.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul Brînză Dionis, student-doctorand al Școlii Doctorale Științe Juridice și economice de la Universitatea de Stat din Moldova, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Brînză Dionis _____

Data _____

Digitally signed by Brînză Dionis
Date: 2026.09.18 15:23:13 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

CURRICULUM VITAE

Informații personale	
<i>Nume/Prenume</i>	Brînză Dionis
<i>Adresă:</i>	MD-4814, Str. Chișinăului nr. 74, sat. Budești, mun. Chișinău, Republica Moldova;
<i>Telefon:</i>	Mobil: +37360466505
<i>E-mail:</i>	dionis.brinza95@gmail.com
<i>Data nașterii</i>	03 martie 1995
Experiența profesională:	
	Jurist în cadrul ÎCS "VISTARCOM" SRL
<i>Perioada</i>	2018-2019
	Avocat stagiar în cadrul Cabinetul Avocatului „Dumitru Cazacu”.
<i>Perioada</i>	2019-2022
	Avocat în cadrul Cabinetului Avocatului "Dionis Brînză"
<i>Perioada</i>	2023-prezent
Educație și formare	
	Studii liceale
<i>Perioada</i>	2011-2014
<i>Instituția de învățământ</i>	Liceul teoretic „Budești”.
	Studii de licență
<i>Perioada</i>	2014-2018
<i>Instituția de învățământ</i>	Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept
	Studii de masterat
<i>Perioada:</i>	2018-2020
<i>Instituția de învățământ</i>	Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Programul de master "Proceduri judiciare civile"
	Studii de Doctorat
<i>Perioada</i>	2021-prezent
<i>Instituția de învățământ</i>	Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală Științe juridice și Economice, Specialitatea 553.03 Drept procesual civil

**Aptitudini și
competențe
personale**

Limba maternă Română

*Limbi străine
cunoscute*

Autoevaluare

Înțelegere

Vorbire

Scriere

Ascultare

Citare

Participare la
conversație

Discurs oral

Exprimare scrisă

Engleza

B1

B1

B1

B1

B1

Rusa

C2

C1

C1

C1

C2

Publicații:

Manuale:

Tratatul de Drept Procesual Civil. Partea specială. red. E. Belei, Chișinău 2025
(coautor al cap. XIII. Procedura Specială)

Articole științifice:

COBAN I, BRÎNZĂ D. *Particularitățile procedurii de constatare a faptelor care au valoare juridică*. În Studia Universitatis Moldaviae nr. 3 (133) din 2020;

BRÎNZĂ D. *Aplicarea ocrotirii provizorii – măsură de protecție procesual civilă în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare*. În Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale) nr. 8(158)/2022;

COBAN I., BRÎNZĂ, D. *Impactul legii nr. 114 din 16.05.2024 asupra procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciară*. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 2(69), 2024;

BRÎNZĂ, D. *Premisele realizării dreptului de intentare a cauzei privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare*. În Studia Universitatis Moldaviae nr. 3 (173) din 2024;

BRÎNZĂ, D. *Condițiile realizării dreptului de intentare a cauzei civile privind instituirea, reînnoirea și revocarea măsurilor de ocrotire judiciare*. În Studia Universitatis Moldaviae nr. 3 (178) din 2024;

Conferințe:

BRÎNZĂ D. *Particularitățile intentării procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare în format electronic*. În cadrul Conferinței științifico-practică "Cadrul consolidat de cercetare a problemelor actuale în știința juridică: Interferențe dintre drept și tehnologie" Chișinău 17.03.2022;

BRÎNZĂ D. Dreptul la asistență juridică a persoanelor supuse măsurilor de ocrotire judiciare. În cadrul Conferinței naționale cu participare internațională ”Integrare prin cercetare și inovare” Chișinău 10-11 noiembrie 2022;

BRÎNZĂ D. Regimul juridic al expertizei psihiatrice în cadrul procedurii de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare. În cadrul Conferinței internaționale științific-practice ”Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală”, Chișinău 8-9 decembrie 2022;

BRÎNZĂ D. *Împuternicirile instanței de judecată și particularitățile hotărârii judecătorești adoptate pe marginea cauzei de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare.* În cadrul Conferinței internaționale ”Tehnologizarea și digitalizarea procesului civil și a executării silite” Târgul Mureș 14-16 septembrie 2023;

BRÎNZĂ D. *Contradictorialitatea în procedura privind măsurile de ocrotire.* În cadrul conferinței ”Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane” Chișinău 15.09.2023;

BRÎNZĂ D. *Particularitățile audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare.* Conferința națională cu participare internațională ”Integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău 9-10 noiembrie 2023;

COBAN, I., BRÎNZĂ D. *Deprivation of the right to vote in the framework of the procedure for the institution of the measure of judicial protection.* În cadru VII International scientific and practical conference «Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications», Austria Viena 24-26 ianuarie 2024;

BRÎNZĂ D., BOLUN C. *Aspecte teoretico practice a interesului legitim în cadrul procesului civil.* În cadrul Conferinței internaționale ” Proceduri atipice de executare a hotărârilor judecătorești. Târgul Mureș 29–30 august 2025